

Økonomiske analyser

25. årgang

4/2006

Innhold

Konjunkturtendensene	3
Internasjonal økonomi	4
Norsk økonomi	9
<i>Ingvild Johansen, Joaquin Rodriguez og Lasse Sandberg:</i> Underliggende inflasjon. Mange forslag – men ingen fasit	25
<i>Helge Næsheim:</i> Forholdet mellom Aetats og SSBs tall for arbeidsledige	31
<i>Torstein Bye og Annegrete Bruvoll:</i> Tilsligssvikt – konsekvenser for produksjon og priser	34
<i>Torstein Bye og Erling Holmøy:</i> Hva hvis industrien ikke får billig kraft?	40
<i>Erling Røed Larsen og Dag Einar Sommervoll:</i> På god fot? Hvordan relasjonen mellom utleier og leietaker påvirker husleien	48
<i>Björg Langset:</i> Arbeidskraftbehov i pleie- og omsorgssektoren mot år 2050	56
<i>Gisle Haakonsen og Audun Rosland:</i> Klimagassregnskapet – et regnskap med holdbarhetsdato	62
Forskningspublikasjoner	66
Innholdsfortegnelse for Økonomiske analyser de siste 12 måneder	73
Tabell- og diagramvedlegg	
Konjunkturindikatorer for Norge	1*
Nasjonalregnskap for Norge	17*
Makroøkonomiske nøkkeltall og OECDs prognoser for utvalgte land	53*
Makroøkonomiske hovedstørrelser for Norge, regnskap og prognoser	58*

Redaksjonen ble avsluttet tirsdag 12. september 2006.

Spørsmål om konjunkturutviklingen:

Torbjorn.Eika@ssb.no, tlf. 21 09 48 07

Roger.Bjornstad@ssb.no, tlf. 21 09 48 17

Signerte artikler står for forfatterens regning.

Konjunkturtendensene og artiklene er tilgjengelig på internett: www.ssb.no/oa/

Redaksjonen: Ådne Cappelen (ansv.), Knut H. Alfsen, Helge Brunborg, Torbjørn Eika, Erik Fjærli, Bente Halvorsen, Elin Halvorsen, Johan Heldal, Tom Kornstad og Steinar Todsén.

Redaksjonssekretær: Aud Walseth, tlf.: 21 09 47 57, telefaks: 21 09 00 40

Redaksjonens adresse: Statistisk sentralbyrå, Forskningsavdelingen, P.b. 8131 Dep., NO-0033 Oslo

Salg- og abonnementservice: NO-2225 Kongsvinger, tlf.: 62 88 55 00, telefaks: 62 88 55 95, e-post: salg-abonnement@ssb.no

Trykk: Statistisk sentralbyrå/1 000

Økonomiske analyser

utgis av Forskningsavdelingen i Statistisk sentralbyrå. Forskningsavdelingen ble opprettet i 1950 og har ca. 80 ansatte. Knappt halvparten av virksomheten finansieres av eksterne oppdragsgivere, hovedsakelig forskningsråd og departementer. Avdelingen er delt i 7 grupper og ledes av forskningsdirektør Ådne Cappelen.

- Gruppe for skatt, fordeling og konsumentatferd
Forskningsleder Thor Olav Thoresen
- Gruppe for energi og miljøøkonomi
Forskningsleder Annegrete Bruvoll
- Gruppe for makroøkonomi
Forskningsleder Torbjørn Eika
- Gruppe for arbeidsmarked og bedriftsatferd
Forskningsleder Torbjørn Hægeland
- Gruppe for offentlig økonomi
Forskningsleder Erling Holmøy
- Gruppe for økonomisk vekst og effektivitet
Forskningsleder Brita Bye
- Gruppe for petroleum og miljøøkonomi
Forskningsleder Mads Greaker

**Økonomiske analyser utkommer med 6 nummer i året.
Neste utgave publiseres i begynnelsen av november 2006.**

Standardtegn i tabellen	Symbol
Oppgave mangler	..
Tall kan ikke offentliggjøres	:
Null	0
Foreløpige tall	*

Konjunkturtendensene

Høykonjunkturen i norsk økonomi har så langt forsterket seg i 2006. Den økonomiske veksten målt ved BNP Fastlands-Norge har de siste kvartalene ligget nær fire prosent regnet som årlig rate. Arbeidsledigheten har falt klart gjennom flere kvartaler og ledighetsnivået er nå nesten like lavt som under konjunkturtoppen på slutten av 1990-tallet. Redusert gjennomsnittlig arbeidstid har forsterket nedgangen i ledigheten i senere tid. Veksten i norsk økonomi har vært bredt basert med høy vekst både i etterspørselen fra fastlandsøkonomien, fra oljeinvesteringene og fra utlandet. Dette reflekteres også i fordelingen av veksten etter næring hvor bruttoproduktene i de fleste fastlandsnæringene vokser. Konjunkturoppgangen har nå vart i tre år og norsk økonomi har vært inne i en høykonjunktur siden 2005.

Så langt har den realøkonomiske utviklingen ikke gitt seg utslag i høy pris- og kostnadsvekst. I noen grad henger dette sammen med at produktivitsveksten i Norge har vært ganske høy, men i tillegg har prisene på en rekke viktige konsumvarer falt på internasjonale markeder. Til tross for en sterk økning i prisene på oljerelaterte produkter, har inflasjonen målt ved konsumprisindeksen (KPI), vært klart lavere enn inflasjonsmålet på 2,5 prosent. Prisveksten justert for avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE) er nå meget lav – om lag en halv prosent – og har til dels vært fallende gjennom det siste året til tross for høykonjunkturen i norsk økonomi. En grunn til dette er nok at tilbudskurven i norsk økonomi er blitt "flattere" i og med økt mobilitet mellom landene i EU/EØS-området, særlig etter utvidelsen av EU i mai 2004. En økning i etterspørselen gir mindre prisimpulser og større produksjonsimpulser enn tidligere som følge av økt faktormobilitet. Isolert sett kan dette redusere behovet for aktiv stabiliseringspolitikk både via pengepolitikken og finanspolitikken.

Også internasjonalt har den økonomiske veksten vært høy. Særlig har dette vært tilfellet utenfor OECD-området med høy vekst i mange regioner, ikke minst i Asia. Den økonomiske veksten i Europa har tatt seg noe opp fra et lavt nivå og veksten i USA har fortsatt i ganske høyt tempo når man ser første halvår 2006 under ett. I OECD-området er inflasjonstakten høyere enn i Norge. Flere sentralbanker har en stund satt opp styringsrentene for å dempe oppgangen av frykt for at inflasjonen skulle bli for høy som følge av de indirekte virkningene av høye energipriser, i tillegg til vanlige effekter av selve konjunkturoppgangen. Vårt anslag om lavere BNP-veksten i OECD-området neste år er nå mer på linje med konsensusoppfatningen. Både i Europa og i USA forventes BNP-veksten å bli klart lavere i 2007 enn i år.

Med svakere etterspørselsimpulser fra internasjonal økonomi vil norsk eksport av tradisjonelle varer og tjenester kunne vokse mindre i 2007 og 2008 enn hva tilfellet har vært en tid. Vi regner fortsatt med at oljeinvesteringene endrer seg lite i årene som kommer fra det høye nivået de har kommet opp på. Også dette bidrar til å dempe veksten i fastlandsøkonomien. Vi venter at svakere vekst ute og ingen nye impulser fra oljeinvesteringene vil bidra til at veksten i løpet av kort tid kommer ned på trendvekst og at renteøkningene dermed vil stoppe tidlig neste år. Det tror vi også vil skje i euroområdet.

Internasjonal økonomi

Veksten i internasjonal økonomi har vært sterk i første halvår av 2006. Etter en sterk vekst i 1. kvartal i USA, som en følge av naturkatastrofene på slutten av fjoråret, var veksten betydelig svakere i 2. kvartal. Mindre press i boligmarkedet og tendenser til et svakere arbeidsmarked kan tyde på at vi har sett konjunkturtoppen i den amerikanske økonomien for denne gang. Euroområdet viste overraskende sterk vekst i 2. kvartal, men det er fortsatt internasjonal etterspørsel som driver utviklingen. Vekstutsiktene er relativt gode for resten av året, men vi legger til grunn at veksten avtar i 2007 i kjølvannet av avmatningen i USA. I Kina og India ventes fortsatt høy vekst, selv om Kina prøver å dempe den sterke veksten med ulike kontraktive tiltak.

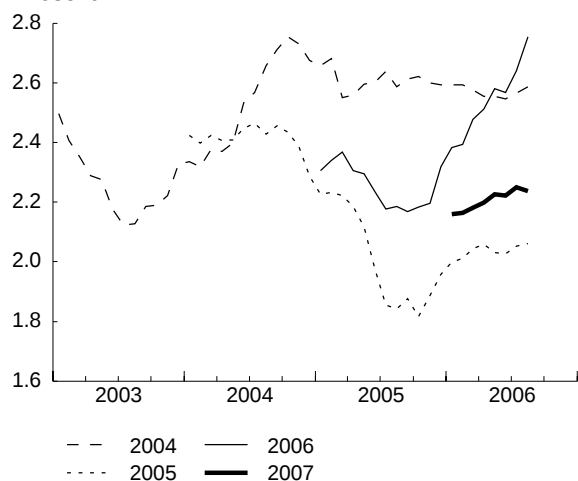
Økende tilbud av konsumvarer fra lavkostland som Kina og India, bidrar isolert sett til å trekke prisveksten ned internasjonalt. Samtidig har den økende etterspørselen etter råvarer, som olje og metaller, medført en kraftig prisstigning på slike varer. Oljeprisen målt i dollar er nå nær fire ganger høyere enn gjennomsnittet for 1990-tallet og tre ganger høyere enn i 2002. Det bidrar til å trekke opp inflasjonen internasjonalt. Konsumprisveksten har tiltatt flere steder og en stor del av den høye prisveksten kan føres tilbake til stigende energipriser. I Euroområdet ligger konsumprisveksten bare litt over 2 prosent, noe den i hovedsak har gjort siden 2000. I USA er inflasjonen imidlertid over 4 prosent. Hvis energiprisene nå er nær toppen, og deretter skal falle framover, slik vi legger til grunn, er faren for ytterligere økning i inflasjonen begrenset.

Det er imidlertid stor usikkerhet knyttet til utviklingen i energi- og råvarepriser. Det gjelder etterspørselsiden, representert ved den internasjonale konjunkturutviklingen, så vel som tilbudssiden preget av geopolitiske spenninger. Stadig flere analytikere tror nå at oljeprisene vil holde seg høye over lengre tid. De fleste har så langt sett for seg at råvareprisene faller markert fra toppen, men stabiliserer seg på et høyere nivå enn tidligere antatt. En kan heller ikke utelukke at prisene på olje og andre råvarer igjen vil stige. I så fall kan inflasjonen komme til å bli høyere enn vi har anslått. Spotpris for olje (Brent Blend) medio september var om lag 65 dollar fatet. Vi har lagt til grunn at oljeprisen gradvis faller ned mot 50 dollar fatet i begynnelsen av 2008 og forblir der ut prognoseperioden. Det er om lag 10 dollar lavere enn anslaget fra Consensus Forecasts, men er konsistent med at vi venter en noe svakere konjunkturutvikling internasjonalt.

Har amerikansk økonomi passert konjunkturtoppen?

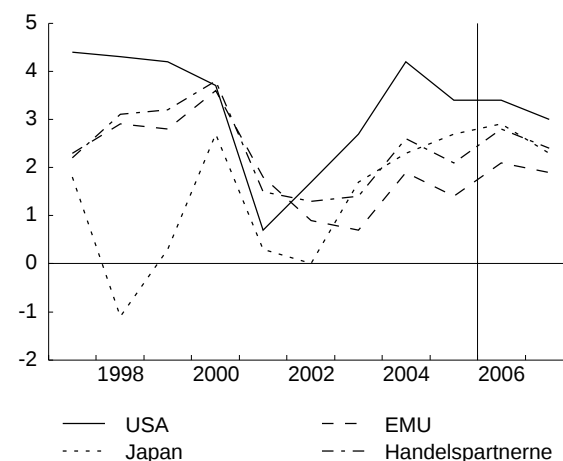
Amerikansk økonomi har vært inne i en periode med meget stabil vekst i overkant av trend siden sommeren 2003. Konjunkturoppgangen har vart lenge, men har sammenliknet med tidligere konjunkturoppganger til gjengjeld vært moderat. I 4. kvartal i fjor avtok veksten markert, blant annet som følge av orkanene i Mexico-golfen. Den svake utviklingen på slutten av fjoråret ble – som ventet – etterfulgt av sterk vekst i årets første kvartal. I 2. kvartal ble imidlertid veksten nær halvert, mye grunnet den fortsatt svake utviklingen i boligmarkedet. Salget av brukte boliger i juli gikk ned med over 4 prosent. Også nyboligsalget, som kanskje er en mer presis indikator for aktiviteten i boligmarkedet, falt med over 5 prosent i forhold til

BNP-vekstanslag for Norges handelspartnere for årene 2004 - 2007 gitt på ulike tidspunkter
Prosent

Kilde: Consensus Forecasts.

BNP-vekst for USA, Japan, euroområdet og Norges handelspartnere

Kilder: Gj.sn. av anslag fra EU-kommisjonen, OECD, NIESR og Consensus Forecasts.

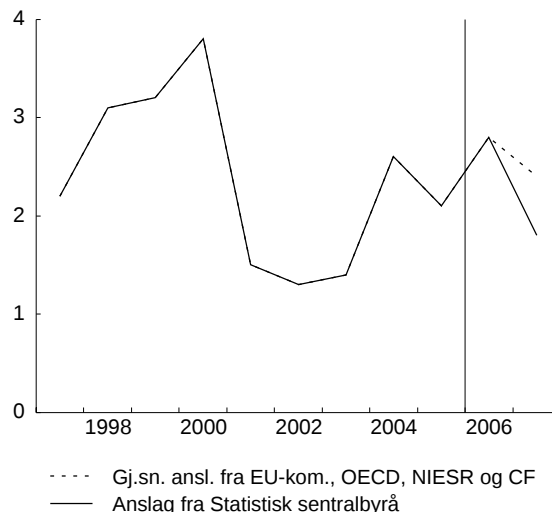
perioden før. Boligprisene har hittil ikke falt så markert som boligsalget, men den svake etterspørselen etter boliger er ventet å slå sterkere ut i prisene etter hvert.

Veksten i konsumprisindeksen (KPI) har økt markert i USA det siste året, og årsveksten i juli var 4,2 prosent, den høyeste siden april 1995. Den amerikanske sentralbanken har en «comfort zone» på 1-2 prosent som de gjerne ser at kjerneinflasjonen ligger innenfor. I juli lå kjerneinflasjonen på 2,7 prosent og dermed godt utenfor sentralbankens målsone. Den amerikanske økonomien er også mer oljeintensiv og dermed mer sårbar for stigende oljepriser enn euroøkonomien. National Institute of Economic and Social Research (NIESR) anslår at en 10 dollar permanent økning i oljeprisen vil føre til mellom 0,2 og 0,4 prosentpoeng høyere inflasjon i USA i fire år framover, mens effekten i euroområdet er svakere og i Storbritannia nesten fraværende. Vi legger til grunn at de høye energiprisene, og spesielt oljeprisen (se egen boks), vil synke noe i årene framover, med en oljepris på 50 dollar per fat i begynnelsen av 2008 og en stabil pris ut prognoseperioden. Dette vil kunne bidra til lavere inflasjon.

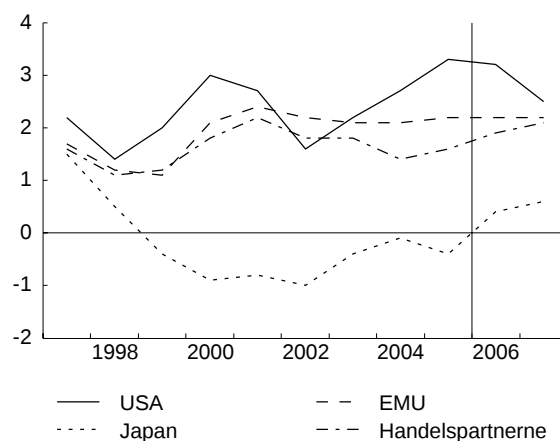
Den amerikanske sentralbanken (Fed) holdt renten på 5,25 ved rentemøtet i august og stoppet dermed opp på 17 suksessive rentehevinger siden bunnen i 2004. I det sist publiserte møtetreferatet til FOMC (Federal Open Market Committee) anser de det for mindre risikabelt for økonomien å ta en pause i den over to år lange rentehevingssyklusen enn det er å ha renten ytterligere. Med unntak av en moderat sterkere dollar i mai og juni, har dollaren fortsatt svekkelsen i forhold til euroen, og en EURUSD kurs på 1,30 er ikke utenkelig med den ventede nedgangen i amerikansk økonomi. Globale ubalanser og spesielt USAs store underskudd på handelsbalansen og i offentlige budsjetter taler for en fortsatt svekkelse av dollaren.

Korte renter har i det siste vært høyere enn lange i USA. En fallende rentekurve er historisk sett en god indikator på økonomisk nedgang. Den vanligste økonomiske forklaringen på dette er at lange renter gjenspeiler forventninger om dette er at lange renter gjenspeiler forventninger om lavere renter i framtiden. Svakere tro på framtidig økonomisk utvikling gir dermed forventninger om lavere renter i framtiden. Dessuten følger det ofte svakere vekst etter en periode med stram pengepolitikk - gjennom høye renter i dag. Asiatiske sentralbankers kjøp av amerikanske statsobligasjoner i stor skala har lenge bidratt til å holde lange renter på et lavt nivå. I det siste har vi sett en mindre restriktiv kinesisk valutapolitikk i et forsøk på å gradvis styrke den kinesiske valutaen og dermed dempe den økonomiske veksten. Euroen kan stige og dollaren kan svekke seg på forventninger om spredning av valutakjøp i Asia. For å oppnå en ønsket valutakursutvikling, har People's Bank of China vært tvunget til å kjøpe amerikanske statsobligasjoner og dermed bidra til å finansiere det enorme amerikanske

BNP-vekst for Norges handelspartnere

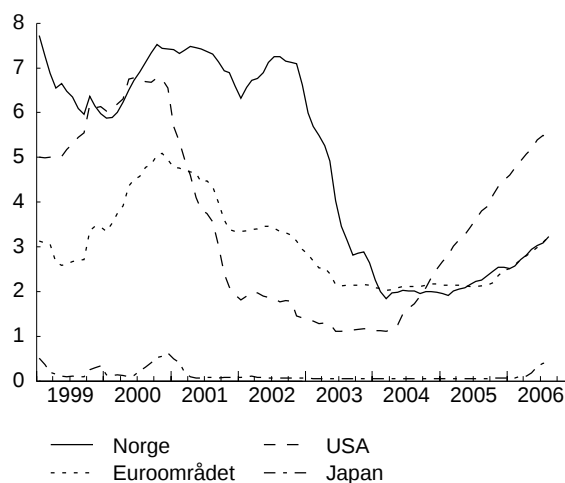

Konsumprisvekst for USA, Japan, euroområdet og Norges handelspartnere

Kilder: Gj.sn. av anslag fra EU-kommisjonen, OECD, NIESR og Consensus Forecasts. Prisanslagene fra NIESR gjelder konsumdeflatoren.

Internasjonale renter 3-måneders pengemarkedsrente

Kilde: Norges Bank.

Makroøkonomiske anslag ifølge ulike kilder. Årlig endring i prosent

	BNP-vekst							Prisvekst						
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
USA														
NIESR	0,8	1,6	2,7	4,2	3,5	3,6	3,1	2,1	1,4	1,9	2,6	2,8	3,0	3,3
ConsF	0,8	1,6	2,7	4,2	3,2	3,4	2,7	2,8	1,6	2,3	2,7	3,4	3,6	2,8
EU-kom	0,8	1,6	2,7	4,2	3,5	3,2	2,7	2,8	1,6	2,3	2,7	3,4	2,9	1,6
OECD	0,8	1,6	2,7	4,2	3,5	3,6	3,1	2,8	1,6	2,3	2,7	3,4	3,3	2,4
Japan														
NIESR	0,2	0,1	1,8	2,3	2,6	3,1	2,6	-1,0	-1,4	-1,0	-0,7	-0,8	-0,3	0,0
ConsF	0,2	0,1	1,8	2,3	2,6	2,9	2,2	-0,7	-1,0	-0,3	0,0	-0,3	0,6	0,7
EU-kom	0,4	0,1	1,8	2,3	2,7	2,8	2,4	-0,6	-0,9	-0,3	0,0	-0,3	0,7	1,0
OECD	0,4	0,1	1,8	2,3	2,7	2,8	2,2	-0,8	-0,9	-0,3	0,0	-0,3	0,7	0,8
EMU														
NIESR	1,8	1,0	0,7	1,8	1,4	2,1	1,9	2,5	2,0	2,0	2,0	2,1	2,2	2,5
ConsF	1,8	1,0	0,7	1,8	1,4	2,3	1,8	2,4	2,3	2,1	2,1	2,2	2,3	2,2
EU-kom	1,9	0,9	0,7	2,0	1,3	2,1	1,8	2,4	2,3	2,1	2,1	2,2	2,2	2,2
OECD	1,9	1,0	0,7	1,8	1,4	2,2	2,1	2,4	2,3	2,0	2,1	2,2	2,1	2,0
Handelspartnere														
NIESR	1,5	1,3	1,3	2,5	2,2	2,7	2,4	2,3	1,8	1,8	1,4	1,6	2,2	2,3
ConsF	1,4	1,3	1,4	2,6	2,1	2,9	2,3	2,2	1,8	1,7	1,3	1,6	1,9	2,1
EU-kom	1,4	1,3	1,3	2,7	2,0	2,6	2,3	2,2	1,8	1,8	1,4	1,7	1,8	1,9
OECD	1,5	1,3	1,4	2,5	2,1	2,8	2,6	2,2	1,9	1,7	1,3	1,6	1,7	2,0
SSB	1,5	1,3	1,4	2,6	2,1	2,8	1,8							

Kilder: NIESR fra juli, Consensus Forecasts fra august, EU-kommisjonen fra april og OECD fra mai 2006. Alle prisanslagene fra NIESR gjelder konsumdeflatoren.

handelsunderskuddet og holde dollarkursen oppe. Dersom Kina skulle endre strategi og ikke være villige til å øke sine dollaraktiva, kan dette føre til en mye svakere dollarkurs.

Utviklingen i den amerikanske økonomien den senere tid har underbygget våre tidligere antagelser om at en mild resesjon er underveis. Arbeidsledigheten steg med 0,2 prosentpoeng til 4,8 fra juni til juli i år. Nedgangen i boligmarkedet og boligprisene vil på sikt påvirke personlig forbruk negativt gjennom en formueseffekt, men både personlig forbruk og disponibel inntekt viste svakt økende vekst i juli. Vi tror at et relativt robust personlig forbruk samt en fortsatt sterk eksportsektor vil kunne dempe nedgangen noe. Den amerikanske sentralbanken vil trolig legge mer vekt på et svakere arbeidsmarked og boligmarked enn den noe høye, men dog fallende, inflasjonen. Det kan dermed ligge an til at den amerikanske sentralbanken senker renten tidlig neste år. Vi legger til grunn relativt svake veksttall for andre halvår 2006 og fortsatt moderat vekst under trend i 2007 og 2008 - som alt i alt vil gi en relativt myk landing i amerikansk økonomi. Vi venter med andre ord en lavkonjunktur på linje med den relativt moderate nedgangen i 2001, men da med et rentenivå som blir liggende en god del over rentene den gangen.

Er den europeiske økonomien sterk nok til å stå på egne ben?

Euroøkonomien har fortsatt den gode utviklingen og veksten i 2. kvartal i år var den sterkeste siden våren 2000. I all hovedsak er det sterk eksportvekst som har

drevet denne utviklingen. Frankrike kunne vise til en sterkere vekst enn ventet i 2. kvartal. Personlig forbruk økte sterkt, mens eksporten viste svak vekst i forhold til 1. kvartal. En viktig grunn til det sistnevnte er at fransk industri leverer en stor andel av sin eksport til andre land i euroområdet, der veksten lenge var relativt beskjeden. Husholdningenes etterspørsel bidrar imidlertid relativt mer til samlet vekst i Frankrike, og dette viser seg også i økende import.

Sentrale indekser for tiltroen til tysk økonomi har falt den siste perioden, men ligger likevel godt over nøytralt nivå. Nedgangen i indeksene kan ha sammenheng med at momsen skal økes fra 16 til 19 prosent fra nyttår, samtidig med at utsiktene for internasjonal etterspørsel er på vei ned. Den tyske økonomien viste likevel relativt sterk vekst i 2. kvartal i år, der verdensmesterskapet i fotball nok bidro til veksten. Til tross for svak utvikling i offentlig og privat forbruk og beskjeden eksportvekst, klarte høy vekst i investeringene å dra opp produksjonsveksten i Tyskland. Tyskland opplever en sterkere tilvekst av billig arbeidskraft fra de nye EU-medlemmene i øst enn Frankrike, og dette bidrar til lavere lønnsvekst i Tyskland enn nabolandet.

Den tredje største økonomien i eurosonen, Italia, fortsatte å være det svake leddet i 2. kvartal med BNP-vekst på 0,5 prosent. Tiltroen blant forbrukere og bedrifter er fallende. Italiensk eksport, som tradisjonelt har hatt et betydelig innslag av tekstiler, har stagnert som følge av hard konkurranse fra lavkostland som Kina. Den politiske situasjonen i Italia er også ustabil, og neste måned skal det forhandles om et

Utviklingen i oljemarkedet

Spotprisen på Brent Blend har steget fra i overkant av 40 dollar per fat i begynnelsen av januar 2005 til om lag 77 dollar fatet i begynnelsen av august i år. Siden har oljeprisen falt, og lå medio september på rundt 65 dollar fatet. Som gjennomsnitt over årets første åtte måneder har prisen vært i overkant av 67 dollar fatet, mot vel 54 dollar som årsgjennomsnitt i 2005.

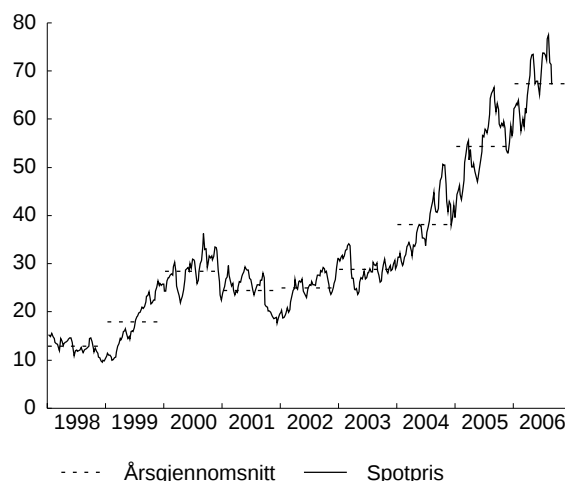
Flere forhold har bidratt til at oljeprisen økte kraftig gjennom store deler av 2005 og at den har holdt seg høy i innværende år. For det første har oljeetterspørselen fortsatt å øke i flere deler av verden. Dessuten har oljeproduksjonen blitt redusert i flere områder, som Irak, Nigeria og Alaska. I tillegg har OPEC hatt lite ledig produksjonskapasitet. Dette har bidratt til økt bekymring for konsekvensene av et produksjonsbortfall og ført til store innkjøp på futuresmarkedet for olje. I tillegg har etterspørselen etter bensin vært høy, først og fremst på grunn av sommersesongen for bilkjøring i USA som varer fra april til oktober. Det er flere årsaker til at oljeprisen har sunket de siste ukene. For det første ble inngått en våpenhvile i Midt-Østen. Det er også håp om at situasjonen rundt Irans atomvåpenprogram kan løses med fredelige midler og ikke fører til konflikt og en eventuell reduksjon i produksjonen hos OPECs nest største oljeeksportør. Dessuten går kjøresesongen i USA mot slutten og dette gir lavere etterspørsel etter bensin.

International Energy Agency (IEA) forventer at oljeetterspørselen vil øke med 1,6 millioner fat per dag fra 2006 til 2007. Oppgangen er først og fremst ventet å komme i Asia, Midt-Østen og til en viss grad Nord-Amerika. Samtidig anslår IEA at produksjonen utenfor OPEC går opp med 1,9 millioner fat daglig. Økningen er spesielt forventet å komme i det tidligere Sovjetunionen, Angola og Brasil. Dette vil føre til at etterspørselen rettet mot OPEC faktisk synker noe neste år etter å ha økt gjennom fire år. Enkelte analytikere mener at etterspørselen kan synke mer enn det IEA har antatt, blant annet som følge av en mulig konjunkturedgang i USA.

Dersom OPEC holder produksjonen av råolje på dagens nivå i tiden fremover, ser det ut til at de globale lagrene av råolje øker noe i tiden fremover mot vinteren. Dette kan føre til at det er tilstrekkelig med fyringsolje til vinteren, selv om flere analytikere peker på manglende raffineringsskapasitet i produksjonen av ferdigprodukter i OECD og spesielt i USA. Dersom vi både får en bedring i lagersituasjonen og en viss økning i OPECs produksjonskapasitet i tiden fremover, vil dette kunne legge en demper på den videre prisutviklingen. Vi legger til grunn at oljeprisen vil holde seg relativt høy i tiden fremover, men at den faller gjennom 2007 og blir liggende på 50 dollar fatet fra begynnelsen av 2008 og ut prognoseperioden. En slik utvikling er blant annet betinget av at det ikke blir flere produksjonsbortfall i råoljemarkedet. Dessuten forutsetter vi at OPEC ikke er interessert i å redusere produksjonen for å holde oljeprisen på dagens nivå.

Spotprisen råolje, Brent Blend. 1998-2006

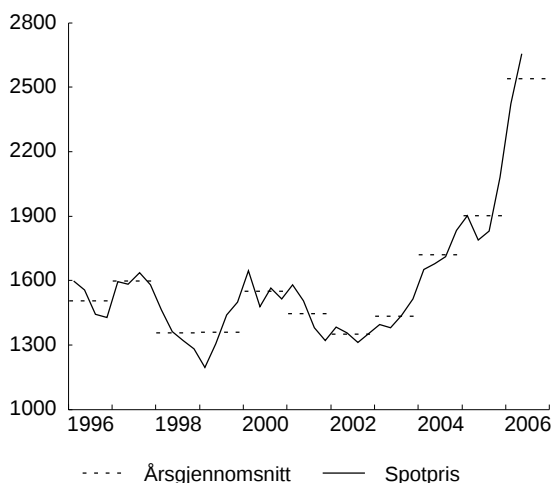
Dollar per fat

Kilde: Norges Bank.

Spotprisen på aluminium. 1996-2006

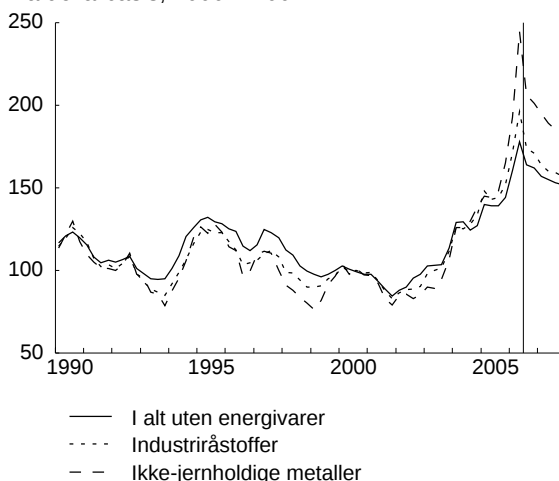
Dollar per 100 pund (lbs.)

Kilde: IMF.

Indekser for råvarepriser på verdensmarkedet. 1990 - 2007

På dollarbasis, 2000 = 100

Kilde: AIECE.

budsjettkutt på 20 milliarder euro for å tilfredsstille EUs krav til budsjettbalansen. Det ligger dermed an til en kontraktiv finanspolitikk i både Tyskland og Italia neste år, og dersom dette forsterkes av en ytterligere tilstramming i pengepolitikken kan det få uheldige følger for veksten i euroøkonomien på kort sikt.

Inflasjonen i euroområdet ligger fortsatt et stykke over den europeiske sentralbankens (ESB) mål om en inflasjon under (men nær opptil) 2 prosent, selv om styrkingen av euroen har dratt ned prisveksten i det siste. En moderat lønnsvekst og betydelig ledig kapasitet i økonomien bidrar også til å dempe inflasjonen til en viss grad. Siden i fjor sommer har vi sett en klar nedgang i ledighetsraten i euroområdet, men den ligger likevel på et høyt nivå (7,8 prosent i juli). Fallende forventningsindekser og svakere utsikter for økonomien kan tyde på at stagnasjonen i ledighetsnedgangen vi så fra juni til juli måned signaliserer økt ledighet.

Euroen har styrket seg rundt 40 prosent mot dollar siden 2002. Det innebærer at oljeprisen har økt langt mindre når en måler i euro i stedet for i dollar. På bakgrunn av tiltagende vekst i euroområdet det siste året og frykt for andrerundeeffekter av de stigende råvareprisene, har ESB økt renten med til sammen 0,75 prosentpoeng siden desember i fjor. Før det hadde styringsrenten ligget fast på 2 prosent siden juni 2003. ESB vedtok imidlertid å holde renten på 3 prosent på rentemøtet i august. Vi legger til grunn at den øker til 3,25 prosent i vinter, og at den forblir på det nivået ut prognoseperioden.

I hvilken grad euroøkonomien klarer å «stå imot» en internasjonal nedgang avhenger av om innenlandsk etterspørsel tar seg opp framover. Det har vært antydninger til økt privat forbruk og tiltakende investeringer, men det gjenstår å se om dette vil vare ved. Noe høyere renter ventes å legge en demper på innenlandsk etterspørsel også framover. Selv om inntjeningen og investeringslysten i industrien er solid og vi aner et lysere arbeidsmarked, tror vi at nedgangen i utenlandsk etterspørsel vil tynge økonomiene framover. I tråd med forutsetningen om en svakere konjunkturutvikling i USA, legger vi til grunn at euroøkonomien følger etter i løpet av 2007.

Utenfor euroområdet er det høy vekst flere steder. Sverige har hatt en vekst på nærmere 6 prosent i årlig rate i første halvår 2006, og oppgangen er bredt basert. Svært lave renter har stimulert husholdningenes forbruk og det har vært et kraftig oppsving i eksporten. Gode resultater og økende kapasitetsutnyttelse i industrien har gitt økte investeringer. Etter hvert har også arbeidsmarkedet slått følge, noe som vil understøtte konsumet framover. Inflasjonen er fortsatt lav, men ser ut til å være på vei oppover og Riksbanken satte derfor opp reporäntan til 2,50 prosent i august. Gode konjunkturutsikter peker i retning av ytterligere

renteoppgang, og renten ventes å nærme seg nivået i euroområdet framover.

Også i Danmark er veksten høy. Næringslivet har gode tider og arbeidsledigheten er den laveste på 30 år. Ekspansiv finanspolitikk kombinert med lave renter som følger renten i euroområdet, har bidratt til høy temperatur i dansk økonomi. Tilstrammingen i arbeidsmarkedet og et presset boligmarked har ført til at mange observatører peker på behov for en mindre ekspansiv økonomisk politikk for å holde den økende lønnsveksten og prisveksten nede.

Storbritannia opplevde overraskende sterk vekst i 2. kvartal med indikasjoner på høy innenlandsk etterspørsel og stigende optimisme i industrien. Likevel var det en betydelig nedgang i husholdningenes disponible inntekter. Sammen med høyere sparerate og økte skatter og avgifter vil dette trolig legge en demper på utviklingen i husholdningenes forbruk. Historisk sett følger Storbritannia den amerikanske økonomien tett, og vi legger derfor til grunn en nedgang i den økonomiske veksten på øyriket framover.

Myk landing i internasjonal økonomi

Vi har oppjustert våre utsikter for inneværende år i tråd med den seneste utviklingen i internasjonal økonomi. Like fullt tror vi den amerikanske konjunkturtoppen er passert, og at den internasjonale økonomien vil merke dette i tiltakende styrke neste år. Den påfølgende lavkonjunkturen antas imidlertid å bli meget moderat i et historisk perspektiv, og mildere enn lavkonjunkturen tidlig på 2000-tallet. Et usikkerhetsmoment ligger i den videre utviklingen i energiprisene, og da spesielt oljeprisen. Selv om den kraftige prisstigningen i all hovedsak skyldes økt etterspørsel, er det også en del geopolitiske tilbudssideaspekter som kan tale for fortsatt høy oljepris. Videre legger vi til grunn at internasjonale konjunkturer igjen peker oppover mot slutten av prognoseperioden, i tråd med en normal konjunktursykel.

Konjunkturutviklingen i Norge

Høykonjunktoren i norsk økonomi har så langt forsterket seg i 2006. Veksten i BNP Fastlands-Norge var i første halvår nærmere fire prosent regnet som årlig rate. Arbeidsledigheten har fortsatt å synke. Veksten i antall sysselsatte personer, som skjøt fart i andre halvår 2005, har fortsatt i 2006. Gjennomsnittlig arbeidstid har overraskende nok sunket noe i senere tid og dermed forsterket nedgangen i ledigheten. Veksten i etterspørselen fra Fastlands-Norge har, som forventet, fortsatt i om lag samme tempo i første halvår i år som gjennom 2005. Oljeinvesteringene er blitt noe lavere enn hva tidligere anslag skulle tilsi, mens veksten i eksporten både av tradisjonelle varer og ikke minst av tjenester utenom sjøfart har økt mye. Dette har ført til

at bruttoproduktet i privat tjenesteyting har økt mer enn det vi så for oss tidligere.

Konsumprisveksten er moderat særlig tatt i betraktning økningen i energiprisene. Konsumprisindeksen justert for avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE) har fortsatt å falle det siste året. Vi må tilbake til 2004 for å finne en så lav prisvekst som i august i år. Den lave prisveksten skyldes ikke bare lav importert inflasjon, men også beskjeden nominell vekst i lønns-kostnader per produsert enhet i Norge. Dette har medvirket til at også veksten i prisene på tjenester er moderat. Mens prisene på oljerelaterte produkter kan ha nådd toppen, står vi nå antakelig foran en sterk

Makroøkonomiske hovedstørrelser. Regnskapstall for 2004-2006. Vekst fra forrige periode. Prosent

	2004	2005	Sesongjustert			
			05.3	05.4	06.1	06.2
Realøkonomi						
Konsum i husholdninger mv.	4,7	3,4	0,6	0,0	2,0	0,6
Konsum i offentlig forvaltning	2,2	1,5	0,0	0,7	0,3	0,7
Bruttoinvesteringer i fast realkapital	8,1	10,9	1,9	11,0	-8,4	5,4
Fastlands-Norge	7,8	8,8	1,1	7,6	-5,8	6,7
Utvinning og rørtransport	7,8	15,6	-4,5	14,7	-15,7	5,9
Etterspørsel fra Fastlands-Norge ¹	4,5	3,8	0,5	1,5	0,1	1,7
Eksport	0,6	0,7	0,9	-1,3	1,2	-0,2
Råolje og naturgass	-0,7	-4,1	-2,0	-2,6	0,2	-3,2
Tradisjonelle varer	3,4	5,8	5,0	2,0	-0,9	2,5
Import	8,9	7,4	3,6	1,5	0,4	3,4
Tradisjonelle varer	10,2	8,3	4,6	0,4	3,1	1,7
Bruttonasjonalprodukt	3,1	2,3	0,9	0,1	0,6	0,5
Fastlands-Norge	3,8	3,7	0,8	1,1	0,8	1,1
Arbeidsmarkedet						
Utførte timeverk	1,9	0,8	0,2	0,4	0,5	0,6
Sysselsatte personer	0,4	0,7	0,6	0,5	0,8	0,6
Arbeidsstyrke ²	0,4	0,8	0,6	0,2	0,1	0,3
Arbeidsledighetsrate, nivå ³	4,5	4,6	4,8	4,5	3,8	3,5
Priser og lønninger						
Lønn per normalsårsverk ⁴	4,3	3,6	3,1	2,7	2,9	3,8
Konsumprisindeksen (KPI) ⁴	0,4	1,6	1,8	1,8	2,2	2,4
KPI justert for avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE) ⁴	0,3	1,0	1,2	1,1	0,9	0,8
Eksportpriser tradisjonelle varer	8,4	3,5	2,1	1,5	5,4	2,9
Importpriser tradisjonelle varer	4,5	0,4	-0,1	0,6	1,8	-0,6
Utenriksregnskap						
Driftsbalansen, milliarder kroner	233,0	316,5	80,3	104,7	88,4	93,6
MEMO (ujusterte nivåttall)						
Pengemarkedsrente (3 mnd. NIBOR)	2,0	2,2	2,3	2,5	2,6	2,9
Utlånsrente, banker ⁵	4,1	3,9	3,9	4,0	4,1	4,2
Råoljepris i kroner ⁶	257,3	351,4	398,9	377,1	409,7	432,2
Importveid kronekurs, 44 land, 1995=100	95,6	91,8	90,7	91,0	92,9	89,8
NOK per euro	8,37	8,01	7,88	7,88	8,02	7,83

¹ Konsum i husholdninger og idelle organisasjoner + konsum i offentlig forvaltning + bruttoinvesteringer i Fastlands-Norge.

² Definert som summen av ledige ifølge AKU og sysselsetting ifølge nasjonalregnskapet fratrukket utlendinger i utenriks sjøfart.

³ Ifølge AKU.

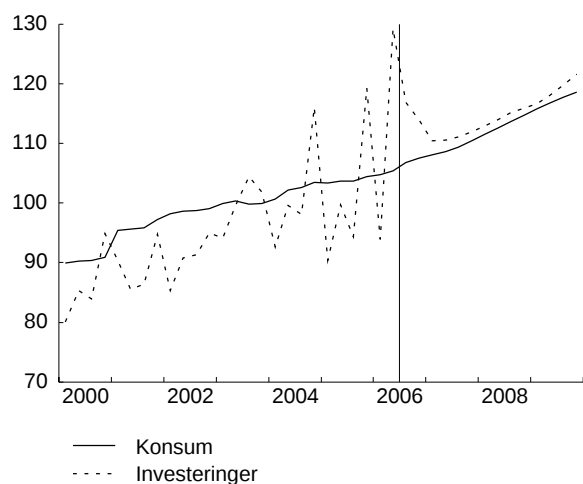
⁴ Prosentvis vekst fra samme periode året før.

⁵ I slutten av perioden.

⁶ Gjennomsnittlig spotpris Brent Blend.

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Norges Bank.

Offentlig forvaltning
Sesongjusterte volumindekser, 2003=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

vekst i elektrisitetsprisene til husholdningene. Derfor vil samlet KPI øke betydelig i månedene framover, og antakelig komme over tre prosent før jul.

Med en forsterket høykonjunktur i norsk økonomi kombinert med lav og fallende prisvekst, står sentralbanken overfor et dilemma i rentesettingen. Det er ikke lett å henvise til inflasjonsfaren som begrunnelse for økt styringsrente når inflasjonen har falt i lang tid og er kommet så lavt som nå. Men det er grunn til å regne med at innenlandske prisdrivende faktorer vil gjøre seg noe mer gjeldende framover når høykonjunktoren er blitt såpass sterk. Stabilisering av den realøkonomiske utviklingen tilsier nå en noe mer kontraktiv penge- og finanspolitikk framover. Så lenge den europeiske sentralbanken fortsetter å øke sin styringsrente er det grunn til å tro at Norges Bank også vil øke styringsrenten. Hensynet til en rimelig stabil valutakurs overfor euro og dermed en tilknytning til et område med moderat inflasjon, tilsier at det kan være en lite risikofylt strategi. Spørsmålet er hvorvidt eurorentene vil øke noe særlig neste år når veksten i euroområdet dempes slik vi og de fleste andre antar. Hvis oljeprisene fortsetter å falle, kan renteøkningene stoppe opp tidlig neste år. Da legger vi til grunn at renteøkningene i Norge også uteblir.

Internasjonalt er det nå mange som mener at man står overfor et tilbakeslag i USA, noe vi har antatt i lang tid. Flere trekk ved utviklingen i amerikansk økonomi tilsier svak vekst neste år. Vi har som tidligere lagt til grunn en moderat konjunkturedgang gjennom 2007 og 2008 og at utviklingen i EU også blir svak neste år. Det tilsier at norsk økonomi vil få klart mindre positive impulser fra utlandet i de nærmeste par årene. Oljeprisen kan også falle en del, men neppe til et så lavt nivå at det vil påvirke investeringsaktiviteten på norsk sokkel negativt. Vi forventer at oljeinvesteringene vil holde seg på et høyt nivå ut hele prognoseba-

nen. Finanspolitikken vil ikke gi vesentlig sterkere impulser til norsk økonomi neste år sammenlignet med i år. Derfor viser fortsatt våre beregninger at veksten i norsk økonomi vil dempes klart i tiden framover, men vi har nå kommet opp på et høyere aktivitetsnivå i 2006 enn vi tidligere så for oss. I en slik situasjon vil økte etterspørselsimpulser være mer inflasjonære enn de ville ha vært for bare ett år siden.

Moderate impulser fra finanspolitikken neste år – større deretter

Konsumet i offentlig forvaltning økte i første halvår i år med om lag to prosent i forhold til samme periode i fjor ifølge foreløpige tall fra kvartalsvis nasjonalregnskap (KNR). Veksten i bruttoinvesteringene i offentlig forvaltning var langt sterkere, men den store investeringsøkningen i 2. kvartal i år skyldes importen av en fregatt til sjøforsvaret. Ytterligere en fregatt vil etter planene bli importert senere i år og bidra til at samlet investeringsvekst i offentlig forvaltning kan bli nærmere 15 prosent på årsbasis i 2006. Investeringsøkningen i offentlig forvaltning, eksklusive importerte fregatter, blir imidlertid beskjeden. Vi forventer at konsumveksten vil være noe høyere i andre halvår i år, slik at samlet konsumvekst i offentlig forvaltning blir 2,5 prosent i 2006. Dette er i tråd med vårt forrige anslag og anslaget i Revidert Nasjonalbudsjett (RNB) 2006.

Når det gjelder budsjettopplegget for 2007 legger vi til grunn at handlingsregelen for finanspolitikken oppfylles ganske bokstavelig. Anslagene våre innebærer en liten skjerping av direkte beskatning, som bringer skattenivået tilbake til 2004-nivå. Videre antar vi en vekst i konsumet i offentlig forvaltning om lag som i 2006, og en svak økning i bruttoinvesteringene i offentlig forvaltning når vi justerer for effektene av at det i 2007 vil bli investert og importert en fregatt mindre enn i år. Vi har justert opp investeringsnivået i 2007 litt i forhold til anslagene i vår forrige konjunkturrapport basert på at skatteinngangen justeres opp som følge av noe sterkere vekst i økonomien og i inntektene til offentlig forvaltning samlet sett. Vi antar at det i 2007 ikke foretas noen reell skjerping av indirekte beskatning slik tilfellet er i 2006.

Høyere oljepriser har medført at Statens pensjonsfond – Utland har økt mye de senere årene. Selv om vi fortsatt legger til grunn at oljeprisene vil falle ned til om lag 50 dollar per fat ved inngangen til 2008, vil petroleumsfondet øke mye framover. Det gir ifølge handlingsregelen for finanspolitikken grunnlag for økt budsjettunderskudd (SOBU) i 2008 og 2009 siden vi legger til grunn at finanspolitikken vil holde seg innenfor handlingsregelen i 2007. Vi antar at SOBU økes med om lag 10 milliarder kroner både i 2008 og 2009. Skattenivået antas reelt uendret slik at hele stimulansen fra finanspolitikken kommer i form av økt kjøp av varer og tjenester i offentlig forvaltning. Dette gir en reell økning i både offentlige konsumutgifter og

bruttoinvesteringer på 3,5-4 prosent i hvert av disse årene. Dette er på linje med våre tidligere anslag.

Renta øker litt til

Norges Bank har satt opp styringsrenta tre ganger hittil i år, hver gang med 0,25 prosentpoeng. Pengemarkedsrenta har fulgt styringsrenta, og økte fra 2,5 prosent i januar til 3,25 prosent i august. I pengemarkedet er det priset inn ytterligere 1 - 2 renteøkninger i samme størrelsesorden i løpet av 2006 og ytterligere økninger i 2007.

Norges Bank skal fastsette renta på bakgrunn av en avveining mellom å stabilisere inflasjonen, valutakursen, produksjonen og sysselsettingen. Det operative målet for pengepolitikken er en årsvekst i konsumprisen som over tid er nær 2,5 prosent. Et tilbudssidesjokk kan imidlertid lede til både lav inflasjon og høy kapasitetsutnyttelse, og Norges Bank må i rentesettingen avveie mellom å stabilisere inflasjonen på det operative målet og å stabilisere produksjonsutviklingen.

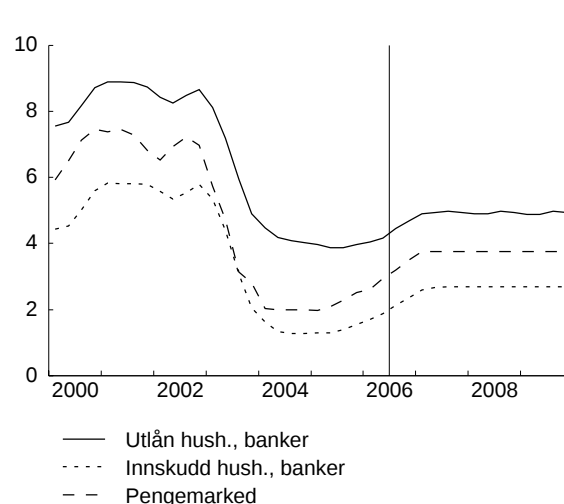
I august 2006 var konsumprisindeksen justert for avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE) 0,4 prosent høyere enn samme måned året før. Inflasjonen er derfor klart lavere enn målet på 2,5 prosent og har vist en fallende tendens siste året. Den lave inflasjonen trekker isolert sett i retning av å holde rentene lave.

Den innenlandske kredittveksten målt ved 12-månedersveksten i publikums bruttogjeld (K2) var i både juni og juli i år på 14,4 prosent. Veksten i K2 har ligget over 10 prosent siden april 2005. En vedvarende vekst i gjeld kan føre til ustabilitet i økonomien. Dette taler for ytterligere renteøkninger.

Den europeiske sentralbanken økte styringsrenta i august i år med 0,25 prosentpoeng, også den for tredje gang i år. Den norske pengemarkedsrenta har fulgt pengemarkedsrenta i euroområdet tett siden nyttår. I USA er styringsrenta økt jevnlig de siste årene. Det siste året har pengemarkedsrenta i USA ligget i underkant av to prosentpoeng høyere enn den norske pengemarkedsrenta. Rentedifferansen mellom Norge og USA er redusert noe i det siste etter at den amerikanske styringsrenta ikke ble økt på det siste møtet.

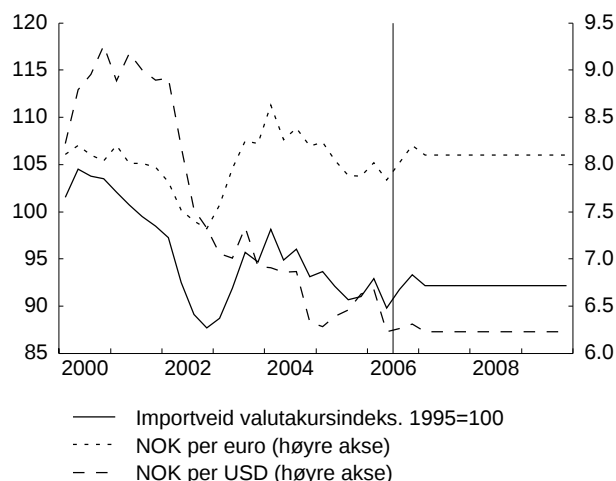
Målt mot euro har kronen svekket seg i verdi siden mai i år. Mens kursen var om lag 7,80 kroner per euro i mai, koster en euro om lag 8,30 kroner i midten av september i år. Ved inngangen av året kostet en euro 8,00 kroner. Målt mot den importveide valutakursen har kronen også svekket seg siden mai, men målt med dette målet har kronen svekket seg vesentlig mindre siden årets begynnelse. Hovedårsaken til dette er at amerikanske dollar har svekket seg mot euro.

Norske renter

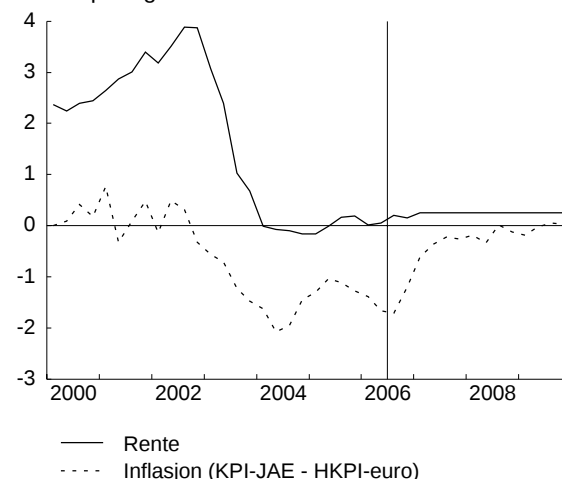
Kilde: Norges Bank og Statistisk sentralbyrå.

Valutakurser

Kilde: Norges Bank.

Rente- og inflasjonsforskjell mellom norske kroner og euro

Kilde: Norges Bank og Statistisk sentralbyrå.

I prognoseperioden har vi lagt til grunn ytterligere en renteøkning i slutten av september, samt en til rundt kommende årsskifte. Prognosene tilsier at inflasjonen målt ved KPI-JAE vil øke fra 0,8 prosent til å bevege seg i området 1,5-2,0 prosent de neste tre årene. Dette innebærer altså en inflasjon som er lavere enn målet. Veksten i Fastlands-BNP antas å gå ned fra 3,2 prosent i år til vel 2 prosent de kommende tre årene. Dette er under trendvekst, slik at BNP-avviket reduseres noe framover.

I prognosene har vi lagt til grunn en eurokurs på 8,20 i 4. kvartal i år og 8,10 fra 1 kvartal 2007 og ut prognoseperioden, mens dollaren antas å koste 6,31 kroner i 4. kvartal i år og 6,23 kroner i resten prognoserperioden. Dette innebærer at kronen styrker seg i tiden framover. Vi legger til grunn at kombinasjonen av en stabil konjunktursituasjon, lav og stabil ledighet, moderat sterk krone og inflasjon om lag 1 prosentpoeng under målsettingen, innebærer uendret rente fra 2. kvartal neste år og ut prognoseperioden.

Pengemarkedsrenta antas å øke til 3,75 prosent fra og med årsskiftet, det vil si 0,25 prosentpoeng høyere enn Norges Banks signalrente. Gjennomsnittlig utlånsrente antas å følge pengemarkedsrenta med et påslag på et drøyt prosentpoeng. Nye regler for egenkapitaldekning fra førstkommende årsskifte bidrar til å holde påslaget lavt, og kan også føre til at påslaget reduseres.

I euroområdet legger vi til grunn én renteøkning ved utgangen av året, som gir en pengemarkedsrente på 3,5 prosent fra årsskiftet. Etter en lang periode med tilnærmet lik rente i euroområdet og Norge, vil dermed rentene være 0,25 prosentpoeng høyere i Norge i årene 2007 - 2009. Dette kan trekke i retning av at kronen styrker seg litt framover.

Økende leteaktivitet

SSBs siste investeringsstilling indikerer at verdien av oljeinvesteringene kan bli om lag 100 milliarder kroner i 2006. Dette er en svak nedjustering i forhold til foregående telling fra mai, og vi har derfor nedjustert veksten i volumet noe. Foreløpige tall fra KNR viser at investeringsvolumet gjennom første halvår i år lå om lag på høyde med nivået fra første halvår 2005. Vi legger til grunn en klart sterkere utvikling gjennom andre halvår, slik at investeringsvolumet i 2006 forventes å ligge 5 prosent høyere enn i 2005. Selv om anslaget i verdi blir rekordhøyt, er det i volum fremdeles et lite stykke igjen til nivået fra toppåret 1998. Målt i faste priser lå investeringene den gang 7 prosent høyere, og målt som andel av BNP Fastlands-Norge er forskjellen enda større. I 1998 utgjorde investeringsandelen 8 prosent, mens de nå vil ligge på anslagsvis vel 6 prosent. Med omtrent uendrede importandeler vil impulsene rettet mot norsk økonomi derfor være relativt sett svakere enn i den forrige høykonjunkturen.

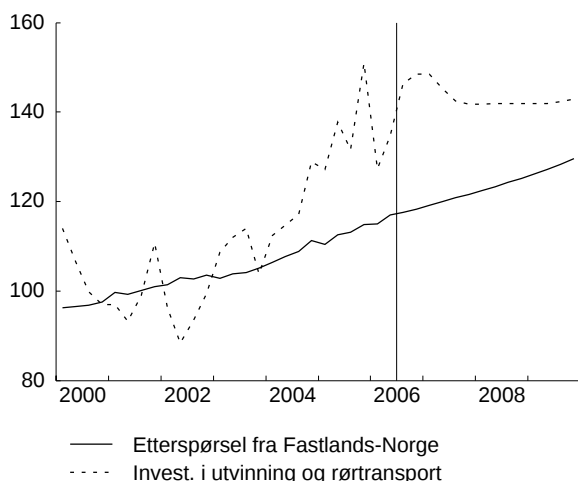
I vår prognose legger vi til grunn at leteaktiviteten tar seg videre opp, men at investeringene - i hvert fall for inneværende og neste år - begrenses av riggkapasiteten. Høye oljepriser og oljeselskapenes positive syn på de nye leteområdene antas å trekke nivået opp. Investeringene i landanlegg antas å falle klart gjennom 2007 og 2008 med ferdigstillingen av landanleggene tilknyttet Ormen Lange og Snøhvit. Det hersker en del usikkerhet om hvor langt ned disse investeringene vil synke, men et nytt landanlegg i tilknytning til Goliat kan begrense nedgangen innenfor vår prognosehorisont. På bakgrunn av investeringsstillingen og de forventede oljeprisene antas det at investeringene i felt i drift vil stige ytterligere til neste år, og deretter å holde seg på et høyt nivå. Investeringene til feltutbygging antas å øke noe de nærmeste årene, også etter ferdigstillingen av de store feltene Snøhvit og Ormen Lange. Det forventes at en rekke mindre prosjekter godkjennes i første halvår 2007, slik at disse investeringene kan erstatte bortfallet av investeringene på de store feltene. Utbygging på Goliatfeltet kan trekke disse investeringene ytterligere opp. Samlet sett har vi i vår prognosebane etter 2006 lagt til grunn at det samlede investeringsvolumet holder seg om lag uendret.

Den samlede utvinningen av olje og gass sank gjennom fjoråret. Foreløpige tallene fra KNR viser at utvinningen i første halvår i år lå om lag 4 prosent under nivået i samme periode i fjor. Vi tror årsveksten i 2006 vil vise en tilsvarende nedgang sammenlignet med året før. Et gjennomgående trekk er at oljeutvinningen reduseres, mens gassutvinningen øker. Vi forventer at nedgangen i oljeutvinningen i år blir over 6 prosent, mens gassutvinningen ventelig øker marginalt. Etter hvert som en del investeringsprosjekter ferdigstilles og anlegg kommer i drift, antas både olje- og gassutvinningen å øke igjen. Utvinningen av olje kan komme til å øke både i 2007 og 2008, men deretter vil den forventede utvinningsnedgangen på de store eksisterende feltene igjen trekke utvinningen ned. Gassutvinningen forventes å skyte fart igjen fra 2007, med en årlig vekst på nær 10 prosent. Samlet sett forventes en økende utvinning, med forholdsvis sterk vekst både i 2007 og 2008. I 2009 kan imidlertid utvinningen synke noe igjen.

Høy konsumvekst framover

Sesongjusterte KNR-tall viser at konsumet økte med 0,6 prosent fra 1. til 2. kvartal i år, etter en oppgang på hele 2 prosent kvartalet før. De store svingningene kan føres tilbake til utviklingen i varekonsumet, mens tjenestekonsumet viser en mer stabil vekstutvikling. Varekonsumet vokste med 0,6 prosent i 2. kvartal i år, mens tjenestekonsumet gikk opp med 1,2 prosent. Flere bilkjøp forklarer mye av veksten i varekonsumet. Husholdningenes etterspørsel etter fritidstjenester, personlige tjenester samt hotell- og restauranttjenester bidro mest til veksten i tjenestekonsumet. Sammenligner en første halvår i år med første halvår i fjor, var husholdningenes konsum samlet sett nær 4 pro-

Innenlandsk etterspørsel
Sesongjusterte volumindekser, 2003=100

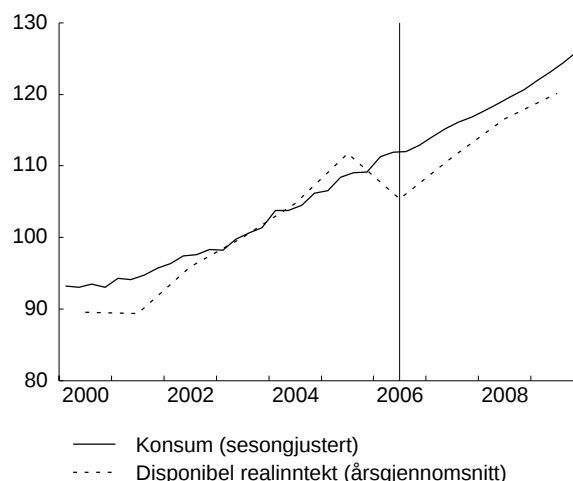
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

sent høyere i volum. Fra juni til juli i år økte varekonsumindeksen med 0,7 prosent sesongjustert. Dette peker mot at den sterke konsumveksten gjennom de siste årene fortsetter i 2006.

Vender vi blikket bakover viste foreløpige nasjonalregnskapstall at konsumet i husholdninger og ideelle organisasjoner steg med 3,4 prosent fra 2004 til 2005. Konsumøkningen i fjor var på linje med veksten i husholdningenes disponible realinntekter når en holder de rekordhøye utbetalingene av aksjeutbytte utenfor (se egen tabell). De unormalt høye inntektene fra aksjeutbytte, som trolig ikke har stimulert konsumet i særlig grad, har blant annet sammenheng med skattemessige tilpasninger til gjeninnføringen av skatt på aksjeutbytte i 2006. I tillegg til inntektsveksten kan konsumøkningen i 2005 ses i lys av fallet i realrenta etter skatt gjennom de siste årene. Husholdningenes sparerate er blitt anslått til et rekordhøyt nivå på 12,6 prosent i 2005.

Veksten i husholdningenes disponible realinntekter vil gjennom prognoseperioden trolig bli noe dempet i forhold til 2005, også når en ser bort fra aksjeutbetalingene. Dette vil kunne skje til tross for sterkere vekst i lønns- og næringsinntekter samt offentlige stønader framover. Høyere konsumprisvekst på grunn av høye energipriser i 2006 trekker realveksten i husholdningenes inntekter ned i denne perioden. Husholdningene vil øke sin gjeld relativt sterkt i forhold til sine fordringer (eksklusive forsikringskrav) gjennom prognoseperioden. Sammen med en forventet renteoppgang slår dette ut i en svak utvikling i netto formuesinntekter, noe som også trekker veksten i disponibel inntekt ned. Økte direkte skatter bidrar også til å svekke veksten i disponibel inntekt framover, men særlig i 2007. Realrenta etter skatt antas å bli klart lavere i år enn i de to foregående årene for så å stige markant gjennom 2007 og 2008, før den igjen synker til et nivå på knappe 2 prosent i 2009. Inntekts- og renteutviklingen

Inntekt og konsum i husholdninger mv.
Volumindekser, 2003=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

gir en bane for konsumet som innebærer at veksten holder seg på mellom 3 og 4 prosent de nærmeste årene.

Med anslagene som her legges til grunn, vil spareren falle fra det rekordhøye nivået på 12,6 prosent i 2005 til vel 4 prosent i 2006 for så å ligge på mellom 6 og 8 prosent i perioden 2007-2009. Nedgangen i nivået på sparingen fra 2005 til 2006 gjenspeiles i et markant fall i husholdningenes nettofinansinvesteringer. Målt i løpende priser, antas husholdningene å redusere sine nettofinansinvesteringer fra knappe 67 milliarder kroner i 2005 til om lag -13 milliarder kroner i 2006. Brorparten av denne nedgangen kan imidlertid tilskrives anslåtte endringer i utbytteutbetalinger til husholdningene. Foruten nedgangen i nivået på sparingen vil sammensetningen av sparingen som sådan ha betydning for nedgangen i netto finansinvesteringer. Husholdningene vil trolig fortsette å vri deler av sin formue vekk fra finanskapital og over til realkapital, noe vi vil finne igjen i høye boliginvesteringer.

Utflating i boliginvesteringene

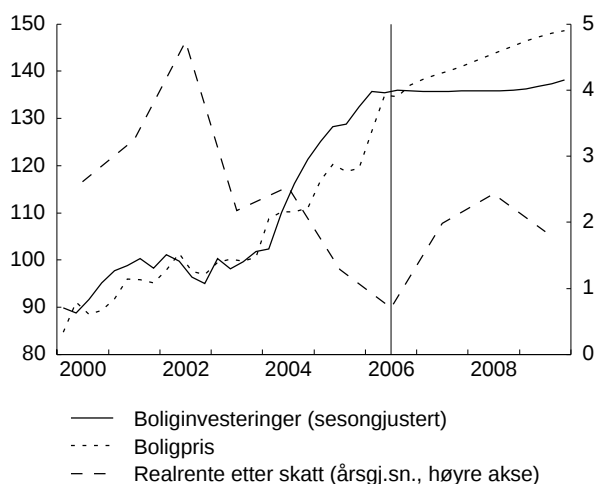
Godt hjulpet av sterk realinntektsvekst, lavere realrenter og vekst i realprisene på boliger i annenhåndsmarkedet har boliginvesteringene vokst kraftig siden slutten av 2003. Selv om boliginvesteringene i 2. kvartal i år ifølge foreløpige KNR-tall (sesongjustert) var omtrent på samme nivå som i 1. kvartal, har boliginvesteringene likevel økt med over 7 prosent fra første halvår i fjor til første halvår i år. Utviklingen i igangset-

Husholdningenes disponible realinntekter.
Prosentvis vekst fra året før

	2005	2006	2007	2008	2009
Disponibel realinntekt inkl. aksjeutbytte	6,7	-5,7	5,5	4,9	3,1
Disponibel realinntekt ekskl. aksjeutbytte	3,6	2,5	3,6	4,6	2,8

Boligmarkedet

Venstre akse indekser, 2003=100, høyre akse prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

tingstallene for boliger på slutten av fjoråret peker i retning av at boliginvesteringene vil holde seg på et høyt nivå gjennom 2006. På årsbasis anslås veksten i boliginvesteringene til om lag 6 prosent i 2006. Til sammenligning var veksten i boliginvesteringene i fjor på hele 14,5 prosent.

Boligkapitalen ligger nå på et historisk sett meget høyt nivå. Sammen med utsikter til høyere realrenter og dempet inntektsvekst bidrar dette til å bremse både boligprisveksten og boliginvesteringene framover. Samtidig har igangsettingen av nye boliger flatet ut både når det gjelder antall boliger og målt ved bruksareal. Utføringen som vi har sett i boliginvesteringene ventes dermed å fortsette, slik at investeringene vil ligge rundt et nivå på om lag 80 milliarder kroner ut prognoseperioden.

Lavere investeringsvekst i fastlandsnæringene

Den sterke veksten i bruttoinvesteringene i fastlandsnæringene synes nå å dempes noe etter tre år med sterk vekst. I 2. kvartal i år økte disse investeringene med 2,5 prosent i forhold til samme kvartal i fjor, og i første halvår var økningen om lag 6 prosent regnet i forhold til samme periode i 2005. Fra 2004 til 2005 økte fastlandsinvesteringene med hele ti prosent. Veksten i industriinvesteringene så langt i 2006 har vært om lag som for fastlandsnæringene, mens bruttoinvesteringene i primærnæringene har falt noe hittil i år. Det er særlig investeringer i tjenesteytende næringer og i kraftforsyning som har økt mye hittil i 2006. For hele 2006 regner vi som tidligere med at investeringene i kraftforsyning øker med nærmere 30 prosent - i tråd med SSBs investeringstelling. Denne tellingen antyder imidlertid at investeringsveksten i kraftforsyning vil flate ut i 2007. Man må tilbake til 1980-tallet for å finne så høye investeringer i kraftforsyning som i 2006. Også industriinvesteringene vil holde seg rimelig stabile fra 2006 til 2007 ifølge denne tellingen. Det

innebærer at industriinvesteringene vil holde seg på et relativt høyt nivå framover.

Investeringene i private tjenesteytende næringer har økt vesentlig i løpet av de siste tre årene og er nå høyere enn toppnivået i forrige høykonjunktur. Veksten i investeringene er moderat i varehandel og innenlandsk transportvirksomhet. Derimot er det stor økning i bruttoinvesteringene i bank- og forsikringsvirksomhet og annen privat tjenesteyting. Det er også i disse næringene hvor veksten i bruttoproduktet har vært høy i den senere tid. Vi regner med at veksttakten i disse investeringene vil dempes noe framover hvis vi går inn i en periode med mer moderat vekst i fastlandsøkonomien, slik våre beregninger viser.

Samlet sett regner vi med at investeringene i fastlandsnæringene fortsatt vokser en del i andre halvår 2006, men at vekstraten på årsbasis blir om lag halvert i forhold til i 2005. Vi antar videre at veksten dempes ytterligere i 2007, ikke minst fordi veksten i investeringene i vareproduserende næringer da avtar. Vi legger til grunn at det konjunkturtelt høye investeringsnivået fra 2006/2007 vil holde seg om lag uforandret i 2008 og synke litt i 2009.

Avtagende eksportvekst

Eksportveksten av tradisjonelle varer var høy i 2. kvartal. Eksportvolumet var hele 2,5 prosent høyere enn i 1. kvartal, sesongjustert. Økningen kan i hovedsak tilskrives en sterk vekst i eksporten av verkstedsprodukter og metaller. Eksporten av nybygde skip økte klart. Totalt gikk eksporten likevel ned, på grunn av en reduksjon i eksport av råolje. Økningen i eksporten av de industrielle varene har sin bakgrunn i et høyt aktivitetsnivå hos våre handelspartnere. For tjenester har det vært sterk vekst i eksporten i første halvår. Utviklingen kan tilskrives en høy vekst i finans- og forretningsmessige tjenester, blant annet økt eksport av olje- og gassrelaterte ingeniørtjenester.

Prisene på tradisjonelle eksportprodukter fortsetter å vokse. Fra 1. til 2. kvartal steg de med 2,9 prosent, mot en økning på hele 5,4 prosent kvartalet før. Samlet er dermed prisveksten i første halvår svært høy. Utviklingen i råvareprisene, spesielt metaller, bidro til denne veksten. Metallprisene har nå vokst med om lag 10 prosent hvert av disse to kvartalene.

Vi legger til grunn at eksportveksten av tradisjonelle varer vil holde seg godt oppe ut året, med en årsvekst på 5 prosent. Til neste år vil denne eksporten avta som følge av avtagende markedsvekst, og bli om lag 2 prosent på årsbasis. Eksportveksten av tjenester fra Fastlands-Norge venter vi også vil gå klart ned. Samlet eksport vil imidlertid kunne ta seg markert opp, etter som eksporten av olje og gass vil øke sterkt neste år. I 2008 og 2009 vil veksten i eksporten av tradisjonelle varer og tjenester fortsatt være relativt lav, og ligge på rundt 2 prosent på årsbasis.

Avdempet importvekst framover

Ifølge de foreløpige nasjonalregnskapstallene økte importvolumet av tradisjonelle varer med 1,7 prosent fra 1. til 2. kvartal, mot 3,1 prosent i kvartalet før, sesongjustert. Totalt var importveksten 3,4 prosent. Verktedsprodukter, kjemiske og mineralske produkter, samt forretningsmessige tjenester bidro til økt importvekst, mens metaller og reisetrafikk bidro til å trekke veksten ned. En sterk importøkning av nybygde skip bidro til at totalveksten ble høyere. Dette har sin bakgrunn i overlevering av en fregatt i 2. kvartal. Importen av elektrisk kraft økte sterkt forrige kvartal grunnet manglende kapasitet innenlands. Effekten på total import er likevel liten siden denne gruppen utgjør en liten andel av den totale importen.

Importen av tjenester var høy i 2. kvartal, med en økning på 4,9 prosent i forhold til kvartalet før. Det var i hovedsak finans- og forretningsmessige tjenester som bidro til økt vekst.

Prisveksten for total import var 0,1 prosent i 2. kvartal, mens den var negativ for tradisjonelle varer, råolje og naturgass og skip, plattformer og fly.

I innværende år legger vi til grunn en importvolumvekst på 7,7 prosent for tradisjonelle varer og 8,2 prosent totalt. I 2007 går importveksten av tradisjonelle varer ned til om lag 3,5 prosent, på grunn av lavere investeringsvekst. Deretter vil importveksten for tradisjonelle varer ligge på litt over 2 prosent i 2008, og deretter øke til om lag 3,5 prosent i 2009. Utviklingen følger det samme forløpet som forventet vekst i samlet innenlandsk etterspørsel, som er en god indikator for importen. I år skal det importeres to fregatter, mot en i hvert av de neste tre årene. Dette trekker importveksten opp i år og ned til neste år.

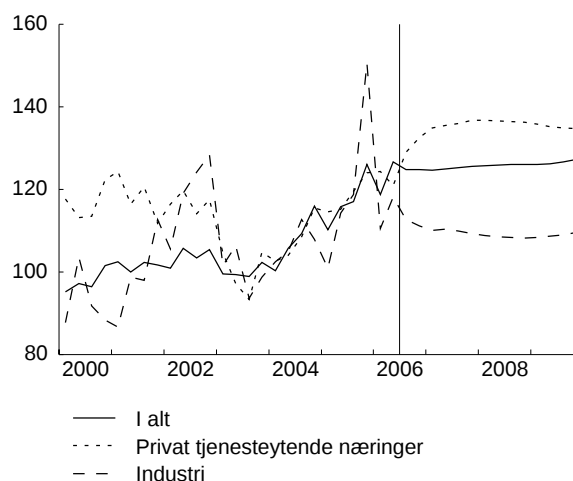
Høykonjunkturen fortsetter

Veksten i BNP Fastlands-Norge fortsatte i ganske høyt tempo i første halvår 2006. Høykonjunkturen er derfor sterkere enn vi tidligere la til grunn. Dette underbygges av et klart strammere arbeidsmarked til tross for økt innvandring av arbeidskraft. Det er eksporten av tradisjonelle varer og særlig tjenesteeksporten som er blitt høyere enn vi tidligere har sett for oss. Etterspørselen fra Fastlands-Norge har derimot utviklet seg om lag som tidligere beregnet. Noe av forklaringen på den sterkere eksportveksten er økte anslag for veksten i internasjonal økonomi i 2006. Dermed har bruttoproduktet i deler av industrien og privat tjenesteyting blitt sterkere enn forventet.

Vi regner med at veksten i innenlandsk etterspørsel dempes framover. Litt høyere renter vil dempe veksten i husholdningenes etterspørsel. Underliggende høy inntektsvekst vil likevel bidra til at konsumveksten fortsetter i 2007 i om lag samme tempo som i 2006, men boliginvesteringene vil imidlertid neppe vokse særlig fra 2006 til 2007. Det skyldes dels at

Investeringer i Fastlands-Norge

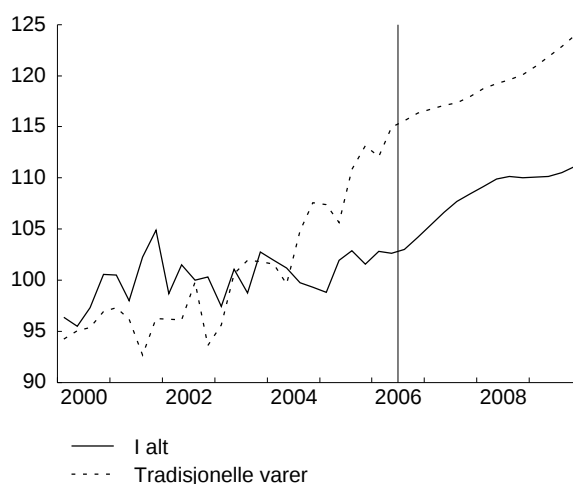
Sesongjusterte volumindekser, 2003=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Eksport

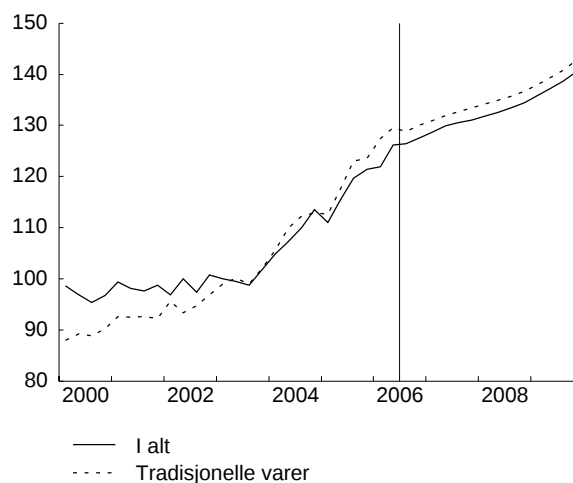
Sesongjusterte volumindekser, 2003=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Import

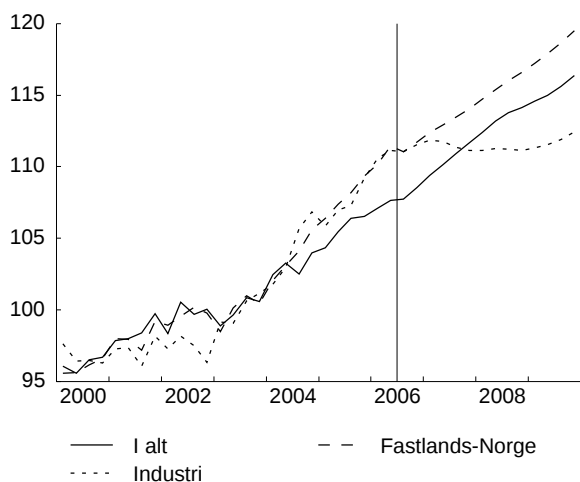
Sesongjusterte volumindekser, 2003=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Bruttonasjonalprodukt

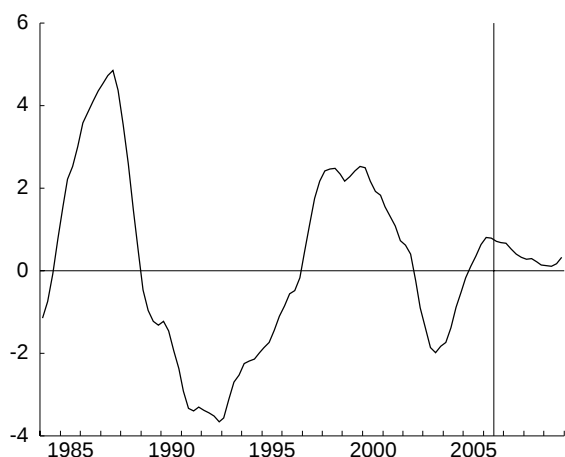
Sesongjusterte volumindekser, 2003=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

BNP Fastlands-Norge

Avvik fra beregnet trend i prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

investeringene nå er på et meget høyt nivå, men også på grunn av kapasitetsproblemer i byggenæringen. Oljeinvesteringene vil måtte øke betydelig i andre halvår i år hvis vårt anslag for 2006 skal slå til, men vi regner ikke med noen særlig endring i nivået på oljeinvesteringene til neste år. Dermed reduseres vekstimpulsene fra en etterspørselskomponent som har gitt betydelige bidrag til oppgangen de siste tre årene. Det samme er tilfellet med fastlandsnæringenes investeringer. De har gitt betydelig vekstbidrag i hele konjunkturoppgangen og inn i 2006, men impulsene dempes framover og dermed bidrar også disse investeringene til at BNP-veksten modereres neste år. Finanspolitikken bidrar med om lag de samme impulsene i 2007 som i 2006. En svakere vekst internasjonalt vil bidra til at eksporten av tradisjonelle varer og tjenester vil vokse merkbart mindre i 2007 enn i 2006. Dette vil bidra til å redusere vekstimpulsene til både in-

dustrien og mange tjenesteytende næringer. Samlet sett ser vi derfor for oss at veksten i fastlandsøkonomien reduseres fra i overkant av 3 prosent i 2006 til i overkant av 2 prosent i 2007. Den avdempningen av veksten som vi forventer framover, innebærer derfor at høykonjunktoren varer ved i 2007 selv om aktivitetensnivået gradvis nærmer seg trendnivået.

I 2008 og 2009 vil finanspolitikken gi nye og sterke impulser til veksten i norsk økonomi, mens en moderat internasjonal lavkonjunktur vil trekke veksten i eksportorienterte bedrifter ned i 2008, både i industri og tjenesteyting. Investeringsnivået både i oljesektoren og i fastlandsøkonomien holder seg om lag uendret i disse to årene, noe som bidrar til at BNP-veksten i fastlandsøkonomien blir liggende litt under trendveksten. Inntektsveksten i husholdningene bidrar til at konsumveksten holder seg oppe tross høyere realrenter. Således kan man si at våre anslag innebærer at veksten i hovedsak er konsumdrevet i 2008 og 2009.

Siden 2001 har veksten i samlet BNP vært lavere enn veksten i BNP Fastlands-Norge. Det vil også være tilfellet i 2006, men neste år vil sterk økning i gassproduksjonen bidra til at veksten i samlet BNP igjen vil være høyere enn produksjonsveksten i fastlandsøkonomien. Dette tror vi også vil fortsette i 2008, mens vi i 2009 ikke får noen økning i samlet petroleumsutvinning. Vekstraten for samlet BNP kan da bli relativt beskjeden. Økt petroleumsutvinningen vil gi betydelige impulser til fastlandsøkonomien fordi vareinnsatsen i utvinningssektoren utgjør om lag 4,5 prosent av BNP Fastlands-Norge, noe som er klart mer enn for eksempel de samlede bruttoinvesteringene i offentlig forvaltning.

Gjennom noen kvartaler har vi nå oppjustert vekstanslaget for 2006. Mens vi for eksempel for ett år siden mente at konjunkturomslaget var nært forestående, viser våre prognoser nå at 2006 fortsatt blir et år med oppgangskonjunktur. Noe konjunkturomslag har ennå ikke vist seg i tallene, og veksten i første halvår 2006 viser egentlig ingen tendenser til avmatning. Det tror vi altså vil skje framover. Det er først og fremst den internasjonale konjunkturutviklingen som har gjort at vi har måttet oppjustere våre vekstanslag. I noen grad har også den sterke veksten i næringsinvesteringene i fastlandsøkonomien bidratt til å forlenge oppgangen, mens nivået på oljeinvesteringene i 2006 ser ut til å bli om lag som vi trodde for vel ett år siden. Vi tror ikke nå at usikkerheten i våre anslag trekker i retning av vesentlig høyere impulser fra internasjonal økonomi, fra finanspolitikken eller fra oljesektoren i 2007. Snarere er vår oppfatning nå at man gjerne kan se for seg en vesentlig sterkere konjunkturedgang internasjonalt enn vi har lagt til grunn i snart to år. Den nedgangen vi har basert våre anslag på, innebærer at et kommende internasjonalt tilbakeslag blir enda mindre markert enn nedgangen i 2001. Nedgangen da var

Makroøkonomiske hovedstørrelser 2005-2009. Regnskap og prognoser. Prosentvis endring fra året før der ikke annet framgår

	Regnskap	Prognoser								
		2006			2007		2008		2009	
		2005	SSB	FIN	NB	SSB	NB	SSB	NB	SSB
Realøkonomi										
Konsum i husholdninger mv.	3,4	3,5	3,1	3 1/2	3,7	3 1/4	3,0	2 1/2	3,7	2 1/4
Konsum i offentlig forvaltning	1,5	2,5	2,5	3	2,4	1 3/4	3,9	3 1/4	3,7	3 1/4
Bruttoinvestering i fast realkapital	10,9	7,7	7,7	..	-0,1	..	0,2	..	-0,0	..
Utvinning og rørtransport ¹	15,6	5,2	5,0	5	-1,8	0	-0,7	-5	0,0	0
Fastlands-Norge	8,8	7,0	9,9	8	0,5	4 3/4	0,6	2 1/4	0,4	1 1/2
Næringer	9,8	4,6	8,3	..	3,4	..	-0,2	..	-1,3	..
Bolig	14,5	5,8	8,1	..	-0,2	..	0,0	..	0,9	..
Offentlig forvaltning	-0,8	14,7	16,4	..	-4,8	..	3,6	..	3,7	..
Etterspørsel fra Fastlands-Norge ²	3,8	3,9	4,1	4 1/4	2,8	3	2,8	2 1/2	3,1	2 1/2
Lagerendring ³	0,2	0,2	..	..	0,0	..	0,0	..	0,0	..
Eksport	0,7	1,5	1,2	..	4,7	..	2,8	..	-0,1	..
Råolje og naturgass	-4,1	-4,1	-2,9	..	9,1	..	4,3	..	-2,7	..
Tradisjonelle varer ⁴	5,8	5,0	2,7	6 1/4	1,9	3 3/4	1,9	3 1/4	2,4	3 1/4
Import	7,4	8,2	6,1	6 1/4	3,7	3 3/4	2,0	2	3,7	2 3/4
Tradisjonelle varer	8,3	7,7	5,4	..	3,4	..	2,2	..	3,5	..
Bruttonasjonalprodukt	2,3	2,1	2,2	2 1/2	2,9	3 1/2	2,8	3	1,4	1 1/2
Fastlands-Norge	3,7	3,2	3,0	3 3/4	2,1	2 3/4	2,3	2 1/4	2,2	2 1/4
Arbeidsmarked										
Sysselsatte personer	0,7	2,5	2,1	2 1/4	1,0	1	0,6	1/2	1,0	1/4
Arbeidsledighetsrate (nivå)	4,6	3,4	3,4	3 3/4	3,3	3 1/2	3,5	3 1/2	3,3	3 3/4
Priser og lønninger										
Lønn per normalsårsverk	3,6	4,0	3 1/2	4	5,0	4 3/4	4,5	4 3/4	3,5	4 3/4
Konsumprisindeksen (KPI)	1,6	2,4	2 1/4	2 1/4	1,5	1 3/4	1,1	2	1,7	2 1/2
KPI-JAE ⁵	1,0	0,8	1 1/4	1	1,7	1 1/2	1,6	2	1,8	2 1/2
Eksportpris tradisjonelle varer	3,5	10,9	..	..	-3,2	..	-6,9	..	2,8	..
Importpris tradisjonelle varer	0,4	2,3	..	..	-0,9	..	-2,3	..	1,3	..
Boligpris ⁶	7,9	12,8	..	..	5,1	..	2,9	..	2,8	..
Utenriksøkonomi										
Driftsbalansen, mrd. kroner	316,5	390,0	..	..	368,8	..	321,3	..	295,3	..
Driftsbalansen i prosent av BNP	16,6	18,6	16,9	..	17,2	..	14,9	..	13,4	..
MEMO:										
Husholdningenes sparerate (nivå)	12,6	4,3	3,6	..	6,2	..	7,9	..	7,4	..
Pengemarkedsrente (nivå)	2,2	3,1	..	3	3,8	4	3,8	4 3/4	3,8	5 1/4
Utlånsrente, banker (nivå) ⁷	3,9	4,3	..	..	4,9	..	4,9	..	4,9	..
Råoljepris i kroner (nivå) ⁸	351	423	420	..	360	..	312	..	312	..
Eksportmarkedsindikator	5,2	7,9	..	..	4,8	..	1,6	..	2,9	..
Importveid kronekurs (44 land) ⁹	-3,9	0,1	..	-1 3/4	0,3	-1	0,0	0	0,0	1/4

¹ Finansdepartementets anslag inkluderer tjenester tilknyttet oljeutvinning.² Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner + konsum i offentlig forvaltning + bruttoinvesteringer i fast kapital i Fastlands-Norge.³ Endring i lagerendring i prosent av BNP.⁴ Norges Bank gir anslag for tradisjonell eksport, som også inkluderer en del tjenester.⁵ KPI justert for avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE).⁶ Selveier.⁷ Husholdningenes lånerente i private finansinstitusjoner. Gjennomsnitt for året.⁸ Gjennomsnittlig spotpris, Brent Blend.⁹ Positivt tall innebærer svekket krone.

Kilde: Statistisk sentralbyrå (SSB), Finansdepartementet, St.meld.nr. 2 (2005-2006), (FIN), Norges Bank, Inflasjonsrapport 2/2006 (NB).

moderat bl.a. som følge av en kraftig omlegging av både finans- og særlig pengepolitikken i ekspansiv retning i USA. Det er riktig nok vanskelig å se for seg en like sterk konjunkturpolitikk i USA dersom nedgangen skulle sette inn kommende vinter. På den annen side er verdensøkonomien gradvis endret ved at Kina er blitt en mer betydelig "vekstmotor" som vil fortsette å gi stimulanser selv med en kraftig nedgang i USA.

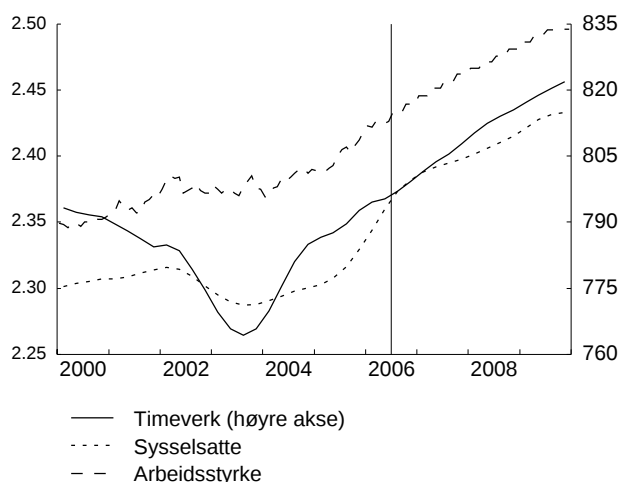
Ledighetsnedgang uten sidestykke

Ifølge kvartalsvis nasjonalregnskap økte sysselsettingen med hele 2,5 prosent fra 2. kvartal 2005 til 2. kvartal 2006, en økning på 57 000 personer. Sesongjusterte tall viser en vekst på 0,6 prosent fra 1. til 2. kvartal i år. Sysselsettingsveksten har ikke vært så sterk siden høykonjunktoren på slutten av 1990-tallet.

Veksten i sysselsettingen har kommet innen de fleste næringer, men veksten har vært sterkest i private

Arbeidsstyrke, sysselsetting og timeverk

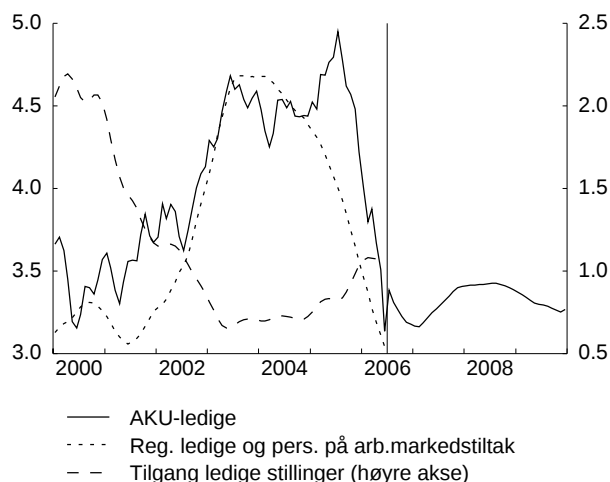
Millioner. Sesongjustert og glattet

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Arbeidsledige og tilgangen på ledige stillinger

Prosent av arbeidsstyrken. Sesongjustert og glattet

Kilde: Arbeidsdirektoratet og Statistisk sentralbyrå.

tjenesteytende næringer. Fra 2. kvartal 2005 til 2. kvartal 2006 ble det 20 300 flere sysselsatte i forretningsmessig tjenesteyting, noe som innebærer en vekst på hele 8,5 prosent. I samme periode var det også høy sysselsettingsvekst innen varehandel, bygge- og anleggsvirksomhet, kommuneforvaltning og den sivile delen av statlig forvaltning. I hver av disse næringene økte sysselsettingen med mellom 5 000 og 7 000 personer i perioden. Sesongjusterte tall viser at tendensen det siste året har fortsatt i 2. kvartal i år, med unntak av i kommuneforvaltningen der sysselsettingen var om lag uendret fra 1. kvartal.

Innen forsvaret fortsetter sysselsettingsnedgangen. Også flere av industrinæringene opplever nedgang i sysselsettingen, men en vekst innen bygging av skip og oljeplattformer fra 2. kvartal 2005 til 2. kvartal 2006 på hele 9,5 prosent bidrar til en sysselsettingsvekst innen industrien som helhet på 0,9 prosent i denne perioden. Sett i forhold til 2. kvartal 2002 – om lag da den siste lavkonjunkturen startet – har industri-sysselsettingen blitt redusert med 24 600 personer fram til 2. kvartal i år.

Ifølge Arbeidskraftsundersøkelsen (AKU) har tilgangen på arbeidskraft også vokst sterkt det siste året. AKU publiserer gjennomsnittet av sesongjusterte tall for tre måneder. Tallene viser at arbeidsstyrken økte med 26 000 personer fra februar-april 2005 til mai-juli 2006. Dette tilsvarer om lag en tredel av sysselsettingsveksten i samme periode. En konjunkturrell økning i sysselsettingen vil i løpet av 1-2 år erfaringsmessig slå ut i en ekstra tilvekst i arbeidsstyrken som er om lag halvparten så stor. Veksten i arbeidsstyrken den siste tiden synes i et slikt lys å være beskjeden, noe som kan virke underlig særlig tatt i betraktning indikasjoner på en sterk vekst i arbeidsinnvandringen fra de nye medlemslandene i EU. AKU er en utvalgsundersøkelse og det er en viss usikkerhet forbundet

med disse tallene. Det er også grunn til å anta at AKU-tallene ikke fanger opp hele den sterke veksten i arbeidsinnvandringen. I tillegg innebærer omleggingen i AKU i januar i år (se Økonomiske analyser 1/2006, s. 86) en ekstra usikkerhet omkring tallene.

Med en sterk økning i sysselsettingen og en moderat vekst i arbeidsstyrken viser AKU en kraftig nedgang i arbeidsledigheten. Nedgangen på 1,2 prosentpoeng (28 000 personer) fra 2. kvartal 2005 til 2. kvartal 2006 er den største som noen gang har vært registrert i løpet av en firekvartalsperiode i AKU. De sesongjusterte tallene viser at ledigheten har blitt redusert med 16 000 personer fra 1. kvartal til perioden mai-juli i år. Sett i forhold til mai-juli i fjor er reduksjonen på hele 39 000 personer. Med dette har sesongjustert ledighet gått fra 4,8 prosent i mai-juli i fjor til 3,2 prosent i tilsvarende periode i år. Gjennomsnittlig ledighet i 2005 var 4,6 prosent.

Også den registrerte ledigheten hos NAV (Ny arbeids- og velferdsforvaltning) har gått markant ned. Sesongjusterte tall viser at summen av registrerte helt ledige og personer på ordinære arbeidsmarkedstiltak har blitt redusert med om lag 2 000 personer hver måned det siste året. Det er klar ledighetsnedgang innenfor alle yrkeskategoriene. Fra august i fjor til august i år er den prosentvise nedgangen størst blant industriarbeidere, bygge- og anleggsarbeidere, ingeniører og IKT-arbeidere, ledere og meglere og konsulenter. Ledighetsnedgangen blant disse arbeidstakerne er på over 30 prosent. Nedgangen er minst blant barne- og ungdomsarbeidere.

Mens antall ledige personer altså har gått kraftig ned, er nedgangen mindre markert i antall «ledige» arbeidstimer. Ujusterte tall for 2. kvartal i år viser at antall undersysselsatte har økt klart fra 2. kvartal i fjor. Undersysselsatte i AKU er deltidssysselsatte som

svarer at de har forsøkt å få lengre arbeidstid. Det kan dermed tyde på at mange av dem som har fått arbeid det siste året har kommet inn i deltidsstillinger, og at flere av de deltidsysselsatte ønsker å arbeide mer. I følge AKU tilsvarte summen av antall tilbudte arbeidstimer fra de ledige og de undersysselsatte 116 000 heltidsjobber i 2. kvartal i år, 19 000 færre enn i 2. kvartal i fjor – en nedgang på 14,1 prosent. Nedgangen i ledigheten i samme periode var til sammenlikning på 28 000 personer, eller 24,1 prosent. KNR viser også at antall utførte timeverk har vokst klart mindre enn sysselsettingen i denne perioden. Det skyldes blant annet en viss økning i sykefraværet.

Etter en periode i fjor med overraskende lite bedring i arbeidsmarkedet, har vi nå opplevd kraftig nedgang i antall arbeidsledige personer i år. Vi har derfor nedjustert våre anslag for ledigheten i hele prognosebanen. Nå anslår vi en ledighet i 2006 på 3,4 prosent, mot anslått 3,8 prosent i juni (Økonomiske analyser 3/2006). Nedjusteringen skyldes i hovedsak en uventet stor reduksjon i antall utførte timeverk per sysselsatt. Mens vi nå altså har oppjustert anslaget på antall sysselsatte personer i hele prognosebanen, er anslaget for antall utførte timeverk om lag uforandret.

Det vil fortsatt være klar vekst i den kommunale sysselsettingen neste år, og en mer ekspansiv finanspolitikk vil bidra til å øke den offentlige sysselsettingen kraftig i 2008 og 2009. Noe av det økte arbeidskraftsbehovet i offentlig sektor antas å bli dekket av økt arbeidstid blant de som fra før jobber deltid. Fra 2006 til 2009 antar vi likevel en offentlig sysselsettingsvekst på mer enn 50 000 personer.

På den annen side vil en avmatning av den internasjonale høykonjunkturen og mindre impulser fra oljeinvesteringene innebære en fortsatt moderat sysselsettingsutvikling i industrien. Økte realrenter, slik at veksten i husholdningenes forbruk og boliginvesteringer blir noe avdempet framover, forventes å bidra til svakere vekst i de private tjenesteytende næringene og i bygge- og anleggsvirksomheten. Sysselsettingen i disse næringene antas å bli om lag uforandret i årene 2007-2009.

En mer avdempet sysselsettingsvekst og om lag tilsvarende vekst i tilgangen på arbeidskraft i prognosebanen innebærer at den markante nedgangen i ledigheten forventes å flate ut i andre halvår i år. Vi legger til grunn at ledigheten i gjennomsnitt synker fra 3,4 prosent i 2006 til 3,3 prosent i 2007, og at den vil holde seg rundt dette lave nivået i 2008 og 2009.

Lønnsveksten tar seg opp

I tariffforhandlingene i 2005 ble det gitt små lønnstillegg. Mens det den gang i enkelte forhandlingsområder ikke ble gitt tillegg overhode, har tariffforhandlingene våren 2006 gitt høyere tillegg for de fleste grupper. Tallene for lønn per normalårsverk fra KNR illus-

trerer denne utviklingen. Målt fra samme kvartal året før tok lønnsveksten seg opp fra 2,9 prosent i 1. kvartal i år til 3,8 prosent i 2. kvartal. Det er grunn til å forvente at lønnsveksten tar seg ytterligere opp gjennom andre halvår i år som følge av lønnsglidning.

Det siste året har arbeidsmarkedet blitt vesentlig strammere. Ledigheten har sunket i betydelig grad, og ifølge NAV har tilgangen på ledige stillinger annonsert i media eller meldt til NAV økt med 40 prosent fra august i fjor til august i år. Det er grunn til å tro at det utover høsten i år vil bli økt knapphet på arbeidskraft innenfor flere bransjer. Presset i arbeidsmarkedet vil bidra til høyere lønnsvekst, dels gjennom at grupper med hovedsakelig lokal lønnsdannelse vil motta høyere tillegg enn de med større innslag av sentral lønnsdannelse, og dels ved at arbeidstakere innplasseres på et høyere lønnsnivå ved nyansettelser. Dessuten vil høy lønnsomhet i næringslivet trolig føre til økte bonusutbetalinger og opsjonsgevinster for arbeidstakere med slike avlønningsordninger. Vi anslår en samlet vekst i lønn per normalårsverk fra 2005 til 2006 på 4,0 prosent.

Årets tariff tillegg og tiltakende lønnsglidning gjennom 2006 vil alene bidra til at det gjennomsnittlige lønnsnivået i 2007 blir merkbart høyere enn i 2006. Samtidig er det grunn til å forvente at også 2007 blir et godt år for næringslivet og ledigheten vil bli værende lav, men neppe synke ytterligere. Klar oppgang i konsumprisene gjennom høsten 2006 som følge av høye strømpriser vil trolig også påvirke lønnsveksten i 2007. Vi antar at lønnsglidningen til neste år vil bli om lag på linje med i år, men samlet sett forventer vi nå en lønnsvekst fra 2006 til 2007 på 5,0 prosent – den høyeste siden 2002. Dette er et klart høyere anslag enn tidligere og skyldes oppjusterte anslag for KPI-veksten og nedjusterte anslag for ledigheten.

Vi legger til grunn økt arbeidstilbud framover, særlig som følge av økt arbeidsinnvandring. Samtidig vil internasjonal nedgangskonjunktur bidra til å redusere etterspørselen etter norske industrivarer i 2007 og 2008. Dette vil også bidra til å redusere lønnsomheten i industribedriftene – faktorer som er viktige for lønnsveksten. Sammen med klart lavere vekst i konsumprisene synker derfor lønnsveksten trolig noe i 2008 sammenlignet med i 2007. Vi antar en lønnsvekst på 4,5 prosent i 2008.

Våre prognoser innebærer en årlig reallønnsvekst på om lag 3½ prosent i 2007 og 2008. Den årlige veksten i arbeidskraftsproduktiviteten er nesten 2 prosentpoeng lavere i disse to årene. Selv om prisene på norskproduserte varer og tjenester vokser noe mer enn konsumprisene, bidrar lønnsveksten likevel til å redusere lønnsomheten i næringslivet markert fram til 2009. I 2009 legger vi derfor til grunn en klar nedgang i lønnsveksten. Vi antar at veksten i lønn per

normalårsverk fra 2008 til 2009 blir 3,5 prosent. Samtidig vil inflasjonen og veksten i arbeidskraftsproduktiviteten komme opp, slik at reallønnsveksten igjen blir mer på linje med produktivitetsveksten.

Fortsatt lav inflasjon

Til tross for at høykonjunktoren forsterkes og energiprisene øker, har den lave underliggende prisveksten falt ytterligere gjennom det siste året. 12-månedersveksten i konsumprisindeksen justert for avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE) har i mer enn fire år ligget under inflasjonsmålet på 2,5 prosent. Hvis man kun justerer for avgiftsendringene (KPI-JA), har prisveksten i denne perioden i gjennomsnitt vært 1,3 prosent. I august i år var 12-månedersveksten i KPI-JAE kommet ned i 0,4 prosent. Høye energipriser og avgiftsøkninger fra nyttår har bidratt til at KPI-veksten i hele år har vært klart høyere enn i de to foregående årene, og i august var 12-månedersveksten 1,9 prosent. Prisivirkningen av de reelle avgiftsendringene i år kan anslås til 0,2-0,3 prosentpoeng.

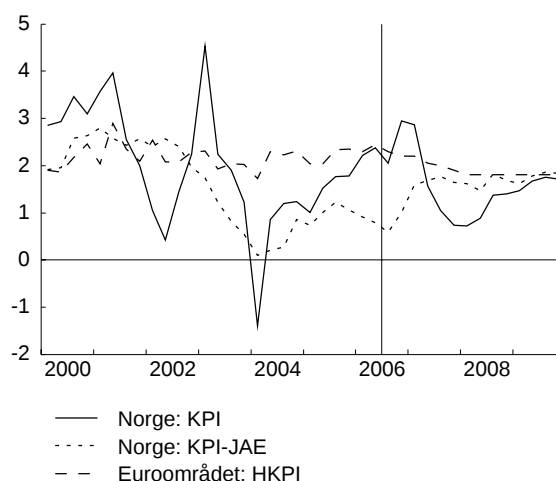
Kronestyrking, økt import fra Kina og andre lavkostland, lav internasjonal prisvekst og mer effektiv varehandel har bidratt til fall i butikkprisene på importerte konsumvarer. Dette er viktige forklaringsfaktorer for den lave veksten i KPI-JAE de fire siste årene. Prisveksten for norskproduserte varer og tjenester har imidlertid også vært lav, så lenge en holder energivarer utenfor. Ser vi bort fra jordbruks- og fiskevarer, lå prisene på slike varer i august bare 0,5 prosent høyere enn i august i fjor. Husleiene lå 2,2 prosent høyere, mens øvrige tjenester lå 1,1 prosent høyere. Felles for prisutviklingen i alle disse hovedgruppene er at 12-månedersveksten er lav og at de samlet sett viser en svakt fallende tendens. En lav og fallende tendens i lønnskostnadsveksten per time samt en høy vekst i arbeidskraftsproduktiviteten har bidratt til dette.

Vi venter at en svakere norsk krone vil bidra til å trekke inflasjonstallene litt opp utover høsten. Innføringen av obligatorisk tjenstepensjon og en noe økende lønnsgrad trekker i samme retning. Som årsgjennomsnitt vil likevel veksten i KPI-JAE trolig bare bli 0,8 prosent i 2006, noe lavere enn i fjor. Ved kommende årsskifte forsvinner den direkte inflasjonsdempende effekten av de reduserte maksimalsatsene for foreldrebetaling i barnehager. Det vil bidra til å trekke inflasjonstakten opp med 0,1-0,2 prosentpoeng.

Med en litt svakere vekst i økonomien kan produktivtetsveksten dempes noe. Sammen med høyere lønnsvekst peker det mot en svakt økende inflasjon framover. De samlede inflasjonsimpulsene fra utlandet i form av endrede gjennomsnittspriser på ferdigvarer i utenlandsk valuta tror vi vil bli ganske beskjedne. Med mindre kronen styrker seg kan prisutviklingen på importerte konsumvarer dermed komme til å trekke inflasjonen mindre ned framover enn det vi har sett de seneste årene. Renteøkningene vil etter hvert bidra

Konsumprisindeksen

Prosentvis vekst fra samme kvartal året før

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Norges Bank.

til å trekke veksten i husleiene noe opp. Samlet sett kan dermed den underliggende inflasjonen målt ved KPI-JAE komme til å stige noe gjennom det kommende året. Deretter regner vi med at den vil bli liggende forholdsvis stabilt mellom 1,5 og 2,0 prosent ut prognoseperioden.

Det siste året har vi sett sterke prisimpulser fra energivarene, og vi regner med at dette også vil kjennetegne utviklingen i de kommende årene. Fra desember i fjor til april i år økte elektrisitetsprisene til husholdningene, inkludert nettleie og avgifter, med nær 22 prosent. Et klart prisfall gjennom vinteren 2005 bidro til at 12-månedersveksten i april i år kom opp i hele 34,8 prosent. Det bidro til at KPI-veksten ble så høy som 2,7 prosent til tross for den lave underliggende inflasjonen. Etter dette falt elektrisitetsprisene noe. I spotmarkedet begynte imidlertid kraftprisene å ta seg markert opp etter månedsskiftet april/mai som følge av unormalt lite nedbør. I august slo dette ut i økte priser til husholdningene. Med utgangspunkt i prisendringer som er meldt til konkurransetilsynet og prisene i terminmarkedet, ligger det an til en kraftig prisøkning de nærmeste månedene. Elektrisitetsprisøkningen fra august til september kan komme til å gi et vekstbidrag til KPI på om lag 1 prosentpoeng. Som årsgjennomsnitt ligger elektrisitetsprisene an til å øke med rundt 30 prosent i år og nær 50 prosent som 12-månedersrate rundt kommende årsskifte. KPI-veksten vil dermed øke en del utover høsten, og på årsbasis anslår vi en økning på 2,4 prosent. Fra og med februar neste år vil imidlertid en normalisering av elektrisitetsprisene bidra til en rask nedgang i KPI-veksten.

I prognosene legger vi til grunn at det ikke blir gjort reelle avgiftsendringer i årene framover. På årsbasis regner vi med at elektrisitetsprisene neste år vil stige noe mer enn andre priser, men at de vil falle med 5-10 prosent i 2008. Forutsetningene om fallende oljepriser

bidrar til lavere KPI-vekst i årene framover. Samlet sett trekker dette i retning av at KPI-veksten blir noe lavere enn veksten i KPI-JAE fra og med våren neste år. På årsbasis vil den samlede KPI-veksten bli spesielt lav i 2008, hvor elektrisitetsprisene og oljeprisene trekker i samme retning i ett helt år.

Enda høyere overskudd i utenriksøkonomien

For 2. kvartal i år viser foreløpig driftsregnskap overfor utlandet et overskudd på 94 milliarder kroner. Det er 5 milliarder kroner mer enn overskuddet i 1. kvartal. I forhold til 2. kvartal 2005 er overskuddet 38 milliarder kroner høyere, en økning på hele 69 prosent på ett år. En sterk økning i prisene på eksportproduktene olje, gass og metaller, samt en langt mindre vekst i importprisene, bidrar mest til det store overskuddet. En betydelig vekst i tjenesteeksporten, samt et mindre underskudd på rente- og stønadsbalansen, bidrar også i gunstig retning.

Vare- og tjenestebalansen viser begge et økt overskudd i 2. kvartal i år i forhold til samme kvartal i fjor. Overskuddet på varebalansen økte fra 68 til 90 milliarder kroner, mens økningen i overskuddet på tjenestebalansen var fra 6 til 10 milliarder. I forhold til det sterke resultatet for årets 1. kvartal er derimot overskuddene i 2. kvartal redusert med 10 og 26 prosent for henholdsvis vare- og tjenestebalansen. Men fordi underskuddet på rente- og stønadsbalansen er redusert fra 27 til 6 milliarder kroner fra 1. til 2. kvartal, så viser samlet driftsregnskapet for 2. kvartal økt overskudd også i forhold til 1. kvartal. Et betydelig lavere aksjeutbytte til utenlandske eiere i 2. kvartal enn i 1. kvartal i år forklarer mye av bedringen i rente- og stønadsbalansen.

For innværende år vil en svært høy eksportprisvekst bidra vesentlig til et rekordhøyt overskudd på handelsbalansen overfor utlandet, som kan nå over 400 milliarder kroner. En negativ rente- og stønadsbalanse ventes å trekke ned overskuddet på driftsbalansen til 390 milliarder kroner. Et slikt overskudd på driftsbalansen overfor utlandet tilsvarer nesten en femtedel av Norges BNP i år.

I 2007-2009 har vi lagt til grunn at internasjonale priser på flere tungtveiende norske eksportvarer og tjenester reduseres eller viser redusert vekst i takt med konjunkturedgangen. Prisene på viktige norske importvarer er generelt ikke så konjunkturfølsomme som eksportprisene, og vi venter at importprisene vil holde seg bedre oppe enn eksportprisene. De svært gunstige bytteforholdsgevinstene som Norge har opplevd de senere årene vil dermed kunne reverseres noe. Når importvolumet i tillegg ventes å vokse mer enn eksportvolumet i prognoseperioden så forklarer det at overskuddet på handelsbalansen vil bli redusert i hvert av de tre kommende årene, trolig til godt under 300 milliarder kroner i 2009.

Rente- og stønadsbalansen, som har vært negativ de seneste årene, forventes å bedre seg hvert år framover og bli positiv fra og med 2008. Likevel ventes overskuddet på driftsbalansen å bli redusert til under 300 milliarder kroner i 2009.

Makroøkonomiske hovedstørrelser. Sesongjustert. Faste 2003- priser. Millioner kroner

	Ujustert		Sesongjustert					
	2004	2005	05.1	05.2	05.3	05.4	06.1	06.2
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	753 923	779 193	191 635	195 074	196 238	196 277	200 197	201 384
Konsum i husholdninger	722 765	745 772	183 561	186 705	187 795	187 722	191 517	192 699
Varekonsum	394 044	404 607	99 543	101 894	102 181	101 142	103 515	104 098
Tjenestekonsum	313 188	322 375	79 549	80 076	80 893	81 714	82 316	83 313
Husholdningenes kjøp i utlandet	35 984	40 047	9 723	9 976	9 938	10 469	10 764	10 717
Utlendingers kjøp i Norge	-20 451	-21 257	-5 254	-5 242	-5 217	-5 602	-5 078	-5 430
Konsum i ideelle organisasjoner	31 159	33 421	8 074	8 369	8 444	8 555	8 680	8 685
Konsum i offentlig forvaltning	362 156	367 604	91 535	91 797	91 823	92 492	92 775	93 379
Konsum i statsforvaltningen	192 590	193 894	48 466	48 305	48 385	48 760	48 834	48 966
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	163 013	166 316	41 479	41 411	41 537	41 913	42 473	42 686
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	29 577	27 579	6 987	6 894	6 848	6 847	6 361	6 281
Konsum i kommuneforvaltningen	169 567	173 710	43 069	43 492	43 438	43 732	43 941	44 413
Bruttoinvestering i fast realkapital	298 950	331 663	77 963	80 521	82 051	91 096	83 489	88 018
Utvinning og rørtransport	68 568	79 280	18 404	19 957	19 057	21 862	18 438	19 520
Tjenester tilknyttet utvinning	840	-1 635	105	-2 790	988	62	4	14
Utenriks sjøfart	9 775	14 821	3 246	4 320	2 308	4 944	4 539	3 917
Fastlands-Norge	219 768	239 196	56 208	59 034	59 698	64 229	60 508	64 567
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	171 329	191 150	45 468	47 186	48 494	50 060	49 348	49 214
Næringer	106 591	116 997	27 429	28 689	29 933	30 964	29 775	29 680
Industri og bergverk	19 562	22 219	4 618	5 231	5 437	6 890	5 061	5 408
Annen vareproduksjon	20 855	22 009	5 209	5 743	6 113	5 000	5 598	5 672
Tjenester	66 174	72 769	17 602	17 715	18 382	19 073	19 116	18 600
Boliger (husholdninger)	64 738	74 153	18 039	18 497	18 561	19 096	19 573	19 535
Offentlig forvaltning	48 439	48 046	10 740	11 848	11 205	14 169	11 160	15 353
Lagerendring og statistiske avvik	33 108	36 007	9 910	7 913	11 782	6 581	10 877	11 298
Bruttoinvestering i alt	332 058	367 670	87 873	88 434	93 833	97 677	94 365	99 316
Innenlandsk sluttanvendelse	1 448 138	1 514 467	371 043	375 305	381 894	386 446	387 338	394 079
Etterspørsel fra Fastlands-Norge (ekskl. lagerendring)	1 335 847	1 385 994	339 378	345 905	347 760	352 998	353 481	359 330
Etterspørsel fra offentlig forvaltning	410 595	415 651	102 275	103 645	103 028	106 661	103 936	108 732
Eksport i alt	640 937	645 523	157 562	162 513	164 039	161 900	163 923	163 634
Tradisjonelle varer	193 477	204 614	50 237	49 419	51 874	52 934	52 455	53 782
Råolje og naturgass	278 867	267 301	67 055	68 426	67 090	65 332	65 438	63 363
Skip, plattformer og fly	8 584	9 559	815	4 982	2 816	947	1 353	1 978
Tjenester	160 010	164 049	39 456	39 687	42 259	42 687	44 676	44 510
Samlet sluttanvendelse	2 089 075	2 159 990	528 605	537 818	545 933	548 346	551 260	557 713
Import i alt	463 796	498 003	118 167	122 968	127 339	129 281	129 804	134 264
Tradisjonelle varer	309 040	334 603	78 986	82 468	86 261	86 630	89 312	90 812
Råolje og naturgass	1 511	2 355	537	404	412	1 019	347	136
Skip, plattformer og fly	11 672	8 991	1 864	2 276	2 256	2 595	2 236	3 568
Tjenester	141 573	152 054	36 780	37 821	38 410	39 037	37 909	39 749
Bruttonasjonalprodukt (markedsverdi)	1 625 279	1 661 987	410 439	414 850	418 594	419 065	421 456	423 449
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge (markedsverdi)	1 305 000	1 352 637	333 791	336 834	339 382	343 083	345 731	349 581
Oljevirkosomhet og utenriks sjøfart	320 279	309 351	76 647	78 015	79 212	75 982	75 725	73 868
Fastlands-Norge (basisverdi)	1 147 605	1 192 690	294 048	296 965	299 398	302 546	306 025	309 453
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	886 447	927 417	227 955	230 671	233 028	235 971	239 215	242 542
Industri og bergverk	164 025	167 947	41 414	41 848	41 978	42 731	43 274	43 471
Annen vareproduksjon	124 282	133 844	32 804	33 712	33 327	34 181	34 422	33 869
Tjenester inkl. boligjenester	598 140	625 626	153 737	155 111	157 723	159 058	161 519	165 202
Offentlig forvaltning	261 158	265 273	66 093	66 294	66 370	66 575	66 810	66 912
Korreksjonsposter	157 395	159 946	39 743	39 869	39 984	40 537	39 706	40 127

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Makroøkonomiske hovedstørrelser. Sesongjustert. Faste 2003-priser. Prosentvis endring fra foregående periode

	Ujustert		Sesongjustert					
	2004	2005	05.1	05.2	05.3	05.4	06.1	06.2
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	4,7	3,4	0,3	1,8	0,6	0,0	2,0	0,6
Konsum i husholdninger	4,7	3,2	0,2	1,7	0,6	0,0	2,0	0,6
Varekonsum	5,4	2,7	-0,3	2,4	0,3	-1,0	2,3	0,6
Tjenestekonsum	3,3	2,9	0,7	0,7	1,0	1,0	0,7	1,2
Husholdningenes kjøp i utlandet	12,3	11,3	2,7	2,6	-0,4	5,3	2,8	-0,4
Utlendingers kjøp i Norge	8,9	3,9	1,6	-0,2	-0,5	7,4	-9,4	6,9
Konsum i ideelle organisasjoner	5,0	7,3	2,0	3,7	0,9	1,3	1,5	0,1
Konsum i offentlig forvaltning	2,2	1,5	-0,1	0,3	0,0	0,7	0,3	0,7
Konsum i statsforvaltningen	2,9	0,7	-0,3	-0,3	0,2	0,8	0,2	0,3
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	3,8	2,0	0,6	-0,2	0,3	0,9	1,3	0,5
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	-1,4	-6,8	-5,1	-1,3	-0,7	0,0	-7,1	-1,3
Konsum i kommuneforvaltningen	1,5	2,4	0,1	1,0	-0,1	0,7	0,5	1,1
Bruttoinvestering i fast realkapital	8,1	10,9	-5,9	3,3	1,9	11,0	-8,4	5,4
Utvinning og rørtransport	7,8	15,6	-1,4	8,4	-4,5	14,7	-15,7	5,9
Tjenester tilknyttet utvinning	119,3	..	-84,2	..	..	-93,8	-94,2	301,1
Utenriks sjøfart	11,7	51,6	-26,3	33,1	-46,6	114,2	-8,2	-13,7
Fastlands-Norge	7,8	8,8	-4,9	5,0	1,1	7,6	-5,8	6,7
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	9,6	11,6	0,3	3,8	2,8	3,2	-1,4	-0,3
Næringer	8,0	9,8	-1,5	4,6	4,3	3,4	-3,8	-0,3
Industri og bergverk	7,3	13,6	-6,5	13,3	3,9	26,7	-26,5	6,9
Annen vareproduksjon	9,9	5,5	0,9	10,3	6,4	-18,2	11,9	1,3
Tjenester	7,6	10,0	-0,9	0,6	3,8	3,8	0,2	-2,7
Boliger (husholdninger)	12,3	14,5	3,1	2,5	0,3	2,9	2,5	-0,2
Offentlig forvaltning	1,9	-0,8	-22,1	10,3	-5,4	26,5	-21,2	37,6
Lagerendring og statistiske avvik	131,9	8,8	63,7	-20,1	48,9	-44,1	65,3	3,9
Bruttoinvestering i alt	14,2	10,7	-1,2	0,6	6,1	4,1	-3,4	5,2
Innenlandsk sluttanvendelse	6,1	4,6	-0,1	1,1	1,8	1,2	0,2	1,7
Etterspørsel fra Fastlands-Norge (ekskl. lagerendring)	4,5	3,8	-0,7	1,9	0,5	1,5	0,1	1,7
Etterspørsel fra offentlig forvaltning	2,2	1,2	-3,0	1,3	-0,6	3,5	-2,6	4,6
Eksport i alt	0,6	0,7	-0,5	3,1	0,9	-1,3	1,2	-0,2
Tradisjonelle varer	3,4	5,8	-0,2	-1,6	5,0	2,0	-0,9	2,5
Råolje og naturgass	-0,7	-4,1	1,4	2,0	-2,0	-2,6	0,2	-3,2
Skip, plattformer og fly	-44,6	11,4	-35,8	511,5	-43,5	-66,4	42,9	46,2
Tjenester	3,9	2,5	-2,9	0,6	6,5	1,0	4,7	-0,4
Samlet sluttanvendelse	4,3	3,4	-0,3	1,7	1,5	0,4	0,5	1,2
Import i alt	8,9	7,4	-2,3	4,1	3,6	1,5	0,4	3,4
Tradisjonelle varer	10,2	8,3	-0,1	4,4	4,6	0,4	3,1	1,7
Råolje og naturgass	-17,1	55,8	24,7	-24,8	1,9	147,4	-66,0	-60,8
Skip, plattformer og fly	14,5	-23,0	-48,1	22,1	-0,8	15,0	-13,9	59,6
Tjenester	6,2	7,4	-2,6	2,8	1,6	1,6	-2,9	4,9
Bruttonasjonalprodukt (markedsverdi)	3,1	2,3	0,3	1,1	0,9	0,1	0,6	0,5
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge (markedsverdi)	3,8	3,7	0,8	0,9	0,8	1,1	0,8	1,1
Oljevirkksomhet og utenriks sjøfart	0,4	-3,4	-1,5	1,8	1,5	-4,1	-0,3	-2,5
Fastlands-Norge (basisverdi)	3,6	3,9	1,0	1,0	0,8	1,1	1,2	1,1
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	4,0	4,6	1,3	1,2	1,0	1,3	1,4	1,4
Industri og bergverk	4,7	2,4	-0,9	1,0	0,3	1,8	1,3	0,5
Annen vareproduksjon	3,3	7,7	5,0	2,8	-1,1	2,6	0,7	-1,6
Tjenester inkl. boligjenester	3,9	4,6	1,2	0,9	1,7	0,8	1,5	2,3
Offentlig forvaltning	2,2	1,6	0,0	0,3	0,1	0,3	0,4	0,2
Korreksjonsposter	5,3	1,6	-1,1	0,3	0,3	1,4	-2,1	1,1

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Makroøkonomiske hovedstørrelser. Sesongjustert. Prisindekser. 2003=100

	Ujustert		Sesongjustert					
	2004	2005	05.1	05.2	05.3	05.4	06.1	06.2
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	100,9	102,1	101,2	101,4	102,7	103,1	102,9	104,2
Konsum i offentlig forvaltning	102,4	105,4	104,3	105,2	105,8	106,4	108,0	109,7
Bruttoinvestering i fast kapital	103,6	107,4	106,0	107,8	107,4	108,6	109,4	111,4
Fastlands-Norge	103,3	105,4	104,6	104,9	105,3	106,8	106,6	108,6
Innenlandsk sluttanvendelse	101,8	104,1	101,0	105,6	105,5	104,2	104,7	107,4
Etterspørsel fra Fastlands-Norge	101,7	103,6	102,6	103,0	104,0	104,6	104,9	106,4
Eksport i alt	114,3	133,6	127,0	127,5	135,0	144,1	153,6	150,2
Tradisjonelle varer	108,4	112,2	109,6	110,7	113,0	114,8	121,0	124,5
Samlet sluttanvendelse	105,6	112,9	108,7	112,2	114,4	115,9	119,2	120,0
Import i alt	105,6	107,3	107,3	106,7	107,2	107,9	108,4	108,4
Tradisjonelle varer	104,5	104,9	105,0	104,8	104,7	105,3	107,2	106,5
Bruttonasjonalprodukt (markedsverdi)	105,6	114,6	109,1	113,8	116,6	118,4	122,6	123,7
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge (markedsverdi)	102,1	104,3	101,8	105,6	104,6	105,0	106,8	108,0

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Makroøkonomiske hovedstørrelser. Sesongjustert. Prisindeks. Prosentvis endring fra foregående periode

	Ujustert		Sesongjustert					
	2004	2005	05.1	05.2	05.3	05.4	06.1	06.2
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	0,9	1,2	-0,5	0,2	1,3	0,3	-0,1	1,2
Konsum i offentlig forvaltning	2,4	3,0	0,6	0,8	0,6	0,6	1,6	1,5
Bruttoinvestering i fast kapital	3,6	3,7	0,8	1,7	-0,4	1,2	0,8	1,8
Fastlands-Norge	3,3	2,0	0,2	0,3	0,3	1,4	-0,1	1,9
Innenlandsk sluttanvendelse	1,8	2,2	-1,7	4,6	-0,1	-1,3	0,5	2,6
Etterspørsel fra Fastlands-Norge	1,7	1,8	-0,1	0,4	0,9	0,6	0,3	1,4
Eksport i alt	14,3	16,9	4,4	0,4	5,9	6,7	6,6	-2,2
Tradisjonelle varer	8,4	3,5	-0,7	1,1	2,1	1,5	5,4	2,9
Samlet sluttanvendelse	5,6	6,9	0,4	3,2	1,9	1,4	2,8	0,7
Import i alt	5,6	1,6	0,3	-0,6	0,4	0,6	0,5	0,1
Tradisjonelle varer	4,5	0,4	0,2	-0,3	-0,1	0,6	1,8	-0,6
Bruttonasjonalprodukt (markedsverdi)	5,6	8,4	0,3	4,3	2,4	1,6	3,5	0,9
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge (markedsverdi)	2,1	2,1	-1,3	3,8	-0,9	0,4	1,7	1,1

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Underliggende inflasjon

Mange forslag – men ingen fasit

**Ingvild Johansen, Joaquin Rodriguez
og Lasse Sandberg**

Den generelle prisveksten i Norge måles med konsumprisindeksen, som har steget med 2,2 prosent fra juli i fjor til juli i år. Hvis vi derimot utelater avgiftsendringer som de fleste av oss slett ikke kan utelate, har prisene bare steget med 1,9 prosent. Fjerner man i tillegg prisøkningene på energivarer, dvs. bensinpriser og elektrisitetspriser pluss litt til, så har konsumprisindeksen knapt økt overhodet. Disse justerte indeksene er ment å si noe om den underliggende prisveksten. Underliggende inflasjon kan også måles ved såkalte trimmede gjennomsnitt eller bare ta den midterste observasjonen av alle prisendringer (medianen). Vi presenterer kort bakgrunnen for disse indikatorene og gir noen eksempler på hvordan disse kan tolkes. En stor mengde ulike indikatorer kan utvilsomt bidra til å kaste lys over prisutviklingen. Spørsmålet er om det også samtidig bidrar til forvirring.

29. mars 2001 ble en ny forskrift om pengepolitikken fastsatt av regjeringen. Ifølge forskriften skal Norges Banks operative gjennomføring av pengepolitikken rettes inn mot «...en årsvekst i konsumprisene som over tid er nær 2,5 prosent. Det skal i utgangspunktet ikke tas hensyn til direkte effekter på konsumprisene som skyldes endringer i rentenivået, skatter, avgifter og særskilte, midlertidige forstyrrelser.»

Som et svar på behovet for offisiell statistikk for det operative målet startet Statistisk sentralbyrå i 2001 publisering av konsumprisindeksen justert for avgiftsendringer (KPI-JA), konsumprisindeksen uten energivarer (KPI-JE) og konsumprisindeksen justert for avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE), alle avledet av konsumprisindeksen, se bl.a. Lilleås (2001). Før Statistisk sentralbyrå startet sin publisering av disse seriene, var det Norges Bank selv som sto for beregning av KPI-JAE (kalt KPIXE i Norges Bank), basert på justeringer foretatt på publiserte delindekser fra KPI.

Mange omtaler KPI-JAE som kjerneinflasjon (core inflation) eller underliggende inflasjon - *I året frem til mai steg den såkalte kjerneinflasjonen, med 0,7 prosent*, se N24 (2006). Internasjonalt er uttrykket core inflation mye brukt som betegnelse på den indikatoren som sentralbankene styrer sin pengepolitikk etter.

Det er ikke klart hva en skal forstå med begrepet underliggende inflasjon, men i mange sammenhenger trekker en frem at KPI kan være «forstyrret» av tilfeldige og forbigående sjokk som ikke har varig virkning på prisstigningen, og at en ved å fjerne disse forstyrrelsene kommer frem til en indikator som representerer den underliggende prisveksten. Teoretisk er det nærliggende å tenke seg at en i ettertid kan glatte den faktiske inflasjonsutviklingen og si at denne glattede utviklingen bedre representerer den underliggende inflasjonen.

I Bråten og Olsen (1997) ble flere metoder for beregning av en indikator for underliggende inflasjon utredet basert på norske konsumprisindeksdata, uten at man anbefalte én bestemt metode. Delvis som en følge av mangelen på klare objektive krav som en slik indikator bør oppfylle. Rapporten anbefaler tvert i mot at man ser på flere ulike indikatorer i sammenheng, for å danne seg et så komplett bilde av inflasjonen som mulig. I Jonassen og W. Nordbø (2006) testes 34 ulike indikatorer basert på norske data, ut fra bestemte kriterier. Hovedresultatet er nok en gang at ingen bestemt indikator viser seg å være best i alle tester.

En rekke land har innført inflasjonsmålsettinger i pengepolitikken. Enkelte sentralbanker, som Reserve Bank of Australia og Bank of Canada har konsumprisindeksen som mål i sitt mandat, men velger å følge forskjellige indikatorer for kjerneinflasjon i utførelsen av pengepolitikken. Reserve Bank of Australia følger flere ulike indikatorer for å fange trenden i prisutviklingen, mens Bank of Canada fokuserer på konsumprisindeksen uten avgiftsendringer, energi og mat.

Norges Bank Watch (2004) anbefaler Norges Bank å følge flere indikatorer over tid når man skal ta stilling

Ingvild Johansen er prosjektleder i Statistisk sentralbyrå og jobber med konsumprisindeksen (joi@ssb.no)

Joaquin Rodriguez er seniorrådgiver ved Seksjon for økonomiske indikatorer (jor@ssb.no)

Lasse Sandberg er seksjonssjef ved Seksjon for økonomiske indikatorer (san@ssb.no)

til prisutviklingen, og spesielt i perioder når veksten i KPI-JAE ligger systematisk over eller under alternative indikatorer. I forbindelse med utarbeidingen av Norges Bank Watch i 2004 oppdaterte Statistisk sentralbyrå to av de opprinnelige seriene – trimmet gjennomsnitt og median – som ble analysert i Bråten og Olsen (1997). Siden 2004 har Statistisk sentralbyrå oppdatert seriene månedlig, men har så langt valgt ikke å publisere disse løpende.

I denne artikkelen vil vi kort beskrive egenskaper ved de ulike seriene som beregnes. Deretter vil vi se nærmere på trekk ved seriene som kan være av interesse. For en grundig gjennomgang av ulike indikatorer og deres egenskaper anbefaler vi IMF (2006).

Underliggende inflasjon – utallige indikatorer

Det er ikke denne artikkelens formål å etablere noen eksakt definisjon av hva som er underliggende inflasjon. Formålet er mye mindre ambisiøst. I artikkelen presenterer vi noen hovedresultater for to indikatorer og ser nærmere på mulige svakheter ved permanent utelatelse av energivarer.

For å gi et innblikk i variasjonen av metoder har vi satt opp en oversikt (ikke uttømmende) over ulike metoder. De fleste av disse igjen kan implementeres på ulikt vis.

- A) Permanent utelatelse
 - A1) Produkter/Produktgrupper
 - A2) Indirekte skatter/særvgifter
 - A3) Engangssjokk
- B) Trendberegninger (herunder sesongjustering)
- C) Teknisk justering
 - C1) Median
 - C2) Trimmet gjennomsnitt

Det vi klassifiserer som metode A) er skjønnsbaserte justeringer av prisveksten, som oftest målt ved endringer i konsumprisindeksen. Ved bruk av metoden justeres den offisielle konsumprisindeksen for endringer i indirekte skatter og avgifter. I tillegg kan en fjerne engangssjokk, som for eksempel store endringer i elektrisitetspriser. Metoden åpner også for å fjerne hele produktgrupper fra beregningene, som regel fordi disse har utvist historisk store prisbevegelser. KPI-JAE er et eksempel på metode A).

Metode B) er tradisjonelle sesongjusteringer og kan kombineres med metode A).

En svakhet ved permanent utelatelse er at den innebærer stor grad av skjønn med hensyn til hvilke produktgrupper som skal tas ut av beregningene. Et alternativ for å redusere omfanget av de subjektive vurderingene er derfor å foreta en teknisk justering (metode C) når man korrigerer for store prisendringer. Teknisk justering innebærer å utelate ytterpunktene i

fordelingen av prisbevegelsene. Dette gir et såkalt trimmet gjennomsnitt, hvorav median er ekstremvarianten av trimming ved at alle observasjoner bortsett fra midtobservasjonen er trimmet bort. Den som ønsker en mer omfattende analyse henvises til IMF (2006) og Heath, Roberts og Bulman (2004) hvor 102 ulike indikatorer analyseres.

Et problem med permanent utelatelse er at indikatoren, sett over en lengre tidsperiode, kan vise en systematisk annen utvikling enn KPI. Dette inntreffer når produktgruppen(e) som utelates ikke bare er volatil(e), men også har en trendkomponent som avviker fra trendutviklingen i resten av KPI. Vi har derfor sett nærmere på energiprisenes utvikling for husholdningene i Norge og enkelte andre land i Europa i forhold til den generelle prisveksten gitt ved KPI. Deretter drøfter vi de to andre målene – trimmet gjennomsnitt og median.

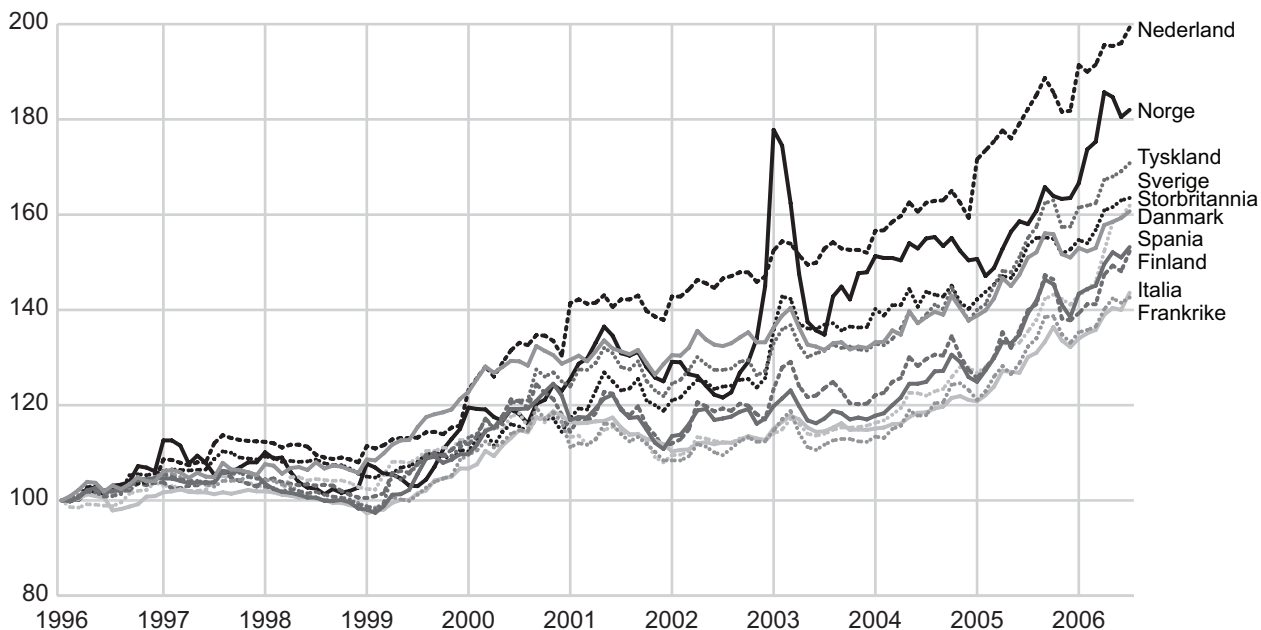
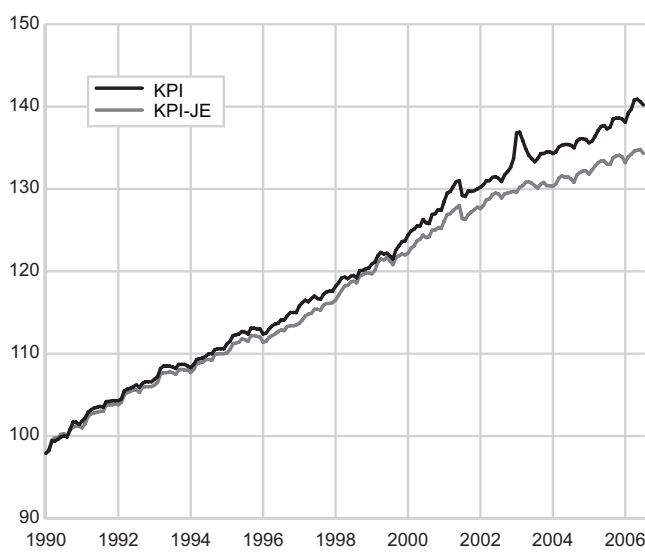
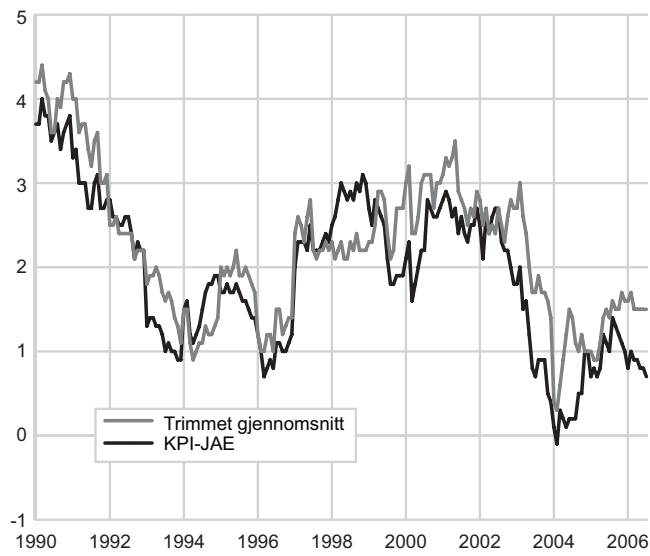
Energivarer – vedvarende høy prisvekst

Energivarer i KPI har i en lengre periode vokst kraftig. På 10 år har prisene på elektrisitet og drivstoff steget med henholdsvis om lag 90 og 60 prosent. Også sammenlignet med andre land har Norge hatt en kraftig prisøkning på energivarer. Det er kun Nederland av de utvalgte landene som har hatt en større prisoppgang på energivarer enn Norge i løpet av perioden, se figur 1.

Energivarer har hatt en langt kraftigere vekst enn den gjennomsnittlige veksten i konsumprisene. Siden januar 1996 har KPI i Norge steget med nærmere 25 prosent. I hvor stor grad energivarer direkte medvirker til å presse den gjennomsnittlige veksten i konsumprisene opp, er i tillegg til selve prisutviklingen på energivarer og den generelle prisutviklingen på andre varer og tjenester, også avhengig av forbruksandelen til energivarer. Med en samlet vektandel på rundt åtte prosent har energivarer vært viktige bidragsyttere til veksten i KPI. I tillegg kommer at energi er en viktig innsatsfaktor som således påvirker alle priser i økonomien.

Det var i siste halvdel av 1999 at energivarene begynte å stige mer enn den gjennomsnittlige veksten i konsumprisene. Dette illustreres i figur 2, som viser utviklingen i KPI og KPI uten energivarer i Norge. For perioden januar 1999 - juli 2006 var den gjennomsnittlige årlige veksten 0,6 prosentpoeng lavere for KPI uten energivarer enn for KPI. Med andre ord bidrar energivarene de siste 7 årene i gjennomsnitt med 0,6 prosentpoeng til den årlige veksten i konsumprisindeksen.

Tilsvarende forløp er også å finne i blant annet Sverige, Nederland Tyskland og Danmark. Noe mindre tydelig er dette for Storbritannia, Finland og Frankrike. I Spania og Italia har energivarer i liten grad bidratt til veksten i konsumprisene.

Figur 1. Prisutviklingen på energivarer i utvalgte land. Januar 1996 – juli 2006. Indeks med januar 1996=100**Figur 2. KPI og KPI-JE. Januar 1990 - juli 2006. Indeks med 1990=100****Figur 3. KPI-JAE¹ og trimmet gjennomsnitt. Januar 1990 - juli 2006. Tolv månedersrate**

¹ KPI-JAE før august 1999 er korrigert for endringer i merverdiavgifter og uten energivarer

Trimmet gjennomsnitt – KPI uten matvarer, kultur, ...

Beregningsgrunnlaget til trimmet gjennomsnitt er 5-sifret COICOP¹-grupper basert på KPI justert for avgiftsendringer (KPI-JA). Ved beregning av 20 prosent trimmet gjennomsnitt sorteres produktgruppene etter tolv månedersendring og i stigende rekkefølge, hvorav 10 prosent fjernes i hver ende av fordelingen. Dette vil bli omtalt som nederst og øverst i fordelingen av prisendringer. Vektene til de 5-sifrede COICOP-gruppene benyttes til å etablere 10-prosentgrensene i hver ende.

Av figur 3 går det fram at for lengre perioder de siste 15 årene har tolv månedersveksten i trimmet gjennomsnitt ligget over veksten i KPI-JAE, og helt unntaksvise har det skjedd at tolv månedersveksten beregnet ved 20 prosent trimmet gjennomsnitt har ligget under KPI-JAE siden januar 1999.

Tabell 1 gir et sammendrag over hvilke produktgrupper som er «trimmet» bort i de siste 23 månedene, fordi disse har hatt prisendringer som enten ligger i den nederste eller øverste delen av fordelingen. Som

¹ Classification of individual consumption by purpose.

Tabell 1. Antall 5-sifrede COICOP grupper fjernet fra 20 prosent trimmet gjennomsnitt etter gruppe- og undergruppenivå. September 2004 – juli 2006

Coicop	Navn	Antall forekomster		Sum
		Negative	Positive	
01	Matvarer og alkoholfrie drikkevarer	61	102	163
011	Matvarer	58	90	148
012	Alkoholfrie drikkevarer	3	12	15
02	Alkoholholdige drikkevarer og tobakk mv.	2	0	2
03	Klær og skotøy	89	10	99
031	Klær	82	8	90
032	Skotøy	7	2	9
04	Bolig, lys og brensel	25	44	69
043	Vedlikehold og reparasjon av bolig	0	3	3
0451	Elektrisitet	8	7	15
0453	Flytende brensel	0	21	21
0454	Fast brensel	11	6	17
0455	Fjernvarme	6	7	13
05	Møbler og husholdningsartikler mv.	65	13	78
06	Helsepleie	9	30	39
07	Transport	23	72	95
0712	Sykler	19	3	22
072	Drift og vedlikehold av transportmidler	0	53	53
073	Transporttjenester	4	16	20
08	Post- og teletjenester	10	25	35
081	Posttjenester	0	13	13
082	Teleutstyr	10	12	22
09	Kultur og fritid	90	73	163
091	Audiovisuelt utstyr	75	0	75
092	Andre varige konsumgoder knyttet til kultur og fritid	4	9	13
093	Annet utstyr, fritid og hage	7	2	9
094	Tjenester knyttet til fritid og kultur	4	61	65
095	Aviser, bøker og skrivemateriell	0	1	1
10	Utdanning	7	14	21
11	Hotell- og restauranttjenester	0	1	1
12	Andre varer og tjenester	23	9	32

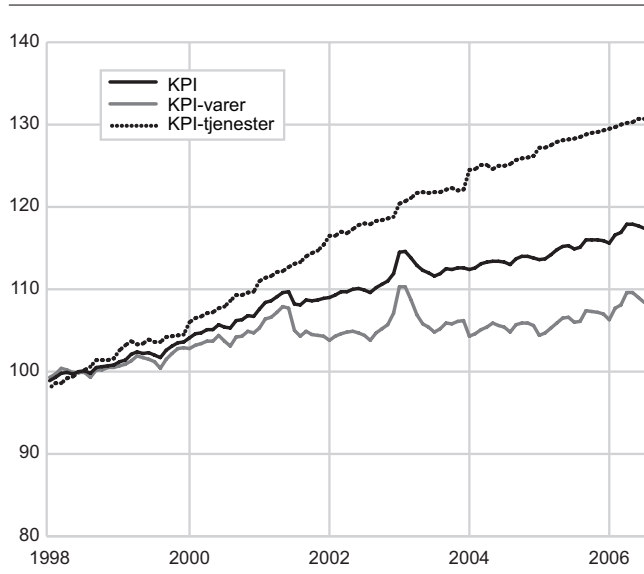
vi ser er det grupper knyttet til matvarer og alkoholfrie drikkevarer og kultur og fritid som har blitt fjernet flest ganger i løpet av perioden september 2004 til juli 2006. Matvarer og alkoholfrie drikkevarer har klar overvekt av endringsrater som ligger i øverste del av fordelingen og som har blitt fjernet, mens kultur og fritid har en svak overvekt av endringsrater i den nederste del av fordelingen.

For gruppen kultur og fritid er det også store forskjeller innad i gruppen. Eksempelvis har prisendringer for audiovisuelt utstyr kun blitt fjernet når de ligger i den nederste delen av fordelingen, mens en rekke tjenester knyttet til kultur og fritid nesten bare har endringsrater i den øverste delen av fordelingen. Årsaken til dette er kanskje ikke så spesiell, audiovisuelt utstyr er utsatt for hyppige prisfall og sjelden eller aldri vesentlig prisvekst, mens prisendringer på kultu-

relle tilbud typisk er engangsskift en til to ganger i året hvor tjenesten stiger i pris.

Grupper innen klær og skotøy og transport har også i stor grad blitt fjernet. For klær og skotøy ser vi en klar overvekt av negative endringsrater som har blitt trimmet bort i forhold til positive, noe som innebærer at klær og skotøy har bidratt til å trekke KPI ned.

For transport er det store forskjeller mellom undergruppene. Vi ser blant annet at drift og vedlikehold av transportmidler, som igjen består av reservedeler og tilbehør, bensin og vedlikehold og reparasjon på verksted, utelukkende er blitt trimmet bort når prisendringene ligger i den øverste delen av fordelingen. Transporttjenester har også i stor grad positive endringsrater, mens kjøp av egne transportmidler (gjelder

Figur 4. KPI, KPI for varer og KPI for tjenester. Januar 1998 - juli 2006. 1998=100

sykler) har en overvekt av negative endringsrater som har blitt trimmet bort.

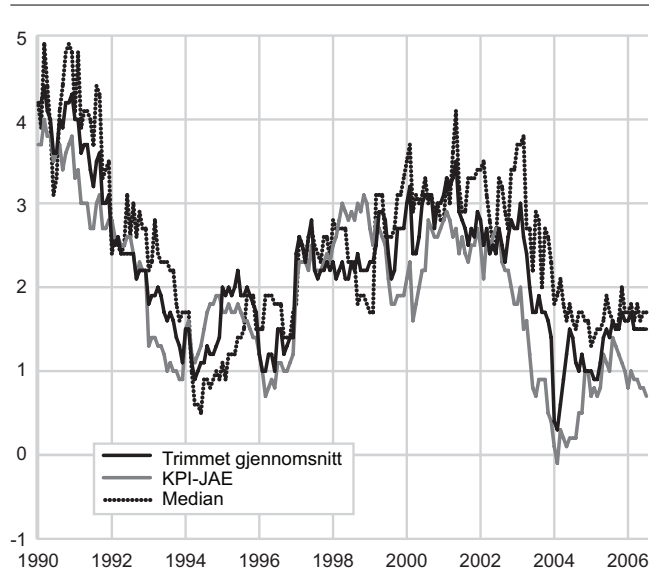
Helt generelt viser tjenester stor grad av positive endringsrater som har blitt trimmet bort, mens varer har en overvekt av negative endringsrater som har blitt fjernet. Dette bekrefter den trenden vi har sett de siste årene med at prisene på tjenester samlet sett har bidratt til å trekke KPI opp, mens prisene på varer har trukket i motsatt retning, se figur 4.

Medianen – ofte var det husleie

Den vektete medianen er den midterste observasjonen av 12-månedersendringene sortert etter endringsrate, og hensyn tatt til produktgruppens vektandeler. 12-månedersendringene er basert på de 5-sifrede COICOP gruppene i KPI-JA.

Grupper knyttet til bolig, lys og brensel utgjør medianen flest ganger, etterfulgt av en lik fordeling mellom transport og hotell- og restauranttjenester. Bryter man resultatene ned på 5-sifret COICOP nivå er det produkter til vedlikehold og reparasjon av bolig og restauranttjenester som opptrer hyppigst som median. Begge gruppene utgjør medianen i om lag 18 prosent av tilfellene, mens beregnet husleie utgjør medianen i nærmere 14 prosent av tilfellene.

Av figur 5 og tabell 2 går det frem visse systematiske trekk. Fra 1990 til 1999 er det relativt liten forskjell i den gjennomsnittlige tolv månedersveksten enten en bruker median, trimmet gjennomsnitt eller KPI-JAE,

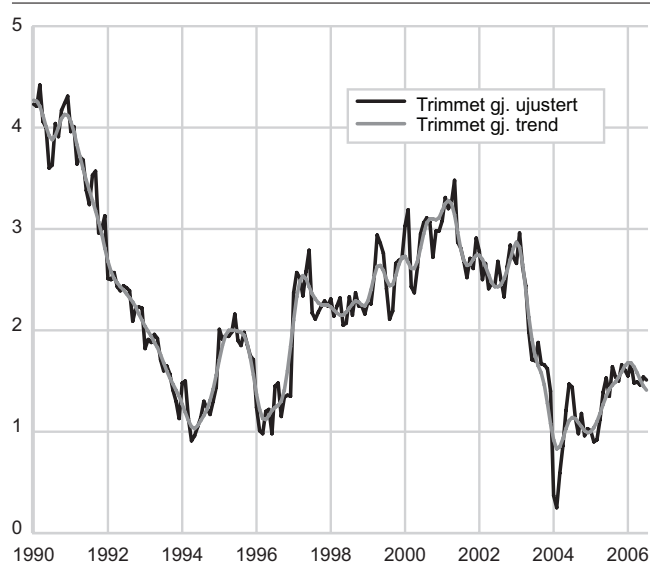
Figur 5. Median og trimmet gjennomsnitt. Januar 1990 - juli 2006. Tolv månedersvekst i prosent**Tabell 2. Gjennomsnittlig tolv månedersendring for trimmet gjennomsnitt, median, KPI-JA og KPI-JAE**

	Trimmet gjennomsnitt	Median	KPI-JAE	KPI-JA
1990 - 1998	2,3	2,4	2,2	2,3
1999 - 2006	2,1	2,5	1,6	2,0

alle sett i forhold til KPI-JA². Det kan synes som om forskjellige metoder for å glatte KPI gir om lag samme resultat i denne perioden, og at variasjonen av prisendringer er tilfeldig rundt en gjennomsnittsverdi. Mer problematisk blir det fra 1999. Som vist tidligere oppstår det et trendmessig skift i energiprisene, og permanent utelatelse av energivarer fører til at gjennomsnittlig prisvekst uten energivarer (og justert for avgiftsendringer) over en 7 års periode avviker mer enn tidligere fra den generelle prisveksten målt ved KPI-JA. Trimmet gjennomsnitt derimot synes å treffe den faktiske prisveksten meget godt i denne perioden.

Vi har også vurdert de ulike serienes egenskaper med hensyn til «glatting». Det har vi gjort ved å beregne trenden for hver serie, deretter tatt det aritmetiske gjennomsnittet av absoluttverdien av differansen mellom trendverdi og originalverdi. Ved sammenligning av resultatene kan en fastslå hvilken metode som gir minst avvik i forhold til trenden, og derigjennom si noe om seriens stabilitet, se figur 6 og tabell 3 for resultater. KPI-JAE har det laveste trendavviket for alle perioder, mens medianen har størst.

² Vi sammenligner med KPI-JA fordi trimmet gjennomsnitt og median er basert på KPI-JA.

Figur 6. Trimmet gjennomsnitt, originalserie og trend. Januar 1990 - juli 2006. Tolv månedersendring**Tabell 3. Trendavvik for trimmet gjennomsnitt, median og KPI-JAE**

	Trimmet gjennomsnitt	Median	KPI-JAE
1990 – 2006	0,13	0,19	0,10
1990 – 1998	0,12	0,19	0,09
1999 – 2006	0,14	0,19	0,10

Oppsummering

Veksten i KPI blir ofte brukt som indikator på inflasjonen i økonomien. KPI kan imidlertid være «forstyrret» av tilfeldige og forbigående sjokk som gjør den vanskelig å tolke i visse sammenhenger. Forskriften om pengepolitikken sier noe om dette «*Det skal i utgangspunktet ikke tas hensyn til direkte effekter på konsumprisene som skyldes endringer i rentenivået, skatter, avgifter og særskilte, midlertidige forstyrrelser.*»

Nasjonalt og internasjonalt har det vært drøftet flere ulike prisindikatorer som tar sikte på å skille mellom virkninger av relative prisbevegelser og engangssjokk på prisnivået på den ene siden, og underliggende inflasjon på den andre siden.

KPI-JAE er et eksempel på metoden hvor man permanent utelater definerte produktgrupper fra beregningene, i dette tilfellet energivarer. I perioden 1999-2006 har energivarer hatt en langt kraftigere vekst enn den gjennomsnittlige veksten i konsumprisene, og gjennomsnittlig årlig prisvekst målt ved KPI-JAE har for denne perioden ligget 0,4 prosentpoeng under KPI-JA. Derimot synes KPI-JAE å ha gode egenskaper med hensyn til å glatte prisveksten. I tillegg kan nevnes at KPI-JAE er transparent og gir mye informasjon om energivarenes betydning for prisveksten i KPI.

Hensynet til at indikatoren skal være lett å formidle til brukerne er viktig. Det er også den klart mest brukte metoden internasjonalt.

Trimmet gjennomsnitt og median er eksempler på teknisk justering av KPI. Metoden innebærer skjønn i og med fastsettelsen av hvor stor andel av KPI som skal «trimmes» vekk. Trimmet gjennomsnitt treffer godt den gjennomsnittlige prisveksten målt ved KPI-JA i alle perioder vi har sett på. Ved bruk av trimmet gjennomsnitt vil alle ekstreme prisbevegelser systematisk bli ekskludert. Dette kan være et problem fordi enkelte store prisendringer kan være en del av inflasjonsprosessen. En ulempe ved medianen er at gjennomsnittsmålet er lite kjent, noe som vanskeliggjør formidling. Et annet moment som også kompliserer formidling av resultater for disse to målene er at «innholdet» i den beregnede prisveksten vil variere mye over tid.

Referanser

Bråten, Arne og Olsen, Kjetil (1997): *Ulike metoder for beregning av en indikator for underliggende inflasjon*, Rapporter 97/9, Statistisk sentralbyrå.

Heath, Roberts og Bulman (2004): *Inflation in Australia: Measurement and modeling*, Reserve Bank of Australia.

IMF (2006): Core Inflation: Measures and Their Choice prepared by Mick Silver, Paper at the Conference of European Statisticians, Eighth Meeting, Geneva, 10-12 May 2006, UNECE/ILO.

Jonassen, Morten og W. Nordbø, Einar (2006): Alternative indicators of core inflation for Norway, Paper at the Conference of European Statisticians, Eighth Meeting, Geneva, 10-12 May 2006, UNECE/ILO.

Lilleås, Per Espen (2001): Konsumprisindeksen justert for avgifter og energipriser, *Økonomiske analyser* 6/2001, Statistisk sentralbyrå.

Norges Bank Watch (2004): An Independent Review of Monetary Policymaking in Norway, Centre of Monetary Economics, BI Norwegian School of Economics, 22 April 2004.

N24 (2006): «Hodepinen fortsetter», Lars Magne Sunnanå i N24, <http://n24.no/makro-og-politikk/article1345774.ece>.

Forholdet mellom Aetats og SSBs tall for arbeidsledige

Helge Næsheim

Utviklingen i arbeidsledigheten i Norge måles på to måter ved to datakilder. Arbeidsledighetstall fra Statistisk sentralbyrå (AKU) viser et høyere nivå og i perioder også en noe annen utvikling enn tall over registrerte arbeidsledige ved arbeidskontorene. Artikkelen viser at dette ikke er overraskende, gitt de store forskjellene som er i definisjon og målemetoder.

Statistisk sentralbyrå presenterer tall for arbeidsledigheten basert på Arbeidskraftsundersøkelsene (AKU), mens Arbeids- og velferdsetaten (tidligere Aetat) presenterer tall basert på meldinger til sitt register over arbeidssøkere (Arena). Det er normalt slik at AKUs tall for arbeidsledige ligger høyere enn tall fra Arena. Stort sett viser de to tallseriene samme utviklings- trekk, men over kortere tidsrom har det vært forskjeller. I første halvår 2005 var avvikene i endringstall fra året før relativt store, og dette vakte mye oppmerksomhet, ikke minst fordi dette skjedde i forkant av stortingsvalget. Regjering og opposisjon brukte hver sin tallserie, og media stilte spørsmål om SSB og daværende Aetat var enige om hvilken vei ledigheten gikk.

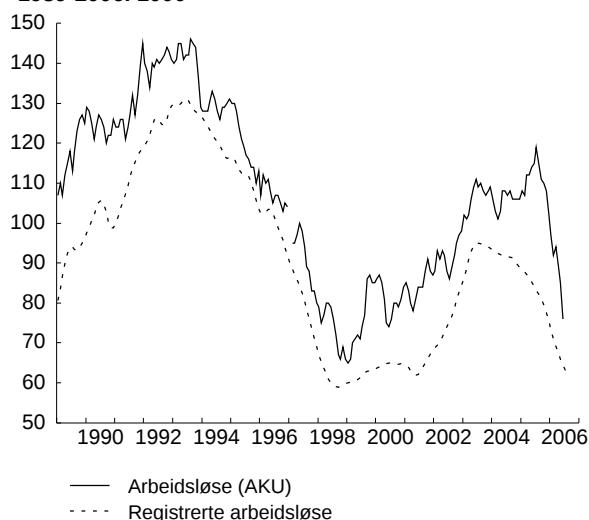
Av figuren ser man at de to tallseriene for arbeidsledighet (sesongjustert) i grove trekk følger hverandre gjennom de siste årenes konjunkturforløp, men slik at tall fra AKU hele tiden er høyere enn tallene for registrert ledighet. Videre viser figuren at utvalgsusikkerheten som er knyttet til AKU-tallene, gir kortsiktige svingninger rundt en trend. Gjennom første halvår 2005 blir avvikene mellom de to tallseriene større. Tallet på registrerte ledige faller noe gjennom 2004 og dette forsterkes gjennom 2005. I AKU kommer ikke det markerte fallet i ledigheten før i siste halvår av 2005.

Vi skal i denne artikkelen belyse årsaker til at de to datakildene viser ulikt nivå på ledigheten, og i perioder også ulik utvikling. Presentasjonen baserer seg delvis på resultater av koplinger som er gjort mellom datakildene på individnivå. Opplegget for disse koplingene er beskrevet i en egen boks.

Det er ikke overraskende at de to datakildene viser sprikende tall for ledigheten. Selv om de to tallstørrelsene begge sikter mot å måle arbeidsledigheten, er ulikheter i definisjon og målemetoder store. Hvor store forskjellene egentlig er, tilsløres av at ulikhetene i noen grad utjevner hverandre når man ser på totaltallet på arbeidsledige.

Forskjellene mellom de to arbeidsledighetsmålene skyldes dels ulikheter i definisjoner og målemetoder, men kan også skyldes målefeil. Når det gjelder definisjoner, følger AKU strengt de definisjoner som gjelder internasjonalt for definisjon av arbeidsledighet (være helt uten arbeid, søkt etter arbeid siste fire uker, kunne begynne i arbeid i løpet av to uker). I Arena avviker man fra dette, bla. ved å stille en del tilleggskrav. Vi skal illustrere forskjellene mellom de to kildene med tall fra en kopling vi har gjort av dataene i perioden 2004-2006.

Arbeidsløse (AKU) og registrerte arbeidsløse. Sesongjusterte tall, tremåneders glidende gjennomsnitt. 1989-2006. 1000

Helge Næsheim er seksjonssjef ved Seksjon for arbeidsmarkedsstatistikk (hnn@ssb.no)

Forskjeller i nivåttall

Arena viste for 1.halvår 2005 et gjennomsnitt på 87 000 registrerte ledige, mens AKU viste et ledighets-tall på 113 000. Når vi kopler datasettene finner vi at:

- **47 000 personer var ledige i begge statistikkene.**
- **50 000 var ledige i AKU og ikke registrert i Arena.**
Det vil si at de verken var ledige, på arbeidsmarkedstiltak eller yrkeshemmede. Dette vil typisk være ungdom som søker jobb ved siden av skolegang eller i ferie.
- **17 000 var ledige i AKU og med i Arena, men klassifisert som noe annet her.**
 - 6 000 eller 9 prosent av de AKU-ledige var registrert i Arena på ulike arbeidsmarkedstiltak. Pr. definisjon holdes disse utenfor tallet på registrerte ledige (det publiseres i stedet egne tall for denne gruppen). I AKU vil de komme med som ledige hvis de oppfyller betingelsene om å være uten arbeid, var aktive arbeidssøkere og tilgjengelige.
 - 11 000 eller 17 prosent av de AKU-ledige var registrert i Arena som yrkeshemmede. Også de yrkeshemmede blir publisert som egen tallserie og inkluderes ikke i tallet på registrerte ledige. I Arena er det ansatte ved Arbeids- og velferdsetaten som vurderer om en person er tilgjengelig for arbeidsmarkedet, mens det i AKU er den enkelte selv som vurderer dette.
- **39 000 var registrert ledig, men klassifisert som noe annet i AKU.**
 - 17 000, eller 20 prosent, av de registrerte ledige ble i AKU definert som sysselsatte. Det vil typisk være personer med en liten tilfeldig jobb som ikke melder dette ved registrering hos Aetat. Mindre ulikheter i referanseperiode vil også bidra her. Feks. vil en person i AKU som i siste uke i måneden var ledig de tre første dagene og så fikk en jobb, bli definert som sysselsatt. I Aetat vil melderutinen være slik at dette først fanges opp ved registreringen i Arena i måneden etter.
 - 11 000, eller 12 prosent, av de registrerte ledige svarte i AKU at de ikke ønsket arbeid eller ikke hadde forsøkt å få arbeid. Dette vil typisk være personer som nærmer seg pensjonsalder og ser dagpenger som en førtidspensjon.
 - 11 000, eller 12 prosent, av de registrerte ledige svarte i AKU at de ikke var tilgjengelige for arbeid i løpet av 2 uker og faller dermed utenfor AKUs ledighetsdefinisjon.

Selv om forskjellene på individnivå er store, trekker forskjellene i ulik retning slik at totaltallene ikke blir så veldig ulike. Ser vi imidlertid på aldersfordelte tall, kommer forskjellene klarere fram.

Kopling mellom AKU og Arena

Personene i de to datakildene koples sammen måned for måned. Siden arbeidsledighet er en status en del personer befinner seg i bare over kort tidsrom, er det et viktig poeng at referanseperioden i de to datakildene bør være så lik som mulig. På den annen side er AKU en utvalgsundersøkelse, og av hensyn til å få minst mulige tilfeldige utslag i tallene, bør så stor del av utvalget som mulig være med i koplingen. AKU dekker alle ukene hver måned, mens Arena beskriver status ved utgangen av hver måned. Erfaringer har vist at i en avveining mellom å få minst mulig usikkerhet og god overlapp i referanseperiode, er det hensiktsmessig å bruke utvalgene i de to siste ukene hver måned fra AKU. Størrelsen på antall arbeidsledige (og andre grupper i Arena) er relativt liten i forhold til utvalgsusikkerheten i AKU. Vi må derfor kople sammen flere måneder for å få en rimelig utsagnskraft. Analysene som er gjennomført har vært basert på tall for 6 og 12 måneder, dvs. årsgjennomsnitt og halvårsgjennomsnitt.

Tabell 1. AKU-ledige og registrerte ledige etter alder. Årsgjennomsnitt 2005. Prosent

	AKU-ledige	Registrerte ledige
	100	100
16-24 år	33	17
25-55 år	61	71
55-74 år	6	12

Det har vært spekulert om noen av forskjellene mellom Arenas og AKUs tall for ledighet skyldes at det er skjevheter i utvalget i AKU. I en nylig publisert analyse fra SSB (Hagesæther og Zhang, 2006) er konklusjonen at nettoutvalget er noe skjevt, men at dette rettes opp gjennom estimeringsopplegget som brukes. For delgrupper av ledige kan det likevel fortsatt gi noe skjevhet. Analyser basert på de mikrokoplingene som er omtalt over, bekrefter det samme. Når vi kopler til registrerte ledige personer i Arena til AKU-utvalget og bruker vekten i AKU til å blåse opp tallet, får vi verdier på registrerte ledige som svinger over og under det tallet Arena selv gir.

Forskjeller i utvikling

Fra 1.halvår 2004 til 1.halvår 2005 viste de to tallseriene ulik utvikling. Tallet på registrerte ledige gikk ned med 6 000, mens tallet i AKU viste en økning i ledigheten på 4 000. Når vi bryter opp ledighetstallene som angitt over, finner vi at nedgangen i registrert ledighet delvis skyldtes nedgang i tallet på registrerte ledige som i følge AKU var sysselsatte. En slik nedgang i registrert ledighet vil ikke gi nedgang i AKU-ledighet, siden de her ikke har vært definert som ledige. Vi finner også at utvalgsusikkerheten bidro til at AKU fikk en for liten nedgang i registrerte ledige. Endelig fikk AKU en oppgang i ledigheten blant yrkeshemmede, en gruppe som ikke defineres som registrert ledige. Det var altså ulike faktorer som trakk samme vei og bidro til at AKU og Aetats tall for ledige viste ulik utvikling.

Når vi ser på utviklingen fra 1.halvår 2005 til 1.halvår 2006, viser de to datakildene samme utviklingstrekk. Tall over registrerte ledige viser en nedgang på 19 000, mens AKU gir et fall i ledigheten på 21 000. Men bak denne utviklingen i totaltall ligger det likevel noe variasjon i underliggende grupper. Blant annet synes det å ha vært en viss vekst i gruppen ledige i AKU som ikke er registrert i Arena.

I de siste sesongjusterte ledighetstall som ble publisert 25.august i år, var det derimot store avvik i endringstall fra 3-måneders perioden februar-april til mai-juli i 2006. AKU viste her en nedgang på 18 000 ledige, mens Arena viste en nedgang på 5 000. Analyser basert på mikrokoblinger trenger noe lenger observasjonsperiode til å dra relativt sikre konklusjoner. Underliggende data viser imidlertid at det særlig er i juni og juli at AKU viser stor nedgang i ledigheten og at nedgangen særlig har funnet sted blant personer under 25 år. Mest sannsynlig skyldes dette at flere fikk arbeid og/eller at de fikk arbeid raskere enn året før. Kortere varighet på ledighetsperiode gir lavere nivå-tall, når ledigheten måles på et bestemt tidspunkt. Ut fra det som er gjort av analyser over brutto forskjeller tidligere, og som er omtalt over, kan vi trekke relativt sikre konklusjoner. Nedgangen i AKU kommer særlig blant personer som ikke registrerer seg som ledige i Arena. Det vil typisk for disse månedene være ungdom som søker feriearbeid. Ved siden av forskjeller som skyldes slike definisjonsmessige forhold, synes dessuten utvalgsusikkerheten å ha trukket i samme retning.

Nyttig verktøy ved presentasjon av ledighetstall

Det opplegget vi har laget for koblinger på mikronivå, er et nyttig verktøy for å forstå forskjeller mellom de to tallstørrelsene på arbeidsledighet. Ved publisering av ledighetstall fra måned til måned vil det imidlertid ikke kunne benyttes til å gi ny empirisk kunnskap. Man er normalt avhengig av å ha noe lengre tidsserie enn mellom to kvartal for å få utsagnskraftige tall. I perioder hvor endringene i ledigheten er mindre enn dem vi har hatt siste år, vil en utvalgsusikkerhet i AKU på +/- 5 000, kunne være en dominerende årsak til endringstallet. I ettertid, når vi har flere observasjoner og endringene har akkumulert seg, kan vi gjøre koblinger som omtalt over, og konkludere sikrere om årsaker.

Opplegget med kobling på individnivå vil også være nyttig for å oppdage eventuelle strukturelle endringer knyttet til hvordan Arena og AKU fanger opp folks søking etter arbeid, enten dette skjer ved at folk endrer atferd, eller det skjer ved at målingen av arbeidssøking i AKU og Arena endres.

Hvorfor to arbeidsledighetsmål?

Siden arbeidsledighet målt ved Arena og AKU er så pass forskjellige, og i perioder skaper forvirring blant en del brukere - kan en spørre hvorfor da ikke anvende bare ett av dem? Det korte svaret er at de to ledighetsmålene kompletterer hverandre.

AKU måler den totale arbeidsledigheten best, slikt internasjonale organisasjoner anbefaler at dette skal gjøres. Ledighetstall fra AKU er derfor også det målet som er beste egnet når man skal sammenligne arbeidsledigheten mellom ulike land. Videre kartlegger AKU folks forhold til arbeidsmarkedet på et bredere sett enn bare ved å gi ett tall for arbeidsledigheten. Man får også tall for grupper som tilfredstiller noen av, men ikke alle, kravene til å bli definert som ledig. I tillegg måles også sysselsetting i AKU, slik at man får et konsistent bilde av utvikling i sysselsetting og ledighet.

Tall over registrert ledige fra Arena har i motsetning til tall fra AKU, ikke utvalgsusikkerhet knyttet til seg. Det betyr at bare dette målet kan gi ledighetstall på kommunenivå eller for andre detaljerte fordelinger. Tall over registrert ledighet har kortere produksjonstid enn AKU, og måler endringer fra måned til måned mer presist. AKU har dessuten skjevhet i svarutvalget for innvandrere, slik at tall for arbeidsledighet i denne gruppen måles best ved registrert ledighet. Tall fra Arena viser dessuten presist hvilke grupper som Arbeids- og velferdsetaten og de lokale NAV-kontorene forholder seg til, f.eks. mottakere av dagpenger under arbeidsledighet.

Referanser

Nina Hagesæther og Li-Chun Zhang (2006); Om arbeidsledighet i AKU og Arena. *Statistisk sentralbyrå Notater 2006/34*.

Tilsigssvikt – konsekvenser for produksjon og priser

Torstein Bye og Annegrete Bruvoll

Det nordiske kraftmarkedet er utsatt for store svingninger gjennom variasjoner i tilsiget til magasinene. Tilsiget varierer med rundt 25 prosent opp og ned i forhold til normalen målt over året. Når vannkraft i normalsituasjonen utgjør om lag 50 prosent av totalproduksjonen av kraft i Norden og nesten hele totalproduksjonen i Norge, vil store variasjoner i tilsiget kunne bety svært fluktuerende priser. Tilsigssvikt kan komme jevnt over året eller plutselig over en kort sesong. I denne artikkelen benytter vi en markedsmodell til å simulere effekter i to ekstreme situasjoner, og viser at markedseffektene i de to tilfellene vil kunne bli svært forskjellige, selv med gode muligheter til å lagre vann. På den ene siden vil svikt i nedbøren over en lang periode bety en større total tilsigssvikt. På den annen side kan dette tildels oppveies gjennom at vann kan lagres mellom perioder og ved at tilpasningen kan skje gradvis. En plutselig svikt foran en oppvarmingsperiode vil derimot bety at tilpasningen må tas over kort tid. Til slutt i artikkelen diskuteres modellresultatene i forhold til nedbørsvikten i 1996-1997 og 2002-2003 og den situasjonen vi opplever nå i 2006.

1. Innledning

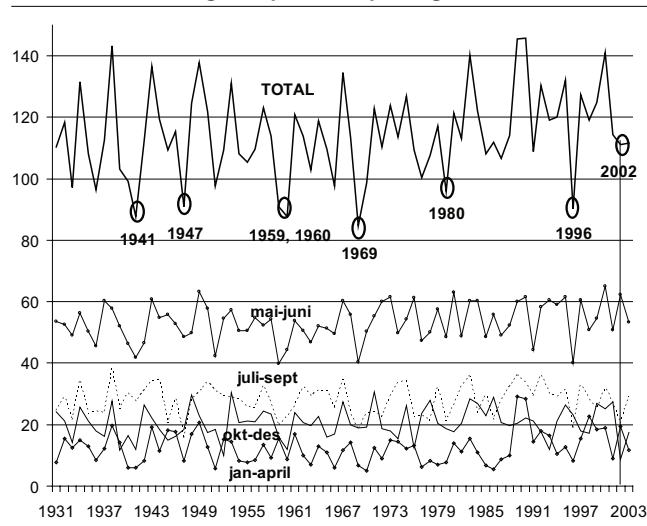
Den dominerende rollen vannkraft har i det nordiske kraftmarkedet gjør at prisutviklingen er nært knyttet til svingende nedbør. Etter dereguleringen av kraftmarkedet, og etter at etterspørselen har nærmet seg kapasitetsgrensen, har vi fått merke større variasjoner i prisene, både i form av høyere priser i tørrår (2002), men også lavere priser når tilsiget er større enn normalt (2000). Tilsigsvariasjoner med store prisutslag er derfor noe vi må venne oss til framover. Tilsigsmønsteret til de norske vannmagasinene de siste 75 årene, se øverste linje i figur 1, viser at vi har hatt tørrår i Norge om lag hvert tiende år, og at et typisk tørrår er preget av jevnt over lavere tilsig i alle sesonger. Den gjennomsnittlige tilsigssvikten i de årene som er markert var 22 prosent. Siden 1940 har vi hatt seks år med årlig tilsigssvikt på om lag 20-25 prosent.

De nederste fire kurvene i figuren viser tilsigene per sesong. Vi ser at for eksempel 2002 var svært uvanlig i forhold til typiske tørrår. Tilsiget var rikelig i forhold til normalen fram til sommeren, svikten var svært stor på høsten, mens den totale svikten over hele 2002 bare var 6 prosent. Fra midten av september og ut året var tilsiget 60 prosent under normalen. Historisk nedbørsstatistikk tilsier at det vil gå om lag 200 år mellom hver gang man opplever en så sterk svikt i nedbøren i høstmånedene (Bye 2003). I forhold til en jevn tilsigssvikt skapte dette spesielle utfordringer; vi trodde vi hadde mye vann i forkant av vintermånedene,

og så sviktet det på høsten. Vi fikk dårlig tid til å tilpasse oss. Konsekvensen var sterkt økende priser utøver høsten og vinteren. Gjennomsnittsprisen for år 2002 var imidlertid ikke høyere enn normalt. Nedbørsvikten ble etterfulgt av en spesielt kald vinter og produsentene bygget opp igjen magasinene utover sommeren og høsten året etter. Gjennomsnittsprisen på Nord Pool i 2003 var om lag det dobbelte av 2002.

Sist gang vi opplevde en stor, forholdsvis jevn svikt var i 1996, med en årlig nedbørsvikt på 22 prosent. Prisene økte også da til om lag det dobbelte. Selv om det norske markedet var deregulert, var det fremdeles preget av enkelte reguleringer på etterspørselssiden, og den normale produksjonskapasiteten var høyere

Figur 1. Beregnet sesongmessig og totalt tilsig til norske kraftverk, gitt kapasiteten på magasinene i 2003, TWh

Torstein Bye er forskningssjef ved Gruppe for energi og miljøøkonomi (tab@ssb.no)

Annegrete Bruvoll er forskningsleder ved Gruppe for energi og miljøøkonomi (agb@ssb.no)

enn den normale årlige etterspørselen. Dessuten var resten av det nordiske markedet regulert, selv om Sverige deregulerte i løpet av året. Så langt har vi altså ikke erfaring med hvordan dagens deregulerte kraftmarked faktisk vil håndtere en alvorlig nedbørsvikt som går over en lengre periode enn noen høstmåneder, bortsett fra at det året vi nå er inne i ser ut til å kunne bli et slikt år.

Den norske *produksjonskapasiteten* var noe under det normale årlige forbruket i 2002. Internasjonalt var det stor produksjonskapasitet i forhold til forbruket både i 1996 og 2002, men overføringsskranker mellom land (og innen land) lukket det norske markedet inne i store deler av vinteren 2002-2003. I de senere år er produksjonskapasiteten også internasjonalt i liten grad utvidet, slik at økt etterspørsel etter hvert har spist opp den tidligere overskuddskapasiteten. Dette setter markedet på større utfordringer når nedbøren svikter.

Hva kan utfallet i dette markedet bli om vi får en jevn og betydelig svikt over hele året? Vil markedet bryte sammen? Vil prisen bli mangedoblet? Hvilke forskjeller blir det mellom en situasjon hvor vi får en jevn nedbørsvikt kontra en plutselig mer kortsiktig nedbørsvikt? I denne artikkelen benyttes en markedsmodell for det nordiske elektrisitetsmarkedet, se Bye, Bruvoll og Aune (2006) til å diskutere markedsløsningen under to slike mulige tilsligssviktscenarier. Analysene diskuteres til slutt i relasjon til de begivenhetene vi hadde i markedet i 1996-1997 og 2002-2003 og i forhold til den situasjonen vi opplever nå i 2006.

2. Analyseverktøyet – en nordisk energimarkedsmodell

Etter dereguleringen av kraftmarkedene i Norden og resten av kontinental-Europa og utvidelser av overføringskapasiteter er samspillet mellom det norske og de utenlandske markeder viktigere enn tidligere. Modellen som vi benytter i denne analysen, Normod-T, dekker det vannkraftdominerte norske kraftsystemet og handelen med det øvrige «Norden» (Sverige, Danmark, Finland). Det øvrige Norden har mer termisk basert kraftproduksjon (basert på kull, gass, olje, uran), selv om det er betydelig med vannkraft også i Sverige. Termisk kraft dominerer også utenfor den nordiske regionen. Fortsatt er imidlertid overføringskapasiteten mot kontinental-Europa begrenset i en svært dårlig nedbørssviktsituasjon.

Modellen tar hensyn til overføringsskranker også innenfor det nordiske markedet og spesifiserer alle eksisterende produksjonskapasiteter og tilhørende kostnader i elektrisitetsproduksjon og transmisjonskapasitet. De variable kostnadene i termiske kraftverk består av brenselkostnader og andre driftsavhengige kostnader, som vareinnsats og vedlikeholds- og reparasjonskostnader, og kostnader knyttet til oppstart av verk som ikke drives døgnekstetlig. Etterspørselen

er spesifisert på fem sektorer (husholdninger, tjenesteyting, kraftkrevende industri, treforedling og annen industri) fordelt over 14 regioner i de fire landene. Modellen er delt i tre sesonger med noe ulik varighet; vinter (januar til april), sommer (mai til september) og høst (oktober til desember). Vannkraftprodusentene maksimerer verdien av vannet over flere perioder. Det betyr at vi simulerer både det året hvor tilsliget svikter og året etter.

Det vil ikke være forskjeller i kraftprisen mellom land så lenge overføringskapasiteten mellom landene ikke er fullt utnyttet. Dersom nettkapasiteten mellom to land er fullt utnyttet, vil det være en prisforskjell som representerer en kapasitetsavgift for å få likevekt i den aktuelle nettforbindelsen. I normalsituasjonen er kraftmarkedet karakterisert ved frikonkurranse. Det vil si at kraftprisen på ethvert tidspunkt er lik kostnaden ved å øke kraftproduksjonen under de gitte fysiske og institusjonelle skranker. Ved vannmangel er det inkludert et pristillegg utover de kortsiktige kostnadene (markup) i de termiske produsentenes tilpasning, se Bye og Hansen (2006).

Vi simulerer to alternativer for nedbørsvikt. Siden det tar tid å bygge opp fyllingene etter ett år med tilsligssvikt (år 1), ser vi også på markedseffektene i året etter tilsligssvikten (år 2). I *Høstsvikt* alternativet reduseres tilsliget med 60 prosent i forhold til normalen fra sommeren og gjennom høsten det første året. Samlet over året reduseres tilsliget med om lag 6 prosent. Det betyr at tilsliget er noe over normalen de to første periodene det første året, noe som har innflytelse på hvordan produsenten tilpasser seg ved inngangen til den sesongen hvor tilsliget svikter. I *Jevn svikt* alternativet antar vi at tilsligssvikten er 25 prosent i hver sesong. Ved inngangen til år 1 antas at snømengden i fjellet, som vil tilføre vann til magasinene gjennom smeltingen våren samme år, også er 25 prosent lavere enn normalt.

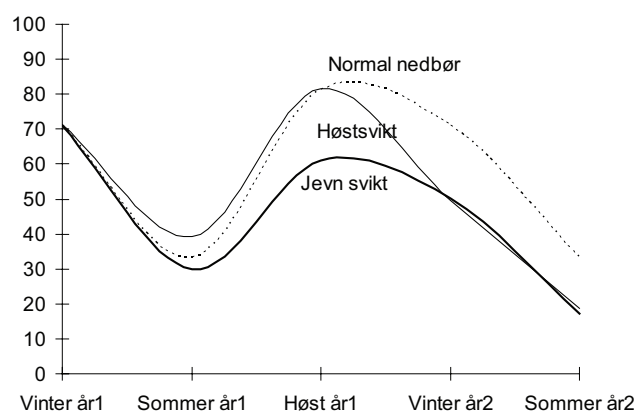
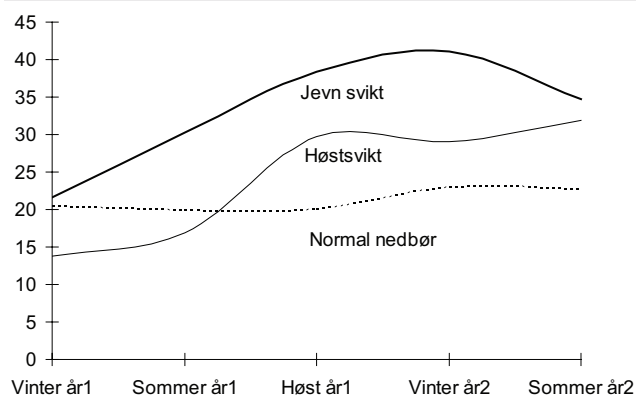
Det antas videre at aktørene har normale forventninger – det vil si at markedet gjennom hele året forventer at nedbøren som vil komme framover er som normalt. Gjennom år 2 er det forutsatt en tilpasning i retning av mer normale magasinforhold.

Utgangspunktet for analysen er situasjonen i kraftmarkedet før olje, gass og kullpriser steg kraftig og før det ble innført priser på utslipp CO₂ i det europeiske kvotemarkedet. Hvilken betydning dette har for dagens situasjon i forhold til simuleringene diskuteres senere i artikkelen.

3. Høyere priser

Vannmagasinene

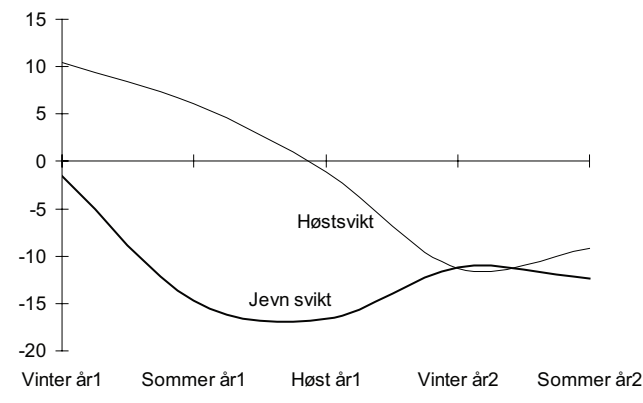
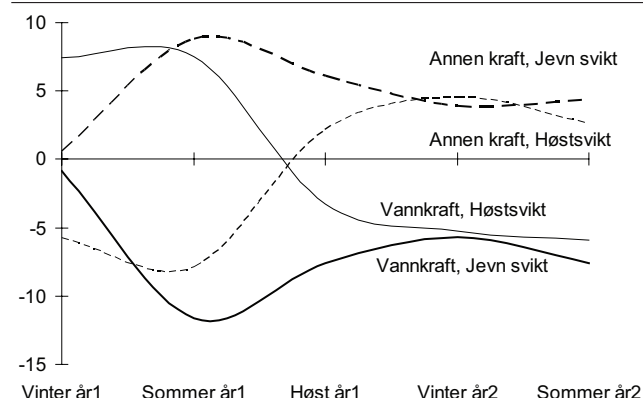
Med en stor og *Jevn svikt* i nedbøren, inklusive snømengden, blir magasinnivået gjennom våren og sommeren naturlig nok langt lavere enn i *Høstsvikt* alter-

Figur 2. Magasinfylling ved begynnelsen av hver periode i tre alternativer, prosent**Figur 3. Simulerte elektrisitetspriser i tre alternativer, øre/kWh**

nativet. Effektene øker gjennom året, slik at det i det første året er stor forskjell i den samlede svikten i de to alternativene. Mens det totale tilsiget er langt lavere i *Jevn svikt*, bidrar en gradvis tilpasning i produksjon og etterspørsel og det konsentrerte bortfallet i *Høstsvikt* til at magasinene blir om lag like fulle allerede på vårparten året etter, se figur 2. I begge tilfellene er magasinbeholdningen på våren og om sommeren i år 2 om lag 20 prosentpoeng lavere enn normalmagasinet. Men likevel vil størrelsen og profilen på svikten ha lite å si for hvor raskt man tilpasser seg tilbake til samme fyllingssituasjon når nedbøren igjen er normal. I det ene tilfellet skjer det gradvis, i det andre tilfellet er tilpasningen mer bratt med de konsekvenser det vil ha for prisprofilen.

Prisene stiger

Desto mer magasinivået synker, desto mer rasjonerer produsentene tappingen av vann, og desto høyere blir prisene, se figur 3. I alternativet med *Jevn svikt* tas derfor de største tilpasningene i forhold til et alternativ med normal nedbør. Markedsmekanismene avhjelper nedbørssvikten gjennom at etterspørselen synker når prisene stiger. Det virker dempende på prisstigningen, selv om etterspørselen ikke reagerer mye på kort sikt. Videre virker økt import fra land med kapasitet til å øke den termiske produksjonen og til å dempe

Figur 4. Forskjell i norsk vannkraftproduksjon i to alternativer sammenlignet med et normalår, prosent**Figur 5. Forskjell i nordisk krafttilbud i to alternativer sammenlignet med et normalår, TWh**

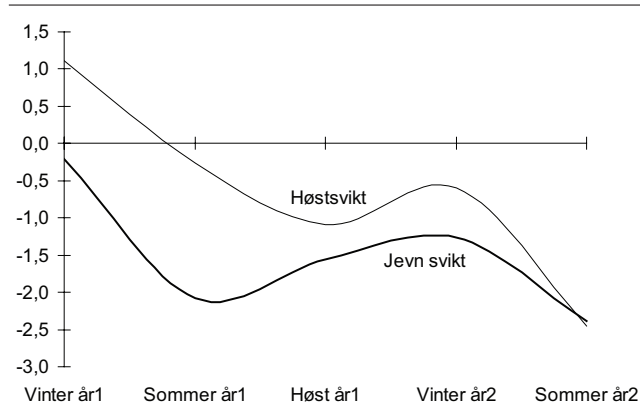
prisveksten. Disse effektene bremses noe av at overføringskapasitetene er begrenset.

Lavere produksjonen og økt handel

I *Høstsvikt* er produksjonen og eksporten høyere enn normalt om våren, siden vi der antar at tilsiget er høyere enn normalt, se figur 4. Denne antakelsen er gjort for å forsterke svekkelsen på høsten. Da vil markedet settes på en ytterligere utfordring. Dette er også i samsvar med hva som faktisk skjedde i 2002. Den større produksjonen som dette leder til på våren er en fornuftig tilpasning, dersom nedbøren blir normal om høsten. Ellers vil magasinene ikke kunne ta i mot høstregnet, og vann vil gå til spille. Utover høsten, når nedbøren svikter, faller produksjonen kraftig. I *Jevn svikt* trenger en ikke frykte overflom på høsten, og produksjonen kan holdes igjen. Dette trekker prisen opp og etterspørselen ned.

Produksjon fra termiske verk erstatter mye av den vannkraftbaserte produksjonssvikten i begge sviktalternativene. Handel og utveksling med utlandet er helt avgjørende for funksjonsmåten i markedet. Gjennom import av termisk kraft fra Sverige og Danmark opprettholdes tilbudet i det norske markedet. Figur 5 viser den totale produksjonen av kraft i Norden, fordelt på vannkraft og annen kraft (hovedsakelig ter-

Figur 6. Forskjell i etterspørsel i to alternativer sammenlignet med et normalår, prosent

misk). Importen fra Europa ellers øker også, inntil transmisjonskapasiteten er fullt utnyttet.

I tilfellet med *Jevn svikt* går produksjonen ned i forhold til normalen allerede fra første sesong. Men produksjonsnedgangen er mindre enn nedbørsvikten. Produksjonen går ned med bare 15 prosent på det meste, mens nedbørsvikten i dette alternativet er på 25 prosent. Det innebærer at utslagene i prisene er mindre enn om produksjonen fulgte nedbørsvingningene fullt ut. Det er optimalt for uavhengige produsenter å jevne ut prisforskjellene mellom perioder for å maksimere verdien av vannet. Det vil ikke lønne seg å selge vannkraft i en periode med lav pris hvis prisen i neste periode er høyere. I stedet lagres mer vann i dag, prisen går opp, og det sparte vannet brukes senere med tilsvarende lavere priser. Tilsvarende vil man øke produksjonen i dag dersom prisene er høye i forhold til forventet fremtidig pris. En fri konkurranse mellom uavhengige produsenter vil gi like priser i alle perioder med mindre det er skranker på lagringsmulighetene eller overføringsmulighetene mellom regioner og land, og selvsagt under forutsetning av at nedbøren faktisk blir som forventet. Omfang av elvekraft kan også ha betydning for mulighetene til å jevne ut prisene.

Forbrukerne reagerer med lavere etterspørsel

Produksjonstilpasningen i de termiske verkene i våre naboland kompenserer ikke for hele nedbørsvikten. Etterspørselen reagerer også gjennom de økte prisene. Som vi ser av figur 6, faller etterspørselen helt fra starten i *Jevn svikt* alternativet, og ligger rundt 1,5 prosent lavere enn i et normalår utover vinteren. I *Høstsvikt* er utslaget størst på høstparten, men mindre om vinteren da kulda setter inn. Sommeren etter er prisene fremdeles høye, både fordi magasinene er lave, fordi snøsmeltingen svikter som følge av nedbørsvikten året før og fordi det foregår en viss oppbygging av magasinbeholdningen igjen. Om sommeren faller forbruket, siden man er mindre avhengig av strøm til oppvarming. Da må de tekniske formålene ta støytten, og etterspørselseffekten blir ikke så stor. Dette gjenspeiles i figuren.

4. Den faktiske utviklingen

Etter dereguleringen av det norske kraftmarkedet i 1991 har vi opplevd flere år med tilsligssvikt. Den største årlige tilsligssvikten var i 1996, med samlet 22 prosent svikt i forhold til normalen, se figur 7. Fram til månedsskiftet november/desember (uke 48) er dette det året som foreløpig har lavest fyllingsgrad. Om vi skal trekke paralleller til vår modellanalyse, så er det dette som ligner mest på vårt *Jevn svikt* alternativ. Men vår simulerte prisutvikling avviker en del fra utviklingen gjennom 1996 og 1997, se figurene 3 og 8. Spesielt avviker prisnivået på høsten. Det er mange forhold av betydning som bidrar til dette avviket. Som tidligere nevnt var bare det norske markedet helt deregulert i 1996. Sverige deregulerte gjennom 1996, Finland i 1997 og Danmark kom etter først i år 2000. I tillegg var det generelt betydelig overkapasitet i kraftproduksjonen, som man kunne tære på. På den annen side var overføringskapasitetene noe mindre.

Utviklingen i 2002 og 2003 ligner på vårt *Høstsvikt* alternativ med høy fyllingsgrad utover våren og sommeren og sterkt fallende fylling utover høsten. Prisbildet som vises i simuleringene og den faktiske situasjonen er også rimelig godt i samsvar. Det er imidlertid noe avvik, som i all hovedsak kan forklares med at det gjennom førjulsvinteren 2002 var kaldere enn normalt, noe som trekker forbruket og prisen opp. I simuleringene er det antatt normale temperaturer.

Utviklingen i magasinbeholdning så langt i 2006 ligner også noe på vårt *Jevn svikt* alternativ. Tidlig snøsmelting gjør at den følger medianen langt utover våren, men når snøsmeltingen er over øker forskjellen, og den er nå i nærheten av magasinbeholdningen i september 1996. Så langt i 2006 kan prisutviklingen synes å være svært forskjellig i forhold til simuleringene. Også nivået er forskjellig. La oss først diskutere prisnivået.

Mange faktorer bidrar til et høyt prisnivå

Dereguleringen av elektrisitetsmarkedet i Norge og Norden på 1990-tallet førte til fallende elektrisitetspriser over en periode. Dette skyldtes økt konkurranse i et marked med stor tilgang på kapasitet, og ble forsterket av at flere land i Europa deregulerte, se Bye og Hope (2006). Etter hvert har etterspørselen i markedet økt, men uten tilsvarende vekst i *produksjonskapasiteten*, og prisene drives opp mot kostnadene ved å bygge ut ny kapasitet. Prisen må dekke de variable kostnadene. I tillegg vil det oppstå en skyggepris på kapasitet. Samlet må disse to være større enn utbyggingskostnaden for ny kraft for at slik kapasitet skal bygges ut. Før brenselkostnadene begynte å øke for et par år siden var denne totalkostnaden om lag 20 øre/kWh.

Kostnadene for kull- og petroleumsbaserte kraftanlegg har økt kraftig de siste årene, først gjennom økte kullpriser, deretter gjennom sterkt økende olje- og gasspri-

ser og prising av klimagasser i det internasjonale kvotemarkedet. Driftskostnadene i termiske verk overføres til markedsprisen på all kraft, også vannkraft. Når de nye driftskostnadene overgår de tidligere samlede driftskostnadene og skyggeprisen på kapasitet, vil den underliggende kraftprisen øke, men mindre enn økningen i driftskostnadene. Det som tidligere var en kapasitetspris går nå til å dekke driftskostnader. Grovt sett kan en si at driftskostnadene ved gasskraft har økt med om lag 25 øre/kWh til 45 øre/kWh på grunn av økt gasspris. Da har en ikke tatt hensyn til kvoteprisene for klimagassutslipp. Om en tar hensyn til dette, stiger kostnadene med ytterligere 5 øre/kWh.

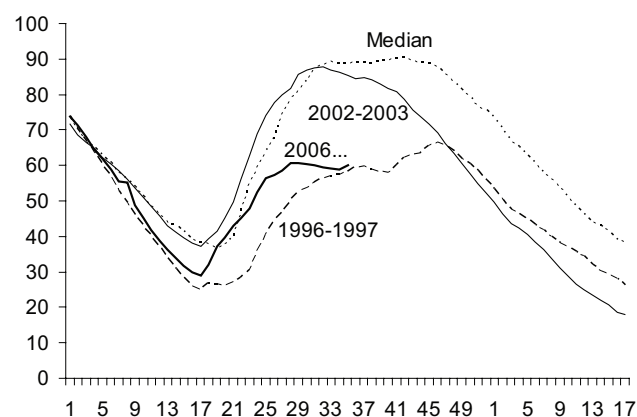
På Nord Pool sitt framtidsmarked omsettes kraft i 2010-2011 til priser på om lag 46 euro/MWh - det tilsvarer om lag 37 øre/kWh (kurs 8,20), altså mindre enn de 45 øre/kWh som kreves for ny utbygging av gasskraft (ekskl. CO₂-kostnad). Etterspørselen reduseres ved økende prisnivåer, og dermed vil det gå lenger tid før etterspørselen presser prisen opp mot kostnadene ved ny utbygging. Forenklet kan en si at økt kostnadsnivå skaper en form for overkapasitet. Like etter år 2000 var vi i ferd med å få et underliggende prisnivå som i løpet av noen år ville kunne forsvare utbyggingskostnaden ved gasskraft. Men nå har kostnaden ved denne teknologien økt kraftig, og etterspørselen har enda ikke økt nok til at utbygging er lønnsomt. Avstanden til lønnsomhet har blitt større enn før kostnadsøkningen på tross av økt etterspørsel.

Prisnivået gjennom de første ukene av 2006 lå om lag 10-15 øre over det simulerte prisnivået i *Jevn svikt* alternativet (som baserer seg på de lavere brenselskostnadene). Dette kan da tolkes som om lag den samlede effekten av økt etterspørsel og stigende brenselskostnader de siste årene.

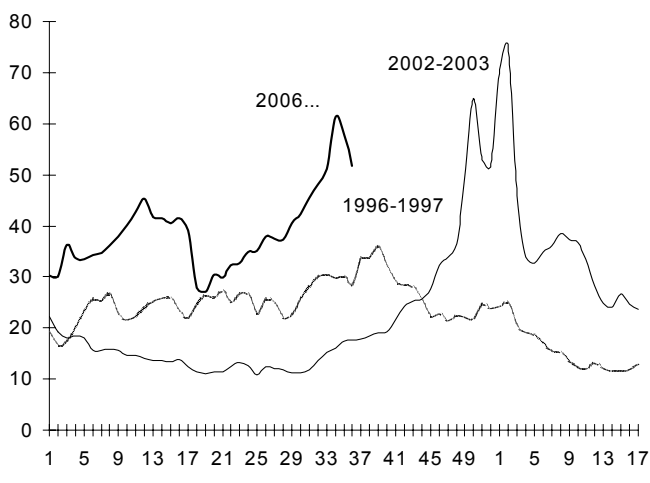
Prisutviklingen i 2006

Prisene i det kortsiktige markedet har vært stigende gjennom 2006, og ser vi bort fra en kortere periode i vår, tilsvarer den stigende trenden gjennom året om lag simuleringen under vårt *Jevn svikt* alternativ. Avviket i utviklingen gjennom vårsesongen i 2006 kan forklares ved flere spesielle forhold som ikke er med i simuleringen. For det første falt kvoteprisene i det europeiske markedet for CO₂ kraftig i andre halvdel av april (uke 16-17). Dette forplantet seg til fall i kraftprisene i framtidsmarkedet, som igjen trakk ned prisen i dag (verdien av vann i fremtiden skal være lik verdien av vann i dag). For det andre ble det tidlig varmt, som både reduserte etterspørselen og økte snøsmeltingen, jfr. magasinutviklingen i figur 7. Gjennom våren er det alltid en del tilsig som ikke kan lagres (uregulert tilsig), og som må produseres umiddelbart, ellers går vannet tapt. Økt uregulert tilsig denne våren bidro til å presse prisen nedover i markedet. Normalt har vi på denne tiden import av kraft. Dette snudde til eksport. Etter hvert som snøsmeltingen og det uregulerte tilsiget avtok, begynte prisen på

Figur 7. Utvikling i magasinbeholdning per uke, prosent

Figur 8. Prisutviklingen på kraft per uke, øre/kWh

kraft igjen å stige. Kvoteprisen på CO₂ steg også noe utover sommeren.

Av figur 8 ser vi at prisen nå i september 2006 ligger godt over prisen på samme tid i 2002. Nå er det stor samlet svikt, mens svikten ikke satte inn før senere på høsten i 2002 - tvert imot hadde tilsiget vært rikelig første halvår. Prisen ligger om lag 20 øre/kWh over det vi har simulert i *Jevn svikt* alternativet. Som tidligere nevnt har det underliggende prisnivået økt med fra om lag 20 til 37 øre/kWh. Resten av forskjellen i forhold til simuleringen kan tilskrives to spesielle begivenheter denne høsten. Til sammen fem produksjonsblokker i kjernereaktorer i Sverige (to i Oscarshamn, to i Forsmark og en i Ringhals) som normalt skulle ha blitt satt i drift i løpet av høsten er ute på ubestemt tid. Selv om reaktorene normalt skulle ha kommet inn gradvis, vil de ha stor betydning for vanddisponeringen over tid, spesielt når det er så usikkert når de kommer inn igjen. Det andre sentrale punktet er at en overføringslinje mellom Danmark og Norge på 1050 MW kjører med bare halv kapasitet på grunn av opprusting. Det betyr store begrensninger på import av termisk kraft fra Danmark.

Dersom nedbørsvikten fortsetter, og det regner 25 prosent mindre enn normalt utover høsten og fram til nyttår, tilsier modellanalysen at prisen vil flate ut på et nivå om lag 10 prosent over dagens nivå i løpet av vinteren. Hvis kjernekraftreaktorene, kabelen mot Danmark blir ute hele vinteren, kan prisstigningen bli sterkere. Om nedbøren blir normal, kan prisstigningen bli svakere. Til sammenligning omsettes kraft på Nord Pool til vinteren til om lag 10 prosent høyere pris enn dagens systempris.

5. Oppsummering

Tilsigstall for de norske vannkraftmagasiner de siste 75 årene viser at vi har tørrår i Norge om lag hvert tiende år. Det mest typiske tørråret er preget av jevn tilsigssvikt gjennom hele året. Den gjennomsnittlige tilsigsvikten i de ti årene med minst tilsig var 22 prosent. Sist det var en slik jevn svikt var i 1996. Andre ganger er svikten konsentrert om kortere perioder, som i 2002. Da var svikten 60 prosent på høsten, men bare 6 prosent i snitt for hele året. Året 2006 ser så langt ut til å ligne mer på 1996 – lite snø i fjellet ved inngang til året og lite nedbør gjennom året. Den gangen var det imidlertid stor overkapasitet mens den i dag er mer begrenset, og markedet var fremdeles ikke fullt ut deregulert i 1966.

Vi har benyttet en markedsmodell for det nordiske markedet til å simulere ulike former for tilsigssvikt. Når tilsiget svikter, vil det være optimalt for produsentene å jevne ut effektene gjennom lagring av vann og ved utveksling av kraft med andre land. Både lagerkapasiteten og overføringskapasiteten kan begrense mulighetene til å jevne ut prisene. Det er også forskjell om svikten kommer plutselig foran en fyringssesong eller om den kommer på andre tider av året.

Resultatene viser at store årlige tilsigssvikt, som i 1996 og hittil i år, vil gi andre utslag enn konsentrerte svikt som ikke er så store sett over hele året, som i 2002. Forskjellene i prisnivåene er imidlertid mindre enn man skulle vente. Prisutviklingen blir også flatere når tilsigssvikten er jevnere. Dette viser to ting. For det første forsøker markedet å jevne ut svingningene gjennom blant annet lagerbeholdningen for vann. Det er dumt å bruke vannet i en periode med lav pris hvis du kan bruke det i en periode med høy pris. Det norske vannkraftmarkedet flytter produksjon fra lavprisperioder mot høyprisperioder, blant annet ved hjelp av handel med det termiske nordiske markedet. På den annen side greier ikke systemet å jevne ut alle prisforskjeller, spesielt hvis svikten er konsentrert. Da kan vi støte mot både produksjonstak og overføringskapasiteter.

Vi viser også at det er noen betydelige avvik mellom simuleringen og utviklingen så langt i 2006 både i prisnivå og i prisutvikling. Avvikene i prisnivå forklares bl.a. med sterk økning i brenselkostnadene i termiske verk. Prisnivået øker imidlertid ikke like mye som brenselkostnadene. Eksisterende kapasitet vil dermed være tilstrekkelig i forhold til etterspørselen i normale år enda en periode. Prisutviklingen avviker også både på våren og noe mindre på høsten. Avvikene på våren kan i hovedsak forklares med spesielle begivenheter, som fall i prisene i karbonmarkedet, mild vår og stort uregulert tilsig og lav etterspørsel. Avvik mellom simuleringen og utviklingen i 2006 så langt forklares med fem kjernekraftblokker som er ute av drift samtidig som en overføringskabel mellom Norge og Danmark kjører med bare en tredjedels kapasitet.

Nedbørsvikt og fluktuerende priser er noe vi må leve med i et deregulert marked med stort innslag av vannkraft. Selv om høye priser over kortere perioder bekymrer, er det også viktig å huske på at nedbørrike sesonger vil gi lavere priser (som for eksempel i 2000). For de som skal investere vil gjennomsnittspriser være viktige for å vurdere avkastningen av investeringene. For etterspørerne kan sikring foretas gjennom kontraktmarkedet. Et viktig budskap fra modellanalysen er at det ser ut som markedet vil klarere med relativt u dramatiske konsekvenser, selv om nedbørsvikten bli stor.

Referansar

Bye, T., A. Bruvoll and F. R. Aune (2006): The importance of volatility in a deregulated hydro dominated electricity market, *Discussion paper 472, Statistisk sentralbyrå*.

Bye, T. (2003): A Nordic energy market under stress, *Economic Survey 4, Statistisk sentralbyrå*.

Bye, T., N.-H. Mørch Von Der Fehr, C. Riis og L. Sørgard (2003): Kraft og makt. En analyse av konkurranseforholdene i kraftmarkedet. *Rapport fra en ekspertgruppe utnevnt av Arbeids- og Administrasjonsdepartementet*.

Bye, T. and E. Hope (2006): Electricity market reform. The Norwegian Experience. *The Norwegian Competition Authority, July 2006*

Bye, T. and P. V. Hansen (2006): A Simultaneous multi market model for the demand elasticity. An econometric study of Sweden and Norway. *Forthcoming Discussion Paper, Statistics Norway*

Hva hvis industrien ikke får billig kraft?

Torstein Bye og Erling Holmøy*

Innen 2011 utløper de fleste kontraktene som har gitt kraftkrevende industri billig kraft. Forlengelse av denne formen for subsidiering bryter med krav fra ESA. Våre beregninger viser at hvis kraftkrevende industri etter hvert vil måtte betale ordinær markedspris for kraften, vil det gi en samfunnsøkonomisk gevinst på lang sikt. De makroøkonomiske effektene vil imidlertid være små, mens næringsomstillingene innenfor konkurranseutsatt sektor vil være betydelige.

Problemstilling

I 1950-60 årene inngikk staten, gjennom Statkraft, langsiktige pris- og volumkontrakter for kraftleveranser med den kraftkrevende industrien, her definert som treforedling, kjemisk råvareproduksjon og metallindustri.¹ En stor del av kapasiteten i disse næringene ble bygget opp på basis av lave kraftkostnader. I 2005 var disse tre næringenes kraftforbruk vel 40 TWh, tilsvarende om lag 1/3 av Norges samlede forbruk. Av dette kjøpes ca. 37 TWh til priser betydelig lavere enn markedspris (ca. 30 TWh til produksjon av metaller og kjemiske råvarer, samt ca. 7 TWh til treforedling.), se figur 1. Ifølge Nasjonalbudsjettet 2006 omfatter Statkrafts kraftkontrakter med de tre næringene ca. 13 TWh/år med tillegg av 4 TWh foregrepne hjemfall². I tillegg bruker kraftkrevende industribedrifter en del egenprodusert kraft som kan være lavt priset internt. Kontraktene som gir de lave prisene, utløper i all hovedsak mellom 2008-2011, og en forlengelse er ikke uten videre mulig. Eftas overvåkingsorgan, ESA, har på grunnlag av EUs konkurranselovgivning og nye miljøstøttereigningslinjer av 2001 krevd at fremtidige kontrakter må ta utgangspunkt i markedsverdier. Noen kontrakter er fornyet på kommersiell basis etter år 2000 som er grunnlagsåret for analysen, se nedenfor om betydningen av dette. Som en alternativ forlengelse av kraftprisfavoriseringen, har det vært diskutert å innføre et eget industrikraftmarked. Et ekspertutvalg, se Bull m.fl. (2005), konkluderte med at selv om et

slikt marked kunne la seg realisere rent formelt, ville de EU-rettslige betingelsene være så stramme at det neppe ville gi lavere priser enn i det ordinære kraftmarkedet. Dette betyr, med mindre det finnes andre løsninger, at industrien må forberede seg på sterkt økende kraftpriser fremover mot 2011.

I denne artikkelen analyserer vi for det første hvilke virkninger dette vil ha for lønnsomhet og bedriftsnedleggelse i de næringene som berøres direkte. For det andre anslår vi hvilke tilpasninger av næringsstrukturen og Norges konkurranseevne overfor utlandet som er nødvendige, gitt at norsk økonomi skal opprettholde full sysselsetting og langsiktig balanse i utenriks-handelen. Artikkelen er en nedkortet og noe popularisert versjon av Bye, Holmøy og Heide (2006).

Utfasingen av kraftprisfavoriseringen blir trolig en meget kontroversiell sak i lys av diskusjonene omkring nedleggelsen av Lilleby smelteverk, treforedlingsbedriften Union, planlagt nedleggelse av deler av Hydros anlegg i Årdal og mulig nedleggelse av Bjølvfossen. Når bedrifter innenfor de konkurranseutsatte næringene som tradisjonelt har stått sterkest i Norge legges ned og/eller flyttes til utlandet, blir flere enn dem som umiddelbart mister jobben bekymret. Ved siden av (forbigående) arbeidsledighet, er bekymringen knyttet til at det i praksis er vanskeligere å forbedre konkurranseevnen enn å forverre den, og at Norge kan miste kompetanse. Begge forhold gjør at det blir vanskelig å bygge opp igjen konkurranseutsatte næringer, dersom det skulle bli nødvendig. Etter 1998 har industrisysselsettingen i Norge falt med vel 50 000 normalårsverk.³

Torstein Bye er forskningssjef ved Gruppe for energi og miljøøkonomi (tab@ssb.no)

Erling Holmøy er forskningsleder ved Gruppe for offentlig økonomi (erl@ssb.no)

* Takk til Ådne Cappelen og Knut Einar Rosendahl for kommentarer til tidligere utkast.

¹ For en nærmere beskrivelse av bakgrunnen for og kontraktsregimet overfor denne industrien, se NOU (1979), St.prp.nr. 104 (1990-1991), St.prp.nr. 52 (1998-1999) og Stortinget (1991, 1999).

² Foregrepne hjemfall er konsesjoner på produksjonsrettigheter for kraft som skulle ha forfalt en gang i framtiden, men som er forlenget utover forfallstidspunktet allerede i dag.

³ Tapet av internasjonal konkurranseevne og industriarbeidsplasser førte til diskusjon om inflasjonsstyringen i pengepolitikken i 2002 og var trolig en viktig grunn til nedsettelse av to offentlige utvalg (NOU 2003: 13, «Holden-II-utvalget» og NOU 2005: 4, «Industriutvalget»).

Fortrinnet som forsvant

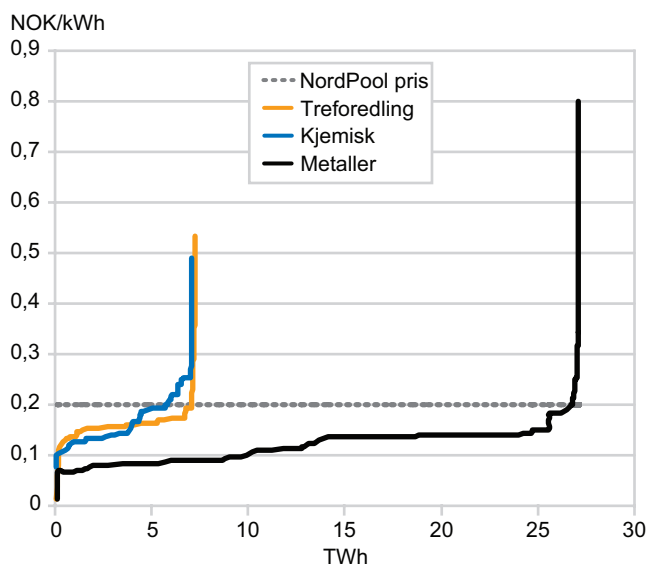
Da kraftkontraktene ble inngått, gjenspeilte kontraktsprisene kostnadene ved utbygging av kraften og alternativverdien av denne. Alternativverdien var lav pga. begrensede muligheter for å overføre kraft fra kraftstasjonenes nærområde til markeder lenger unna. Derfor ble den kraftintensive industrien lokalisert i nærheten av et kraftverk. Helt i tråd med økonomisk teori for internasjonal handel ble kraften likevel indirekte solgt også til utenlandske markeder ved at den ble «pakket» inn i kraftkrevende produkter. Rikelig tilgang på billig vannkraft ga Norge tidlig et komparativt fortrinn for kraftkrevende produksjon. Kraftkontraktene har sørget for at kraftkrevende industri har beholdt dette konkurransefortrinnet frem til i dag. I 2005 bidro eksport av metaller, kjemiske råvarer og treforedlingsprodukter til 19 prosent av samlet norsk eksport utenom olje og gass.

Markedsprisen på kraft har steget sterkt i årene etter at kraftkontraktene ble inngått. For det første innebærer utbygging av mer vannkraftkapasitet økende marginale kostnader, gitt at utbyggingsrekkefølgen er fornuftig. Man bygger ut de mest lønnsomme fossefallene først, og fortsetter med utbygging av suksessivt mindre lønnsomme vassdrag. En sterkere vektlegging av naturvern hensyn har også bidratt til å øke den samfunnsøkonomiske kostnaden ved videre vannkraftutbygging. Alternativet til vannkraft er termisk kraft eller andre fornybare teknologier (for eksempel vindmøller) med høyere kostnader. For det andre har utbyggingen av overføringsnettet både nasjonalt og internasjonalt økt etterspørselen rettet mot den enkelte kraftprodusent, slik at alternativverdien har økt. Dermed kan man si at nettet ikke bare har overført kraft til nye brukere, men også overført et komparativt fortrinn fra kraftkrevende produksjon til kraftproduksjon.

Figur 1 viser at det meste av de tre næringenes kraftforbruk i 2000 – ca 37 TWh – ble kjøpt til priser betydelig lavere enn det som kan antas som en langsiktig markedspris på dette tidspunktet. I 2000 var det normalt mye nedbør slik at prisen i det kortsiktige kraftmarkedet var svært lav (10,5 øre/kWh). Både før og etter år 2000 var prisen vesentlig høyere (mellom 19 og 24 øre/kWh i årene 2001-2005 når vi ser bort fra det ekstreme året 2003). Det ble dessuten antatt noe overkapasitet i kraftmarkedet på den tiden, og det ble gitt konsesjon på 3 gasskraftverk med antatt oppstart rundt 2005-2007. Basert på daværende gasspriser begrunnet for eksempel Aune et al. (2000) en langsiktig kraftpris på om lag 20 øre/kWh.

I følge Elektrisitetsstatistikken var gjennomsnittsprisen for den kraftintensive industrien 11,2 øre/kWh i år 2000, mens den var steget til 14,3 øre/kWh i år 2004 som er det siste år det eksisterer slik statistikk for. Denne økningen kan skyldes en prisstigning for de bedriftene innen disse næringene som har fleksible

Figur 1. Kjøp av elektrisitet. Pris og akkumulert volum i treforedling, produksjon av kjemiske råvarer og metaller. Markedsprisen. TWh and NOK/kWh. 2000

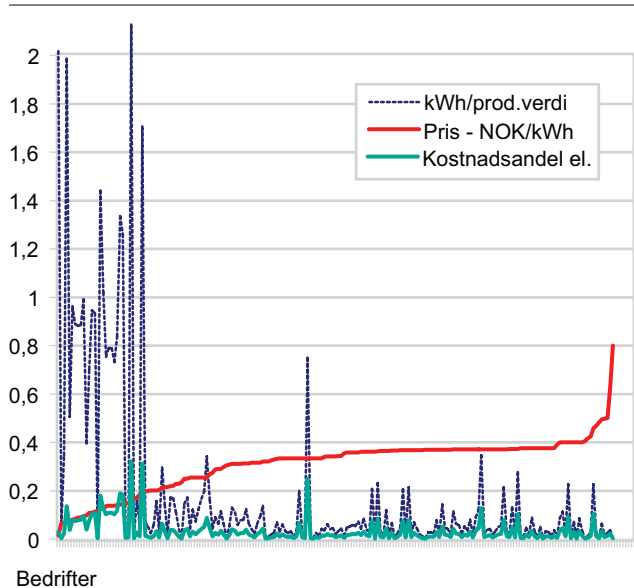

Kilde: Industristatistikk, år 2000, Statistisk sentralbyrå.

kontrakter. I tillegg har en del bedrifter med tidligere statskontrakter inngått kommersielle kontrakter etter år 2000. I 2004, som nedbørmessig var et mer normalt år, var Nordpools anslag på 3 års forward vel 26 øre/kWh, altså en noe større stigning i anslaget på langsiktig markedspris enn stigningen i industriens gjennomsnittspriser fra 2000 til 2004.

Da denne analysen ble foretatt, var den ferskeste tilgjengelige industristatistikken fra 2000. Vi har derfor valgt å måle industriens priser i år 2000 i forhold til anslaget på den langsiktige markedsprisen den gang. Hvordan nyere tall ville ha slått ut i analysen er uklart: For det første har markedsprisen steget mer enn den gjennomsnittlige industriprisen. Hvis dagens prisforskjell skulle holde seg, undervurderer vi verdien av dagens kraftsubsidier. For det andre kan gjennomsnittstallene dekke over bedriftsmessige forskjeller; dersom det er de bedriftenesom betaler lavest pris som har opplevd sterkest prisstigning, overvurderer vi muligens kraftsubsidiene. Men dersom det er de bedriftene som i utgangspunktet betalte de høyeste prisene, som også har opplevd sterkest prisstigning, undervurderer vi kraftsubsidiene. Dette gir en viss usikkerhet i våre tallanslag, men de kvalitative resultatene gjelder fortsatt.

I 2000 betalte kraftkrevende industri i gjennomsnitt ca. 50 prosent av den anslåtte langsiktige markedsprisen for kontraktsvolumet, men figur 1 viser at prisen varierer mye både mellom næringene og mellom bedrifter innen samme næring. Metallindustrien betaler i gjennomsnitt minst for kraften. Ved opphør av kontraktene forutsetter vi at internprisene også blir lik markedsprisen. Uten kompenserende tiltak står kraftkrevende industri da i gjennomsnitt overfor nær en dobling av kraftprisene når kontraktene utløper.

Figur 2. Elektrisitetspris, bruk av elektrisitet per produsert enhet og kostnadsandel for elektrisitet. Metallindustri

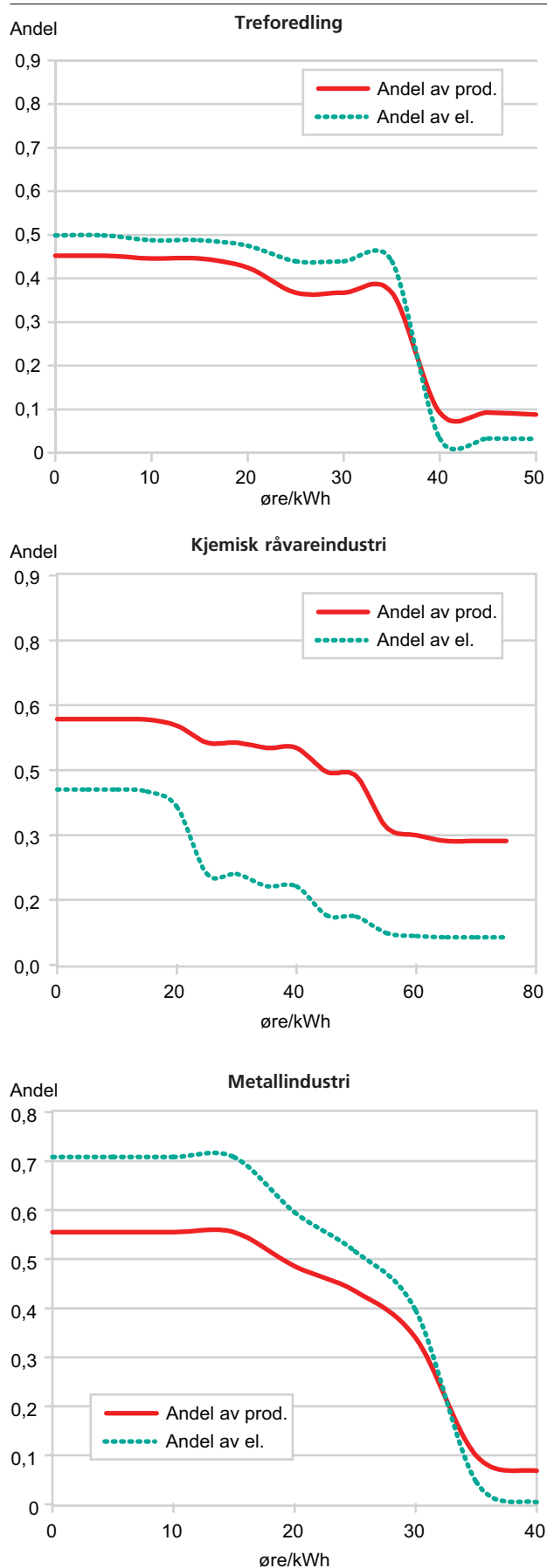
Kilde: Industristatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Forskjellen mellom markedsprisen og de lave kraftprisene for kraftkrevende industri kan i stor grad betraktes som subsidier fra staten. For det første går staten glipp av inntekter gjennom lavere overskudd i Statkraft. I tillegg ville en markedspris på bedriftenes egenproduserte kraft økt statens inntekter. Det skyldes dels at dersom den «tilhørende» industriproduksjonen da ble ulønnsom og lagt ned, ville kraftverkene i mange tilfeller hjemfalt til staten uten vederlag. Dessuten fører lav internprising av kraft til at overskudd kanaliseres bort fra kraftselskap med ekstraordinær høy overskuddsskatt til industriselskapet med ordinær overskuddsskatt.

Under visse betingelser, bl.a. om markedssvikt, kan subsidier gis en samfunnsøkonomisk begrunnelse. Men det er vanskelig å se at slike betingelser er oppfylt i forhold til kraftprisfavoriseringen. Et standard samfunnsøkonomisk resonnement tilsier dermed at fjerning av subsidiene gir samfunnet en potensiell gevinst; kraft overføres fra kraftintensiv produksjon som har relativt lav betalingsvillighet, til sektorer som har høyere betalingsvillighet. Man kan si at de en gang naturgitte komparative fortrinnene for kraftkrevende produksjon gradvis er blitt erstattet med subsidiebaserte fortrinn. Dette er bra for dem som favoriseres, men påfører fellesskapet et tap i form av mindre effektiv bruk av vår samlede krafttilgang.

Direkte effekter for de berørte bedriftene

Vår studie av virkningene på de berørte bedriftenes lønnsomhet av høyere kraftpriser er basert på tall fra år 2000. Siden den gang er flere bedrifter innenfor datamaterialet lagt ned. Dette kan skyldes flere forhold. For det første kan det være bedrifter som selv med dagens subsidierte kraftpriser har lavere lønnsomhet enn det som gir en konkurransedyktig avkast-

Figur 3. Betydningen av kraftprisen for den andelen av samlet elektrisitetsbruk og produksjon som er lønnsom på lang sikt

Kilde: Industristatistikk, Statistisk sentralbyrå.

ning på investert kapital. For det andre kan det være bedrifter som står overfor store investeringer i oppgradering, som kunne ha vært lønnsomt med dagens kraftpriser, men som ikke vil være lønnsomme med de priser en ser for seg når kraftkontraktene utløper. For det tredje kan det skyldes strategiske konsernavveininger som omfatter flere bedrifter i konsernet. For det fjerde har den generelle globaliseringen av kapitalmarkedene økt tilgangen på attraktive investeringsprosjekter i utlandet, slik at kravet til kapitalavkastning i Norge har økt. Det at noen bedrifter er lagt ned etter 2000, kan altså være begrunnet i de beskrivelser som vi nedenfor gir av 2000-dataene. Noen bedrifter har også gjennomført modernisering. I analysene senere forutsettes en jevn teknologisk forbedring på lang sikt, som nettopp er ment å omfatte denne typen modernisering. I de enkelte bedrifter foretas omstilling konsentrert i tid mens i analysene foregår dette jevnt over lengre tid.

Andelen av bedriftene i treforedling, kjemisk råvareproduksjon og metallindustrien med positivt driftsoverskudd i 2000 var henholdsvis 83, 89 og 91 prosent. Når vi forutsetter en risikofri nominell rente på 5,5 prosent og 6 prosent årlig kapitalslit, vil imidlertid bare henholdsvis 45, 57 and 55 prosent av produksjonen ha lønnsomhet nok til å dekke kapitalkostnadene på lang sikt, gitt de relative prisene på produkter og innsatsfaktorer i år 2000. Overskuddet i disse næringene varierer betydelig fra år til år. Overskuddet i 2000 lå noe høyere enn gjennomsnittet for de siste ti år i treforedling og metallindustrien, mens det motsatte var tilfellet for produksjon av kjemiske råvarer. Bruk av 2000-tall i stedet for gjennomsnitt for de siste ti år innebærer dermed en viss undervurdering av lønnsomhetsreduksjonen som følge av høyere kraftpris for treforedling og metallindustrien, mens det motsatte gjelder for produksjon av kjemiske råvarer.

For gitte priser på produkter og andre innsatsfaktorer, vil effekten på lønnsomheten av å fjerne kraftsubsidier avhenge av hvor store subsidiene er i utgangspunktet og av elektrisitetens andel av samlede kostnader. Figur 2 for metallsektoren illustrerer et generelt poeng: det er betydelige forskjeller mellom bedrifters innad i næringene når det gjelder bruk av elektrisitet og kraftpris. De mest elektrisitetsintensive bedriftene bruker 10-20 ganger mer elektrisitet per produsert enhet enn de minst elektrisitetsintensive bedriftene. Bedrifter som betaler lavest kraftpris har investert i den mest elektrisitetskrevede teknologien, det vil si at de bruker flest kWh i forhold til produksjonsverdien. Dette gjør kostnadsandelene for elektrisitet ve-

sentlig jevnere fordelt enn elektrisitetsbruken per produsert enhet.

Figur 3 viser hvordan den lønnsomme andelen av næringenes produksjon og bruk av elektrisitet faller når kraftprisen øker. Tolkningen av figur 3 er som følger: Vi erstatter de kraftprisene som bedriftene faktisk betalte i 2000 med hypotetiske priser. Så lenge den hypotetiske prisen er lavere enn den bedriftene faktisk betalte, lar vi bedriften beholde den kraftpris de hadde i 2000. Etter hvert som prisen øker (bevegelse mot høyre langs den vannrette øre/kWh-aksen) passerer kraftprisnivåer som er minst like høy som den faktisk betalte prisen for flere og flere bedrifter. Da beregner vi den hypotetiske kapitalavkastningen for hver bedrift gitt denne kraftprisen. De bedriftene som har lavere avkastning enn kravet til normalavkastning, tenker vi oss nedlagt. Den flate delen av kurven mellom null og 5-10 øre/kWh reflekterer at ingen eller få bedrifter får noen økning i kraftprisen. De legges dermed heller ikke ned. Etter hvert som prisen øker, vil flere og flere bedrifter bli lagt ned siden de ikke forsvaret normalavkastningen, og kurvene faller. Rundt 2000 lå den relevante likevektsprisen på om lag 20 øre/kWh.⁴

Før subsidiene fjernes er treforedlingsbedriftene minst og metallbedriftene mest lønnsomme i gjennomsnitt. Figuren viser at den delen av treforedlingsindustrien som i utgangspunktet forsvaret normal kapitalavkastning, vil oppnå minst dette også selv om kraftprisen blir høyere enn markedsprisen på 20 øre/kWh. Derimot må en regne med at bedriftene i kjemisk råvareindustri gradvis vil fases ut ved en så sterk kraftprisøkning. I metallindustrien vil nesten halvparten av bedriftene få en kapitalavkastning som er lavere enn vårt anslag på det konkurransedyktige nivået når kraftprisen settes til 20 øre/kWh. Generelt vil de mest elektrisitetsintensive bedriftene forsvinne først.

Tilpasning av næringsstruktur og norsk konkurranseevne

Nedleggelser innenfor kraftkrevende industri som følge av en *permanent* fjerning av kraftsubsidier, vil umiddelbart skape ubalanser på flere områder av norsk økonomi. De viktigste er: 1) Eksporten av hovedproduktene fra kraftkrevende industri utgjorde 19 prosent av norsk eksport utenom olje og gass i 2005. Når denne eksporten faller, oppstår det et underskudd i utenrikshandelen, gitt at denne var i langsiktig balanse før subsidiene fjernes. 2) Sterk nedbygging av kraftkrevende industri fører isolert sett til et tilbuds-overskudd i markedene for innsatsfaktorer, herunder

⁴ Den langsiktige kraftprisen i dag ligger på om lag 36 øre/kWh. Økningen fra 20 til 36 øre/kWh gjenspeiler imidlertid en generell oppgang i kraftprisene, som skyldes økende gasspriser og kvotepriser for utslipp av CO₂. Både norske og utenlandske energibrukere har stått overfor denne generelle prisøkningen. Videre har også produktpriser og produktivitet endret seg etter 2000. Begge forhold innebærer at den generelle kraftprisøkningen etter 2000 ikke kan sammenlignes med fjerning av kraftsubsidier når det gjelder virkningen på lønnsomhet og aktivitetsnivå i kraftkrevende industri. Noen av våre konkurrenter befinner seg i land som ikke vil bli påvirket av kvotepriser i første omgang. Da vil økte kraftpriser på grunn av kvotepriser i vårt område ramme vår industri.

arbeidsmarkedet og kraftmarkedet, gitt at disse markedene er i balanse før subsidiene fjernes. Sterkest er virkningen i kraftmarkedet, da kraftkrevende industri, slik vi har definert den, står for ca. 1/3 av samlet kraftetterspørsel. 3) Fjerning av kraftsubsidier øker statens inntekter. Gitt at handlingsregelen for finanspolitikken er oppfylt før subsidiene fjernes, blir det dermed rom for skattelettelser eller økte offentlige utgifter.

Anslagene på hvordan en *permanent* fjerning av kraftsubsidier vil påvirke norsk økonomi vil avhenge av hvordan og i hvilken grad økonomien utligner de nevnte og andre ubalanser som isolert sett skapes av at deler av kraftkrevende industri legges ned. Vi har forutsatt at alle ubalanser utlignes. Anslagene kan da tolkes som *krav* til hvilke endringer som må eller bør skje for at økonomien skal være i balanse. Normalt vil markedsmekanismer over tid sørge for at slike balansekrav oppfylles. Anslagene kan derfor også tolkes som positive anslag på langsiktige effekter. Med en slik tilnærming er den relevante analyse-rammen en anvendt generell likevektsmodell. Vi har benyttet den tallfestede generelle likevektsmodellen MSG6, beskrevet nærmere i Heide, Holmøy, Lerskau og Solli (2004) for å beregne de samlede virkningene. Modellen forutsetter full ressursutnyttelse gjennom endringer i relative priser, og at utenriksøkonomien er i langsiktig balanse i den forstand at nåverdien av importoverskuddet er lik de initiale finansielle fordringene på utlandet.

For virkningene på næringsstruktur og Norges konkurransevne overfor utlandet har tre likevektsmekanismer krav på spesiell oppmerksomhet:

1. Langsiktig balanse i utenrikshandelen opprettholdes ved en generell bedring av konkurransevnen overfor utlandet gjennom nominell lønnsnedgang, mens valutakursen holdes fast.
2. Endring av privat forbruk sørger for at alt tilbud av arbeidskraft etterspørres.
3. Kraftmarkedet balanseres gjennom mindre utbygging av gasskraft i Norge, mens vannkraftproduksjonen og nettoimporten av kraft holdes uendret i forhold til en utvikling der kraftsubsidier videreføres. Da også ekspansjon av gasskraftproduksjon innebærer en viss suksessiv økning i enhetskostnadene, vil et fall i kraftetterspørselen gi en noe lavere likevektspris i kraftmarkedet. Dette reduserer kostnadene i alle bedrifter avhengig av kostnadsandelen for kraft.
4. Vi forutsetter at handlingsregelen for finanspolitikken overholdes ved at fjerningen av kraftsubsidier kombineres med lavere arbeidsgiveravgift som er en meget bred skatt på arbeid. Dette reduserer kostnadene i alle bedrifter avhengig av lønnskostnadsandelen.

For å beregne virkningene av at kraftsubsidier fjernes, etablerer vi et sammenligningsgrunnlag i form av

en referansebane for utviklingen i norsk økonomi der vi – hypotetisk – antar at kraftprissubsidier videreføres (uten at vi tar stilling til hvordan). Vi har forutsatt at en slik videreføring innebærer at

- Den relative forskjellen mellom markedspris og næringenes kontraktspriser, beregnet som et gjennomsnitt over samlet kraftbruk i hver av de tre næringene, holder seg på samme nivå som i 2000. Videreføring av den *relative* kraftprisfavoriseringen er i rimelig overenstemmelse med kontraktens forskjellige klausuler om at kontraktsprisene skal reguleres med endringer i engrosprisen over lengre tidsperioder.
- Vi har forutsatt at den kontraktsbaserte mengden ikke økes fra dagens nivå. Videre har vi lagt til grunn at den internasjonale markedsutviklingen, sammen med utviklingen i teknologi og priser på andre innsatsfaktorer, er slik at de tre næringene velger å utnytte alle de 37 TWh.

Vår referansebane er ellers beskrevet nærmere i Holmøy og Heide (2005). Den bygger i stor grad på de samme forutsetningene som ligger til grunn for fremskrivningene i Perspektivmeldingen (St.meld. nr. 8 (2004-2005)). Denne referansebanen sammenligner vi med en bane der kraftsubsidier er fjernet. Alle andre forutsetninger er identiske i de to banene. Hovedtrekk ved referansebanen er:

- Gjennomsnittlig årlig realvekst i BNP og i privat forbruk per innbygger er henholdsvis 1,8 og 2,6 prosent.
- Produktivitetsvekst og 1,5 prosent årlig økning i verdensmarkedsprisene gjør at timelønnskostnaden vokser med 4,1 prosent årlig. Konsumreal-lønnsveksten er 2,3 prosent. Den trekkes ned over tid av at arbeidsgiveravgiften må økes hvert år etter 2020. Den passerer 31 prosent i 2050, mens dagens gjennomsnittsnivå er vel 13 prosent. Dette er nødvendig for å dekke økningen i offentlige utgifter til pensjoner og eldreomsorg etter hvert som befolkningen eldes, gitt at handlingsregelen for finanspolitikken følges.
- Realprisen på olje holder seg på 25 dollar per fat, hvilket i dag kan virke lavt i lys av den senere tids oljeprisutvikling. En høyere pris på olje og gass ville gitt mindre behov for annen konkurranseutsatt virksomhet, herunder kraftkrevende industri. Virkningene av en isolert økning i kraftprisen for kraftkrevende industri blir imidlertid ikke avgjørende påvirket av størrelsen på industrien i referansebanen.
- Den samlede industrisyssetningen reduseres med 0,4 prosent per år fra 2005-nivået på 264 000 sysselsatte uten at dette bryter med kravet om langsiktig balanse i utenriksøkonomien.

Omstillingsbehov

Tabell 1 viser at utfasing av kraftkontraktene og innføring av markedspris på kraft også for kraftkrevende industri, gir små makroøkonomiske effekter. På lang

sikt er det rom for en liten økning i forbruket uten at dette krever mer arbeidsinnsats. Det betyr at vi får en liten velferdsøkning på lang sikt ved denne omstillingen. Næringsomstillingene er imidlertid betydelige. Metallsektoren rammes hardest. Sysselsettingen blir 40 prosent lavere enn den ville blitt ved forlengelse av kraftkontraktene, jf. tabell 2. Produksjon av Kjemiske råvarer og Treforedling vil også nedskaleres betydelig. Det spesielt sterke utslaget for Metallsektoren skyldes at denne næringen er mest subsidiert, at elektrisiteten har høyest kostnadsandel i denne næringen, og at en stor del av produksjonen eksporteres. Det siste er viktig, fordi modellen forutsetter at norske produsenter ikke kan øke prisene på eksportmarkedene uten å miste alt salg til utenlandske konkurrenter. På hjemmemarkedet veltes derimot økte kostnader over på prisene, fordi tapet av markedsandeler til import og andre varer er begrenset.

De løpende omstillingene i kraftkrevende industri, for eksempel av aluminiumsproduksjonen ved Sunndalsøra, vil bedre lønnsomheten til enkeltbedrifter i forhold til våre basistall. Våre fremskrivninger tar hensyn til dette ved å videreføre den gjennomsnittlige historiske produktivitsveksten, men disse anslagene på fremtidig produktivitsforbedring er uavhengige av kraftprisen. Som nevnt, gir de en jevnere produktivitsvekst enn det man typisk opplever i virkeligheten.

Langsiktig balanse i utenriksøkonomien krever at høyere kraftpriser til eksportrettet kraftkrevende industri må motsvares av bedre konkurranseevne for andre næringer. Vi finner at timelønnskostnaden må ligge 1,5 prosent lavere som følge av at kraftkontraktene fases ut. Det er to hovedgrunner til at dette neppe er en vanskelig tilpasning. Det analytisk sett mest interessante er at lavere timelønnskostnad kan kombineres med en (svak) økning i konsumentenes reallønn. Det skyldes at staten får økte inntekter av å fjerne subsidieringen (utbytte og skatt fra Statkraft som er det selvsagt som betjener dagens kontrakter), og handlingsregelen for finanspolitikken gir rom for å senke arbeidsgiveravgiften med snaut 1 prosentpoeng. Bedringen i statsfinansene gir dermed myndighetene finansielt rom for å «kjøpe seg ut» av det som normalt er en vanskelig omstilling, nemlig bedring av den relative konkurranseevnen overfor utlandet gjennom lavere lønnskostnader for bedriftene. For det andre må en huske at en liten nivåreduksjon i forhold til referansebanen i et år langt frem i tid, betyr en meget liten nedjustering av den årlige lønnsveksten.

Endringene i relative faktorpriser vil gi en mindre kraftintensiv og noe mer arbeidsintensiv konkurranseutsatt sektor. Samlet ligger imidlertid industrisysselsettingen på lang sikt bare 0,8 prosent under nivået i referansebanen. Dette skyldes at den industrien som legges ned er lite arbeidsintensiv, og at den erstattes delvis av annen industri som er mer arbeidsintensiv. Innenfor industrien er det i første rekke verkstedsin-

Tabell 1. Langsiktige makroøkonomiske virkninger (i 2050) av å fjerne industriens kraftsubsidier. Prosentvis avvik fra referansebane. Faste priser der intet annet er angitt

Konsum i husholdninger mv.	0,1
Eksport	-5,3
Import	-2,3
BNP	-0,5
Industri	-4,9
Sysselsetting	0,0
Industri	-0,8
Realkapital	-0,5
Timelønnskostnad/eksportpris	-1,5
Arbeidsgiveravgift, prosentpoeng	-0,9
Konsumreallønn	0,1

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell 2. Langsiktige virkninger (i 2050) på næringsstruktur av å fjerne industriens kraftsubsidier. Prosentvis avvik fra referansebane. Faste priser der intet annet er angitt

	Sysselsetting, timeverk	Real- kapital	Produk- sjon	Elek- trisitet
Total	0,0	-0,5	-0,8	-9,1
Næringer i fastlands-Norge	0,0	-0,5	-1,1	-24,6
Industri	-0,8	-9,3	-5,3	-38,5
Treforedling	-14,2	-22,8	-18,9	-36,7
Kjemiske råvarer	-11,9	-18,5	-15,7	-34,1
Metaller	-40,0	-49,5	-46,5	-69,2
Verkstedsindustri	2,5	2,1	2,0	2,2
Primærnæringer	1,4	1,0	2,8	2,0
Privat tjenesteyting	0,6	0,3	0,5	0,5

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

industrien som ekspanderer som følge av tiltaket. Et interessant trekk ved beregningene er at tapet av eksportinntekter fra kraftkrevende industri kompenseres ved at norske bedrifter gjenvinner hjemmemarkedsandeler. Norsk økonomi blir altså noe mindre åpen målt med brutto handelsstrømmer som følge av en mindre energiintensiv spesialisering.

Likevektsanalysen viser at fjerningen av kraftsubsidier gir sterkest nedskalering av metallindustrien, mens nedskaleringen er relativt svakest for kjemiske råvarer, jf. tabell 4.2. Disse sektoreffektene avviker noe fra de direkte effektene vi fant foran. Dette skyldes flere forhold. For det første bygger MSG6 på summariske tall for næringene - ikke på tall for hver enkelt bedrift. For det andre viser MSG6 beregningene virkningene av å fjerne kraftsubsidier langt frem i tid, mens analysen av bedriftsdataene vurderte hypotetiske lønnsomhetseffekter i 2000. Næringenes størrelse og kostnadsstruktur endres i løpet av fremskrivningsperioden, og det vil påvirke effekten av høyere kraftpriser. For det tredje er likevektsvirkningene forskjellige for de tre berørte næringene. Spesielt har metallindustrien lavest lønnskostnadsandel og høyest eksportandel. Det betyr at denne næringen drar relativt minst fordel av at lønnskostnadene faller, og at den i mindre grad enn andre næringer kan velte økte kraftkostnader over på produktprisene.

Konklusjoner

Utbyggingen av overføringsnettet har gjort vannkraft til en vare som kan handles, både regionalt i Norge og internasjonalt. Dermed har alternativverdien av den kraften som brukes i den kraftintensive industrien økt betydelig etter inngåelsen av denne industriens kraftkontrakter for 45-55 år siden. Dersom de lave kontraktsprisene ble videreført etter at kontraktene utløper mellom 2008 og 2011, ville det i gjennomsnitt bety ca. 50 prosent subsidiering av kraftkostnadene i kraftkrevende industri. En slik subsidiering kan ikke begrunnes som korreksjon av markedssvikt. Den vil derfor påføre samfunnet et innteksttap ved å bevare en spesialisering av næringsstrukturen som er basert på komparative fortrinn som ikke lenger eksisterer. Våre beregninger støtter opp om dette prinsipielle synet. Et krav fra ESA om at subsidieringen må opphøre, kan derfor ikke betraktes som et problem for Norge som helhet. Men det må tilføyes at de langsiktige makroøkonomiske effektene vi finner, herunder samfunnsøkonomiske gevinster av denne omstillingen, er relativt små. Det bør man også forvente; verdien av kraftsubsidierne tilsvarer $37 \text{ TWh} \cdot 0,1 \text{ kr/kWh} = 3,7$ milliarder kroner, dvs. snaut 0,2 prosent av BNP i 2005.

Derimot vil virkningene for de berørte næringene være store. En rekke, men ikke alle, bedrifter i den kraftkrevende industrien får problemer med å oppnå en kapitalavkastning som dekker kapitalkostnadene. Virkningene er sterkest for metallindustrien som både er den mest kraftkrevende og den mest subsidierte av de berørte næringene.

Våre beregninger viser også relativt sterke effekter på næringsstrukturen ellers. En sterk nedbygging av kraftkrevende industri krever ekspansjon av andre konkurranseutsatte næringer for at norsk økonomi fortsatt skal være i langsiktige utenriksøkonomisk balanse. Drivkraften i denne omstillingen er lavere lønnskostnader i bedriftene. Mulighetene for å senke arbeidsgiveravgiften som følge av reduserte kraftsubsidier er store nok til at lavere lønnskostnader kan kombineres med høyere reallønn for forbrukerne. Den sterkeste ekspansjonen kommer i verkstedsindustrien og i annen importkonkurrerende virksomhet. Generelt fører fjerningen av kraftsubsidier til noe lavere samlet handel med utlandet, og norsk næringsstruktur blir mindre spesialisert.

Sannsynligvis er Norge - en liten økonomi med relativt rikelig tilgang på noen få ressurser - blant de land som høster størst gevinster av handel med andre land. Men det internasjonale varebyttet må gå i balanse på lang sikt. For tiden gir rask uttapping av olje og gass til høye priser store overskudd på handelsbalansen. Erfaringer fra andre land viser at dette paradoksalt nok kan innebære en fare for at det kan bli vanskelig å betale for importen på lang sikt. Årsaken er at ressursrike land kvitter seg med for mye industri og an-

net tradisjonelt konkurranseutsatt næringsliv i årene med høye inntekter fra høsting av naturressursene. Når disse er uttømt, viser det seg vanskelig å bedre konkurranseevnen og å gjenoppbygge tradisjonelt konkurranseutsatt næringsliv. Denne problematikken har spilt en stor rolle i den norske debatten, både om bruk av oljeinntekter, lønnsdannelsen og næringspolitikken. Man kan spørre om problemene med å reversere nedbyggingen av konkurranseutsatt sektor skyldes en form for markedssvikt, og om denne i så fall bør møtes med subsidiering av konkurranseutsatt virksomhet. Vår analyse belyser ikke dette omfattende spørsmålet. Men vi mener at den viser at subsidiering av enkelte næringer ikke er noe godt virkemiddel mot en for sterk nedbygging av norsk konkurranseutsatt sektor. Selektiv næringsstøtte gjennom kraftsubsidier til kraftkrevende industri bidrar til at andre bedrifter står overfor både høyere energikostnader og høyere skatter, og dermed høyere lønnskostnader, enn de ellers ville gjort.

Vinning og tap fordeles ulikt ved utfasing av kraftkontraktene. Ansatte og eiere i de berørte næringene vil tape, men landets samlede gevinst er stor nok til å kompensere taperne. Men det er ingen grunn til å legge skjul på at betydelige nedleggelser av arbeidsplasser i sårbare lokalsamfunn vil være en del av virkningene. Dette argumentet får imidlertid ofte større oppmerksomhet enn det fortjener, bl.a. fordi nedbemanningen rammer bestemte mennesker her og nå, mens fordelene kommer senere og fortøner seg som mer abstrakte. Man bør i denne sammenheng huske at det i dag ikke er mange arbeidsledige blant de industriarbeiderne som mistet jobben i den forrige store avskallingen i 2002-2003. Huttunen, Møen and Salvanes (2006) viser at norsk økonomi har vist seg betydelig mer omstillingsdyktig enn det mange har fryktet forut for nedleggelser av enkelte bedrifter.

Referanser

Aune, F. R., T. Bye og T. A. Johnsen: (2000): Gas power generation in Norway: Good or bad for the climate? Revised version Discussion Paper No 286, Statistisk sentralbyrå.

Bull, T., T. Bye, L. Sørgaard og S. Teigum (2005): Et eget kraftmarked for industrien. Utredning for OED, Oslo 9. juli 2005. http://odin.dep.no/filarkiv/249655/Kraftmarkedsutredning_juni_05.pdf

Bye, T., E. Holmøy og K. M. Heide: Removing policy based comparative advantage for energy intensive production: Necessary adjustments of the real exchange rate and industry, Discussion Paper 462, Statistisk sentralbyrå.

Heide, K. M., E. Holmøy, L. Lerskau og I. F. Solli (2004): Macroeconomic Properties of the Norwegian Applied General Equilibrium Model MSG6. Rapport 2004/18, Statistisk sentralbyrå.

Holmøy, E. and K. M. Heide (2005): Is Norway immune to Dutch Disease? CGE Estimates of Sustainable Wage Growth for Norway, Discussion paper 413, Statistisk sentralbyrå.

Huttunen, K., J. Møen and K. G. Salvanes (2006): How destructive is creative destruction? Working paper 11/06, Norges handelshøyskole, Bergen.

NOU 1979: 49, Kraftintensiv industri. Virkninger av økte kraftpriser for den kraftintensive industri og treforedling. Norges Offentlige utredninger, Olje- og energidepartementet.

NOU 2003: 13, Konkurransesevne, lønnsdannelse og kronekurs («Holden-II-utvalget»), Norges Offentlige utredninger, Finansdepartementet.

NOU 2005: 4, Industrien mot 2020 - kunnskap i fokus («Industriutvalget»), Norges Offentlige utredninger, Nærings- og handelsdepartementet.

St.prp. nr. 104 (1990-1991): OM fornyelser av Statkrafts industrikontrakter og vilkårene i kontraktene om foregrepne hjemfall m.v., Olje- og energidepartementet.

St.prp.nr. 52 (1998-1999): Om Statkrafts industrikontrakter og leieavtaler, Olje- og energidepartementet.

St.meld. nr. 8 (2004-2005) («Perspektivmeldingen»), Finansdepartementet.

Stortinget (1991-1992): Innst. S. nr. 30. Innstilling fra Energi- og industrikomiteen om fornyelser av Statkrafts industrikontrakter og vilkårene i kontraktene om foregrepne hjemfall.

Stortinget (1998-1999): Innst. S. nr. 233 (1998-99). Statkrafts industrikontrakter og leieavtaler.

På god fot?

Hvordan relasjonen mellom utleier og leietaker påvirker husleien

Erling Røed Larsen og
Dag Einar Sommervoll

De fleste økonomer anser leide og eide boliger som nære substitutter og mange tror at prisdannelsen i de to markedene er lik. Denne artikkelen hevder at prisdannelsen i leiemarkedet er mer kompleks enn i markedet for eide boliger. Mens selger og kjøper i eiemarkedet kun forhandler pris én gang, samhandler leier og utleier over tid. Hvem som leier, hvem som leier ut og leieforholdets type og utvikling bestemmer prisen i leiemarkedet.

Innledning

Økonomer ser gjerne på leide og eide boliger som nære substitutter. Det gjør de med god grunn. Tross alt har etterspørselen etter både leide og eide boliger opphav i det samme behovet. Alle ønsker tak over hodet, beskyttelse mot regn og kulde, et sted å sove og et privat utfoldelsesområde. Tilbudet av eid og leid tak tar utgangspunkt i samme typer fysiske objekter. Begge deler tilbys med utgangspunkt i boligvarianter som leiligheter, hybler, eneboliger og rekkehus. Det er fristende å tro at når to goder har sin etterspørsel grunnet i samme behov og sitt tilbud dekket av like objekter, så vil de være nære substitutter og prisdannelsen i markedene vil være like. I denne artikkelen skal vi med bakgrunn i Statistisk sentralbyrås leiemarkedsundersøkelse belyse at prisdannelsen i eie- og leiemarkedet er svært ulik.

Det har å gjøre med hva som er viktig når, hvor og hvordan kjøper og selger forhandler om pris. I eiemarkedet møtes kjøper og selger én gang. I leiemarkedet derimot inngås en kontrakt som medfører plikter og rettigheter for begge parter. Partene kan ha tvil om i hvilken grad motparten vil eller har til hensikt å etterleve skrevne og uskrevne regler for leieforholdet. Vi kan litt enkelt si at mens kontraktsundertegnelsen ved hussalg markerer (forhåpentligvis) slutten på forholdet mellom kjøper og selger, markerer det tilsvarende pennestrøket i leietilfellet starten på et potensielt langt bekjentskap.

I eiemarket forventer vi derfor at boligens pris i vesentlig grad bestemmes av boligens kjennetegn som beliggenhet, størrelse og standard. For leiemarkedet vil disse faktorene også være av stor betydning, men i hvilken grad spiller andre forhold inn? En leietaker bestemmer seg nemlig ikke kun for et leieobjekt, men også samtidig for et leieforhold til utleier. En eier skal kanskje ha leietaker som nabo, og i hvert fall skal leietakeren ta vare på en – ofte – stor del av formuen hennes og stå for inntektsstrømmen i form av månedlige leiebetaling. Leier og utleier møter hverandre mange ganger, fysisk eller finansielt, gjennom hele leieforholdet. Kjøper av leide boligjenester må betale husleie til rett tid, ta vare på objektet, ikke ødelegge forholdet til naboene, utføre plikter i eiers sted og aller helst bo i boligen uten brått eller tidlig si opp avtalen. Dersom leietakeren i tillegg bor nær utleier, for eksempel i en hybel eller i en sokkelleilighet, vil personlig kjemi mellom utleier og leietaker være av betydning. Leietaker vil også tenke over hvorvidt utleier, eller selgeren av leietjenestene, vil eller kan garantere for varen; eller rettere: tjenestestrømmen; han kjøper. Utbedringer må foretas til avtalt tid. Hvitevarer og materiell standard må vedlikeholdes.

På denne bakgrunn ser vi at å innlede et leieforhold medfører et ikke ubetydelig risiko for begge parter. Standard økonomisk tankegang gir at partene er villige til å betale for å redusere denne risikoen. Hvor mye er en utleier villig til å premiere en potensielt god leietaker? Og omvendt hva slags leieutleiere tiltrekker seg gode leietakere? Videre, etter at leieforholdet er etablert, gis rabatter over tid for velfungerende leieforhold? I prinsippet kan slike relasjonelle forhold være av betydning alt annet likt, men at effektene er for små til å være av økonomisk betydning. I denne artikkelen ser på betydningen av slike effekter.

Erling Røed Larsen er seniorforsker ved Forskningsavdelingen, Statistisk sentralbyrå og førsteamanuensis II ved Institutt for samfunnsøkonomi, Handelshøyskolen BI (erling.roed.larsen@ssb.no)

Dag Einar Sommervoll er forsker ved Forskningsavdelingen, Statistisk sentralbyrå (dag.einar.sommervoll@ssb.no)

Vi finner at lange leieforhold gir rabatter. En tolkning av dette fenomenet innenfor det rammeverket vi bruker, er at lange leieforhold er vellykkede leieforhold. Mens mislykkede leieforhold avsluttes, vil vellykkede fortsette på en måte der utleier er fornøyd med leietakers betalingspresisjon og oppførsel parallelt med at leietaker er fornøyd med utleiers etterrettelighet. Det er rimelig å tro at utleier har mest å tape på et mislykket leieforhold, fordi det er hennes eiendom og hennes inntekter, og det kan bety at hun er villig til å gi større rabatter for et vellykket leieforhold enn den ekstraleien leietakeren er villig til å betale. Barker (2003) spør nettopp om kort leietid skal gi andre priser enn lang leietid. Nevnte historie er konsistent med det vi finner. Våre tall tyder på at rabattene er store. For eksempel vil en ettårig leieavtale typisk være 6 prosent billigere enn en helt ny. Rabatten kan rasjonaliseres på flere måter. En nærliggende forklaring er en ren kvantumsrabatt, det vil si at utleier er villig til å ta litt mindre per utleieenhet og selge flere enheter. Videre kan vi lett tenke oss at utleier er fornøyd med leietaker og ønsker å beholde henne. En komplikasjon her er juridiske beskrankninger. Løpende leier kan justeres hvert tredje år, og indeksreguleres årlig. I et stigende leiemarked vil vi derfor observere at eksisterende leier er lavere enn de nylig inngåtte. I det norske leiemarkedet står vi nok overfor en overlaging av disse tre effektene. Det er også mye som tyder på at leietakere ofte vegrer seg for å sette opp leien i frykt for å stimulere til at leietakeren flytter, selv i tilfelle hvor inflasjon og leiemarked tilsier en økning. Vanligere er at vi observerer «jump rents», det vil si at leien justeres mellom leieforhold.

Andre avgjørende funn inkluderer avslag i husleie for bestemte grupper av leietakere og økte leier når utleier er av en bestemt type. Formidlingskanalen er meget viktig for leienivået. Leiligheter som er formidlet formelt, altså via profesjonelle formidlere som byråer og aviser har typisk mye høyere leier enn leiligheter som er formidlet via uformelle kanaler som bekjente og venner. Vi tolker dette ikke som en vennskapsrabatt, men som en betaling for informasjon om gode leietakere, og derved som et forsikringspremium mot vakanser – altså tomme leiligheter.

I litteraturen har det vært kjent at husleiene kan påvirkes av disse ekstrafaktorene utover rene hedoniske kvaliteter ved boligen, altså fysiske kjennetegn så som størrelse og standard samt nabolag og beliggenhet. Men ingen har uttømmende kunnet tallfeste betydningen av dem i kroner og øre, dollar og cent eller pund og pence. Det er en slik tallfesting denne artikkelen forsøker seg på ved å utnytte et helt unikt, nytt datasett for leieforholdene i Norge 2005.

Et iøynefallende funn er at hvis boligen har vært formidlet gjennom en profesjonell kanal, er husleien typisk betraktelig høyere – hele 12 prosent – enn hvis den er ellers lik, men har blitt formidlet gjennom mer

uformelle kanaler. Funnet blir grundig diskutert nedenfor. Kort fortalt tror vi at et slikt avslag skyldes den meget verdifulle informasjonen om en leiekandidat en utleier får tak i dersom leiekandidaten anbefales eller beskrives av en bekjent. Da kan utleier potensielt prestisjeidentifisere gode leietakere, og derigjennom redusere risiko. Redusert risiko har verdi, og kan avleses i lavere husleie.

Forholdet mellom eier og leier

En utleier står overfor et optimeringsproblem og en risikobehandlingsutfordring. Hun vil gjerne finne en leietaker som betaler høyest mulig månedlig husleie, men vil ikke kreve så stor leie at hun skremmer leietakere til aktivt å søke alternativ, for dermed hyppig å oppleve at leiligheten står tom – fordi en misfornøyd leietaker har funnet noe bedre. Samtidig vil en som leier ut en sokkelleilighet aller helst ha en person hun liker, en person hun tror ikke lager støy og uro og en person som kanskje kan hjelpe til med plenklipping og snømåking. På fagspråket sier vi at en utleier har betalingsvillighet for gode leietakere. Hun er videre villig til å betale for å forsikre seg mot at leiligheten står tom, for eksempel ved å gi noe avslag i månedlig leie, for derigjennom å få tak i en leietaker som ikke flytter hyppig. En tom leilighet, en vakans, genererer ikke inntekter, men trekker renteutgifter, og dette vil en utleier aktivt søke å unngå; se Igarashi (1991) for videre lesning.

Leietakeren står også overfor noen usikkerhetsmomenter. Han vet ikke om utleier er til å stole på. Det kan tenkes at det oppstår behov for oppussing og opprydning, og at behovet ligger langt utenfor det som kan forventes av en leietaker eller som juridisk forplikter enn leietaker, og da er det viktig for ham at utleier holder det han lover. Hvis for eksempel leiligheten har kjøleskap, fryser, vaskemaskin, oppvaskmaskin og tørketrommel, og det beregnes et lite tillegg i månedsleien for slike fasiliteter, så ønsker leietaker at alt til enhver tid virker. Ellers er det jo bristende forutsetninger for leieforholdet. Dersom han får en mistanke om at utleier ikke er etterrettlig, eller kanskje meget sen til utbedringer, vil han være villig til å betale noe mindre per måned i leie. Ekstrabetalingen for en – tilsynelatende – god utleier vil igjen fungere som en forsikringspremie for leietakeren. Han betaler litt mer per måned for å unngå tap av tid eller penger hvis noe skulle skje.

Men verken utleier eller leietaker vet eksakt hvilken type de står overfor under forhandlingene. De gjetter, men ønsker seg informasjon til å gjette mer kvalifisert. Dette kan oppfattes som et spill, hvor begge parter prøver å framstå av ønsket type. Leietaker opplyser om arbeid, utdanning og referanser. Utleier signaliserer kanskje raushet, eller i det minste anstrenger seg for at utleieenheten skal virke tiltrekkende. Begge vil forsøke å maskere svakheter og ulemper. Da blir det avgjørende for begge parter å etablere indikatorer

som de tror på. Trolig er dette viktigst for utleier siden det er hun som eier objektet og hun som skal motta penger hver måned. Det er lett å se for seg en situasjon der hun får en leietaker som skaper store vanskeligheter, og det er den hun aller helst vil unngå. Utleier sjekker referanser, men vet at referansene neppe er tilfeldig valgt. Derfor vil hun nok vektlegge opplysningene mer om de kom fra noen hun fester lit til, eller som i det minste ikke er håndplukket av den potensielle leietakeren. Da kan formidlingskanalen av utleienheten være av stor betydning. Dette illustreres best om vi ser for oss to helt like utleieobjekter, og lar den ene formidles profesjonelt via et byrå, gjennom annonsering i avis eller på internettet og lar den andre formidles uformelt via anbefalinger. Vi tror vi i data vil kunne se at den første vil ha en betydelig høyere månedlig husleie. For eksempel tror vi den siste kunne ha en månedlig husleie på 9 000 kroner når den første kan oppnå en leie på 10 000 kroner. Hvorfor? En nærliggende forklaring er en vennerabatt.

Mer interessant er tilfeller av uformell formidling hvor verken slektskapsbånd eller vennskap inngår. Typiske eksempler er hvor en nyansatt i en bedrift trenger et sted å bo, og en venn av en kollega har en leilighet. Her er det liten grunn til å tro at utleier i sin alminnelighet føler seg forpliktet til å gi en «vennskapsrabatt». Derimot kan en rabatt påregnes hvis utleier nå mener at han har funnet en god leietaker (som han kanskje ellers ikke ville ha funnet).

La oss fortsette eksempelet. Anne ønsker å leie ut leiligheten sin. Hun er først og fremst redd for vakanser, altså at leiligheten står tom og trekker renter uten at hun får månedlige husleieinntekter. Hun vet at det finnes leietakere som ikke er etterrettelige, men føler seg ikke i stand til å identifisere dem selv ved å møte dem. Hun har da valget mellom å gå via en formell formidlingskanal eller en uformell. Den formelle består av profesjonelle byråer, annonsering, aviser og internettet. Den uformelle består av å tipse venner og kjente, og la dem videreformidle tipset. Hun håper samtidig på at de kan tipse henne tilbake om gode kandidater. Dette vil da kunne fungere som en kvalitetsseleksjon, og lede til at hun gir avslag i leie fordi hun slipper å tenke over muligheter for betalingsmislighold, skader og ødeleggelser og plutselig opphør av leieavtalen. Enda mer persist kan vi si at hun først unnlater å legge på en forsikringspremie, deretter slår av litt i leie for å lokke til seg den gode leiekandidaten og sikre at han velger nettopp hennes – nå meget konkurransedyktige – leilighet å leie.

Slike teoretiske betraktninger er lett å gjøre, men kun en empirisk studie kan avsløre i hvilken grad leiene drives det vi kan kalle agent- og relasjonsspesifikke forhold. I de to følgende paragrafene skal vi presentere en stor datamateriale, samt komme med de første tallfestinger av slike effekter.

Data og empirisk metode

Bakgrunnen for innhenting av datasettet var et oppdrag fra Kommunal- og Regional Departementet, som i samarbeid med Husbanken ønsket at Statistisk sentralbyrå skulle innhente data om leiemarkedet. Oppdraget var motivert av et politisk ønske om å forstå de økonomiske mekanismene i leiemarkedet og å kartlegge hvordan geografiske og sosioøkonomiske forhold samvarierer med husleienivåer og danner observerbare mønstre. Videre var det behov for å undersøke frekvensen av ulike objekttyper, utleiertyper og leietakertyper samt selve spredningen i faktorene som bidrar til å bestemme husleiene.

Utvalgsplanen er beskrevet i Belsby et al. (2005), og inneholder en beskrivelse av de utfordringene som forelå i trekkmekanismene. Siden eiere forekommer langt hyppigere enn leiere i populasjonen av norske husholdninger, vil et enkelt, tilfeldig utvalg blant norske husholdninger gi et utvalg med stor overvekt av eiere. Derfor ble registerdata utnyttet slik at en kunne fjerne eiere, og således trekke fra et univers med langt høyere andel leiere. Samtidig ble det sørget for geografisk spredning over fylker og byer. Feltperioden fant sted i perioden 9. mai til 10. juli 2005. Intervjuene ble i hovedsak gjort over telefon. Frafallet viste seg å bli forholdsvis høyt. En frafallsanalyse viser at frafallede intervjuobjekter kjennetegnes ved at de er unge og kun benytter mobiltelefon. Det åpner for en supplementstilnærming i framtidig datafangst i og med en bekymring for hvordan intervjuobjekter reagerer på telefonnummeret som framkommer på mobiltelefonen og for at intervjuobjektene kan befinne seg i en situasjon som er mindre egnet for intervju enn fasttelefonmottakere i hjemmet.

Det gjennomsnittlige telefonintervju varte i 7 minutter, og datasettet kartla en rekke forhold ved leiligheten og leieforholdet; se Belsby (op.cit.). Det datasettet vi benytter i denne studien består av 3 199 observasjoner av leietakere med positive månedlige leiebeløp.

Empiriske funn

Vi kjører en regresjonsanalyse av logaritmen til månedlig husleie mot forklaringsvariable av tre typer. Den ene typen er geografisk, og inkluderer en markør for hovedstadsområdet samt indikatorer for høy og lav befolkningstetthet og logaritmen distanse til sentrum. Den andre typen kaller vi hedonikk fordi det er vanlig innenfor denne tradisjonen. Med hedonikk, eller hedoniske variable, forstår vi fysiske attributter ved leieobjektet, altså slike som størrelse, standard, balkong og møbler. Den tredje typen kaller vi karakteristika, og omfatter kjennetegn ved leier, eier og forholdet dem imellom. De viktigste blant den siste kategoriens variable er hvordan leieobjektet ble formidlet, hvilke tjenester leietaker utfører, utleiers type og leieforholdets lengde.

Regresjon

Regresjon er en statistisk og økonometrisk teknikk som ofte benyttes i samfunnsøkonomi. Forskeren søker å forklare variasjoner i en variabel (avhengig variabel) med variasjoner i en samling av forklaringsvariable (uavhengige variable). For eksempel vil typisk en del av en leietakers månedlige husleie kunne forklares ved at utleieenheter er stor, gitt at andre variable holder gjennomsnittlige verdier. Altså hvis man sammenlikner to typer objekter som ellers er like, vil objektet med flere kvadratmeter forventes å ha høyere månedlig leie enn objektet med færre kvadratmeter. Fallgruven i regresjonsteknikker er at de er spesielt følsomme for hvordan sammenhengen er spesifisert. Typiske feil som nevnes i litteraturen er utelatelsen av viktige variable og gal form på funksjonen. I denne sammenhengen kunne vi for eksempel tenke oss at variable som utsikt, vestvendthet, lysforhold, nabolagskvalitet, støy og forurensning. Siden disse ikke er inkludert, men kanskje påvirker de variable som er inkludert, kan vi komme til å tilskrive en del effekter til de observerte variable som egentlig burde ha vært tilskrevet underliggende variable. Essensielt kontrollerer vi da ikke for alle forhold som vi ønsker eller tror vi kontrollerer for. Videre setter vi opp en enkel, lineær (rett linje) sammenheng mellom logaritmene til variablene i vår modell. I den virkelige verden er sammenhengen trolig mye mer kompleks. Da vil de estimerte koeffisientene kunne bli for grove forenklinger. Likevel antas det at rette linjer (mellom logaritmene) gir en viss forståelse selv av uhyre sammensatte funksjoner, særlig omkring hovedtyngden av observasjoner. Da kan vi forsvare bruken av en enkel modell. Forklaringskraften er overraskende stor gitt modellens. Vår justerte R^2 , et mål på brøken mellom forklart og uforklart variasjon, er på 0,44. Det innebærer det at modellen forklarer 44 prosent av variasjonen i husleiene.

Vi bruker logaritmen til variable som ikke er såkalte binærvariable (altså enkeltmarkører, som ikke varierer i størrelse) i en slik såkalt log-log lineær funksjonsform. Det finnes to hovedgrunner bak dette valget. For det første gir den attraktive kurvatureskaper slik at betydningen av en variabel ikke er den samme for alle nivåer av variabelen. For eksempel vil da – med en slik spesifikasjon – økt avstand til sentrum fra 100 meter til 200 meter telle mer enn fra 4,1 til 4,2 kilometer. Selv om begge avstandsøkninger i absolutt metermål er lik (100 meter), representerer den første en dobling av distanse mens den andre bare innebærer en økning på litt over to prosent.

I Tabell 1 har vi laget en tabell som oppsummerer funnene våre i grove trekk. Den første tallkolonnen rapporterer estimeringsresultatene når vi kun inkluderer geografiske variable, og vi bruker den som et startpunkt når vi siden utvider til å inkludere hedoniske kjennetegn og karakteristika ved leier, eier og deres forhold. Den siste kolonnen rapporterer resultater for en modell der alle tre typer variable er tatt med.

Vi ser tydelig en lokaliseringseffekt. Estimatet for Oslo og Akershus er 0,219 i modellen der alle variable er med. Det betyr at dersom to ellers like utleieenheter sammenliknes, så assosieres den i Oslo og Akershus med 25 prosent høyere leie. Dette fordi $P_{\text{Oslo}}/P_{\text{not Oslo}} = e^{0,219} = 1.245$. En leietaker må også betale mer i husleie dersom han ønsker å leie nær et sentrum. Estimatet på -0,0202 innebærer at dersom vi ser på to ellers like objekter, men hvor den ene ligger 2 kilometer unna og den andre 1 kilometer unna, så vil den fjerntliggende være omtrent 1,4 prosent billigere.¹ Hedoniske kjennetegn har åpenbart betydning for leienivået. Koeffisienten til logaritmen til størrelse er estimert til å være 0,365 i den komplette modellen der alle variable er med. Det betyr at for to ellers like leiligheter vil den på 60 kvadratmeter typisk være nesten 7 prosent dyrere enn en på 50.

Formidlingsmarkøren i Tabell 1 representerer de leieavtalene der en formell kanal har vært benyttet, uavhengig om utleiere driver i stor eller liten skala. Formelle kanaler inkluderer profesjonelle byråer, annonsering, aviser og internett. Koeffisientestimatet er 0,116 og det betyr at for to ellers like utleieenheter vil den som er formidlet profesjonelt, koste 12 prosent mer i måneden – ikke bare for storskalaoperatører, men for alle operatører uansett skala. Dette er konsistent med ideen om at uformell formidling kan tillate en utleier å erverve seg nyttig privat informasjon, om leielengde, betalingspresisjon og/eller behandling av utleieobjektet. I stedet for å betrakte høyere månedslie for storskalaoperatører som et utslag av markeds-makt, og som gir høyere driftsmargin, kan vi heller si at utleiere som møter leiekandidater via formelle formidlingskanaler må legge på en forsikringspremie på leien. Den skal dekke risiko for plutselige vakanser eller betalingsproblemer. Estimatets størrelse røper at dette er en viktig økonomisk variabel og t-verdien avslører at den er festet i solid statistisk grunn. En t-verdi på 8,2 innebærer at vi kan utelukke tilfældighet-ter.

Vi legger videre merke til at utførte tjenester gir leierabatt. Estimatet er på -0,04. Fortegnet er det viktigste i funnet, og det er intuitivt lett å forstå i og med at en utleier ellers måtte ha leid inn folk til å utføre slike tjenester. Det slipper hun, og kan implisitt betale leieboeren for å måke snø eller klippe plenen ved å la ham slippe unna med en lavere husleie.

Single betaler mindre enn par – for ellers helt like objekter. En mulighet er at par har høyere kjøpekraft, og at dette kan slå negativt ut i en forhandlingsprosess. Kanskje klarer utleier å utnytte en potensielt lavere prisfølsomhet i tilfelle der paret har blitt enige om at de ønsker leieobjektet. Sagt annerledes, at utleier klarer å utnytte pars økte søkekostnader og mindre

¹ $P_{2000}/P_{1000} = e^{-0,0202(\ln(2001) - \ln(1001))} = 0.986$. Vi skalerer distansevariabelen ved å legge til 1 for å unngå $\ln(0)$.

Tabell 1. Regresjonsestimater (t-verdier) fra regresjon av log(månedlig leie) på 4 sett av variable. Norge. 2005¹

Variabel	Geografi		Hedonikk		Karakteristika		Alle kombinert	
Konstantledd	8,370	(406)	7,263	(104)	8,582	(318)	6,927	(97,1)
Geografi								
Oslo and Akershus	0,228	(12,5)					0,219	(14,2)
Urbant (høy befolkningstetthet)	0,0659	(3,68)					0,104	(6,9)
Periferi (Lav befolkningstetthet)	-0,147	(-6,49)					-0,175	(-9,0)
Log (distanse til senter)	-0,0187	(-7,01)					-0,0202	(-8,5)
Hedonikk								
Log (størrelse)			0,224	(13,7)			0,365	(23,8)
Balkong			0,0922	(6,1)			0,0462	(3,7)
Log (høy standard)			0,181	(11,5)			0,106	(8,0)
Møblert			0,0871	(4,6)			0,0147	(0,93)
Leietaker								
Høyt utdannelsesnivå					0,0292	(1,3)	-0,00364	(-0,19)
Single					-0,128	(-8,4)	-0,0641	(-4,8)
Utleier (gårdeier er utgangspunkt)								
(Andre) Private utleiere					-0,0294	(-1,4)	0,00780	(0,43)
Familie/venn					-0,220	(-8,0)	-0,213	(-9,3)
Kommunal, arbeidsgiver, studentsamskipnad					-0,183	(-7,6)	-0,0796	(-3,9)
Andre					-0,283	(-7,6)	-0,240	(-7,9)
Karakteristika for forhold								
Markedsformidling					0,171	(10,0)	0,116	(8,2)
Log (tjenester)					-0,0337	(-2,0)	-0,0401	(-2,8)
Log (leielengde)					-0,0777	(-6,6)	-0,0886	(-9,2)
Bor i samme bygning som eier					-0,133	(-6,7)	-0,0580	(-3,4)
Log (strøm og varme)					0,0645	(3,4)	0,0802	(4,9)
Justert R ²	0,172		0,119		0,150		0,437	

¹ $\log(\text{månedlig husleie}) = a + \sum_j b_j G_j + \sum_k c_k H_k + \sum_l d_l T_l + u_i$. Se Røed Larsen og Sommervoll (2006) for variabelforklaringer og ytterligere detaljer angående regresjon, teori-ramme og opplegg.

valgmengde siden to potensielt divergerende boligønskninger må tilfredstilles. En annen teori er at utleier krever et slitasjetillegg for flere personer. Vi nøyer oss her med å registrere at en sivil status som single assosieres med lavere husleie.

Vi ser også at fortegnet på estimatet til høyt utdanningsnivå stemmer med intuisjonen. Et minustegn antyder leiereduksjon til dem med lang utdanning, men vi ser også at den økonomiske betydning er liten fordi estimatet er lite. Videre er det statistisk usikkert fordi t-verdien er lav. Den manglende signifikansen kan være reell, men den kan også drives utelatte variable i regresjonsanalysen. Det er naturlig å tenke seg at personer med høy utdanning tjener godt. Og videre, at de etterspør utleieobjekter med særlige kvaliteter. Hvis vi ikke klarer å fange opp disse kvalitetene, kan vi fort få en situasjon hvor utdanningsrabatten ikke kompenserer for prislappen på økt kvalitet. I ytterste konsekvens kunne vi da galt slutte at utdanning gir et negativt signal i forhandlingsspillet mellom leietaker og utleier. Og kanskje enkelte på bakgrunn av denne innsikten ville være forsiktig med å opplyse om utdanning når en søkte bolig.

Alle empiriske analyser vil i større eller mindre grad preges av problemet med utelatte variable og potensielt skjeve resultater. Interessant i tilfelle husleieunder-

søkelsen er å sammenlikne de ulike kategoriene isolerte forklaringskraft. Hva betyr mest? Beliggenhet? Størrelse og standard? Eller karakteristika ved eier, leier og deres relasjon? Vi kjenner alle det tradisjonelle svaret, nemlig «beliggenhet, beliggenhet og beliggenhet» (se også Frew og Wilson (2002)). Dette er kun en halv sannhet i tilfelle leiemarkedet. Beliggenhet forklarer 17 prosent av leievariasjonen. Standard forklarer 12 prosent og eier/leier-karakteristika 15 prosent. Dette må sies å være oppsiktsvekkende. De relasjonelle parameterne er omtrent av like stor betydning som beliggenhet og et lite hestehode foran standard.

Leiekalkulator

På bakgrunn av våre estimater er det mulig å beregne forventede månedlige leier for utleieenheter med ulike kjennetegn. På bakgrunnen av diskusjonen over leie- og utleiekarakteristika inkluderes.

I Tabell 2 gir vi eksempler på slike forventede husleier for tre forskjellige utleieenheter: en leilighet i Oslo på 70 kvadratmeter med høy standard, en sokkelleilighet på Veggli i Buskerud på 70 kvadratmeter med lav standard og en studentleilighet i Trondheim på 40 kvadratmeter med lav standard. De typiske leiene blir beregnet til å være henholdsvis 7 200 kroner, 3 000 kroner og 3 800 kroner.

Tabell 2. Typisk leie for tre ulike utleieobjekter

Variabel	Leilighet i Oslo	Sokkelleilighet på Veggli	Leilighet i Trondheim
Konstantledd			
Geografi			
Oslo and Akershus	Ja	Nei	Nei
Urbant (høy befolkningstetthet)	Ja	Nei	Ja
Periferi (Lav befolkningstetthet)	Nei	Ja	Nei
Log(distanse til senter)	200 m	3 000 m	400 m
Hedonikk			
Log(størrelse)	70 m ²	70 m ²	40 m ²
Balkong	Ja	Nei	Nei
Log(høy standard)	Ja	Nei	Nei
Møblert	Nei	Nei	Ja
Leietaker			
Høyt utdannelsesnivå	Ja	Nei	Ja
Single	Nei	Ja	Ja
Utleier(gårdeier er utgangspunkt)			
(Andre) Private utleiare	Ja	Ja	Nei
Familie/venn	Nei	Nei	Nei
Kommunal, arbeidsgiver, studentsamskipnad	Nei	Nei	Ja
Andre	Nei	Nei	Nei
Karakteristika for forhold			
Markedsformidling	Ja	Nei	Ja
Log(tjenester)	Nei	Ja	Nei
Log(leielengde)	3 år	1 år	0 år
Bor i samme bygning som eier	Nei	Ja	Nei
Log(strøm og varme)	Nei	Ja	Nei
Typisk leie	7 216 kroner	2 948 kroner	3 788 kroner

Oppsummering og politikkimplikasjoner

Denne artikkelen viser at det finnes elementer i prisdannelsen på leiemarkedet som ikke er til stede på eiemarkedet. Vi kvantifiserer størrelsen på disse elementene. Funnene viser at leiemarkedets prisdannelse ikke fullt ut kan forstås uten å ta hensyn til slike elementer og at leieindekser ikke presist kan konstrueres uten å inkludere dem. Faktorenes betydning har sitt opphav i at kjøp og salg av bolig tjenester på leiemarkedet ikke er engangsspill mellom to parter slik som i eiemarkedet. En leier og en eier må forholde seg til hverandre over tid. Fordi begge parter har interesse av å kjenne til typen til motparten, og fordi slik informasjon er skjevt fordelt, vil det oppstå behov for bruk av typemarkører, indikatorer og varselsystemer. En konsekvens av dette er at det oppstår ulike former for seleksjonsmekanismer og prisdiskriminering (og andre former for diskriminering; se Ondrich, Stricker og Yinger (1999)).

Vi rapporterer pengeverdien av slike faktorer for – så vidt vi vet – første gang. Dette kan vi gjøre siden vi i Norge har utført et nybrottsarbeid på datafronten. Et unikt datasett som ikke bare inkluderer informasjon om leieobjektet, men som også har hentet fram informasjon om leiere, eiere og leieforhold gjør det mulig å stille opp mer presise estimeringsprosesser enn tidligere. Viktigheten av denne informasjonen kan best gjø-

res synlig ved å beskrive forklaringskraften til de ulike kategoriene av variable. Mens variasjon i geografiske variable ikke overraskende forklarer 17 prosent av variasjonen leienivå, forklarer hedoniske kjennetegn ved selve objektet bare 12 prosent. Variasjon i karakteristika ved leier, eier og leieforhold kan forklare hele 15 prosent av leievariasjonene. Det demonstrerer at den informasjonskilden ikke kan eller bør overses når politikere og samfunnsorganisatorer skal søke å forstå mekanismene i leiemarkedet og når analytikere skal studere prisutviklingen.

Analysen viser at utleiare i liten skala gjennomgående setter lavere leier enn utleiare som driver stort. Dette er konsistent med et tankeskjema der den første typen studerer leiekandidater grundigere enn den siste typen. At de studerer kandidatene grundigere kan motiveres på flere måter. For det første har de færre kandidater å gå gjennom. For det andre har de færre muligheter til å diversifisere risiko, slik at kostnadene ved valg av en ugunstig leietaker vil utgjøre en større andel av leieinntektene. For det tredje kan slike utleiare ha ikke-økonomiske grunner til å velge nøyte, for eksempel ved at en leietaker i en sokkelleilighet også vil være utleierens nabo. Hvis en slik seleksjonsmekanisme foreligger, kan en del leietakere ufrivillig bli skjøvet over på den delen av markedet som domineres av aktører som driver i stor skala. I så fall står disse leie-

takerne overfor en annen pris. Våre funn tyder på at større aktører tar en premie, altså et pristillegg, som kan tolkes som en forsikring mot tidlig fraflytting, overslitasje og upresise betalinger. For sosialpolitikere er det en interessant implikasjon at sterke grupper kan stå overfor billigere husleier enn svake grupper gjør.

Lengre leieforhold gir lavere leie. Vi kan tolke dette som en seleksjonseffekt, der velfungerende leieforhold får prisrabatt. Mislykkede leieforhold derimot avvikes. Prisreduksjoner over tid fordrer ikke nødvendigvis en ny kontrakt, men kan lettest gjennomføres ved å beholde leiens tallverdi når leienivåene stiger for nyinngåtte kontrakter.

Vi finner også at for ellers like leieobjekter spiller det en avgjørende rolle for leiens størrelse om den har blitt formidlet formelt eller uformelt. Hvis den er blitt formidlet på første måte, altså via profesjonelle byråer, annonser, aviser eller internettet, så er leien typisk hele 12 prosent høyere. Denne store prisforskjellen kan rasjonaliseres i en «risk management» tankeramme. Bortfall av en månedleie utgjør rundt 10 prosent av årlig leieinntekt. Det gjør nedsiden ved dårlige leietakere stor, spesielt for små aktører. Privat informasjon før en eventuell pennesignatur kan ha stor verdi, og vår analyse tyder på at dette gir en betydelig markedseffekt.

Funnene gir kunnskap om minst tre viktige, men hittil utforskede, områder. En sosialpolitiker lærer av analysen at når man estimerer nivået av og utviklingen i bokostnader for visse svake grupper så kan det ligge en systematisk undervurdering i en totalindeks. Dette fordi totalindeksen kan være drevet av rabatterte leier, som svake grupper ikke kan realisere. Motsatt kan en beregning basert på totalindekser overdrive nivået av og feilestimere tidsutviklingen i kostnadene for andre grupper for eksempel studenter; se også Rugg, Rhodes og Jones (2002) for en studie av studenter rolle. Der som studenter regnes som særlig pålitelige, kan de lettere benytte seg av rabatterte utleieobjekter og slik sett stå overfor lavere kostnader enn en totalindeks skulle tilsi.

For indeksteoretikere og prisøkonomer gir funnene også viktige innspill til tolkningen av leiemarkedspriser. For det første er det ikke-trivielt om en leieindeks skal inneholde alle leieobjektstyper. Velger man å konsentrere indeksen om noen utvalgte typer, må man være klar over at den ikke representerer alle leieobjektene. For eksempel vil et utvalg av nyinngåtte kontrakter ikke ta inn over seg utviklingen i lengre leieforhold, og våre funn viser at prisutviklingen kan være heterogen over grupper av nye og gamle kontrakter. I tillegg vil bruk av det såkalte leieekvivalensprinsippet støte på en utfordring. Leieekvivalensprinsippet antar at prisutviklingen for eiere tilsvarer prisutviklingen for

leiere, i og med at en eiers konsum av å bo i egen bolig tilsvarer den implisitte leien hun hadde mottatt som inntekt, hadde hun ikke bodd i boligen. Men når en imputerer boligkonsum for eiere må man avklare om leien skal beregnes for nye eller gamle leieforhold eller en vektet sum av de to. Man må også avklare om en skal fjerne leietillegget som framkommer gjennom formell formidling. Funnene i denne artikkelen viser at bruk av husleieekvivalensprinsippet står overfor særlige utfordringer og at taklingen av disse vil være av stor betydning for både husleie- og konsumprisindeks.

Det siste og tredje området artikkelen gir innspill til er juridisk. Det brukes termer som «gjengs leie» og «urimelig prising» i justekster. Denne artikkelen viser at dersom man skal søke å belegge at en leie for et gitt objekt er urimelig høy fordi den avviker fra gjengs leie, må det stilles høye krav til dokumentasjon. Spesielt viser denne artikkelen at det ikke er tilstrekkelig å dokumentere avvik fra en gjennomsnittlig leie fra en sammenlikningsgruppe av leieobjekter som er like på hedoniske kjennetegn og geografiske variable. En slik gruppe vil kunne ha helt annerledes karakteristika for leier, eier og leieforhold. Sagt annerledes, en leie kan være høy fordi en utleier finner, eller vurderer det som om, at det foreligger en viss risiko for vakans, overslitasje eller betalingsvansker ved å leie ut til leiekandidaten. Da vil utleier legge en forsikringspremie på leien, og den vil være høyere enn for objekter som ellers er like og som ligger i samme område. Med andre ord, i struktur minner leiemarkedet mer om bilforsikringsmarkedet. Det er ikke bare bilens markedsverdi som er bestemmende. Hvem du er og ikke minst hva du har gjort så langt i livet, synes på regningen.

Referanser

- Barker, D. (2003): Length of Residence Discounts, Turnover, and Demand Elasticity: Should Long-Term Tenants Pay Less Than New Tenants? *Journal of Housing Economics*, **12**: 1, pp. 1-11.
- Belsby, L., A. Holmøy, R. Johannessen, E. Røed Larsen, L. Sandberg, L. Solheim og D. E. Sommervoll (2005): *Leiemarkedsundersøkelsen 2005*, Rapport 32, Oslo: Statistisk sentralbyrå.
- Bourassa, S. C., M. Hoesli, and J. Sun (2004): What's in a View? *Environment and Planning A*, **36**: 8, pp. 1427-1450.
- Chay, K. Y. and M. Greenstone (2005): Does Air Quality Matter? Evidence from the Housing Market, *Journal of Political Economy*, **113**: 2, pp. 376-424.
- Frew, J. and B. Wilson (2002): Estimating the Connection between Location and Property Value, *Journal of Real Estate Practice and Education*, **5**: 1, pp. 17-25.

Igarashi, M. (1991): The Rent-Vacancy Relationship in the Rental Housing Market, *Journal of Housing Economics*, **1**, pp. 251-270.

Ondrich, J., A. Stricker, and J. Yinger (1999): Do Landlords Discriminate? The Incidence and Causes of Racial Discrimination in Rental Housing Markets, *Journal of Housing Economics*, **8**: 3, pp. 185-204.

Rugg, J., D. Rhodes, and A. Jones (2002): Studying a Niche Market: UK Students and the Private Rented Sector, *Housing Studies*, **17**: 2, pp. 289-303.

Røed Larsen, E. og D. E. Sommervoll (2006): The Impact on Rent from Tenant and Landlord Characteristics and Interaction, Discussion Paper no. 467, Oslo: Statistisk sentralbyrå.

Theebe, M. A. J. (2004): Planes, Trains, and Automobiles: The Impact of Traffic Noise on House Prices, *Journal of Real Estate Finance and Economics*, **28**: 2-3, pp. 209-234.

Arbeidskraftbehov i pleie- og omsorgssektoren mot år 2050

Björg Langset

Behovet for pleie- og omsorgstjenester vil øke sterkt etter 2020. For å holde 2003-nivå på kommunale pleie- og omsorgstjenester vil arbeidskraftbehovet kunne øke med om lag 130 000 årsverk, dvs det vil være om lag 120 prosent høyere i 2050 enn i 2003. Dette skyldes at «eldrebølgen» får innvirkning på etter-spørselen etter tjenestene, og at dødeligheten for de eldre også går ned. Med en antagelse om lavere sykkelighet enn nå på hvert alderstrinn, vil arbeidskraftbehovet kun øke med 70 prosent i samme periode. På den annen side, med mer realistiske forventninger om pleie og omsorg utført av familie og andre frivillige, vil arbeidskraftbehovet kunne øke kraftig. I tillegg kommer forventninger om høyere standard for disse tjenestene, som vil legge ytterligere press på sektoren.

Innledning

Etterkrigsårenes store barnekull nærmer seg nå pensjonsalderen. Dette har utløst diskusjoner angående finansieringen av velferdsstaten, og da spesielt med hensyn til finansieringen av pensjonene. Økningen i antall eldre vil imidlertid også medføre stort press på de velferdstjenestene som eldre har behov for, det være seg pleie- og omsorgstjenester, sykehus tjenester og andre helsetjenester. Vi vil her se nærmere på etter-spørselen etter pleie- og omsorgstjenester i årene framover.

Beregningene som presenteres her er basert på MAKKO¹. Dette er en makromodell som anslår utvikling i sysselsetting ut fra antagelser om utvikling i dekningsgrad, standard og befolkning. Folkemengden i modellen framskrives med Statistisk sentralbyrås befolkningsfremskriving, jf Brunborg og Texmon (2005), mens standarder og dekningsgrader vil variere etter forutsetninger om blant annet helsetilstand og sykkelighet. Se Langset (2006) for en nærmere beskrivelse av modellen.

Pleie- og omsorgssektoren omfatter for det første alders-, sykehjem og andre institusjoner med heldøgns pleie- og omsorgstjenester. For det andre omfattes hjemmesykepleie og praktisk bistand, avlastningstiltak og støttekontakt til personer pga. alder, sykdom eller funksjonshemming. I modellen blir sysselsettingen i sektoren fordelt på henholdsvis hjemme- og institusjonsbaserte tjenester. Standarden er definert som antall timeverk per beboer (institusjon) eller timeverk

per mottaker (hjemmetjenester). Dekningsgradene er definert som andel av befolkningen innen ulike kjønns- og aldersgrupper som bor i institusjon eller mottar hjemmebaserte tjenester. Kjønnssdimensjonen er innarbeidet fordi det er stor forskjell i dekningsgrader for eldre kvinner og menn innenfor pleie- og omsorgssektoren, og dette vil ha betydning for framskrivningene ettersom den demografiske utviklingen for kvinner og menn er noe ulik.

Sysselsettingen i pleie- og omsorgssektoren i 1988 - 2003

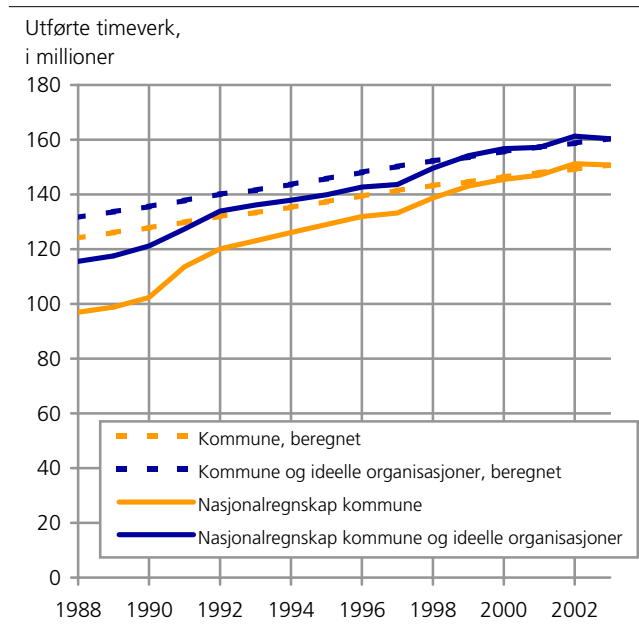
Før vi omtaler framskrivningsalternativene kan det være interessant å se hvordan sysselsettingsutviklingen har vært i pleie- og omsorgssektoren de siste årene. I figur 1 vises nasjonalregnskapets tall for sysselsetting i pleie- og omsorgstjenester i perioden 1988 til 2003, målt i timeverk. Det meste av pleie- og omsorgstjenestene har vært drevet innenfor kommune-forvaltningen, men i tillegg har det vært et betydelig innslag av private/ideelle organisasjoner som har drevet pleie- og omsorgstjenester. Totalt sett, uavhengig av om kommunen eller ideelle organisasjoner har drevet tjenesten, har det vært en vekst i sysselsettingen på nesten 39 prosent fra 1988 til 2003.

For å forklare veksten i sysselsetting har vi beregnet hva sysselsettingen hadde vært i tidligere år hvis man hadde hatt 2003-nivå på standard og dekningsgrader i disse årene. Resultatene fra denne beregningen er illustrert i figur 1. Figuren viser at demografiske endringer kan forklare 64 prosent av veksten i utførte timeverk, når en ser på kommunenes og ideelle organisasjoners timeverk til pleie- og omsorg under ett. Den resterende veksten i timeverk på 36 prosent skyldes endringer i standard og dekningsgrader. Ser en

Björg Langset er førstekonsulent ved Gruppe for offentlig økonomi blt@ssb.no)

¹ Modellen er oppdatert med basisår 2003, og sysselsettingstallene er konsistente med nasjonalregnskapet. Nasjonalregnskapstall kan avvike noe fra primærstatistikkene, og dette er tilfellet for pleie- og omsorgssektoren. Denne forskjellen vil imidlertid ha relativt liten betydning for beregnet vekst.

Figur 1. Timeverk i pleie- og omsorg, og beregnede timeverk når standard og dekningsgrader holdes konstant på 2003-nivå, 1988-2003

kun på kommunale timeverk, forklarer demografi 50 prosent av veksten, slik at det har vært en viss overgang fra timeverk utført i ideelle organisasjoner til kommunale timeverk i løpet av perioden. Vekst i standard og/eller dekningsgrader var i perioden 1991-1993 påvirket av HVPU-reformen, mens Handlingsplanen for eldreomsorg kan ha vært medvirkende til økt standard/dekningsgrader på slutten av 1990-tallet.

I dag driver private eller ideelle organisasjoner om lag 10 prosent av institusjonsplassene, og et økende antall private firma tilbyr hjemmetjenester også som et supplement til de offentlig finansierte tjenestene. I det videre av denne artikkelen ser vi bort fra dette, men disse forholdene trekker i retning av at våre anslag er moderate i forhold til etterspørselen etter denne type tjenester.

Beregningsalternativer

I tillegg til utvikling i standard, dekningsgrad og befolkning, har helsetilstand stor betydning for framtidig pleie- og omsorgsbehov. Ettersom det er forventet at vi vil leve lengre i framtiden enn i dag, vil vi da få flere friske eller syke år?

Ulike teorier for denne sammenhengen baseres på bakenforliggende årsaker til at forventet levealder forutsettes å øke, se Thorslund og Parker (2005) for en oversikt. Den første hypotesen bygger på at det ikke er noen sammenheng mellom sykkelighet og levealder, og at man i framtiden må forvente å bli syk på samme tid som i dag. Dette kan kalles *utvidet sykkelighet* ettersom økt levealder medfører lengre tid som syk. Årsaken til at forventet levealder øker tilskrives medisinske fremskritt som gjør det mulig å leve lengre med alvorlige sykdommer. Dette innebærer at de aldersbetingede dekningsgradene faktisk kan komme til

å øke i framtiden, ettersom alvorlig syke lever lengre med sykdommer som man tidligere døde av. Ettersom de sykeste lever lengre enn tidligere, kan man også forvente at disse er ressurskrevende å pleie, slik at det kreves høyere standard i sektoren.

Et alternativ som kan kalles *utsatt sykkelighet* baseres på at økt forventet levealder fører til at man blir syk på et senere tidspunkt. Økningen i forventet levealder tilskrives generelt bedre livsvilkår og helsetilstand i befolkningen, og dette slår ut i flere friske år. Tidsperioden som syk antas i vår framskrivning konstant, slik at antall år som syk ikke endres, men bare inntreffer på et senere tidspunkt.

En tredje hypotese tar utgangspunkt i at det kan finnes en «genetisk grense» for hvor høy gjennomsnittlig levealder kan bli. I utgangspunktet øker levealder av samme årsaker som over, dvs bedre livsvilkår øker antallet friske år, men veksten i friske år vil være større enn veksten i forventet levealder. Dette skyldes at når forventet gjennomsnittlig levealder øker, stanger en etter hvert mot den genetiske grensen for hvor gammel en kan bli, og dette antas å føre til at selve sykdomsforløpet går raskere. Alternativet kalles *sammentrengt sykkelighet* ettersom tid som syk blir kortere når forventet gjennomsnittlig levealder øker.

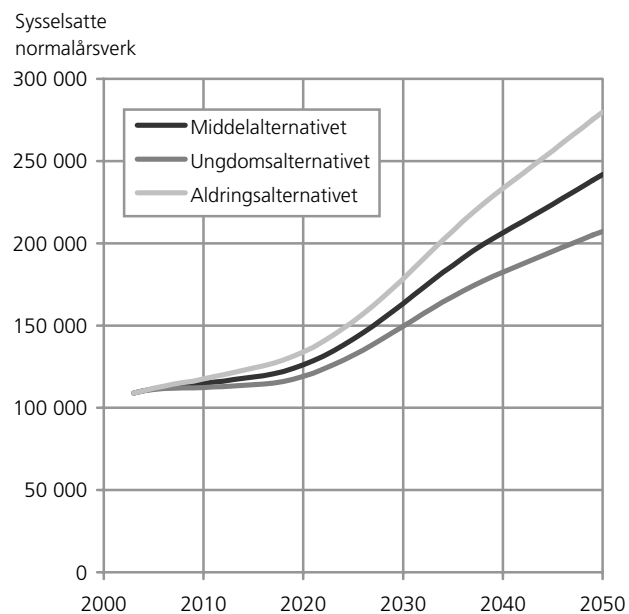
Hvilken av teoriene som stemmer best overens med utviklingen er et åpent spørsmål ettersom det ikke er påvist en entydig sammenheng mellom forventet levealder og sykkelighet/helsetilstand. Thorslund og Parker (2005) peker blant annet på at utviklingen synes å være forskjellig i ulike tidsepoker. Den positive utviklingen i helsetilstand i Sverige på 1970- og 1980-tallet - som vi kan anta ligger nær utviklingen i Norge - falt sammen med høyere gjennomsnittlig levealder. På 1990-tallet var det imidlertid indikasjoner på at forholdene i helsetilstand syntes å ha stagnert. Som illustrasjon på mulig utvikling har vi laget alternative utviklingsbaner basert på de ulike teoriene.

Konstantalternativet medfører utvidet sykkelighet

I konstantalternativet holdes de aldersbetingede dekningsgradene og standardene konstant på 2003-nivå, og endringer i sysselsettingsbehovet innen sektoren blir kun drevet av demografiske endringer. Det betyr at en 75 åring i 2050 har like stor sannsynlighet for å trenge pleie- og omsorgstjenester som en 75 åring hadde i 2003, selv om forventet gjennomsnittlig levetid har økt med flere år. Dette alternativet kan sies å være en moderat versjon av hypotesen om utvidet sykkelighet, ettersom økt levetid fører til at man forventes å være syk og pleietrengende i flere år, men i moderat form ettersom vi ikke øker dekningsgrader og standarder.

I tillegg til sykkelighetsutviklingen har forutsetninger om framtidig befolkningsvekst stor betydning for utviklingen innen pleie- og omsorgssektoren. Vi har il-

Figur 2. Sysselsettingsbehov i pleie- og omsorgssektoren ved ulike forutsetninger i befolkningsframskrivningen (uendret helsetilstand)

lustrert dette ved tre alternative framskrivninger, jf figur 2. Middelalternativet bygger på fruktbarhetsrater på om lag dagens nivå i årene framover, som er rundt 1,8 barn per kvinne. I tillegg bygger middelalternativet på forutsetninger om en vekst i forventet levealder for nyfødte fra 77,5 år i 2004 til 84,7 år i 2050 for menn, og fra 82,3 år i 2004 til 88,9 år i 2050 for kvinner. Ungdomsalternativet forutsetter høyere fruktbarhet og lavere økning i levealder sammenlignet med middelalternativet, mens aldringsalternativet forutsetter lavere fruktbarhet og høyere vekst i levealder. Under alle tre alternativene er det forutsatt midtels nettotinnvandring, som også ligger nær dagens nivå. Befolkningsframskrivningene er beskrevet og dokumentert i Brunborg og Texmon (2005)

Ungdomsalternativet, kombinert med konstantalternativet for sykkelighet, gir en økning i arbeidskraftbehovet innenfor sektoren på i underkant av 100 000 årsverk, mens aldringsalternativet medfører en økning på over 170 000 årsverk i sektoren fra 2003 til 2050. Det representerer om lag 90 prosent økning i arbeidskraftsbehovet under ungdomsalternativet, og 156 prosent økning under aldringsalternativet. Middelalternativet innebærer en vekst på 122 prosent i perioden. Årsaken til den sterke økningen er en forventet økning i tallet på eldre, spesielt de over 80 år, i perioden etter år 2020. Denne aldersgruppen utgjør en vesentlig andel av brukerne innenfor pleie og omsorg.

Andre forutsetninger om helsetilstand og funksjonsevne

I alternativet Utsatt sykkelighet antas at antall år med sykdom og funksjonstap blir omtrent den samme som før. En 75 åring vil i så fall ikke forventes å ha det samme sykdomsbildet i 2050 som en 75 åring hadde i 2003, ettersom forventet gjensstående levetid er høyere

re i 2050. For å fange opp dette korrigerer vi dekningsgradene slik at de helsekorrigerte dekningsgradene for aldersgruppen representerer dekningsgradene for individer med like lang forventet gjensstående levetid i basisåret. Økt forventet levetid slår da ut i økt forventet antall friske år, se figur 3.

Ved Utsatt sykkelighet får vi i perioden frem til 2050 en økning på om lag 75 000 årsverk i sektoren sammenlignet med 2003. Det representerer en økning i arbeidskraftbehovet på nær 70 prosent. I 2050 vil økningen i arbeidskraftbehovet være om lag 43 prosent lavere enn i alternativet med utvidet sykkelighet.

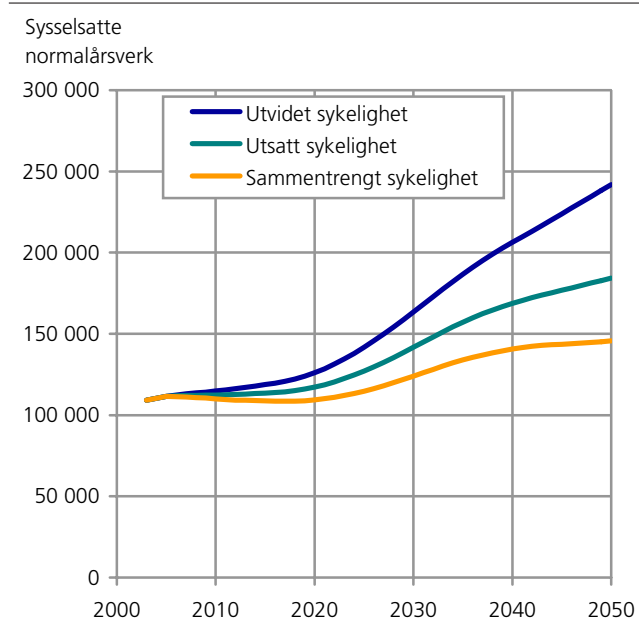
Sammentrengt sykkelighet har vi operasjonalisert ved å anta at helseforbedringen øker prosentvis like mye som helseforbedringen mellom Utvidet sykkelighet og Utsatt sykkelighet, dvs vi korrigerer dekningsgradene prosentvis like mye fra Utsatt sykkelighet til Sammentrengt sykkelighet, som dekningsgradene ble korrigert fra Utvidet sykkelighet til Utsatt sykkelighet.

Under forutsetningen om sammentrengt sykkelighet er ressursbehovet fram mot 2020 om lag uendret ettersom folks helse gradvis forbedres samtidig som antallet over 80 år, dvs den mest ressurskrevende aldersgruppen, forventes å være tilnærmet konstant. Etter 2020 øker denne gruppen markant - innen 2040 er det forventet at størrelsen er doblet. Dermed vil ressursbehovet i slutten av perioden bli noe høyere enn i dag, men en økning på 34 prosent er lite i forhold til de andre alternativene.

Betydning av familieomsorg

I framskrivningene foran har vi implisitt antatt at forholdet mellom privat ulønnet omsorg og den offentlig finansierte omsorgen er konstant. Det vil si hvis behovet for omsorgstjenester dobles, så har vi implisitt forutsatt at også den ulønnede omsorgen dobles. Dette kan være en urealistisk antagelse, blant annet fordi antallet yngre mennesker, som i stor grad står for den omsorgen, øker mye mindre enn antallet eldre. I tillegg har andel og antall husholdninger som består av kun én person gått opp de siste tiårene, og dette trekker i retning av at omsorg utført av ektefelle/samboer innen samme husholdning vil kunne forventes å gå ned i årene framover.

Det er vanskelig å måle omfanget av den frivillige ulønnede omsorgen. Ifølge levekårsundersøkelsen i 1995 ga 16 prosent av den voksne befolkning, eller om lag 400 000 personer, regelmessig ulønnet hjelp eller tilsyn til syke, funksjonshemmede eller eldre utenfor egen husholdning. Hjelpen gikk først og fremst til slektninger, men en del gikk også til naboer og venner. Om lag en tredjedel gikk til egne foreldre, jf Kitterød (1996). Omregnet til årsverk vil dette tilsvare om lag 50 000 årsverk. I tillegg kommer pleie- og omsorg til voksne innenfor egen husholdning. Dette kan være omsorg som i liten grad blir målt i timer

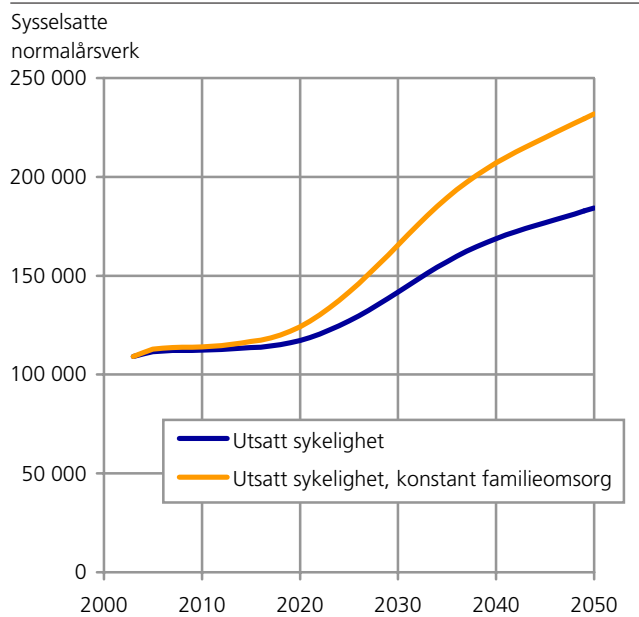
Figur 3. Sysselsettingsbehov i pleie- og omsorgssektoren ved ulike antagelser om helse og funksjonsevne

og minutter, men hvor den hjelpetrengende for eksempel ikke kunne bodd alene uten jevnlig tilsyn. Tilsvarende hjelp utført av personer i andre husholdninger, eller utført av kommunal pleie- og omsorgstjeneste, ville ha utløst mye høyere registrert tidsbruk.

Den ulønnede pleie- og omsorgen, utført av familien eller andre, kan antas å ligge et sted mellom 50 000 og 100 000 årsverk. Vi antar her at familieomsorg utgjør ca 80 000 årsverk, og at den holder seg konstant på dette nivået i tiden framover, slik at hele veksten i behovet for omsorgstjenester må ivaretas i pleie- og omsorgssektoren.

Den private, ulønnede omsorgen kan enten være et supplement til den offentlige omsorgen, eller den kan være hjelp til mennesker som ikke får offentlig finansiert omsorg. I det første alternativet utgjør familieomsorg en standardøkning i forhold til brukerne; antall timer med hjelp er større enn det som rapporteres ved kun å se på den offentlige hjelpen. I figur 4 viser vi alternativet med utsatt sykkelighet, hvor det i utgangspunktet også er 80 000 årsverk utført ulønnet av familien og andre innenfor hjemmetjenestene. Vi antar at denne type omsorg ikke øker framover, slik at økt behov for hjelp må dekkes av det offentlige. Dette fører til at veksten i ressursbehovet i sektoren øker mer enn ellers fra 2020.

Hvis familieomsorgen ikke øker tilsvarende etterspørselsøkningen etter omsorgstjenester, vil sysselsettingsbehovet innenfor den formelle omsorgssektoren øke med 113 prosent fram mot 2050, selv om vi har antatt at perioden med sykdom og pleiebehov ikke blir lengre. Dette er en økning som er 44 prosentpoeng større enn hvis familieomsorgen øker proporsjonalt med den

Figur 4. Sysselsettingsbehov i pleie- og omsorgssektoren ved konstant familieomsorg

betalte omsorgen, noe som representerer en forskjell på om lag 48 000 årsverk i 2050.

I alternativene under er forutsetningene om utsatt sykkelighet med konstant familieomsorg brukt som referansealternativ.

Betydning av forskning og behandling av demens

Ifølge Romøren (2003) er demens viktigste årsak til pleiebehov hos ca 42 prosent av beboerne i sykehjem, og 34 prosent av beboerne på aldershjem. I tillegg kommer en del med multiple diagnoser, hvor også demens vil ha betydning for funksjonsevnen, slik at demens er kjennetegn ved en stor del av institusjonsbeboerne. En effektiv behandling av demens ville dermed kunne få stor betydning for etterspørselen etter pleie- og omsorgstjenester, og det satses betydelig på forskning innen feltet.

Det er umulig å vite når framtidige gjennombrudd i forskningen og utvikling av effektive behandlingsmetoder for aldersbetingede sykdommer kan inntreffe. For å illustrere betydningen en effektiv behandling kan få, har vi antatt at det kan komme et gjennombrudd i forskningen i 2020, og at gjennombruddet består av at man da har fått en medisin eller «vaksine» mot demens.

Romøren og Svorken (2003) anslår det at 73 prosent av institusjonsbeboerne er demente i alvorlig eller moderat grad. Blant mottakere av hjemmetjenester har om lag 10 prosent aldersdemens som viktigste årsak til hjelpebehovet. Av beboerne i omsorgsboliger (disse er definert som hjemmeboende) er ca 9 prosent av beboerne alvorlig demente, og 16 prosent moderat demente. Om lag 25 prosent av beboerne i omsorgs-

boliger i deres utvalg er dermed alvorlig eller moderat demente. I Romøren (2003) er demens viktigste årsak til hjelpebehov for nesten 13 prosent av beboerne i omsorgsbolig, mens tilsvarende for mottakere av tjenester i eget hjem var 11 prosent. Andelen med diagnosen dement var dermed ikke svært forskjellig mellom de to mottakergruppene av hjemmetjenester i denne undersøkelsen.

Ut fra de store andelene som har demens som viktigste årsak til pleie- og omsorgsbehov, antar vi at dekningsgraden i institusjonene over en periode vil halveres, dvs nye tilfeller vil få «vaksine», mens de eldre beboerne etter hvert dør ut. I tillegg antar vi at halvparten av de som ellers ville hatt demens vil klare seg selv, mens den andre halvparten vil kunne klare seg med et mindre hjelpebehov og bo for seg selv i en omsorgsbolig eller med annen hjemmebasert pleie- og/eller omsorgstjeneste. Isolert sett betyr dette at dekningsgradene i hjemmebasert omsorg øker. På den andre siden vil også noen brukere av hjemmetjenester få mindre behov for hjelp, og vi antar at et gjennombrudd i demensforskningen reduserer antall brukere med 15 prosent. Ettersom antall brukere av hjemmetjenester er mye større enn antall brukere av institusjonstjenester, vil totaleffekten av en «vaksine» være at antall brukere av hjemmetjenester reduseres noe. Tiden fra vaksinen blir funnet til virkningen har kommet for fullt har vi forutsatt er 10 år. Standarden målt i timeverk per bruker er holdt konstant.

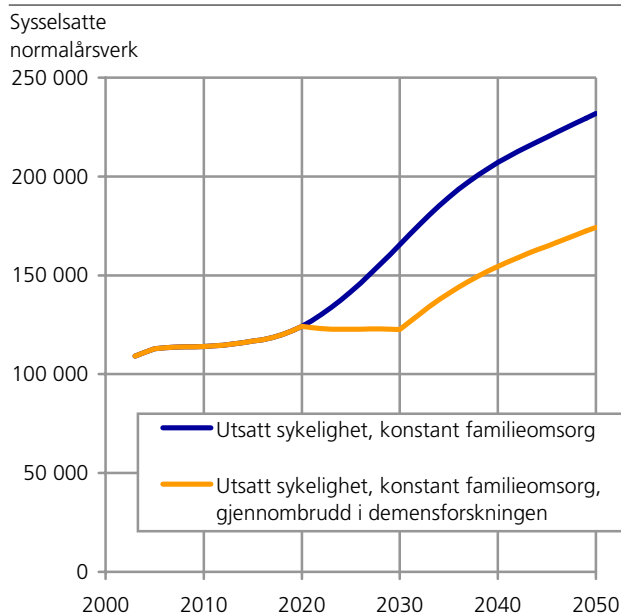
Figur 5 viser utviklingen i referansealternativet og hva utviklingen kan bli hvis det kommer et gjennombrudd i forskningen under våre forutsetninger. Gjennombruddet fører til at sysselsettingsbehovet i perioden 2020-2030 er omtrent konstant for sektoren som helhet, og i 2050 vil antall årsverk som kreves i sektoren være om lag 25 prosent lavere enn hvis det ikke kommer et gjennombrudd. Brutt ned på institusjonstjenester og hjemmetjenester viser det seg at ressursbehovet for hjemmetjenester øker i hele perioden selv om vaksinen mot demens isolert sett skulle redusere antallet brukere. Årsaken til dette er at økningen i antall eldre er større enn reduksjonen i behov pga «vaksine».

Personer med demens er til dels svært ressurskrevende brukere, og det kunne vært naturlig å forutsette at standarden målt i timeverk per bruker vil gå ned hvis færre får demens. Vi har imidlertid ikke konkrete anslag for forskjeller i ressursbehov for personer med denne diagnosen og andre sykehjemsbeboere, men dette tatt i betraktning burde ressursbehovet reduseres ytterligere ved en «vaksine».

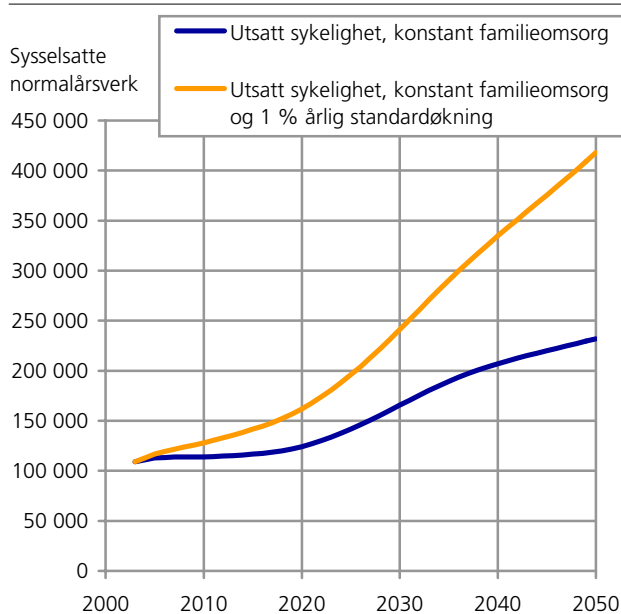
Standardheving

I tillegg til endringer i dekningsgrad vil endringer i standarden være sentralt for utviklingen i sektoren. I det følgende vil vi se på effekten av at standarden i sektoren vil øke. Gjennomsnittlig årlig vekst i standard på 1990-tallet kan imidlertid være en dårlig indi-

Figur 5. Sysselsettingsbehov i pleie- og omsorgssektoren ved gjennombrudd i demensforskning fra 2020

Figur 6. Sysselsettingsbehov i pleie- og omsorgssektoren ved en standardøkning, 1 prosent vekst i standard per år

kator på hva vi forventer av standardutvikling framover. Spesielt tidlig på 1990-tallet var utviklingen i standard påvirket av gjennomføringen av store reformer innen sektoren, som for eksempel HVPU-reformen. I perioden 1992-2000 var standardøkningen på 1,3 og 5,2 prosent per år i henholdsvis kommunale institusjons- og hjemmebaserte tjenester, og en slik vekst vil være urimelig høy å framskrive utviklingen med, jf også innledningen hvor vi viste at noe av den beregnede standardøkningen i kommunesektoren kan skyldes overføring av timeverk fra ideell til kommunal sektor. Vi antar imidlertid at de som trenger pleie- og omsorg også vil få ta del i velferdsutviklingen framover, og at dette kan medføre nye reformer som øker standarden i sektoren.

Tabell 1. Vekst i årsverk ved ulike alternativ i forhold til utgangsnivå i 2003. Prosent

	2010	2020	2030	2040	2050
Utvidet sykkelighet - «Konstantalternativet»					
Ungdomsalternativet	3	9	37	67	90
Middelalternativet	5	16	50	89	122
Aldringsalternativet	8	23	64	114	156
Utsatt sykkelighet - «Helsealternativet»					
«Helsealternativet»	3	7	30	55	69
Konstant familieomsorg	5	14	52	90	113
Gjennombrudds alternativet	5	14	12	42	60
Standardøkning	17	48	121	207	283
Sammentrengt sykkelighet	1	0	14	29	34

For å illustrere betydningen av en standardøkning antar vi at standarden øker med 1 prosent per år i alternativet med utsatt sykkelighet og konstant familieomsorg. Vi antar at standardøkningen er lik i både den hjemmebaserte og den institusjonsbaserte omsorgen. Figur 6 viser at dette fører til en svært sterk økning i ressursbehovet i sektoren. Ifølge våre forutsetninger vil en slik utvikling gi en økning i ressursbehovet på over 280 prosent, slik at dagens om lag 110 000 årsverk i sektoren øker til over 400 000 årsverk i 2050.

Økningen er spesielt sterk fordi det er forutsatt at de som får familieomsorg også vil kreve en standardøkning på lik linje med de som får den offentlige velferdstjenesten, og denne veksten vil komme i form av omsorgstjenester fra det offentlige ettersom vi har forutsatt at den ubetalte familieomsorgen ikke vil øke framover.

Avslutning

Fram til 2020 går vi inn i en periode med relativt svak økning i etterspørselen etter pleie- og omsorgstjenester for gitte standarder og dekningsgrader. I gjennomsnitt trengs det kun om lag 1000 nye årsverk per år for å holde standard og dekningsgrader konstant i denne perioden. Økningen i antall eldre vil imidlertid gi store utfordringer fra 2020. Hvor store utfordringene blir vil i stor grad avhenge av hvordan helsetilstanden utvikler seg når vi lever lenger. I tillegg til utviklingen i sykkelighet har også utviklingen i den ubetalte omsorgen stor betydning for arbeidskraftbehovet, ettersom dette representerer store ressurser i dag og det er tvilsomt at denne type hjelp vil kunne øke i samme takt som behovet øker etter 2020.

Vi har kun sett på pleie- og omsorgssektoren i disse beregningene. Utfordringene som eldrebølgen vil gi etter 2020, vil forsterkes av at etterspørselen etter sykehustjenester og andre helserelaterte tjenester vil få noenlunde tilsvarende utvikling som etterspørselen etter pleie- og omsorgstjenester.

Tabell 1 oppsummerer våre alternativer og utviklingen i perioden.

Referanser

Kitterød, R. H. (1996): Mer uformell omsorg fra hushold til hushold. *Samfunnsspeilet* 1/1996, 30-38, Statistisk sentralbyrå.

Langset, B. (2006): Arbeidskraftbehov i det kommunale tjenestetilbudet mot 2060, *Økonomiske analyser* 2/2006, 27-31, Statistisk sentralbyrå.

Brunborg, H. og I. Texmon (2005): Hovedresultater fra befolkningsframskrivningen 2005-2060, og Forutsetninger for befolkningsframskrivningen 2005-2060, *Økonomiske analyser* 6/2005, 30-38, Statistisk sentralbyrå.

Romøren, T. I. (2003): Del II i Helsetilsynets rapport: «Pleie- og omsorgstjenesten i kommunene: tjenestemottakere, hjelpebehov og tilbud».

Romøren, T. I. og B. Svorken (2003): Velferdsstat og velferdskommune, Iverksettingen av «Handlingsplan for eldreomsorgen» i kommunene i Nord-Trøndelag, *NOVA Rapport* 12/2003.

Thorslund, M. og M. G. Parker (2005): Hur mår egentligen de äldre? Motstridiga forskningsresultat tyder på både förbättrad och försemrad hälsa, *Läkartidningen*, 102, 3119-3124.

Klimagassregnskapet – et regnskap med holdbarhetsdato

Gisle Haakonsen og Audun Rosland

Klimakonvensjonen og Kyoto-protokollen pålegger industrilandene et strengt regime for beregning og rapportering av utslipp av CO₂ og andre klimagasser. Slike utslippstall er basert på mer eller mindre sikre beregninger, og klimaavtalen ber derfor landene stadig å utvikle gode metoder for beregning av utslipp. Ny forskning fører stadig til at beregningsmetodikken forbedres, slik at utslippstallene må beregnes på nytt for alle år. Betydningen av slike rekalkuleringer og at landene gjennomfører dem uavhengig av om de fører til økte eller reduserte utslipp, vil øke når vi går inn i Kyoto-perioden 2008-2012.

Innledning

Statistisk sentralbyrå (SSB) har sammen med Statens forurensningstilsyn (SFT) ansvaret for det norske utslippsregnskapet. Nylig la SSB og SFT frem reviderte utslippstall som vil danne grunnlaget for den samlede mengden kvoter Norge skal tildeles for perioden 2008-2012. I denne artikkelen vil vi gå litt nærmere inn på en del problemkomplekser knyttet til beregning og rapportering av klimagassutslippene, spesielt i forhold til rekalkulering av utslipp.

Utslippsregnskap for klimagasser kan både av tekniske og økonomiske grunner ikke baseres på direkte målinger ved utslippskildene, men må beregnes. Det vil for eksempel være tilnærmet umulig å plassere ut måleinstrumenter for CO₂-utslipp på den enkelte bil eller fyrkjele. Likeså vil det være umulig å måle metanutslipp fra den enkelte ku. Derfor er Norges og andre lands utslippsregnskap satt sammen av et stort antall enkeltberegninger og beregningsmetoder. Ved hjelp av ulike metoder beregnes utslippene fra hver kilde basert på et mål for aktiviteten og en utslippsfaktor.

Hvert år gjøres det større eller mindre metodiske forbedringer i utslippsregnskapet. Dette kan være metoder som forbedres for en utslippskilde, det kan være at forskningen gir oss nye utslippsfaktorer, det kan være at viktige aktivitetsdata som energiregnskapet revideres eller det kan være retting av tidligere feil. Slik tilbakeregning av utslipp for hele tidsserien kalles «rekalkulering», og det er et krav å gjøre disse i henhold til retningslinjer gitt av Klimakonvensjonen (UNFCCC) og dens Kyoto-protokoll.

De siste par årene har SSB og SFT lagt ned ekstra store ressurser i å forbedre utslippsregnskapet, noe som har ført til flere metodiske forbedringer enn vanlig. En fersk analyse påviste at innsatsen har gitt redusert usikkerhet i utslippsregnskapet (Hoem 2006). Årsaken til at det har vært viktig å redusere usikkerheten nå, har vært at Norges nasjonale kvotemengde under Kyoto-protokollen skal fastsettes i 2006. Feil i tallgrunnlaget for denne kvoten ville fort kunne føre til betydelige ekstrakostnader.

I denne artikkelen skal vi gå nærmere inn på dette viktige prinsippet om rekalkuleringer, som betyr at et lands utslippsregnskap er en ferskvare som har en holdbarhet på ett år før det må fornyes. Først vil vi beskrive Norges forpliktelser under Kyoto-protokollen. Fastsettelsen av den nasjonale kvotemengden har vært årsaken til at Norge og andre land har gjennomført spesielt mange metodeforbedringer og rekalkuleringer de siste par årene. Videre vil vi si litt om det norske utslippsregnskapet og internasjonale krav til dette med hensyn til beregning, konsistens og rekalkuleringer. Til slutt går vi mer detaljert inn på forbedringsarbeidet som er gjort i Norge de siste par årene, hvordan dette har redusert usikkerheten i regnskapet og om rekalkuleringer i Kyoto-perioden.

Norges nasjonale kvotemengde

163 land har hittil ratifisert Kyoto-protokollen (juli 2006). Av disse har 36 industriland, blant annet Norge, blitt tildelt en samlet nasjonal kvotemengde for perioden 2008-2012. Norges samlede kvotemengde er for eksempel satt til 101 prosent av 1990-utslippene som et gjennomsnitt for årene i perioden 2008-2012. Men denne kvotemengden betyr ikke at det er noe absolutt tak for hvor høye disse industrilanden utslipp kan være i denne perioden. Som et supplement til nasjonale utslippsreduserende tiltak, kan industrilandene erverve ytterligere utslippsrettigheter ved å benytte de såkalte Kyoto-mekanismene,

Gisle Haakonsen er rådgiver ved Seksjon for miljøstatistikk (gih@ssb.no)

Audun Rosland er seniorrådgiver ved Klima- og energiseksjonen i Statens forurensningstilsyn (audun.rosland@sft.no)

herunder kjøp av klimakvoter fra andre industriland, eller ved å finansiere godkjente prosjekter for utslippsreduksjoner i utviklingsland (CDM – Clean Development Mechanism, den grønne utviklingsmekanismen).

Norge skal i 2006 levere sin såkalte initielle rapport under Kyoto-protokollen til FNs klimakonvensjon. I denne rapporten skal utslippsgrunnlaget for Norges tillatte nasjonale utslippsstildeling for Kyoto-perioden 2008-2012 tallfestes endelig. Våre ferskeste beregninger viser at Norges utslipp av klimagasser i 1990 var på 49,8 millioner tonn CO₂-ekvivalenter. Norges utslippskvote for hele Kyoto-perioden blir da 251,5 millioner tonn CO₂-ekvivalenter (49,8 millioner tonn * 1,01 * 5). Dersom Norges utslipp i Kyoto-perioden holder seg under 50,3 millioner tonn per år i gjennomsnitt, blir det ikke nødvendig for Norge å benytte seg av Kyoto-mekanismene. Men de ferskeste utslippsframskrivninger tyder på at utslippene vil komme til å ligge høyere enn dette. Dette betyr at Norge trolig må kjøpe utslippsrettigheter fra andre land.

Utslipps- og klimagassregnskapet

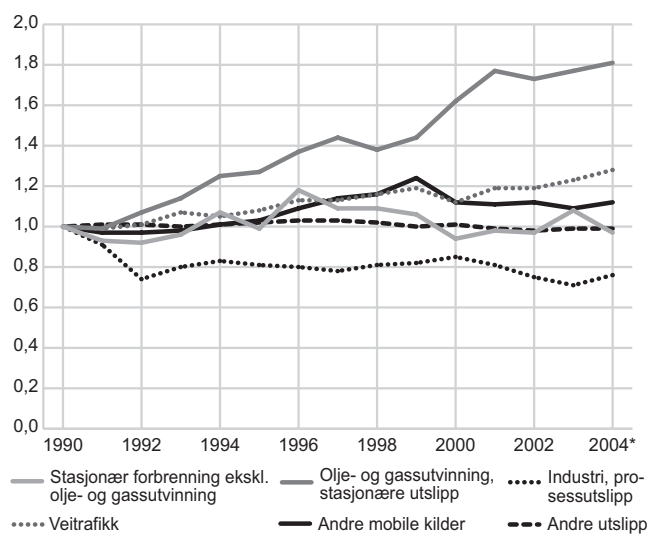
Det norske utslippsregnskapet gir utslippstall for klimagasser (CO₂, metan, lystgass, HFK, PFK og SF₆), forsurende gasser, lokale luftforurensninger og miljøgifter. Utslippsregnskapet utarbeides av Statistisk sentralbyrå (SSB) i samarbeid med Statens forurensningstilsyn.

Formålet med regnskapet over utslipp til luft er å vise grad av måloppnåelse i forhold til internasjonale miljøkonvensjoner, nasjonale mål og gi innspill til lokale handlingsplaner. Tallene brukes av myndighetene når de gjennomfører tiltaksanalyser, og de benyttes i modeller som beregner lokal luftkvalitet. I tillegg skal det gis informasjon til media, undervisningssektoren og interesseorganisasjoner. Utslippsregnskapet brukes også som inngangsdata i framskrivninger av utslippene som presenteres i Nasjonalbudsjettet og andre dokumenter fra Regjeringen for å vise forventet utvikling i utslippene.

Regnskapet viser utslipp fordelt på næringer, kilder og energivarer, se figur 1 med utslipp fordelt på kilder. Utslippene beregnes årlig på nasjonalt og regionalt nivå (fylke og kommune). Utslippsregnskapet gjør det mulig å få en oversikt over hva som er de største kildene til utslipp av de enkelte komponentene/gassene, og å følge utviklingen over tid. Dette er viktig for å vurdere hvor tiltak skal settes inn og for å evaluere effekten av tiltakene.

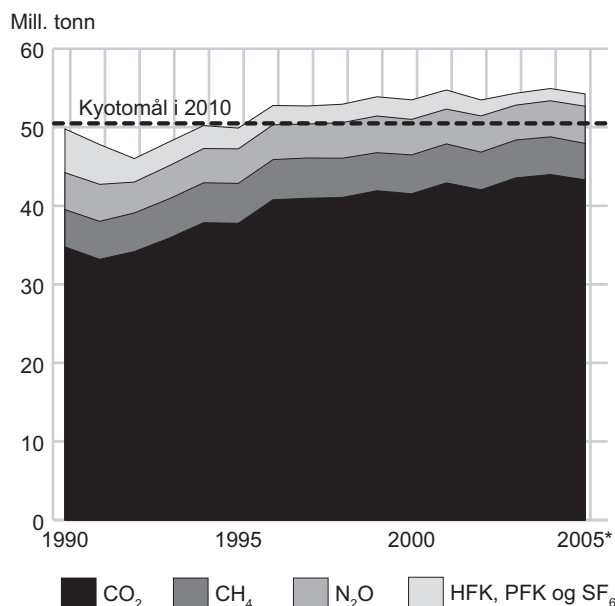
Det norske klimagassregnskapet er en del av utslippsregnskapet, og det er dette tallmaterialet som Norge rapporterer til sekretariatet for FNs Klimakonvensjon (UNFCCC) og som brukes for å måle oppfyllelsen av internasjonale miljøavtaler som Kyoto-protokollen, se

Figur 1. Utslipp av klimagasser, etter kilde. 1990-2004*.
Indeks 1990=1,0

Kilde: Utslippsregnskapet til Statistisk sentralbyrå og Statens forurensningstilsyn.

Figur 2. Utvikling i klimagassutslipp. 1990-2005*. Millioner tonn CO₂-ekvivalenter

Kilde: Utslippsregnskapet til Statistisk sentralbyrå og Statens forurensningstilsyn.

figur 2. Tallene omfatter ikke utenriks sjøfart og luftfart siden dette ikke er en del av Kyoto-forpliktelsen.

FNs Klimakonvensjon (UNFCCC) og Kyoto-protokollen stiller strenge krav til hvordan klimagassutslippene skal beregnes og rapporteres. Innen 15. april hvert år skal landene rapportere sitt utslippsregnskap til FN. Regnskapet skal være utarbeidet i tråd med de detaljerte retningslinjer som FNs klimapanel (IPCC) har laget på oppdrag for Klimakonvensjonen. Et av kravene i disse retningslinjene er at utslippene skal beregnes og rapporteres konsistent over tid (UNFCCC

2004). Dette betyr at hvis vi nå oppdager at vi har gjort en beregning, for eksempel i 1990, som kunne vært gjort bedre og mer nøyaktig, så skal vi beregne på nytt (rekalkulere) alle årene på samme måte. Siden utslippsregnskapet baserer seg på en rekke mer eller mindre usikre beregninger i et modellsystem, dukker det årlig opp større eller mindre endringer. I februar hvert år publiserer vi derfor nye tidsserier for hele perioden fra 1980 og framover. Dette gjøres for å sikre best mulig kvalitet i tidsseriene. Tilbakeregningene medfører at tidligere publiserte resultater ikke lenger er gyldige. Siden forskningen bringer kunnskapen videre, vil det stadig være behov for forbedringer.

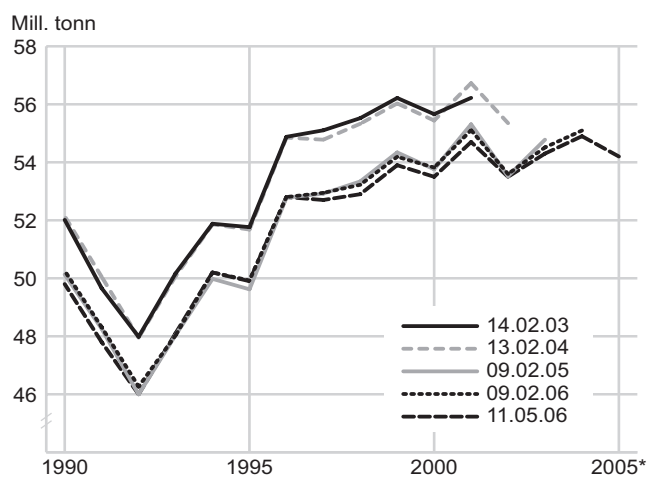
Om norske rekalkuleringer

SSB og SFT publiserer nye tidsserier av utslippstall for klimagasser årlig, hvor det hvert år er noen forbedringer i forhold til året før. Vanligvis gjøres det relativt små endringer i de historiske tallene, siden det norske utslippsregnskapet tross alt er av høy kvalitet. De siste to årene har det imidlertid blitt lagt ned større ressurser i å forbedre tallene enn tidligere, noe som også har gitt relativt store endringer. Figur 3 viser hvor stor effekt slike rekalkuleringer kan ha på utslippstallene.

Figuren viser at den enkeltvis største rekalkuleringen de siste årene skjedde i tallene som ble publisert i 2005. Årsaken til dette var en betydelig forbedring av beregningsmodellen for metan fra avfallsdeponier. I 2006 har vi endret beregningene av metanutslipp fra husdyr og lystgass fra veitrafikk, samt for avfallsstatistikken som brukes til å beregne metan fra avfallsdeponier. Videre er flere av bedriftenes egenrapporterte utslippstall tatt inn i beregningsmodellen, noe som har bidratt til mer nøyaktige utslippstall. Det har også vært utført et arbeid hvor SSB og SFT i samarbeid med bransjen har forbedret beregningene av utslipp av de såkalt fluorholdige gassene, det vil si PFK, HFK og SF₆. På grunn av dette kvalitetsløftet venter vi ikke like store endringer i årene framover.

Figuren illustrerer også at rekalkuleringene har hatt forskjellig betydning for utslippsnivået og for utslipps-trenden (det vil si utviklingen av utslippene over tid). Selv om rekalkuleringene fra 2005 til 2006 har redusert utslippsnivået med om lag 4 prosent, har de ført til kun små endringer i utslipptrenden. Tallene som ble rapportert til FNs Klimakonvensjon i 2005, viste at de samlede klimagassutslippene i Norge hadde økt med 9,25 prosent fra 1990 til 2003. Da de reviderte tallene for denne perioden ble rapportert våren 2006, var utslippsendringen 9,12 prosent for samme periode. Årsaken til at det ikke er større endringer over tid når det rekalkuleres, er at metodene endres for hele tidsserien i overensstemmelse med kravene fra Klima-

Figur 3. Forskjeller i beregnede utslipp av klimagasser i Norge ved ulike publiseringstidspunkter. Millioner tonn CO₂-ekvivalenter

Kilde: Utslippsregnskapet til Statistisk sentralbyrå og Statens forurensningstilsyn.

konvensjonen (UNFCCC) til landenes klimagass-rapportering.

Rekalkuleringene har redusert usikkerheten

Usikkerheten i tallene fra 1990 er beregnet til ± 7 prosent i en analyse som SSB nylig har utført¹ (Hoem, 2006). I en tilsvarende analyse fra 2000 ble usikkerheten beregnet til ± 21 prosent (Rypdal and Zhang, 2000). At usikkerheten har blitt mindre de siste 5-6 årene, skyldes delvis nye og lavere usikkerhetsestimater fra bedrifter og kildeeksperter, men er også en effekt av nye og bedre metoder i utslippsregnskapet. De metodene som var gode nok på 90-tallet, er ikke lenger gode nok, og er derfor blitt endret. Dette er en effekt av en kontinuerlig forbedringsprosess. I sum har altså disse metodeforbedringene ført til at de norske utslippene, som er basis for fastsettelsen av den nasjonale kvotemengden under Kyoto-protokollen, er blitt sikrere bestemt. Noen av metodeforbedringene er beskrevet i avsnittet over.

I analysen til Rypdal and Zhang i 2000 ble den prosentvise endringen i de beregnede klimagassutslippene fra 1990 til 2010 (trend-usikkerheten) estimert til ± 4 prosent. Den nye undersøkelsen gir samme resultat; ± 4 prosent for den kortere perioden 1990-2004. Årsaken til at trend-usikkerheten er lavere enn nivå-usikkerheten til tross for at nivå-usikkerheten har blitt bedret, er at når man bruker samme metode for en lang tidsserie, blir utslagene av systematiske og tilfældige feil redusert. Det skjer fordi feilene slår ut i samme retning både ved starten og slutten av perioden. Kyoto-protokollen er i utgangspunktet en trend-avtale, og det er derfor et viktig poeng at trend-usikkerheten er lavere enn nivå-usikkerheten.

¹ Tilnærmet 95% konfidensintervall, dvs. at det er 5 prosent sannsynlighet for at det virkelige tallet er utenfor grensen på ± 7 prosent. Mest sannsynlig er utslippstallet i nærheten av midtpunktet for estimatet på 251,5 millioner tonn.

Rekalkuleringer i Kyoto-perioden

Som tidligere påpekt, åpner også Kyoto-protokollen for rekalkuleringer, gitt at disse gjøres konsistente over tid og at både rasjonale og metode dokumenteres grundig. Den praktiske gjennomføringen av slike rekalkuleringer er imidlertid enda ikke helt fastlagt. Et av spørsmålene som må vurderes nærmere, er hvordan en skal sikre at landene gjennomfører rekalkuleringer uavhengig av hvilken vei tallene justeres – opp eller ned. For her kan det være muligheter for triksing med tall hvis det ikke følges opp og kontrolleres. Dette er spørsmål som vil bli diskutert i forbindelse med planlegging og gjennomføring av de årlige inspeksjonene av landenes regnskap under Kyoto-protokollen.

Noen ganger fører rekalkuleringer til at landene kommer nærmere forpliktelsene i Kyoto-protokollen, mens de andre ganger fører til at landene kommer lengre unna. Det som blir nytt i Kyoto-perioden 2008-2012, er at slike endringer i tallene kan få direkte innflytelse på for eksempel Norges måloppnåelse, og kan regnes om til en kostnad eller en gevinst for landet. Reduseres tallene for 2008-2012, må Norge redusere utslippene mindre eller kjøpe færre CO₂-kvoter enn opprinnelig forutsatt. Økes tallene, må utslippene reduseres mer, eller det må kjøpes flere kvoter. Dermed kan slike rekalkuleringer nå få større betydning, og det vil være svært viktig med god dokumentasjon for å rettferdiggjøre behovet for rekalkuleringer.

Uansett er det avgjørende at endringene som gjøres, dokumenteres på en overbevisende og grundig måte. Det norske utslippsregnskapet revideres årlig av et team eksperter fra FNs Klimakonvensjon, og det er strenge krav til dokumentasjon for at de skal godkjenne utslippsregnskapet. Riset bak speilet hvis regnskapet underkjennes, er at landet i verste fall ikke får handle med utslippskvoter i en neste forpliktelsesperiode.

Oppsummering

Hovedpoenget med denne artikkelen er å vise at utslippsregnskap rapportert til Kyoto-protokollen er ferskvare. Holdbarheten er på ett år. Dette skyldes at beregningsmetodikken hele tiden kan og skal bli forbedret, og hele tidsserien beregnes på nytt. Slike endringer justerer ofte utslippene opp eller ned like mye i 1990 som siste år i en tidsserie og har dermed hatt lite å si for trenden. Nå når Norges forpliktelse regnes om til en samlet nasjonal kvotemengde basert på dagens tall for 1990, blir det viktigere å sikre at landene gjennomfører rekalkuleringer som både øker og reduserer utslippene. Rekalkuleringer i perioden 2008-2012 kan komme til å gi en økonomisk gevinst i form av redusert behov for kvotekjøp, eller en kostnad i form av økt behov for kvotekjøp.

Referanser

Hoem, B. (2006): *The Norwegian Emission Inventory 2006. Documentation of methodologies for estimating emissions of greenhouse gases and long-range transboundary air pollutants*, Rapport 2006/XX (publiseres sept 2006), Statistisk sentralbyrå.

Rypdal, K. and L-C. Zhang (2000): *Uncertainties in the Norwegian Greenhouse Gas Emission Inventory*, Rapport 2000/13, Statistisk sentralbyrå.

SSB (2006): *Nye beregninger og nedjusterte utslipp*, <http://www.ssb.no/emner/01/04/10/klimagassn/arkiv/art-2006-02-09-01.html>, Dagens statistikk 13/2-2006, Statistisk sentralbyrå.

UNFCCC (2004): *Guidelines for the preparation of national communications by Parties included in Annex I to the Convention, Part I: UNFCCC reporting guidelines on annual inventories (following incorporation of the provisions of decision 13/CP.9), FCCC/SBSTA/2004/8*

Forskningspublikasjoner

Nye utgivelser

Rapporter

Taryn Ann Galloway og Magne Mogstad: Årlig og kronisk fattigdom i Norge. En empirisk analyse av perioden 1993-2001. Rapporter 2006/20. Sidetall 37. ISBN 82-537-7002-2 (Trykt versjon). ISBN 82-537-7003-0 (Elektronisk versjon)

Hovedformålet med denne studien er å kartlegge omfanget av kronisk og årlig fattigdom i Norge fra perioden 1993-2001. Dessuten ønsker vi å studere i hvilken grad individer som har lav inntekt i en kort periode er utsatt for mer permanent økonomiske problemer. De empiriske analysene er basert på et registerbasert husholdningspanel med informasjon om sammensetningen og inntektene til alle husholdninger i Norge fra perioden 1993-2001. Et slikt datagrunnlag gjør det mulig for oss, i motsetning til studier basert på utvalgsdata, å bryte ned fattigdomsresultatene for å beskrive og drøfte forskjeller i både kronisk og årlig fattigdom på lokalt nivå og i spesielle demografiske grupper.

De empiriske fattigdomsresultatene presentert i denne studien viser at andelen som var fattige i Norge basert på opplysninger om årsinntekt, avtok frem til slutten av nittitallet og deretter økte svakt. Ved å basere analysen på OECDs målemetode faller andelen årlig fattige i Norge fra 3,5 prosent i 1993 til 3,1 prosent i 1999. Deretter øker andelen årlig fattige i Norge til 3,4 prosent i 2001. I likhet med tidligere studier av inntektsulikhet og fattigdom tyder resultatene presentert i denne studien på at det er en viss sammenheng mellom konjunktursyklus og omfanget av årlig fattigdom i Norge. Mens andelen årlig fattige reduseres gradvis under konjunkturoppgangen på nittitallet, er det viss økning i andelen årlig fattige under konjunkturedgangen i Norge omkring årtusenskiftet.

De empiriske analysene gjennomført i dette arbeidet viser at andelen kronisk fattige avtok gradvis fram til slutten av nittitallet. Som forventet er andelen kronisk fattige lavere enn andelen årlig fattige, siden økt regnskapsperiode innebærer at husholdninger med kun forbigående lave inntekter ikke blir definert som fattige. Ved å studere forholdet mellom kronisk og årlig fattigdom fremkommer det at de årlige fattigdomsindikatore-

ne egner seg dårlig som grunnlag for å identifisere personer som har vedvarende lav inntekt.

Ved å beskrive hva som kjennetegner individer som blir kategorisert som fattige ut i fra sentrale geografiske og demografiske karakteristika kan vi få innsikter i hvem som er årlig og kronisk fattige. Fattigdomsresultatene etter bosted presentert i denne studien viser at omfanget av kronisk og årlig fattigdom er jevnt over høyere i hovedstaden sammenliknet med de andre fylkene. Ved å studere omfanget av årlig og kronisk fattigdom etter husholdningstype fremgår det at enslige foreldre med små barn og yngre enslige er relativt utsatt for fattigdom i forholdt til befolkningen for øvrig. Dessuten demonstrerer de empiriske analysene at barnefattigdom ikke er et fremtredende trekk ved den demografiske fattigdomsprofilen. Fattigdomsresultatene presentert i denne studien viser at ikke-vestlige innvandrere er klart overrepresentert blant de årlig og kronisk fattige. Selv om innvandrere bare står for 4-6 % av befolkningen i perioden 1993-2001, utgjorde de hele 15 % av de fattige basert på EUs målemetode og opp til 30 % av de fattige basert på OECDs målemetode. Det er imidlertid betydelig variasjon i andelen fattige blant innvandrere avhengig av opprinnelsesland. Mens den høye andelen fattige blant innvandrere kan gi grunn til bekymring, er det imidlertid verd å understreke at mange innvandrere over tid lykkes med å etablere seg med en levestandard over fattigdomsgrensen i Norge.

Discussion Papers

Erling Holmøy: Real appreciation as an automatic channel for redistribution of increased government non-tax revenue. DP no. 471, 2006. Sidetall 30.

The paper analyses how equilibrium adjustments of the wage rate affect the scope for tax rate reductions when the government experiences an exogenous increase in non-tax revenues. It shows within a stylized model that increased revenue in the form of a tradable will increase the wage rate, which diminishes the scope for tax rate reduction, provided that the initial wage dependent government net expenditures are posi-

ve. In this case the wage rate adjustment represents an automatic channel for redistributing increased non-tax government revenues. When the revenue increases in the form a non-tradable, the wage rate adjustment reinforces the scope for tax rate reduction. Simulations on a CGE model of the Norwegian economy confirm the theoretical results, and demonstrate that the fiscal wage effect can be strikingly large.

Roger Bjørnstad and Kjartan Øren Kalstad: Increased Price Markup from Union Coordination. OECD Panel Evidence. DP no. 470, 2006. Sidetall 31.

Existing literature have focused on the influence of institutional factors on wage determination when explaining the prolonged cross-country differences in unemployment. Although coordination of wage bargaining probably affects entry barriers and competition in product markets as well, research on price determination has typically not considered such factors. In this paper, an imperfect competition model - where the price markup depends on coordination of wage bargaining (and relative prices) - is set up and estimated on a panel of 15 OECD-countries. We derive a hypothesis that coordination has two separate effects on prices, i.e. an indirect effect through its effect on wages and a direct effect on the price markup. The estimates show that when we correct for the effect of coordination on wages, consumer prices may be as much as 21 percent higher in countries like Italy, the Netherlands, Ireland, Austria and Norway as compared to Canada, the US and the UK, due to the effect of coordination on the price markup. Since coordination probably has a dampening effect on wages, this may explain why many researchers have been unable to find any clear effect of coordination on unemployment in reduced form analysis.

Suzan Hol: Determinants of long-term interest rates in the Scandinavian countries. DP no. 469, 2006. Sidetall 39.

The financial markets in a small open economy like the Scandinavian countries are influenced by international economic developments, especially in

their major trading partners. This paper investigates to which degree nominal long-term interest rates in Norway, Sweden and Denmark are determined by fundamental domestic macroeconomic variables and by international economic conditions. Relating the level of interest rates to international macroeconomic variables also sheds some light on the degree of financial market integration. In Norway the currency risk, exchange rate regime, international debt and unemployment in Europe are significant in explaining the interest rate differential. In Sweden domestic and US inflation are important, while for Denmark domestic debt, domestic and US money stock, and less significantly US inflation are determinants of the interest rate differential. In these three countries with quite different economies the expectations hypothesis, the effect of domestic growth and unemployment and of international growth are not supported as determinants of long-term interest rate differentials.

Suzan Hol and Nico van der Wijst:
The financing structure of non-listed firms. DP no. 468, 2006. Sidetall 30.

This paper presents an analysis of how Norwegian non-listed firms are financed. Using a unique database covering all limited liability firms in Norway, both the size (leverage) and composition (maturity structure) of debt are investigated. The empirical evidence provides support for the effects of taxes, asymmetric information and size suggested in the theoretical literature, and rejects the effects of agency costs and the pecking order theory.

Erling Røed Larsen and Dag Einar Sommervoll: **The Impact on Rent from Tenant and Landlord Characteristics and Interaction.** DP no. 467, 2006. Sidetall 36.

Owner-occupied housing services and rented housing services are often considered close substitutes, and both house price and rental price indices rely on regressions based on dwelling and location characteristics. However, while such characteristics are exhaustive in the owner's market, they cannot capture the additional complexity of rental markets. This paper offers a theoretical framework and an empirical analysis of additional factors that affect rent. The factors comprise three categories: Landlord characteristics, tenant characteristics, and characteristics of the landlord-tenant

interaction. We analyze a novel data set sampled from the Norwegian rental market and obtain substantial improvements in explanatory power by including information on tenant and landlord characteristics and interaction. While variation in geographical variables explains 17 percent of the variation in monthly rent; variation in hedonic variables explain only 12 percent. Variation in tenant and landlord characteristics and interaction explains as much as 15 percent of rent variation. The full model captures 44 percent of rent variation and offers insights into the monetary values of landlord type, market mediation, tenure length, tenant type, and services. This additional explanatory power accentuates the difference between the owner's and renter's market, and the results come with ramifications for the general understanding of the rental market, for construction of rental indices, and for the assumption of a rental-equivalence principle in CPI-construction.

Suzan Hol: **The influence of the business cycle on bankruptcy probability.** DP no. 466, 2006. Sidetall 29.

I combine two fields of research on default prediction by empirically testing a bankruptcy prediction function where unlisted firms are evaluated on the basis of both their financial statement analysis and the macroeconomic environment. This combination is found to improve the default prediction compared to financial statements alone. The GDP-gap, a production index and the money supply M1 in combination with some financial health indicators for individual firms are found to be significant predictors on default for Norwegian firms during both a recovery and expansion in the 1990's.

John K. Dagsvik: **Axiomatization of Stochastic Models for Choice under Uncertainty.** DP no. 465, 2006. Sidetall 50.

This paper develops a theory of probabilistic models for risky choices. Part of this theory can be viewed as an extension of the expected utility theory to account for bounded rationality. One probabilistic version of the Archimedean Axiom and two versions of the *Independence Axiom* are proposed. In addition, additional axioms are proposed of which one is Luce's *Independence from Irrelevant Alternatives*. It is demonstrated that different combinations of the axioms yield different characterizations of the proba-

bilities for choosing the respective risky prospects. An interesting feature of the models developed is that they allow for violations of the expected utility theory known as the *common consequence* effect and the *common ratio* effect.

Kim Massey Heide, Erling Holmøy, Ingeborg Foldøy Solli and Birger Strøm: **A welfare state funded by nature and OPEC. A guided tour on Norway's path from an exceptionally impressive to an exceptionally strained fiscal position.** DP no. 464, 2006. Sidetall 29.

Large petroleum revenues make Norway an enviable fiscal loner. The fiscal policy rule adopted from 2001 transforms petroleum wealth into foreign assets, and only the real return on the financial fund should be spent annually. Despite this ambitious saving of the petroleum wealth, we find it unlikely that present tax rates and welfare schemes are sustainable in a long run perspective. Rather, the results from combining detailed models of demography and government expenditures with a detailed CGE model, suggest that Norway is exceptional also with respect to strong growth in government expenditures. In our baseline scenario the payroll tax rate must be increased continuously when ageing sets in after 2020, passing twice the present level about 2045. This is required even if the pension fund reaches 1.4 times GDP, commanding an unprecedented degree of fiscal discipline.

Roger Bjørnstad and Ragnar Nymoen: **Will it float? The New Keynesian Phillips curve tested on OECD panel data.** DP no. 463, 2006.

Galí, Gertler and López-Salido (2005), GGL, assert that the hybrid New Keynesian Phillips curve, NPC, is robust to different choices of estimation procedure and so some forms of specification bias. Specifically, the dominance of forward-looking behavior is robust according to GGL. We assess the NPC on a panel data set from OECD countries and find that the forward rate of inflation dominates also on the panel data set. However, when variables consistent with alternative inflation models are introduced in the models, the forward term is no longer significant. Such an outcome is predicted by the incomplete competition model of inflation, ICM, meaning that the ICM encompasses the NPC. The opposite does not apply. The non-robustness of the

OECD panel data NPC is in alignment with a previous encompassing test on euro-area data, as well as tests on data from the UK and from Norway. GGL on their part do not test the robustness of the NPC features with respect to existing inflation models.

Torstein Bye, Erling Holmøy and Kim Massey Heide: **Removing policy based comparative advantage for energy intensive production. Necessary adjustments of the real exchange rate and industry structure.** DP no. 462, 2006. Sidetall 32.

National and international expansion of transmission networks and diminishing returns to scale in hydropower capacity expansion has raised the opportunity cost of electricity. The resulting changes in comparative advantage between industries have in many countries been counteracted by government assistance to energy intensive industries. A good example is the implicit electricity price subsidies offered to energy intensive manufacturing in Norway through the state owned power company Statkraft. We use firm data to assess the share of firms that will survive in the long run when these subsidies are removed, highlighting that large cost heterogeneity within the industries may imply diminishing returns to scale at the industry level. This feature is incorporated in a multisectoral CGE model, which is used to estimate the equilibrium adjustments of the industry structure and relative prices of removing the subsidies. Such a policy will lead to a less specialised industry structure and reduces gross trade. The positive public budget effect allows the government to cut other taxes, which fuels the real exchange rate depreciation necessary to meet the national budget constraint.

Torgeir Ericson: **Time-differentiated pricing and direct load control of residential electricity consumption.** DP no. 461, 2006. Sidetall 33.

Time-of-use and real-time spot pricing tariffs in conjunction with direct load control of water heaters was offered to residential electricity consumers in a large-scale demand response experiment. Hourly data from the experiment on consumption, temperature, wind, and hours of daylight comprise a large panel data set, which are analysed with a fixed effects regression model. Price responses are estimated for three customer groups, which differ with respect to

their choices of tariffs and requests for direct load control. The results indicate differing responses between the groups depending on their tariff combination.

Reprints

Gunnar Andersson, Karsten Hank, Marit Rønsen, and Andres Vikat: **Gendering family composition: Sex preferences for children and childbearing behavior in the Nordic countries.** Reprints no. 312, 2006. Sidetall 13.

Reprint from *Demography*, Vol. 43, No. 2, May 2006, 255-267.

Ragni Hege Kitterød: **Stor avstand - lite samvær? Samværsfedres tid med barn per måned og i ferier.** Reprints no. 311, 2006. Sidetall 16.

Særtrykk fra *Tidsskrift for Velferdsforskning*, Vol. 9, no. 2, 2006, 100-115.

Iulie Aslaksen, Bent Natvig and Inger Nordal: **Environmental Risk and the Precautionary Principle: "Late Lessons from Early Warning" Applied to Genetically Modified Plants.**

Reprints no. 310, 2006. Sidetall 20.

Reprint from *Journal of Risk Research*, Vol. 9, No. 3, April 2006, 205-224. <http://www.tandf.co.uk/journals/titles/13669877.asp>

Tidligere utgivelser

Sosiale og økonomiske studier

Lasse Sigbjørn Stambøl: Urban and Regional Labour Market Mobility in Norway SØS nr. 110, 2005.

Kjartal Soltvedt (red.): Folketellinger gjennom 200 år. SØS nr. 109, 2004.

Statistiske analyser

Natural Resources and the Environment 2005. Norway. SA no. 79, 2006.

Annette Alstadsæter, Erik Fjærli, Ingrid Melby og Aud Walseth (red.): Inntekt, skatt og overføringer 2005. SA nr. 77, 2006.

Naturressurser og miljø 2005. SA nr. 75, 2005.

Hundre års ensomhet? Norge og Sverige 1905-2005. SA nr. 69, 2005.

Naturressurser og miljø 2004. SA nr. 65, 2004.

Ingrid Melby, Odd Erik Nygård, Thor Olav Thoresen, Aud Walseth (red.): Inntekt, skatt og overføringer 2003. SA nr. 62, 2004.

Natural Resources and the Environment 2004. Norway. SA no. 70, 2005.

Rapporter

Ådne Cappelen, Erik Fjærli, Frank Foyen, Torbjørn Hægeland, Knut Arild Kjesbu, Jarle Møen og Arvid Raknerud: SkatteFUNN-evalueringen - Årsrapport 2005. Rapporter 2006/17.

Torbjørn Hægeland, Lars J. Kirkebøen og Oddbjørn Raaum: Resultatforskjeller mellom videregående skoler. En analyse basert på karakterdata fra skoleåret 2003-2004. Rapporter 2006/16.

Anders Barstad, Eli Havnen, Torbjørn Skarðhamar og Kjetil Sørli: Levekår og flyttemønstre i Oslo indre øst. Rapporter 2006/15.

Torbjørn Hægeland, Knut Arild Kjesbu og Jarle Møen: Fører SkatteFUNN-ordningen til økt FoU-innsats? Foreløpig rapport om innsatsaddisjonalitet. Rapporter 2006/12.

Audun Langørgen og Rolf Aaberge: Inntektselastisiteter for kommunale tjenester. Rapporter 2006/10.

Audun Langørgen, Taryn Ann Gallo-way og Rolf Aaberge: Gruppering av kommuner etter folkemengde og økonomiske rammebetingelser 2003. Rapporter 2006/8.

Bodil M. Larsen og Runa Nesbakken: Temperaturkorrigert formålsfordeling av husholdningenes elektrisitetsforbruk i 1990 og 2001. Rapporter 2005/40.

Inger Texmon og Nils Martin Stølen: Arbeidsmarkedet for helse- og sosialpersonell fram mot år 2025. Dokumentasjon av beregninger med HEL-SEMOD 2005. Rapporter 2005/38.

Bente Halvorsen, Bodil M. Larsen og Runa Nesbakken: Norske husholdningers energi-forbruk til stasjonære formål 1960 - 2003. En diskusjon basert på noen analyser i Statistisk sentralbyrå. Rapporter 2005/37.

Torbjørn Hægeland, Lars J. Kirkebøen, Oddbjørn Raaum og Kjell G. Salvanes: Skolebidragsindikatorer for Oslo-skoler. Beregnet for avgangskarakterer fra grunnskolen for skoleårene 2002-2003 og 2003-2004. Rapporter 2005/36.

Torbjørn Hægeland, Lars J. Kirkebøen, Oddbjørn Raaum og Kjell G. Salvanes: Skolebidragsindikatorer. Beregnet for avgangskarakterer fra grunnskolen for skoleårene 2002-2003 og 2003-2004. Rapporter 2005/33.

Liv Belsby, Aina Holmøy, Randi Johannessen, Erling Røed Larsen, Lasse Sandberg, Leiv Solheim, Dag Einar Sommervoll: Leiemarkedsundersøkelsen 2005. Rapporter 2005/32.

Audun Langørgen, Taryn Ann Gallo-way, Magne Mogstad og Rolf Aaberge: Sammenlikning av simultane og partielle analyser av kommunenes økonomiske atferd. Rapporter 2005/25.

Karina Gabrielsen: Climate change and the future Nordic electricity market - Supply, demand, trade and transmission. Rapporter 2005/24.

Marit Rønsen: Kontantstøttens langsiktige effekter på mødres og fedres arbeidstilbud. Rapporter 2005/23.

Ragni Hege Kitterød: Når mor og far bor hver for seg. Ansvar og omsorg for barna før og etter bidragsreformen. Rapporter 2005/22.

Jan Lyngstad, Randi Kjeldstad og Erik Nymo: Foreldreøkonomi etter brudd. Omsorgsforeldres og samværsforeldres økonomiske situasjon 2002. Rapporter 2005/21.

Finn Roar Aune, Torstein Bye og Petter Vegard Hansen: Et felles norsk-svensk elsertifikatmarked. Rapporter 2005/20.

Bodil M. Larsen og Runa Nesbakken: Formålsfordeling av husholdningenes elektrisitetsforbruk i 2001. Sammenlikning av formålsfordelingen i 1990 og 2001. Rapporter 2005/18.

Mads Greker, Pål Løkkevik og Mari Aasgaard Walle: Utviklingen i den norske nasjonalformuen fra 1985 til 2004. Et eksempel på bærekraftig utvikling? Rapporter 2005/13.

Ådne Cappelen, Frank Foyen, Torbjørn Hægeland, Knut Arild Kjesbu, Jarle Møen, Geir Petterson og Arvid Raknerud: Årsrapport for SkatteFUNN-evalueringen - 2004. Rapporter 2005/12.

Magne Mogstad: Fattigdom i Stor-Osloregionen. En empirisk analyse. Rapporter 2005/11.

Ragni Hege Kitterød: Han jobber, hun jobber, de jobber. Arbeidstid blant par av småbarnsforeldre. Rapporter 2005/10.

Bente Halvorsen, Bodil M. Larsen og Runa Nesbakken: Pris- og inntektsfølsomhet i ulike husholdningers etterspørsel etter elektrisitet, fyringsoljer og ved. Rapporter 2005/8.

Discussion Papers

Pål Boug, Ådne Cappelen and Anders Rygh Swensen: The New Keynesian Phillips Curve for a Small Open Economy. DP no. 460.

Geir Haakon Bjertnæs: Income Taxation, Tuition Subsidies, and Choice of Occupation. DP no. 459.

Trond Borgersen, Dag Einar Sommervoll and Tom Wennemo: Endogenous Housing Market Cycles. DP no. 458.

Ådne Cappelen: Differences in Learning and Inequality. DP no. 457.

Li-Chun Zhang: On some common practices of systematic sampling. DP no. 456, 2006.

Fred Schroyen and Jørgen Aasness: Marginal indirect tax reform analysis with merit good arguments and environmental concerns: Norway, 1999. DP no. 455, 2006.

Gang Liu: On Nash equilibrium in prices in an oligopolistic market with demand characterized by a nested multinomial logit model and multi-product firm as nest. DP no. 454, 2006.

John K. Dagsvik, Tom Kornstad and Terje Skjerpen: Analysis of the discouraged worker phenomenon. Evidence from micro data. DP no. 453, 2006.

Bente Halvorsen: When can micro properties be used to predict aggregate demand? DP no. 452, 2006.

Petter Frenger: The substitution bias of the consumer price index. DP no. 451, 2006.

Tom Kornstad and Thor Olav Thoresen: Effects of Family Policy Reforms in Norway. Results from a Joint Labor Supply and Child Care Choice Microsimulation Analysis. DP no. 450, 2006.

Rolf Aaberge, Ugo Colombino and Tom Wennemo: Evaluating Alternative Representations of the Choice Sets in Models of Labour Supply. DP no. 449, 2006.

Mads Greaker and Knut Einar Rosendahl: Strategic Climate Policy in Small, Open Economies. DP no. 448, 2006.

Gang Liu: A causality analysis on GDP and air emissions in Norway. DP no. 447, 2006.

Torgeir Ericson: Households' self-selection of a dynamic electricity tariff. DP no. 446, 2006.

Eirik Lund Sagen and Marina Tsygankova: Russian Natural Gas Exports to Europe. Effects of Russian gas market reforms and the rising market power of Gazprom. DP no. 445, 2006.

Gang Liu: A Behavioral Model of Work-trip Mode Choice in Shanghai. DP no. 444, 2006.

Gang Liu, Terje Skjerpen, Anders Rygh Swensen and Kjetil Telle: Unit Roots, Polynomial Transformations and the Environmental Kuznets Curve. DP no. 443, 2006.

Rolf Golombek and Arvid Raknerud: Exit Dynamics with Adjustment Costs. DP no. 442, 2005.

Øivind A. Nilsen, Arvid Raknerud, Marina Rybalka and Terje Skjerpen: Lumpy Investments, Factor Adjustments and Productivity. DP no. 441, 2005

Li-Chun Zhang and Ib Thomsen: A prediction approach to sampling design. DP no. 440, 2005.

Elin Halvorsen and Thor O. Thoresen: The relationship between altruism and equal sharing. Evidence from inter vivos transfer behavior. DP no. 439, 2005.

Bjart Holtsmark: Global per capita CO₂ emissions - stable in the long run? DP no. 438, 2005.

Rolf Aaberge, Steinar Bjerre and Kjell Doksum: Decomposition of Rank-Dependent Measures of Inequality by Subgroups. DP no. 437, 2005.

Jon Hovi and Bjart Holtsmark: Cap-and-Trade or Carbon Taxes? The Feasibility of Enforcement and the Effects of Non-Compliance. DP no. 436, 2005.

Mari Rege, Kjetil Telle and Mark Votruba: The Effect of Plant Downsizing on Disability Pension Utilization. DP no. 435, 2005.

Peter J. Lambert and Thor O. Thoresen: Base independence in the analysis of tax policy effects: with an application to Norway 1992-2004. DP no. 434, 2005.

Torstein Bye and Einar Hope: Deregulation of electricity markets-The Norwegian experience. DP no. 433, 2005.

Geir H. Bjertnæs: Avoiding Adverse Employment Effects from Energy Taxation: What does it cost? DP no. 432, 2005.

John K. Dagsvik, Steinar Strøm and Zhiyang Jia: Utility of Income as a Random Function: Behavioral Characterization and Empirical Evidence. DP no. 431, 2005.

Karina Gabrielsen, Torstein Bye and Finn Roar Aune: Climate change- lower electricity prices and increasing demand. An application to the Nordic Countries. DP no. 430, 2005.

Pål Boug, Ådne Cappelen and Torbjørn Eika: Exchange Rate Pass-through in a Small Open Economy. The Importance of the Distribution Sector. DP no. 429, 2005.

Erling Røed Larsen: Distributional Effects of Environmental Taxes on Transportation: Evidence from Engel Curves in the United States. DP no. 428, 2005.

Timothy K.M. Beatty, Erling Røed Larsen and Dag Einar Sommervoll: Measuring the Price of Housing Consumption for Owners in the CPI. DP no. 427, 2005.

Erling Holmøy: The Anatomy of Electricity Demand: A CGE Decomposition for Norway. DP no. 426, 2005.

Torfinn Harding and Jørn Rattsø: The barrier model of productivity growth: South Africa. DP no. 425, 2005.

Fredrik Carlsen, Bjørge Langset and Jørn Rattsø: The relationship between firm mobility and tax level: Empirical evidence of fiscal competition between local governments. DP no. 424, 2005.

Hilde C. Bjørnland and Håvard Hungnes: The commodity currency puzzl. DP no. 423, 2005.

Håvard Hungnes: Identifying Structural Breaks in Cointegrated VAR Models. DP no. 422, 2005.

Jan F. Bjørnstad: Non-Bayesian Multiple Imputation. DP no. 421, 2005.

Erik Biørn: Constructing Panel Data Estimators by Aggregation: A General Moment Estimator and a Suggested Synthesis. DP no. 420, 2005.

Annette Alstadsæter, Ann-Sofie Kolm and Birthe Larsen: Tax Effects on Unemployment and the Choice of Educational Type. DP no. 419, 2005.

Dennis Fredriksen and Nils Martin Stølen: Effects of demographic development, labour supply and pension reforms on the future pension burden. DP no. 418, 2005.

Dennis Fredriksen, Kim Massey Heide, Erling Holmøy and Ingeborg Foldøy Solli: Macroeconomic effects of proposed pension reforms in Norway. DP no. 417, 2005.

Finn Roar Aune, Solveig Glomsrød, Lars Lindholt and Knut Einar Rosendahl: Are high oil prices profitable for OPEC in the long run? DP no. 416, 2005.

Knut R. Wangen: An Expenditure Based Estimate of Britain's Black Economy Revisited. DP no. 414, 2005.

Erling Holmøy and Kim Massey Heide: Is Norway immune to Dutch Disease? CGE Estimates of Sustainable Wage Growth and De-industrialisation. DP no. 413, 2005.

Rolf Aaberge, Steinar Bjerre and Kjell Doksum: Modeling Concentration and Dispersion in Multiple Regression. DP no. 412, 2005.

Jan Larsson and Kjetil Telle: Consequences of the IPPC-directive's BAT requirements for abatement costs and emissions. DP no. 411, 2005

Taran Fæhn, Antonio G. Gómez-Plana and Snorre Kverndokk: Can a carbon permit system reduce Spanish unemployment? DP no. 410, 2005.

John K. Dagsvik: Choice under Uncertainty and Bounded Rationality. DP no. 409, 2005.

Magne Mogstad, Audun Langørgen and Rolf Aaberge: Region-Specific versus Country-Specific Poverty Lines in Analysis of Poverty. DP no. 408, 2005.

Petter Frenger: The elasticity of substitution of superlative price indices. DP no. 407, 2005.

Zhiyang Jia: Spousal influence on Early Retirement Behavior. DP no. 406, 2005.

Zhiyang Jia: Retirement Behavior of Working Couples in Norway. A Dynamic Programming Approach. DP no. 405, 2005.

Zhiyang Jia: Labor Supply of Retiring Couples and Heterogeneity in Household Decision-Making Structure. DP no. 404, 2005.

Finn Roar Aune, Snorre Kverndokk, Lars Lindholt and Knut Einar Rosendahl: Profitability of different instruments in international climate policies. DP no. 403, 2005.

Rolf Aaberge: Asymptotic Distribution Theory of Empirical Rank-dependent Measures of Inequality. DP no. 402, 2005.

Tor Jakob Klette and Arvid Raknerud: Heterogeneity, productivity and selection: an empirical study of Norwegian manufacturing firms. DP no. 401, 2005.

Reprints

Rolf Aaberge, Steinar Bjerre and Kjell Doksum: Decomposition of rank-dependent measures of inequality by subgroups. Reprint no. 309.

Bjart Holtsmark: Are Global Per Capita CO₂ Emissions Likely to Remain Stable? Reprint no. 308.

Rolf Aaberge and Audun Langørgen: Measuring the Benefits from Public Services: The Effects of Local Government Spending on the Distribution of Income in Norway. Reprint no. 307.

Li-Chun Zhang: On the Bias in Gross Labour Flow Estimates Due to Nonresponse and Misclassification. Reprints no. 306, 2006

Liv Belsby, Jan Bjørnstad and Li-Chun Zhang: Modeling and Estimation Methods for Household Size in the Presence of Nonignorable Nonresponse Applied to the Norwegian Consumer Expenditure Survey. Reprint no. 305, 2006.

Erling Røed Larsen: Are rich countries immune to the resource curse? Evidence from Norway's management of its oil riches. Reprints no. 304, 2006.

Ayoub Saei, Li-Chun Zhang and Ray Chambers: Generalised Structure Preserving Estimation for Small Areas. Reprints no. 303, 2006.

John K. Dagsvik, Steinar Strøm and Zhiyang Jia: Utility of income as a random function: Behavioral characterization and empirical evidence. Reprints no. 302, 2006.

Ragni Hege Kitterød and Torkild Hovde Lyngstad: Diary versus questionnaire information on time spent on housework - The case of Norway. Reprints no. 301, 2005.

Terje Skjerpen: The dynamic factor demand model revisited: The identification problem remains. Reprint no. 300, 2005

Julie Aslaksen, Tom Wennemo and Rolf Aaberge: 'Birds of a Feather Flock Together': The Impact of Choice of Spouse on Family Labor Income Inequality. Reprint no. 299, 2005.

Torkild Hovde Lyngstad og Turid Noack: Vil de velge bort familien? En studie av unge nordmenns fruktbarhets- og ekteskapsintensjoner. Reprint no. 297, 2005.

Rolf Aaberge and Li-Chun Zhang: A Class of Exact UMP Unbiased Tests for Conditional Symmetry in Small-sample Square Contingency Tables. Reprint no. 296, 2005.

Turid Noack, Ane Seierstad and Harald Weedon-Fekjær: A Demographic Analysis of Registered Partnerships (legal same-sex unions): The Case of Norway. Reprint no. 295, 2005.

Zhiyang Jia: Labor Supply of Retiring Couples and Heterogeneity in Household Decision-Making Structure. Reprint no. 294, 2005.

John K. Dagsvik and Anders Karlström: Compensating Variation and Hicksian Choice Probabilities in Random Utility Models that are Nonlinear in Income. Reprint no. 292, 2005.

Bjart J. Holtsmark and Knut H. Alfsen: The use of PPP or MER in the construction of emission scenarios is more than a question of 'metrics'. Reprints no. 291, 2005.

Søren Johansen and Anders Rygh Swensen: More on testing exact rational expectations in cointegrated vector autoregressive models: Restricted constant and linear term. Reprint no. 290, 2005.

Rolf Aaberge, Ugo Colombino and Steinar Strøm: Do more equal slices shrink the cake? An empirical investigation of tax-transfer reform proposals in Italy. Reprint no. 289, 2005.

Finn Roar Aune, Rolf Golombek and Sverre A.C. Kittelsen: Does Increased Extraction of Natural Gas Reduce Carbon Emissions? Reprint no. 288, 2005.

Documents

Ådne Cappelen, Robin Choudhury and Torfinn Harding: A small macroeconomic model for Malawi. Documents 2006/3, 2006.

Turid Åvitsland: The problem with a risk premium in a non-stochastic CGE model. Documents 2006/2, 2006.

Halvard Skiri, Børge Strand, Mirela Talka and Helge Brunborg: Selected Documents on the Modernisation of the Civil Registration System in Albania. Vol. II. Documents 2005/14.

Andreas Benedictow and Torfinn Harding: Modeling Norwegian balances of financial capital. Documents 2005/10.

Vegard Skirbekk: The Impact of a Lower School Leaving Age and a Later Retirement on the Financing of the Norwegian Public Pension System. Documents 2005/1.

Terje Karlsen, Dinh Quang Pham and Terje Skjerpen: Seasonal adjustment and smoothing of manufacturing investments series from the quarterly Norwegian accounts. Documents 2004/18.

Petter Vegard Hansen: Regional electricity spot price responses in Norway. Documents 2004/13.

Anne Gro Hustoft, Jenny Linnerud and Hans Viggo Sæbø: Quality and metadata in Statistics Norway. Documents 2004/11.

Solveig Glomsrød and Lars Lindholt: The petroleum business environment. A reader's digest. Documents 2004/5.

Notater

Torbjørn Hægeland, Lars J. Kirkebøen og Oddbjørn Raaum: Skoleresultater 2005. En kartlegging av karakterer fra grunnskoler og videregående skoler i Norge. Notater 2006/35.

Nina Hagesæther og Li-Chun Zhang: Om arbeidsledighet i AKU og Arena. Notater 2006/34.

Torbjørn Skarðhamar: Kriminalitet gjennom ungdomstiden blant nordmenn og ikke-vestlige innvandrere. En analyse av fødselskullet 1977. Notater 2006/33.

Johan Heldal og Audun Rusti: Om samordning av utvalg ved bruk av PRN-tall. Notater 2006/27

Leif Andreassen og Geir H. Bjertnæs: Tallfesting av faktoretterspørsel i MSG6. Notater 2006/7.

Håvard Hungnes: Hvitevarer 2006. Modell og prognose. Notater 2006/2.

Arnfinn Schjalm: Flagging - Koder for dokumentasjon av revisjon. Notater 2005/55.

Svein Blom: Holdninger til innvandre-re og innvandring 2005. Notater 2005/51.

Anna-Karin Mevik: Revisjon av Strukturstatistikk for industrien. Et forslag til selektiv revisjon. Notater 2005/46.

Siri W. Bogen, Kjetil Digre, Andreas Hedum, Torbjørn Hægeland, Thea Kristine Schjerven og Borgny Vold: Et system for statistikk om statlig virksomhet. Prosjektnotat. Notater 2005/34.

Torbjørn Hægeland, Lars J. Kirkebøen og Oddbjørn Raaum: Skoleresultater 2004. En kartlegging av karakterer fra grunn- og videregående skoler i Norge. Notater 2005/31.

Wenche Drzwi (red.): Økonomisk-politisk kalender for årene 1964-1999. Notater 2005/17.

Anne Vedø: Analyse av revisjon: Lønn i bygge- og anleggs-virksomhet. Notater 2005/29.

Andreas Fagereng: Reestimering av faktoretterspørselen i KVARTS. Notater 2005/25.

Lars Østby: Bruk av velferdsordninger blant nyankomne innvandrere fra de nye EØS-medlemslandene. Notater 2005/24.

Anna-Karin Mevik: Usikkerhet i ordrestatistikken. Notater 2005/11.

Anne Sofie Abrahamsen: Analyse av revisjon - Feilkoder og endringer i utenrikshandels-statistikken. Notater 2005/10.

Innholdsfortegnelse for Økonomiske analyser (ØA) de siste 12 måneder

Innholdsfortegnelse for tidligere utgivelser av Økonomiske analyser kan fås ved henvendelse til Aud Walseth, Statistisk sentralbyrå, telefon: 21 09 47 57, telefax: 21 09 00 40, E-post: Aud.Walseth@ssb.no

Økonomiske analyser

ØA 4/2005:

Konjunkturtendensene, 3-24

Ann Lisbet Brathaug: Hovedrevisjon av nasjonalregnskapet i 2006. 25-27.

Torstein Bye og Finn Roar Aune: Elektrisitetssetterspørsel framover. 28-38.

Bodil M. Larsen og Runa Nesbakken: Formålsfordeling av husholdningenes elektrisitetsforbruk i 1990 og 2001. 39-41.

Joaquín Rodríguez og Frank Haraldsen: Den nye matvareindeksen: Bruk av strekkodedata i konsumprisindeksen. 42-49.

Lasse Sigbjørn Stambøl: Arbeidsmarkedsmobilitet i like og ulike regionale arbeidsmarkeder. 50-59.

Pål Boug, Ådne Cappelen og Torbjørn Eika: Hvor raskt og sterkt er valuta-kursgjennomslaget i norsk økonomi? 60-66.

ØA 5/2005:

Torstein Bye og Knut Einar Rosendahl: Betyr egentlig kvotemarkedet noe for kraftprisene? 3-13.

Bente Halvorsen, Bodil M. Larsen og Runa Nesbakken: Lys og varme gjennom 43 år: Energiforbruket i norske boliger fra 1960 til 2003, 14-18.

Thor Olav Thoresen: Inntektsskatten for personer 1992-2004: Utviklingen i skatteprogressivitet og politikken innvirkning, 19-25.

Erling Røed Larsen: Boligprisenenes utvikling, 26-33.

Lasse Sigbjørn Stambøl: Effekten av regional arbeidsmarkedsmobilitet for sysselsettingsvekst i økonomien totalt og for kunnskapsbasert tjenesteyting, 34-41.

ØA 6/2005:

Konjunkturtendensene, 3-24

Kristine E. Kolshus og Ingunn Sagelvmø: Reviderte nasjonalregnskapstall: Sterkere vekst i 2003 enn tidligere antatt, 25-28.

Helge Brunborg: SSBs nye befolkningsframskriving: Innledning, 29.

Helge Brunborg og Inger Texmon: Hovedresultater fra befolkningsframskrivingen 2005-2060, 30-33.

Helge Brunborg og Inger Texmon: Forutsetninger for befolkningsframskrivingen 2005-2060, 34-38.

Helge Brunborg, Kjetil Sørli og Inger Texmon: Innenlandske flyttinger, 39-42.

Nico Keilman og Dinh Quang Pham: Hvor lenge kommer vi til å leve? Levealder og aldersmønster for dødeligheten i Norge, 1900-2060, 43-49.

Marit Rønsen: Fruktharhetsutviklingen i Norge, 50-55.

Vebjørn Aalandslid: Inn- og utvandring blant innvandrere – hvor mange vil flytte i årene framover? 56-63.

Trude Lappegård, Marit Rønsen, Michael Rendall, Christine Couet, Isabelle Robert-Bobée og Steve Smallwood: Førstefødsler etter alder og utdanning i Storbritannia, Frankrike og Norge, 64-72.

ØA 1/2006:

Økonomisk utsyn over året 2005 3-125.

ØA 2/2006:

Erling Holmøy: Fem utfordringer for tilpasninger av Norges konkurransevne, 3-11.

Kari Skrede: Hovedtrekk ved inntektsutviklingen for kvinner og menn i perioden 1982-2003, 12-17.

Lasse Sigbjørn Stambøl: Arbeidsmarkedsmobilitet, sysselsetting og yrkesdeltakelse etter nasjonalitet, 18-26.

Bjørge Langset: Arbeidskraftbehov i det kommunale tjenestetilbudet mot 2060, 27-31.

Geir H. Bjertnæs, Taran Fæhn og Jørgen Aasness: Bør elektrisitetsavgiften legges om? Mål og dilemmaer i utformingen av elektrisitetsavgiften 32-39.

ØA 3/2006:

Konjunkturtendensene, 3-25.

John K. Dagsvik, Tom Kornstad og Terje Skjerpen: En empirisk analyse av fenomenet med motløse arbeidere, 26-31.

Grete Dahl, Anette Aalstad Enes, Jon Epland, Tor Jørgensen og Cassie Trewin: Langtidsmottakere av sosialhjelp, 32-42.

Ann Christin Bøeng og Dag Spilde: Energiindikatorer 1990-2004. Gir økt verdiskapning mer effektiv energi? 43-50.

Economic Survey

From 2004 will Economic Survey no longer be available in its current form. Economic trends for the Norwegian economy will continue to be published electronically, but will no longer have a printed counterpart.

http://www.ssb.no/kt_en/

Konjunkturindikatorer for Norge

Tabell	Side	Figur	Side
Konjunkturbarometeret			
1.1. Konjunkturbarometer, industri og bergverk. Sesongjustert og glattet	2*	1.1. Konjunkturbarometer i industri og bergverk. Produksjon og sysselsetting, faktisk utvikling	3*
		1.2. Konjunkturbarometer i industri og bergverk. Generell bedømmelse av utsiktene, neste kvartal	3*
		1.3. Konjunkturbarometer. Kapasitetsutnyttingsgraden ved nåværende produksjonsnivå	3*
		1.4. Konjunkturbarometer. Faktorer som begrenser produksjonen i industrien	3*
Ordre			
2.1. Ordretilgang. Sesongjusterte og glattede verdiindekser.	2*	2.1. Ordre. Ordretilgang og ordreserve i industri ialt	3*
2.2. Ordreserve. Sesongjusterte og glattede verdiindekser.	2*	2.2. Ordre. Ordretilgang og ordreserve i bygg og anlegg i alt . . .	3*
Arbeidskraft			
3.1. Arbeidsmarked. 1 000 personer og prosent. Sesongjustert . . .	4*	3.1. Arbeidsstyrke, sysselsatte og ukeverk fra AKU.	5*
		3.2. Arbeidsledige og beholdning av ledige stillinger	5*
Produksjon			
4.1. Produksjon. Sesongjusterte volumindekser. 1995=100	4*	4.1. Produksjon. Olje og naturgass	5*
4.2. Produksjon og omsetning. Indekser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før	6*	4.2. Produksjon. Industri og kraftforsyning	5*
		4.3. Produksjon. Innsatsvarer og energivarer.	5*
		4.4. Produksjon. Investerings- og konsumvarer.	5*
		4.5. Produksjonsindeks for bygg og anlegg	7*
		4.6. Hotellovernattinger	7*
Investeringer			
5.1. Antatte og utførte investeringer ifølge SSBs investeringsstatistikk. Mrd. kroner.	6*	5.1. Antatte og utførte investeringer i industri	7*
5.2. Investeringer. Mrd. kroner. Næringslivets samlede årsanslag for investeringsåret gitt på ulike tidspunkter	6*	5.2. Årsanslag for investeringer i industri og bergverk gitt på ulike tidspunkter	7*
5.3. Igangsetting av nye bygg og bygg under arbeid	8*	5.3. Årsanslag for investeringer i oljevirksomheten gitt på ulike tidspunkter	7*
		5.4. Årsanslag for investeringer i kraftforsyning gitt på ulike tidspunkter	7*
		5.5. Bygg satt i gang. Boliger.	9*
		5.6. Bygg satt i gang. Driftsbygg	9*
		5.7. Bygg under arbeid	9*
Forbruk			
6.1. Forbruksindikatorer.	8*	6.1. Detaljomsetning	9*
		6.2. Varekonsumindeks.	9*
		6.3. Førstegangsregistrerte nye personbiler	9*
Priser			
7.1. Pris- og kostnadsindekser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før	10*	7.1. Pris- og kostnadsindekser. Nivå og endring	11*
7.2. Produktpriser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før.	10*	7.2. Produktpriser. Nivå og endring.	11*
7.3. Prisindekser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før	12*	7.3. Boligpriser.	11*
7.4. Månedsførtjeneste og avtalt lønn. Indeks.	12*	7.4. Spotpris elektrisk kraft	11*
		7.5. Spotpris råolje, Brent Blend	11*
		7.6. Spotpris aluminium og eksportprisindeks for treforedlingsprodukter	11*
Finansmarked			
8.1. Utvalgte norske rentesatser. Prosent.	12*	8.1. 3 måneders eurorente	15*
8.2. Eurorenter og effektiv rente på statsobligasjoner. Prosent. . .	13*	8.2. Utlånsrente og innskuddsrente	15*
8.3. Valutakurser, Norges Banks penge- og kredittindikatorer og aksjekursindeks for Oslo Børs	13*	8.3. Valutakursindekser.	15*
		8.4. Norges Banks penge- og kredittindikator	15*
Utenrikshandel			
9.1. Eksport og import av varer. Mill. kroner. Sesongjustert	14*	9.1. Utenrikshandel	15*
9.2. Utenriksregnskap. Mill. kroner	14*	9.2. Driftsbalansen.	15*

1.1. Konjunkturbarometer, industri og bergverk. Sesongjustert og glattet

	Faktisk utvikling fra foregående kvartal og forventet utvikling i kommende kvartal. Diffusjonsindeks ¹				Kapasitets- utnyttning Prosent	Generell be- dømmelse av utsiktene i komende kvartal	Faktorer som begrenser produksjonen. Prosent av foretakene			
	Produksjon		Sysselsetting				Etterspørsel	Kapasitet	Arbeidskraft	Råstoff
	Faktisk	Forventet	Faktisk	Forventet						
2003										
2. kvartal	46,6	51,4	39,6	41,5	77	52,0	78	5	2	4
3. kvartal	47,0	54,3	41,2	44,0	77	54,7	76	5	2	3
4. kvartal	50,0	56,0	43,7	45,8	78	56,1	74	6	3	3
2004										
1. kvartal	53,8	57,9	46,2	47,0	78	57,0	72	6	3	3
2. kvartal	56,5	59,3	47,9	48,0	79	57,9	70	7	3	3
3. kvartal	58,5	58,9	49,4	47,7	80	58,6	68	7	4	4
4. kvartal	59,1	58,6	49,7	47,5	80	59,1	67	8	4	4
2005										
1. kvartal	57,9	58,8	49,5	48,8	81	58,5	66	8	4	4
2. kvartal	57,9	59,6	50,4	51,0	81	58,6	65	9	5	4
3. kvartal	59,0	61,2	52,2	53,4	82	60,2	63	10	6	4
4. kvartal	60,8	62,1	55,1	54,8	82	61,1	60	10	8	4
2006										
1. kvartal	60,8	61,1	57,5	54,9	83	60,7	55	10	11	5
2. kvartal	59,7	60,3	57,5	54,8	83	60,3	51	11	14	6

¹ Beregnet som summen av andelen av foretakene som har svart STØRRE og halvparten av andelen av foretakene som har svart UENDRET.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

2.1. Ordretilgang. Sesongjusterte og glattede verdiindekser

	Ordrebasert industri. 1995=100					Bygg og anlegg. 2000=100			
	I alt	Metaller og metallvarer	Maskiner og utstyr	Transport- midler	Kjemiske råvarer	I alt ¹	Anlegg ¹	Bolig- bygg	Andre bygg
2003	120,5	120,9	152,0	102,4	140,0	123,0	180,9	107,2	107,7
2004	144,7	153,1	181,8	166,8	178,9	148,5	214,2	146,6	120,4
2005	175,2	174,3	235,7	214,7	174,1	176,8	253,9	174,6	141,4
2004									
3. kvartal	147,9	157,7	183,8	176,4	184,0	148,9	207,5	149,5	124,3
4. kvartal	152,9	163,3	186,7	183,6	183,8	152,1	202,1	156,6	128,4
2005									
1. kvartal	159,2	167,6	195,5	185,5	180,1	159,6	224,3	164,6	129,1
2. kvartal	168,2	171,4	216,6	194,8	175,6	173,3	248,7	172,1	134,6
3. kvartal	179,9	175,9	247,8	219,4	171,5	184,2	266,9	178,7	144,7
4. kvartal	193,3	182,2	282,7	259,2	169,0	190,0	275,7	182,9	157,4
2006									
1. kvartal	206,3	190,1	314,6	305,5	169,0	193,5	267,3	188,0	164,7
2. kvartal	216,4	198,5	337,6	347,3	170,2	193,9	255,6	192,0	163,5

¹ Mesta er tatt med i beregningsgrunnlaget til ordrestatistikken fra og med 2003.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

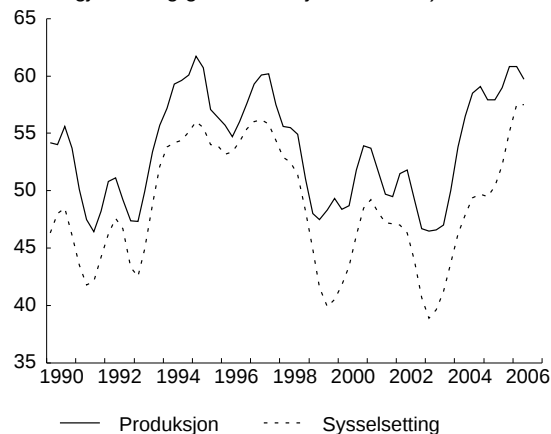
2.2. Ordreserve. Sesongjusterte og glattede verdiindekser

	Ordrebasert industri. 1995=100					Bygg og anlegg. 2000=100			
	I alt	Metaller og metallvarer	Maskiner og utstyr	Transport- midler	Kjemiske råvarer	I alt ¹	Anlegg ¹	Bolig- bygg	Andre bygg
2003	112,5	166,0	96,4	93,0	79,0	148,0	295,6	103,6	114,2
2004	128,2	196,3	104,5	116,8	170,8	167,3	316,0	143,5	115,8
2005	168,8	215,7	141,9	195,9	199,2	201,5	355,8	185,7	138,5
2004									
3. kvartal	131,4	201,9	104,9	124,9	185,1	170,2	320,8	149,1	116,3
4. kvartal	139,4	208,2	105,8	143,7	199,0	175,0	319,9	159,8	120,6
2005									
1. kvartal	148,8	211,7	111,4	162,4	205,2	182,6	328,3	170,6	124,5
2. kvartal	160,4	213,8	125,5	182,8	204,1	194,0	344,0	179,5	132,2
3. kvartal	174,7	216,5	149,4	206,3	197,8	207,8	364,9	190,3	142,4
4. kvartal	191,2	220,7	181,4	232,1	189,5	221,5	385,9	202,5	154,8
2006									
1. kvartal	208,4	226,4	216,7	257,9	181,5	232,9	396,4	214,9	167,6
2. kvartal	223,7	232,9	248,7	280,6	175,1	240,8	392,6	229,4	178,0

¹ Mesta er tatt med i beregningsgrunnlaget til ordrestatistikken fra og med 4. kvartal 2002.

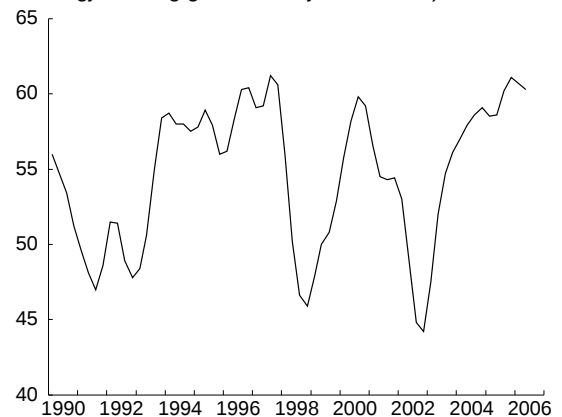
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 1.1 Konjunkturbarometer: Industri og bergverk
Produksjon og sysselsetting, faktisk utvikling, kvartal.
Sesongjustert og glattet diffusjonsindeks 1). Prosent

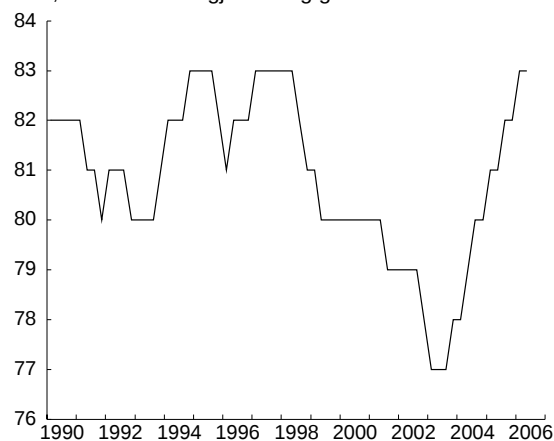
1) Se fotnote 1) til tabell 1.1
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 1.2 Konjunkturbarometer: Industri og bergverk
Generell bedømmelse av utsiktene, neste kvartal.
Sesongjustert og glattet diffusjonsindeks 1). Prosent

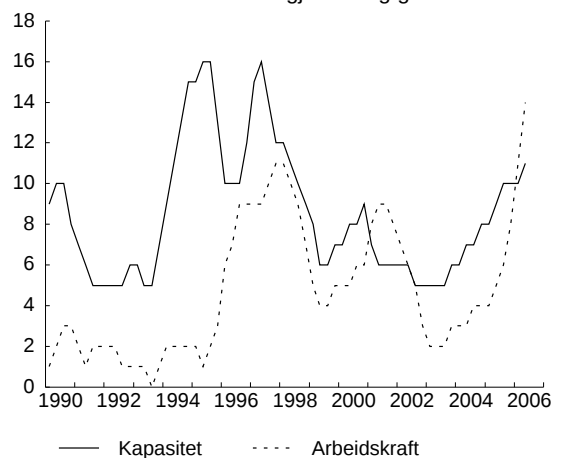
1) Se fotnote 1) til tabell 1.1
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 1.3 Konjunkturbarometer: Industri og bergverk
Kapasitetsutnyttingsgraden ved nåværende produksjonsnivå, kvartal. Sesongjustert og glattet. Prosent

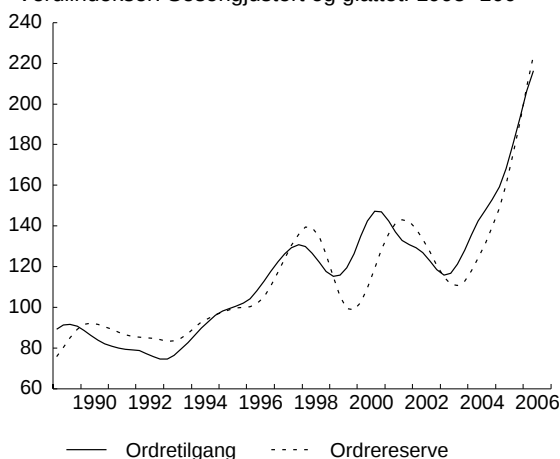
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 1.4 Konjunkturbarometer: Industri og bergverk
Faktorer som begrenser produksjonen, kvartal.
Andel av foretakene. Sesongjustert og glattet. Prosent

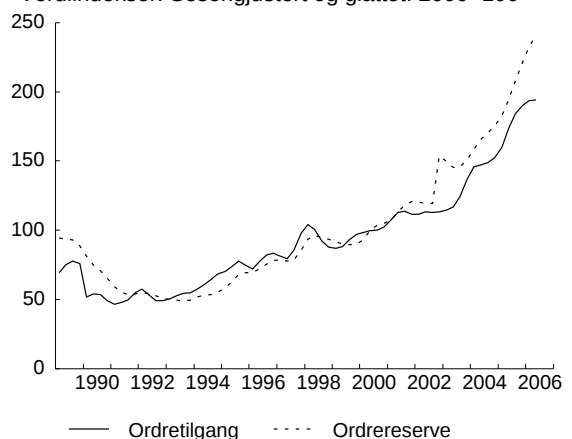
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 2.1 Ordre (kvartal). Ordrebasert industri ialt
Ordretilgang og ordreserve.
Verdiindekser. Sesongjustert og glattet. 1995=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 2.2 Ordre (kvartal). Bygg og anlegg ialt
Ordretilgang og ordreserve.
Verdiindekser. Sesongjustert og glattet. 2000=100

1) Se fotnote 1) til tabell 2.1 og 2.2
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

3.1. Arbeidsmarked. 1000 personer og prosent. Sesongjustert

	Arbeidskraftundersøkelsen ¹					Arbeidsdirektoratet				Sykefravær- statistikk
	Sysselsatte	Ukeverk	Arbeids- styrken	Arbeids- ledige ⁴	Arbeids- ledighet. Prosent av arbeids- styrken	Registrerte ledige	Registrerte ledige og personer på tiltak	Tilgang på ledige stillinger	Beholdning av ledige stillinger ²	Sykefravær- prosent ³
2001	2 278	1 791	2 361	84	3,6	62,7	72,7	33,4	14,8	7,4
2002	2 286	1 774	2 378	92	3,9	75,2	84,5	24,9	12,2	7,8
2003	2 269	1 765	2 375	107	4,5	92,6	107,0	16,6	11,1	8,2
2004	2 276	1 761	2 382	106	4,5	91,6	108,5	16,9	10,7	7,1
2005	2 289	1 800	2 400	111	4,6	83,5	96,6	19,8	13,3	6,7
2005										
Mars	2 276	1 805	2 388	112	4,7	88,0	102,2	13,4	12,2	7,1
April	2 279	1 820	2 391	112	4,7	86,1	101,7	22,2	13,0	6,3
Mai	2 279	1 807	2 393	114	4,8	84,9	99,1	20,0	13,0	6,3
Juni	2 285	1 788	2 400	115	4,8	83,9	97,3	19,9	13,4	6,3
Juli	2 287	1 751	2 405	119	4,9	83,2	96,6	19,0	13,9	6,6
August	2 293	1 748	2 407	115	4,8	82,1	94,8	19,8	13,6	6,6
September	2 292	1 772	2 403	111	4,6	81,4	92,6	21,0	14,0	6,6
Oktober	2 298	1 815	2 408	110	4,6	81,5	92,2	21,3	14,4	6,7
November	2 304	1 842	2 412	108	4,5	77,6	88,0	23,8	15,6	6,7
Desember	2 315	1 843	2 418	102	4,2	75,8	86,1	26,1	16,4	6,7
2006										
Januar	2 326	1 839	2 423	97	4,0	70,0	80,7	26,8	16,9	7,4
Februar	2 330	1 815	2 422	92	3,8	69,2	80,0	26,4	17,2	7,4
Mars	2 332	1 805	2 426	94	3,9	69,2	79,5	17,9	15,5	7,4
April	2 337	1 805	2 426	89	3,7	67,6	77,1	34,7	17,4	..
Mai	2 340	1 824	2 425	85	3,5	65,7	75,5	25,1	18,4	..
Juni	2 349	1 812	2 426	76	3,2	64,5	73,9	26,2	18,2	..
Juli	..	..	..	..	..	63,1	72,0	26,8	19,6	..
August	..	..	..	..	..	61,3	70,7	28,0	18,9	..

¹ Tre måneders glidende sentrert gjennomsnitt. Tallene for februar, mai, august og november gir gjennomsnittet for henholdsvis 1., 2., 3. og 4. kvartal. ² Brudd i serien f.o.m. mai 2001. Dataene er derfor ikke sesongjustert. ³ Egen- og legemeldte sykefraværsgangsverk som prosent av avtalte dagsverk, kvartalstall. ⁴ Det skjedde en større omlegging av AKU fra 2006, med brudd i tidsserien som resultat.

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Arbeidsdirektoratet.

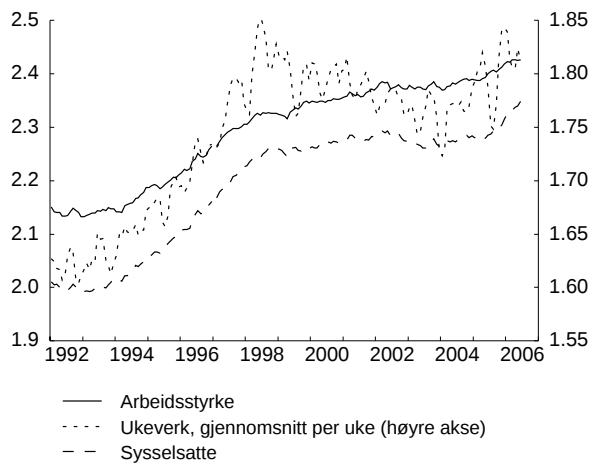
4.1. Produksjon. Sesongjusterte volumindekser. 1995=100

	Etter næring				Etter sluttanvendelse			
	Total indeks ¹	Råolje og naturgass	Industri	Kraft- forsyning	Innsats- varer	Investerings- varer	Konsum- varer	Energi- varer
2001	109,3	119,7	102,0	97,3	100,4	105,5	104,7	111,2
2002	110,4	117,9	101,1	106,0	98,8	106,9	102,7	110,6
2003	105,9	115,9	96,9	87,3	95,7	99,7	98,8	107,4
2004	107,9	114,2	98,2	87,6	99,0	98,5	99,7	105,9
2005	107,4	110,7	101,2	110,5	101,3	104,8	100,6	105,2
2005								
Februar	106,3	109,6	99,6	111,3	100,2	101,7	99,5	104,3
Mars	105,1	107,7	99,5	114,3	97,4	102,7	99,6	102,4
April	112,2	117,4	102,3	115,5	102,3	104,4	101,0	112,2
Mai	110,4	115,7	101,0	112,0	99,6	104,5	100,7	109,7
Juni	103,4	104,1	101,8	107,5	103,3	105,0	100,7	98,6
Juli	105,9	107,6	102,2	111,6	103,9	104,4	101,7	103,1
August	110,6	117,5	99,1	107,6	99,8	102,9	97,7	112,3
September	110,0	115,4	101,4	104,3	101,6	104,6	100,6	107,5
Oktober	105,5	107,8	101,1	108,2	99,8	106,2	100,8	101,9
November	107,6	109,9	103,3	112,0	103,0	108,9	101,1	105,1
Desember	107,8	109,0	104,1	120,0	103,4	110,8	104,2	103,9
2006								
Januar	107,7	108,6	105,6	112,4	107,5	111,5	102,3	104,1
Februar	106,3	107,6	103,9	109,8	104,6	111,2	99,5	102,5
Mars	106,7	108,3	104,2	107,8	103,3	111,3	98,9	102,8
April	104,2	105,6	102,2	104,2	101,9	111,6	95,4	99,8
Mai	104,7	105,3	106,5	89,6	104,2	115,0	102,0	99,6
Juni	104,5	106,0	103,6	96,1	102,6	113,2	100,0	99,2
Juli	104,5	105,6	104,6	96,3	100,6	115,9	101,1	99,8

¹ Olje- og gassutvinning, industri, bergverk og kraftforsyning.

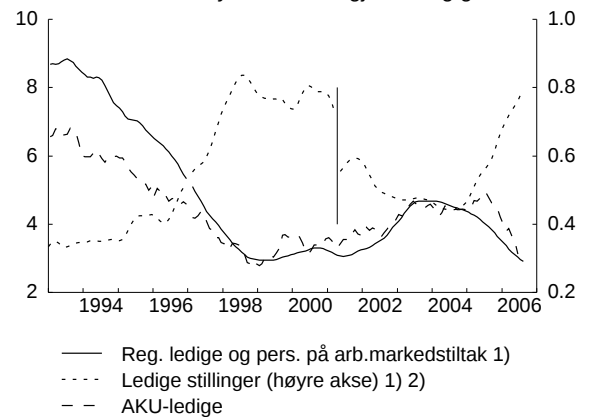
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 3.1 Arbeidsstyrke, sysselsatte og ukeverk fra AKU
Millioner. Sesongjusterte og glattede månedstall.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 3.2 Arbeidsledige og beholdning av ledige stillinger, månedstall
Prosent av arbeidsstyrken. Sesongjustert og glattet

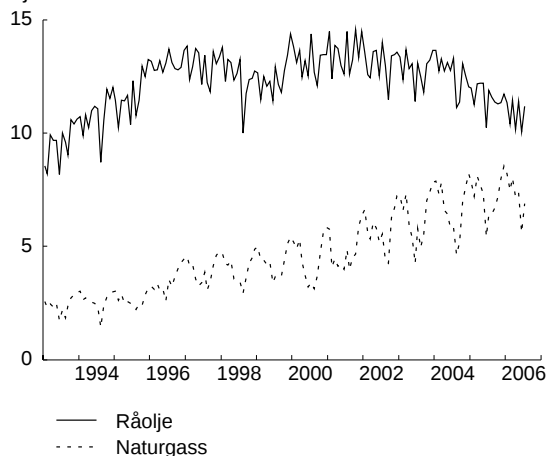

1) Justert bakover for brudd i serien fra januar 99.

2) Brudd i serien fom. mai 2001.

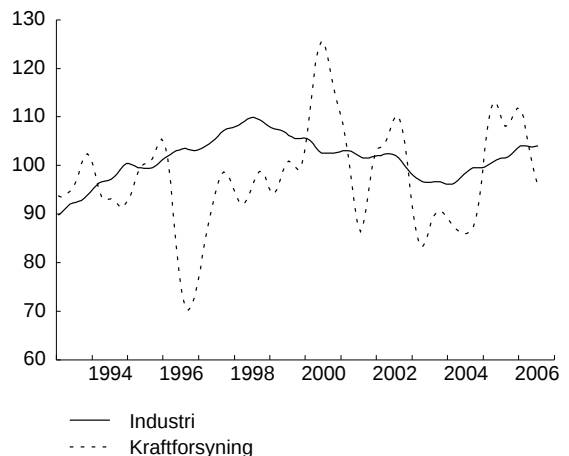
Kilde: Aetat og Statistisk sentralbyrå.

Fig. 4.1 Produksjon: Olje og naturgass
Råolje (mill tonn) og naturgass (mrd. Sm3)
Ujusterte månedstall.

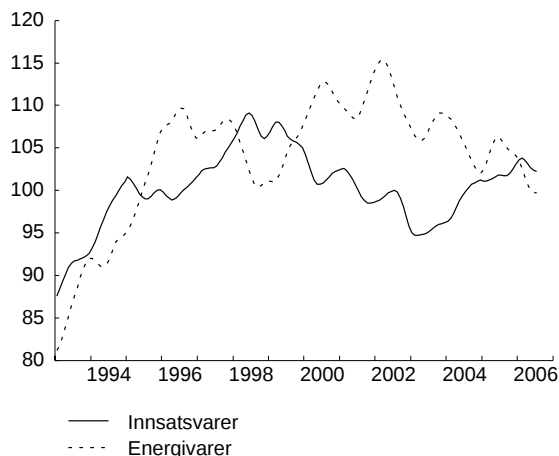
Kilde: Oljedirektoratet.

Fig. 4.2 Produksjon: Industri og kraftforsyning
Sesongjusterte og glattede volumindekser. 1995=100
Månedstall

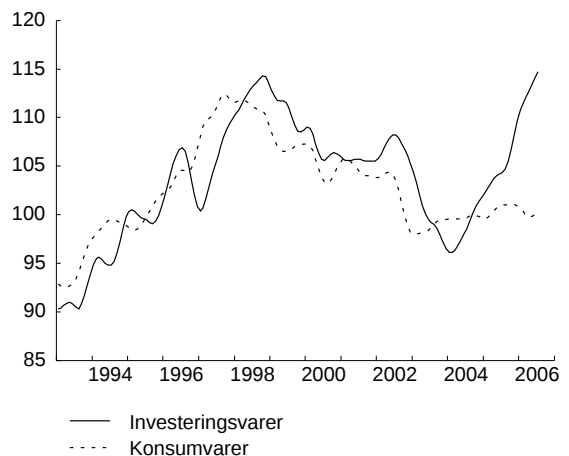
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 4.3 Produksjon: Innsatsvarer og energivarer
Sesongjusterte og glattede volumindekser. 1995=100
Månedstall

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 4.4 Produksjon: Investerings- og konsumvarer
Sesongjusterte og glattede volumindekser. 1995=100
Månedstall

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

4.2. Produksjon og omsetning. Indekser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før.

	Bygge- og anleggsproduksjon. Volum						Omsetning for forretningsmessig tjenesteyting. Verdi		Hotellomsetning. Verdi	
	I alt		Bygg i alt		Anlegg		Nivå	Endring	Nivå	Endring
	Nivå	Endring	Nivå	Endring	Nivå	Endring				
2002	100,9	-0,4	102,8	-1,1	95,0	3,6	107,8	..	154,7	-0,6
2003	103,5	2,6	103,4	0,6	105,3	10,8	110,2	2,3	151,4	-2,1
2004	111,2	7,4	110,1	6,5	116,0	10,1	118,7	7,7	157,5	4,0
2005	120,5	8,4	121,0	9,9	119,4	3,0	..	..	170,9	8,5
2003										
3. kvartal	97,4	1,8	96,6	0,0	102,1	9,1	100,5	1,8	180,9	-2,8
4. kvartal	109,2	3,9	109,1	1,9	111,1	12,9	128,1	3,9	133,0	-0,4
2004										
1. kvartal	107,8	2,1	108,1	1,7	107,4	3,3	110,8	6,1	147,7	5,7
2. kvartal	110,7	8,7	108,4	6,8	119,7	15,2	114,7	6,4	154,4	1,5
3. kvartal	105,9	8,7	104,3	8,0	112,5	10,2	106,6	6,1	192,3	6,3
4. kvartal	120,2	10,1	119,4	9,4	124,2	11,8	142,6	11,3	135,7	2,1
2005										
1. kvartal	115,1	6,8	117,4	8,6	107,5	0,1	116,1	4,8	148,6	0,6
2. kvartal	124,2	12,2	124,5	14,9	124,2	3,8	131,6	14,7	175,9	13,9
3. kvartal	114,2	7,8	112,3	7,7	121,8	8,3	121,4	13,9	207,3	7,8
4. kvartal	128,3	6,7	129,7	8,6	124,0	-0,2	..	..	151,9	12,0
2006										
1. kvartal	129,6	12,6	132,9	13,2	118,7	10,4	..	..	168,8	13,6
2. kvartal	126,9	2,2	127,9	2,7	124,0	-0,2	..	..	183,9	4,5

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

5.1. Antatte og utførte investeringer ifølge SSBs investeringsstatistikk.¹ Mrd. kroner

	Industri			Kraftfor- syning	Utførte	Oljevirkksomhet (ujustert)					
	Antatte, sesongjust.	Utførte, ujustert	Utførte, sesongjust.			Antatte i alt	Utførte				
							I alt	Leting	Utbygging	Felt i drift	Rørtransport
2002	..	19,9	20,1	6,2	..	54,0	4,5	17,9	27,0	1,1	
2003	..	16,4	16,4	7,9	..	64,2	4,1	16,8	29,8	2,8	
2004	..	17,4	17,2	8,9	..	71,5	4,0	13,7	31,2	6,1	
2005	..	19,6	19,3	8,3	..	88,5	7,5	19,5	34,4	10,0	
2004											
3. kvartal	5,1	4,5	4,3	2,2	20,3	18,3	0,8	3,5	8,0	1,8	
4. kvartal	4,7	5,1	4,2	3,0	20,7	20,2	1,3	4,1	8,3	2,0	
2005											
1. kvartal	4,9	3,4	4,3	1,3	21,2	18,7	1,5	4,3	7,1	1,9	
2. kvartal	4,9	4,7	4,7	2,3	26,2	22,9	1,9	5,0	8,1	3,1	
3. kvartal	5,3	4,5	4,6	2,3	23,9	21,8	1,9	5,2	7,9	3,0	
4. kvartal	5,9	7,1	5,8	2,4	23,7	25,0	2,3	5,1	11,4	2,0	
2006											
1. kvartal	5,4	3,9	5,0	1,7	23,2	20,0	2,5	3,9	8,6	0,8	
2. kvartal	5,7	4,8	4,8	2,5	27,3	23,4	3,1	5,1	9,3	1,4	
3. kvartal	5,9	..	..	..	28,5	..	..	..	..	..	

¹ Tallene for antatte og utførte investeringer i et kvartal er hentet fra investeringsundersøkelsen for henholdsvis samme og påfølgende kvartal.

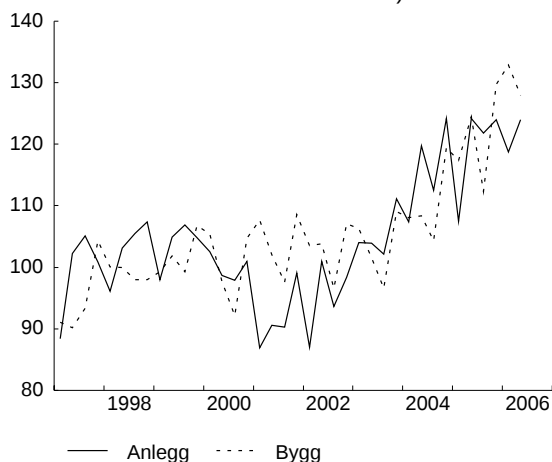
Kilde: Statistisk sentralbyrå

5.2. Investeringer. Mrd. kroner. Næringens samlede årsanslag for investeringsåret (år t) gitt på ulike tidspunkter i året før investeringsåret (t-1) og året etter investeringsåret (t+1)

	Industri og bergverksdrift				Kraftforsyning				Oljevirkksomhet			
	2003	2004	2005	2006	2003	2004	2005	2006	2003	2004	2005	2006
Årt-1												
2. kvartal	13,8	11,3	14,4	15,6	6,1	6,0	9,9	9,5	58,1	58,0	65,1	68,3
3. kvartal	13,9	12,7	15,0	16,1	6,5	6,7	8,9	9,2	66,7	78,8	78,2	88,5
4. kvartal	16,5	15,3	18,3	..	7,1	7,9	9,9	..	63,1	89,5	92,8	..
Årt												
1. kvartal	16,9	18,1	18,4	..	8,4	9,5	11,8	..	63,9	88,5	93,8	..
2. kvartal	17,2	19,0	20,4	..	9,1	9,2	11,6	..	71,2	92,0	102,3	..
3. kvartal	18,3	20,1	21,1	..	9,1	9,3	11,6	..	74,0	88,7	99,5	..
4. kvartal	18,1	19,7	..	..	8,8	9,0	..	..	71,9	87,1	..	..
Årt+1												
1. kvartal	18,0	20,4	..	..	8,9	8,3	..	..	71,5	88,5	..	..

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

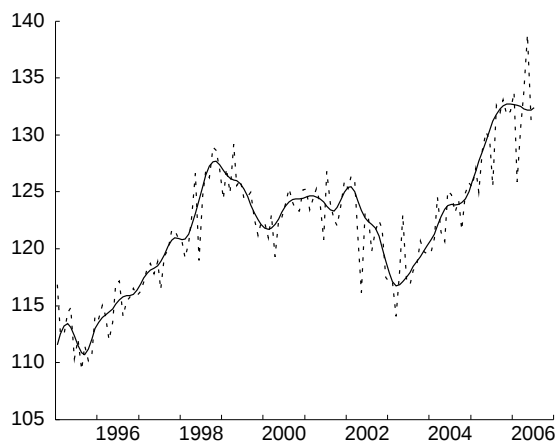
Figur 4.5 Produksjonsindeks for bygg og anlegg
Kvartalsvis volumindeks. 2000=100. 1)

1) Brudd i serien fra 1. kv. 2000.

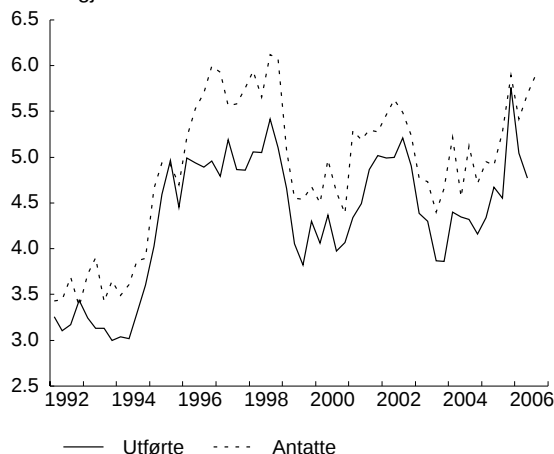
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 4.6 Hotellovernattinger
Månedsindeks. 1992=100. Sesongjustert og trend

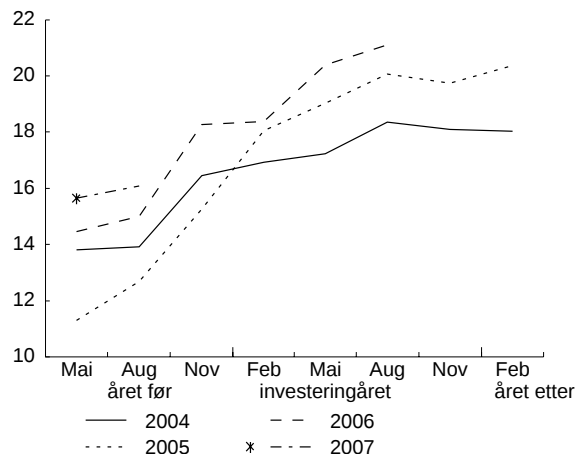
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 5.1 Investeringer: Industri
Antatte og utførte per kvartal. Milliarder kroner.
Sesongjustert

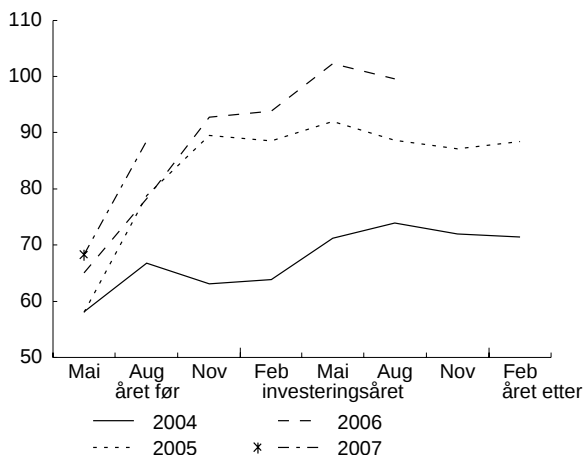
Kilde: Statistisk sentralbyrå

Fig. 5.2 Investeringer: Industri og bergverksdrift
Årsanslag gitt på ulike tidspunkter. 2004-2007
Milliarder kroner

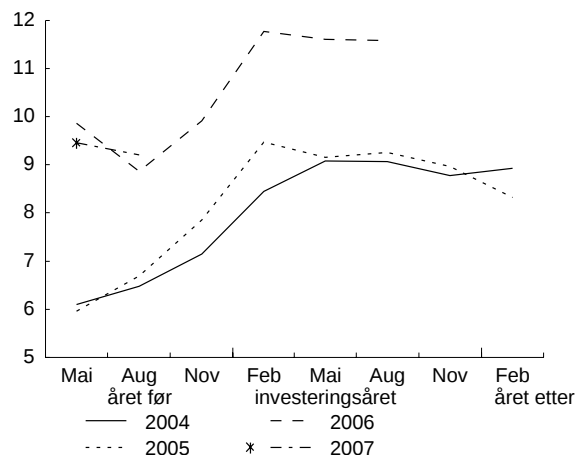
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 5.3 Investeringer: Oljevirkksomhet
Årsanslag gitt på ulike tidspunkter. 2004-2007
Milliarder kroner

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 5.4 Investeringer: Kraftforsyning
Årsanslag gitt på ulike tidspunkter. 2004-2007
Milliarder kroner

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

5.3. Igangsetting av nye bygg og bygg under arbeid

	Bygg satt igang				Bygg under arbeid. Bruksareal. 1000 kvm. Utgangen av perioden		
	Antall boliger		Bolig bruksareal. 1000 kvm.		Andre bygg. Bruk- sareal. 1000 kvm. Trend ¹	Boliger. Trend	Andre bygg. Trend
	Trend. Endring fra		Trend. Endring fra				
	Sesongjustert nivå forrige periode. År- lig rate. Prosent	Sesongjustert nivå forrige periode. År- lig rate. Prosent.	Sesongjustert nivå forrige periode. År- lig rate. Prosent.	Sesongjustert nivå forrige periode. År- lig rate. Prosent.			
2005	31 608	5,4	3 849	8,6	4 046	4 530	4 973
2004	29 999	29,4	3 543	19,8	3 648	4 344	4 742
2003	23 177	0,9	2 957	-2,9	3 294	3 878	4 284
2002	22 980	-9,0	3 044	-10,7	3 285	3 805	4 334
2001	25 266	7,3	3 409	-3,0	3 481	3 724	4 620
2006							
Juni.	2 689	3,8	309	-5,2	380	4 716	5 619
Mai.	2 557	3,1	314	-9,4	375	4 684	5 495
April.	2 828	3,9	325	-6,5	370	4 658	5 385
Mars.	3 113	5,9	361	-5,3	364	4 631	5 289
Februar.	2 285	9,0	294	0,4	358	4 599	5 201
Januar.	2 623	13,7	310	7,5	354	4 557	5 117
2005							
Desember.	3 348	17,3	431	11,5	350	4 507	5 041
November.	3 128	19,1	351	12,1	347	4 459	4 984
Oktober.	2 514	19,9	303	10,1	344	4 420	4 941
September.	2 445	18,1	305	14,0	343	4 395	4 898
August.	2 414	13,9	303	20,2	341	4 387	4 853
Juli.	2 489	8,1	327	11,5	340	4 392	4 810
Juni.	1 639	2,4	209	0,9	337	4 400	4 771
Mai.	3 375	-2,0	397	-3,1	335	4 401	4 733
April.	2 843	-4,8	307	-6,3	331	4 389	4 697
Mars.	1 974	-7,3	277	-9,7	327	4 368	4 663
Februar.	2 616	-8,9	323	-9,6	323	4 343	4 636
Januar.	2 890	-9,2	339	-1,4	319	4 323	4 619

¹ Tallene omfatter ikke bygg til jordbruk, skogbruk og fiske.
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

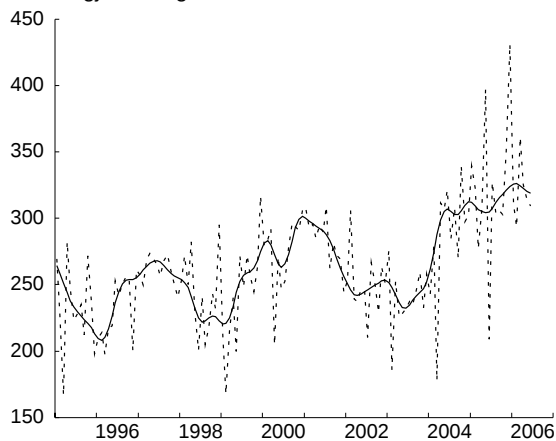
¹ Tallene omfatter ikke bygg til jordbruk, skogbruk og fiske.
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

6.1. Forbruksindikatorer

	Detaljomsætningsvolum		Varekonsumindeks ¹		Førstegangsregistrerte personbiler		Hotellovernattinger, ferie og fritid	
	Sesongjustert indeks	Trend. Prosent endring fra forrige periode. Årlig rate	Sesongjustert indeks	Trend. Prosent endring fra forrige periode. Årlig rate	Sesongjustert nivå. 1000 biler	Trend. Prosent endring fra forrige periode. Årlig rate	Sesongjustert nivå. 1000 overnattinger	Trend. Prosent endring fra forrige periode. Årlig rate
2001	101,7	1,6	121,7	2,2	10,1	-4,5	8 853,0	0,3
2002	106,1	4,3	125,3	2,9	10,3	2,2	8 637,9	-1,1
2003	110,7	4,5	129,0	3,0	10,1	-1,7	8 418,7	-4,0
2004	114,5	3,8	135,0	5,0	12,2	19,8	9 210,0	7,6
2005	119,3	3,9	138,1	1,9	11,8	-3,5	8 485,4	-5,1
2005								
Mars.	114,0	6,4	132,6	2,6	11,8	-5,9	691,2	-20,8
April.	123,6	6,5	141,9	3,6	11,2	-3,9	672,0	-10,3
Mai.	118,4	5,8	137,3	4,1	11,4	-2,0	717,8	0,4
Juni.	119,8	4,4	139,0	3,3	11,6	-0,5	725,2	6,7
Juli.	120,9	2,4	139,6	1,6	11,5	0,3	692,8	6,3
August.	120,7	1,0	139,9	0,2	11,5	-0,8	722,1	1,6
September.	119,7	0,6	138,9	-0,6	11,4	-4,5	707,9	-3,4
Oktober.	119,5	0,9	137,5	-0,3	11,2	-10,7	699,6	-7,7
November.	120,5	2,0	138,2	0,7	11,4	-15,3	697,9	-6,3
Desember.	120,4	3,7	140,6	2,2	16,3	-13,4	694,9	-0,2
2006								
Januar.	123,7	5,6	140,3	3,9	10,9	-6,9	713,8	5,6
Februar.	121,9	7,1	140,1	4,9	10,8	4,4	686,8	11,6
Mars.	122,7	7,9	141,8	5,5	10,9	17,6	709,9	14,8
April.	122,3	8,2	140,7	5,8	11,6	27,3	748,0	10,6
Mai.	126,5	8,0	143,8	6,2	11,9	29,0	730,2	3,3
Juni.	125,4	7,2	142,9	6,3	11,7	23,0	714,7	-3,6
Juli.	126,2	5,6	143,9	5,8	12,2	13,2	727,9	-8,3
August.	..	..	..	..	11,9	5,7	..	..

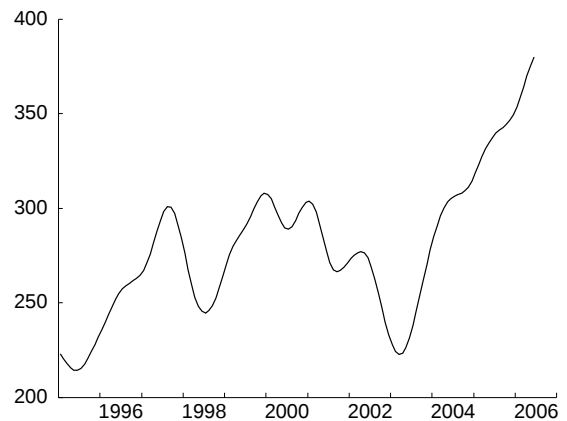
¹ Indikatoren bygger på informasjon om detaljomsætningsvolum, førstegangsregistrering av personbiler (antall) og volumindikatorer for omsetning av tobakk, øl, mineralvann, elektrisk kraft, bensin, brensel og fjernvarme. Vektene er hentet fra det kvartalsvise nasjonalregnskapet (KNR).
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 5.5 Bygg satt igang. Boliger
Bruksareal. 1000 kvm. månedstall
Sesongjustert og trend

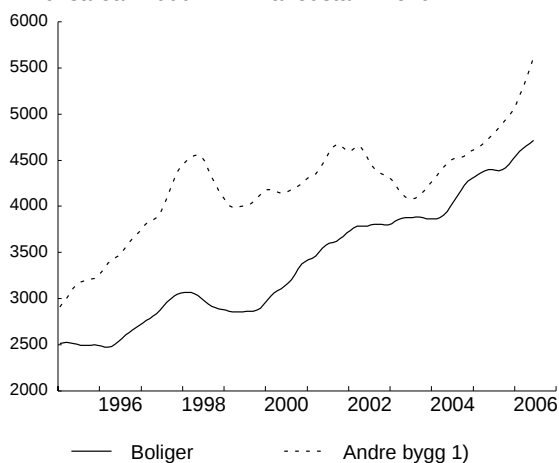
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 5.6 Bygg satt igang. Driftsbygg 1)
Bruksareal. 1000 kvm.
Månedstall. Trend.

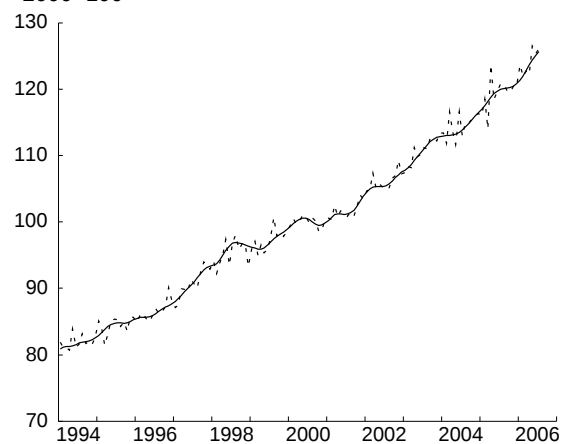
1) Unntatt bygg til jordbruk, skogbruk og fiske.
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 5.7 Bygg under arbeid
Bruksareal. 1000 kvm. Månedstall. Trend

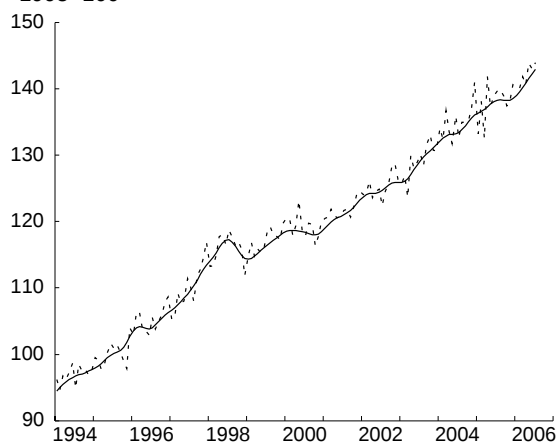
1) F.o.m 1993 inkl. jordb., skogb., fiske
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 6.1 Detaljomsetning
Volumindeks. Månedstall. Sesongjustert og trend
2000=100

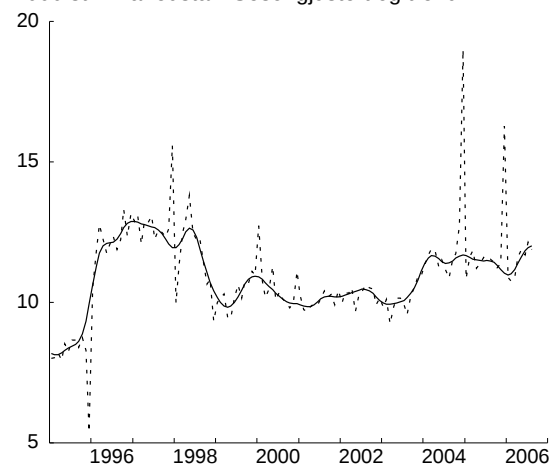
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 6.2 Varekonsumindeks
Volum. Månedstall. Sesongjustert og trend
1995=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 6.3 Førstegangsregistrerte personbiler
1000 stk. Månedstall. Sesongjustert og trend

Kilde: Vegdirektoratet og Statistisk sentralbyrå.

7.1. Pris- og kostnadsindekser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før

	Konsumprisindeks		Konsumprisindeks ekskl. energiprodukter		KPI-JAE ⁵	Harmonisert konsumprisindeks		Førstegangsomsetning innenlands ⁴		Byggekostnadsindeks for boliger	
	Nivå ¹	Endring ²	Nivå	Endring		Norge	EU12 ³	Nivå	Endring	Nivå	Endring
	1998=100		1998=100			Endring	Endring			2000=100	
2005	115,1	1,6	112,4	1,4	1,0	1,5	2,2	112,5	3,7	118,8	3,4
2004	113,3	0,4	110,9	0,8	0,3	0,6	2,2	108,5	3,2	114,9	3,0
2003	112,8	2,5	110,0	1,0	1,1	1,9	2,1	105,1	6,8	111,6	3,0
2002	110,1	1,3	108,9	1,6	2,3	0,8	2,3	98,5	-1,9	108,3	3,3
2001	108,7	3,0	107,2	2,4	2,6	2,7	2,1	100,4	0,4	104,8	4,8
2006											
August	117,3	1,9	112,8	0,5	0,4	2,1	..	122,6	6,9	123,5	3,7
Juli	117,4	2,2	113,3	1,0	0,6	2,3	2,4	120,9	6,4	123,0	3,5
Juni	117,7	2,1	113,7	1,1	0,8	2,1	2,5	118,7	6,0	122,7	3,5
Mai	117,9	2,3	113,7	1,0	0,7	2,5	2,5	118,3	6,8	122,4	3,2
April	117,9	2,7	113,6	1,1	0,8	2,8	2,4	119,5	6,8	121,8	3,0
Mars	116,9	2,3	113,2	1,1	0,9	2,4	2,2	118,2	6,3	121,5	2,9
Februar	116,6	2,6	112,9	1,2	1,0	2,7	2,3	117,2	6,6	121,1	3,0
Januar	115,6	1,8	112,4	1,1	0,8	1,8	2,4	116,6	7,3	120,8	3,0
2005											
Desember	115,9	1,8	113,0	1,3	0,9	2,0	2,2	114,2	5,8	120,5	3,0
November	116,0	1,8	113,1	1,4	1,1	1,8	2,3	113,5	3,6	120,5	3,9
Oktober	116,0	1,8	113,0	1,4	1,2	1,8	2,5	114,5	2,6	119,5	3,2
September	116,0	2,0	112,9	1,6	1,3	2,1	2,6	114,2	3,6	119,2	3,0
August	115,1	1,9	112,2	1,6	1,3	1,8	2,2	114,7	3,9	119,1	3,1
Juli	114,9	1,4	112,2	1,4	1,1	1,3	2,2	113,6	4,4	118,8	3,0
Juni	115,3	1,7	112,5	1,4	1,1	1,6	2,1	112,0	3,6	118,6	3,2
Mai	115,2	1,6	112,6	1,5	1,1	1,4	2,0	111,3	2,6	118,6	3,6
April	114,8	1,3	112,4	1,3	0,8	1,1	2,1	111,9	3,9	118,2	3,5
Mars	114,2	1,0	112,0	1,1	0,7	0,8	2,1	111,2	3,3	118,1	3,9

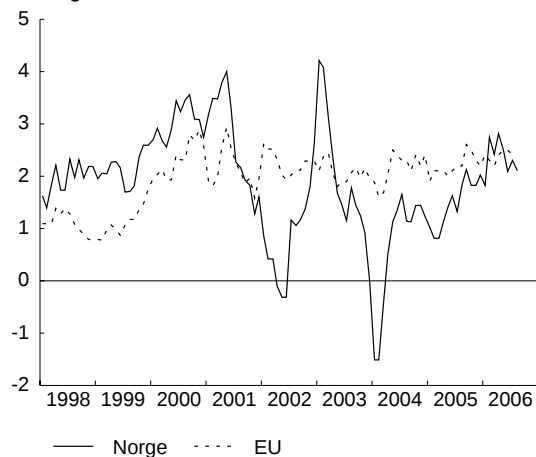
¹ Omfatter de 12 deltakerne i EUs økonomiske og monetære union (ØMU), der Hellas inngår fra og med 2001. ² Brudd i serien fra og med 2001. Gamle og nye tall er kjedet. ³ Justert for avgiftsendringer og uten energivarer
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

7.2. Produktpriser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før der det framgår

	Produsentprisindeks		Spotpriser				Eksportprisindeks, trefored- lingsprodukter. Nivå. NOK pr. kg	
	Nivå. 2000=100	Endring	Elektrisk kraft. Øre pr. kWh	Brent Blend. pr. fat	NOK Brent Blend. pr. fat	USD Aluminium. pr. tonn	1994=100	Eksportpris, laks. NOK pr. kg
2005	112,5	6,7	23,5	350,1	54,3	10 667,5	123,71	26,16
2004	105,4	6,3	24,2	256,9	38,2	10 496,4	121,80	22,52
2003	99,2	1,8	29,1	204,3	28,9	9 911,9	125,38	21,11
2002	97,5	-3,1	20,1	197,6	24,9	9 835,0	131,63	23,35
2001	100,6	0,6	18,7	220,0	24,4	10 543,4	147,21	26,00
2006								
August	124,3	7,2	53,1	452,6	72,6	13 642,6	..	..
Juli	124,3	9,1	39,3	460,1	73,5	14 353,1	129,41	38,44
Juni	121,4	8,5	34,6	424,0	68,1	14 372,6	125,39	41,54
Mai	122,4	10,6	29,3	424,8	69,5	15 896,6	128,18	37,72
April	121,4	8,6	40,7	451,7	70,7	15 582,7	127,21	34,65
Mars	118,6	8,0	41,8	407,0	61,3	15 575,6	127,04	30,65
Februar	118,2	8,5	35,0	403,9	59,9	15 528,2	123,99	27,04
Januar	116,9	9,8	32,4	417,1	62,9	13 356,6	123,37	26,74
2005								
Desember	114,6	8,8	27,3	380,2	56,6	12 694,8	128,49	27,81
November	113,9	6,8	23,9	368,6	55,5	11 148,3	126,04	26,08
Oktober	115,5	6,2	25,2	382,9	58,7	10 588,9	119,98	26,22
September	116,1	8,3	22,9	400,7	62,9	10 199,7	122,48	26,64
August	115,9	8,2	24,6	415,2	64,5	10 838,6	126,68	27,92
Juli	113,9	6,7	22,8	379,0	57,6	10 308,4	129,98	28,81
Juni	111,9	6,4	20,7	349,3	53,8	10 041,5	122,89	27,21
Mai	110,7	4,4	25,0	306,6	48,2	9 974,9	120,42	25,46
April	111,8	6,8	25,1	323,5	51,2	10 591,1	125,60	25,13
Mars	109,8	6,0	24,1	328,8	53,1	10 609,5	124,84	24,67

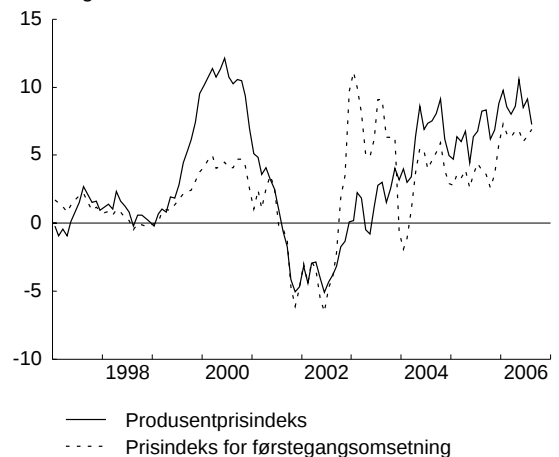
Kilde: Statistisk sentralbyrå og Norges Bank.

Fig. 7.1 Harmonisert konsumprisindeks Norge og EU
Endring fra samme måned året før. Prosent

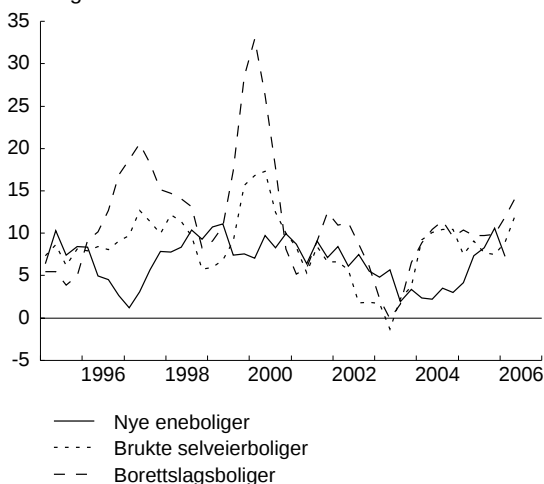
Kilde: Eurostat.

Fig. 7.2 Produsentprisindeks for industri og prisindeks for førstegangsomsetning innenlands
Endring fra samme måned året før. Prosent

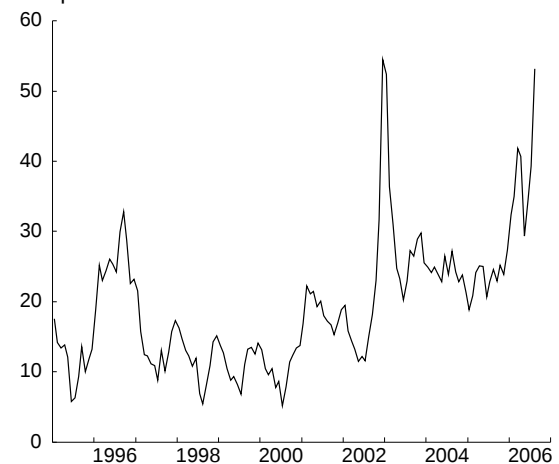
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 7.3 Boligpriser
Endring fra samme kvartal året før. Prosent

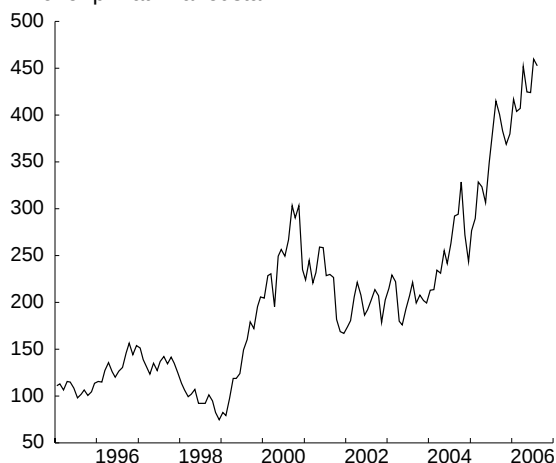
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 7.4 Spotpris elektrisk kraft
Øre pr. kWh. Månedstall

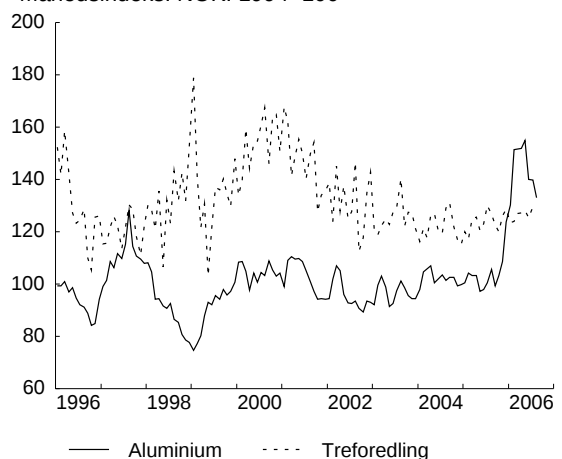
Kilde: Nord Pool.

Fig. 7.5 Spotpris råolje, Brent Blend
Kroner pr. fat. Månedstall

Kilde: Norges Bank.

Fig. 7.6 Spotpris aluminium og eksportpris for treforedlingsprodukter
Månedsindeks. NOK. 1994=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

7.3. Prisindekser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før

	Engroshandel		Nye eneboliger		Boligpriser (brukte boliger) ¹					
	Nivå	Endring	Nivå	Endring	Boliger ialt		Selveier		Borettslag	
					Nivå	Endring	Nivå	Endring	Nivå	Endring
	1995=100		2000=100		2000=100		2000=100		2000=100	
2002	118,0	-0,7	115,2	6,9	112,3	4,9	111,4	4,0	118,1	9,2
2003	120,1	1,7	119,7	3,9	114,2	1,7	113,2	1,6	121,1	2,6
2004	124,5	3,7	123,1	2,8	125,8	10,1	124,5	10,1	133,3	10,1
2005	129,2	3,8	132,4	7,6	136,2	8,2	134,4	7,9	146,5	9,9
2004										
3. kvartal	124,9	3,7	124,3	3,5	126,1	10,6	124,7	10,5	134,6	11,4
4. kvartal	125,9	4,0	123,8	3,0	127,4	10,5	125,7	10,5	137,2	9,6
2005										
1. kvartal	127,2	3,7	125,5	4,1	133,7	7,9	132,2	7,5	142,3	10,4
2. kvartal	128,9	3,5	132,7	7,4	137,4	9,2	136,0	9,1	145,4	9,7
3. kvartal	130,5	4,5	134,6	8,3	136,2	8,0	134,3	7,7	147,7	9,7
4. kvartal	130,3	3,5	136,9	10,6	137,4	7,8	135,1	7,5	150,7	9,8
2006										
1. kvartal	131,5	3,4	134,6	7,3	146,2	9,3	144,0	8,9	159,2	11,9
2. kvartal	133,9	3,9	..	..	154,6	12,5	152,6	12,2	166,0	14,2

¹ Produksjonsrutinene for statistikken er lagt om. Indekstall basert på det nye opplegget er beregnet tilbake til 1. kvartal 2002.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

7.4. Månedsfortjeneste og avtalt lønn. Indeks. 2000=100

	Månedsfortjeneste ialt ¹					Avtalt lønn ²				
	Industri	Olje- og gassutvinning og bergverksdrift	Bygge- og anleggsvirksomhet	Samferdsel ³	Forretningsmessig tj. yting og eienomsdrift	Industri	Olje- og gassutvinning og bergverksdrift	Bygge- og anleggsvirksomhet	Samferdsel ³	Forretningsmessig tj. yting og eienomsdrift
2004										
2. kvartal	119,2	123,2	117,8	118,6	116,7	117,5	120,2	116,4	116,2	116,3
3. kvartal	121,4	121,6	117,4	116,7	118,2	120,0	121,9	119,5	117,2	118,2
4. kvartal	121,2	122,6	119,6	118,2	119,7	120,5	122,8	119,7	117,4	118,8
2005										
1. kvartal	122,9	129,5	119,9	120,5	120,3	121,2	123,4	119,7	118,6	118,8
2. kvartal	123,7	125,9	121,0	121,0	119,6	121,9	124,3	119,9	119,7	119,4
3. kvartal	124,7	123,3	123,0	118,9	121,0	123,8	124,4	123,3	121,4	121,2
4. kvartal	125,0	122,4	124,2	120,2	121,9	124,4	124,7	123,5	121,6	122,1
2006										
1. kvartal	127,3	137,0	124,5	124,8	123,8	124,6	124,9	123,6	122,9	122,2
2. kvartal*	128,2	130,5	126,2	125,8	124,1	125,9	128,6	124,0	124,1	122,6

¹ Månedsfortjeneste omfatter avtalt lønn, uregelmessige tillegg og bonus, provisjon og liknende. ² Avtalt lønn ved utgangen av kvartalet. ³ Eksklusive virksomheter i offentlig sektor med innrapportering av lønn til Arbeids- og administrasjonsdepartementet for ansatte i staten og til Kommunenes Sentralforbund for ansatte i kommunene. * Foreløpige tall.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

8.1. Utvalgte norske rentesatser. Prosent

	Utlånsrente ¹					Innskuddsrente ¹		NOK 3mnd eurorente	Effektiv rente på 10 års statsobl.
	Forretningsbanker ^{2,3}	Sparebanker	Statlige låneinstitutter	Forsikrings-selskap	Kredittforetak	Forretningsbanker ^{1,3}	Sparebanker		
2002	8,4	8,7	5,8	7,4	7,3	5,6	5,6	6,8	6,4
2003	6,0	6,4	5,5	5,5	6,0	3,2	3,2	4,0	5,0
2004	4,1	..	3,7	4,4	4,1	1,3	..	1,9	4,4
2005	3,9	..	3,3	4,1	3,4	1,4	..	2,1	3,7
2004									
2. kvartal	4,1	..	3,7	4,4	4,1	1,3	..	1,9	4,8
3. kvartal	4,1	..	3,6	4,5	4,0	1,3	..	1,9	4,3
4. kvartal	4,0	..	3,5	4,3	3,7	1,3	..	1,9	4,1
2005									
1. kvartal	3,9	..	3,4	4,3	3,5	1,3	..	1,9	3,9
2. kvartal	3,8	..	3,3	4,0	3,4	1,3	..	2,0	3,7
3. kvartal	3,9	..	3,3	4,0	3,4	1,5	..	2,2	3,6
4. kvartal	4,0	..	3,2	4,0	3,4	1,6	..	2,4	3,8
2006									
1. kvartal	4,1	..	3,2	4,0	3,4	1,8	..	2,5	3,7
2. kvartal	4,2	..	3,1	4,1	3,6	2,0	..	2,8	4,2

¹ Ved utgangen av kvartalet. ² Inkludert Postbanken. ³ Tall f.o.m. 2004 er snitt for alle banker. Kilde: Norges Bank.

8.2. Eurorenter og effektiv rente på statsobligasjoner. Prosent

	3 mnd eurorente ¹					Effektiv rente på 10 års statsobligasjon			
	Norge	Euro	USA	Japan	Storbritannia	Norge	Tyskland	USA	Japan
2001	7,12	4,24	3,73	0,14	4,96	6,24	4,81	5,11	1,34
2002	6,80	3,30	1,76	0,04	4,00	6,39	4,79	4,60	1,27
2003	3,99	2,31	1,17	-0,02	3,68	5,04	4,09	3,95	0,98
2004	1,89	2,09	1,58	-0,03	4,58	4,37	4,07	4,24	1,50
2005	2,10	2,17	3,53	0,02	4,70	3,75	3,39	4,28	1,40
2005									
Mars	1,90	2,12	2,98	0,02	4,92	4,02	3,73	4,48	1,46
April	1,94	2,12	3,11	0,02	4,88	3,87	3,51	4,33	1,32
Mai	1,98	2,11	3,24	0,02	4,83	3,70	3,35	4,14	1,27
Juni	2,04	2,10	3,40	0,00	4,77	3,55	3,19	3,99	1,25
Juli	2,11	2,11	3,58	0,01	4,59	3,56	3,23	4,16	1,26
August	2,13	2,12	3,78	0,02	4,53	3,62	3,25	4,24	1,43
September	2,24	2,13	3,88	0,02	4,53	3,49	3,09	4,18	1,39
Oktober	2,34	2,18	4,14	0,02	4,52	3,68	3,26	4,45	1,54
November	2,42	2,34	4,32	0,02	4,56	3,96	3,47	4,53	1,53
Desember	2,43	2,46	4,46	0,02	4,58	3,83	3,37	4,46	1,55
2006									
Januar	2,41	2,50	4,59	0,02	4,54	3,65	3,34	4,40	1,48
Februar	2,47	2,58	4,73	0,04	4,52	3,72	3,48	4,56	1,57
Mars	2,61	2,71	4,89	0,09	4,54	3,84	3,64	4,71	1,70
April	2,69	2,78	5,04	0,09	4,58	4,07	3,93	4,99	1,92
Mai	2,82	2,87	5,15	0,18	4,65	4,17	3,99	5,11	1,92
Juni	2,92	2,97	5,37	0,31	4,68	4,26	3,99	5,10	1,87
Juli	2,98	3,09	5,46	0,38	4,67	4,31	4,04	5,09	1,92
August	3,11	3,21	5,39	0,38	4,90	4,20	3,88	4,85	1,80

¹ Midtrente (bortsett fra for Euro).

Kilde: Norges Bank.

8.3. Valutakurser, Norges Banks penge- og kredittindikatorer og aksjekursindeks for Oslo Børs

	Valutakurser ¹		Importveid valutakurs (44 land) 1995=100	Industriens effektive valutakurs ² 1990=100	Pengemengdeindikator (M2) ³		Kredittindikator (K2) ³		Aksjekursindeks total. Oslo Børs. ² 1995=100
	NOK/Euro	NOK/USD			Mrd. kroner. Sesongjustert	Trend. Prosent endring fra forrige periode. Årlig rate	Mrd. kroner. Sesongjustert	Trend. Prosent endring fra forrige periode. Årlig rate	
2001	8,05	8,99	100,2	104,4	791,0	9,6	1 543,8	11,4	180,3
2002	7,51	7,97	91,6	96,7	852,8	7,7	1 670,2	8,2	146,3
2003	8,00	7,08	92,8	99,5	892,3	4,7	1 793,5	7,4	134,3
2004	8,37	6,74	95,6	103,3	936,7	4,8	1 931,5	7,7	203,7
2005	8,01	6,45	91,8	98,8	1 032,1	10,3	2 137,5	10,7	282,9
2005									
Mars	8,19	6,20	92,9	100,6	1 003,6	11,7	2 058,5	12,8	259,4
April	8,18	6,32	93,0	100,6	1 011,0	11,0	2 080,6	13,4	256,3
Mai	8,08	6,37	92,3	99,7	1 014,9	10,0	2 102,3	13,1	253,2
Juni	7,89	6,49	91,1	98,0	1 025,2	9,9	2 119,7	12,2	272,4
Juli	7,92	6,58	91,1	97,6	1 035,3	10,4	2 145,6	12,1	293,1
August	7,92	6,44	91,0	97,6	1 043,5	11,4	2 162,4	13,0	307,6
September	7,81	6,37	90,0	96,5	1 065,9	12,4	2 187,2	14,2	322,2
Oktober	7,83	6,52	90,4	96,6	1 060,0	13,4	2 217,0	14,8	301,5
November	7,83	6,64	90,5	96,5	1 075,1	13,8	2 237,8	15,0	308,7
Desember	7,97	6,73	92,3	98,5	1 095,6	13,2	2 272,6	15,0	327,5
2006									
Januar	8,04	6,64	93,0	99,4	1 091,7	11,6	2 292,7	14,6	282,9
Februar	8,06	6,75	93,6	99,8	1 104,9	9,9	2 318,8	14,0	358,8
Mars	7,98	6,64	92,2	98,4	1 114,8	10,0	2 344,9	13,6	379,1
April	7,84	6,38	90,3	96,5	1 124,9	12,0	2 362,1	13,5	407,3
Mai	7,80	6,11	89,3	95,9	1 132,4	13,3	2 386,4	14,0	397,9
Juni	7,86	6,22	90,0	96,7	1 155,7	13,4	2 422,1	14,8	364,9
Juli	7,94	6,26	90,8	97,6	1 159,5	12,7	2 450,1	15,3	378,4
August	7,99	6,24	91,4	98,3	..	..	..	..	380,7

¹ Representativ markedskurs (midtkurs). ² Månedsgjennomsnitt av daglige noteringer. ³ Sesongjusterte tall hentes fra Norges Bank. Trenden er beregnet av Statistisk sentralbyrå ved hjelp av sesongjusteringsprogrammet X12ARIMA.

Kilde: Norges Bank.

9.1. Eksport og import av varer. Millioner kroner. Sesongjustert

	Eksport								Import
	Varer i alt, u/skip og plattformer	Olje- og gass	Varer i alt u/skip, plattf. og råolje	Metaller	Verkstedsprodukter	Treforedlingsprodukter	Kjemiske produkter	Fisk og fiskeprodukter	Varer i alt, u/skip, plattf. og råolje
2001	521 364	304 808	216 263	38 837	24 248	13 947	27 474	29 478	283 592
2002	464 984	264 713	199 894	33 794	27 426	11 019	25 527	27 422	267 513
2003	470 477	268 647	201 504	37 944	26 274	10 603	26 675	24 994	276 417
2004	547 517	323 537	224 568	48 801	26 163	11 434	30 000	27 004	317 413
2005	660 630	407 329	253 344	50 633	30 624	11 274	31 828	31 184	349 080
2005									
Februar	50 204	30 609	20 486	4 744	2 494	958	2 754	2 578	27 731
Mars	50 467	31 083	20 780	4 381	2 964	942	2 686	2 359	27 291
April	55 777	33 567	20 656	4 148	2 440	887	2 632	2 515	28 100
Mai	53 282	33 169	20 349	4 065	2 067	926	2 631	2 352	28 694
Juni	53 116	32 294	20 253	4 206	2 311	987	2 505	2 385	28 560
Juli	54 880	34 689	21 208	3 992	2 439	899	2 747	2 650	31 404
August	58 793	36 908	21 735	4 101	2 544	1 008	2 557	2 614	29 366
September	56 888	35 370	21 265	4 298	2 596	846	2 547	2 576	29 233
Oktober	59 825	37 969	22 806	4 035	2 657	947	2 692	2 682	30 279
November	55 618	33 801	21 287	3 977	2 779	900	2 396	2 872	29 527
Desember	63 347	38 873	23 229	4 526	2 901	1 045	3 079	3 102	31 489
2006									
Januar	69 813	44 338	23 554	4 431	2 874	916	2 658	2 595	31 404
Februar	61 331	39 218	23 375	4 552	2 654	932	2 787	2 664	30 385
Mars	66 178	42 369	23 519	4 661	3 050	931	2 795	2 826	31 978
April	61 434	38 544	24 222	5 223	2 911	955	2 756	2 837	31 561
Mai	65 271	40 378	24 318	5 106	3 008	888	2 796	3 050	32 941
Juni	70 236	43 263	25 866	5 132	3 104	880	2 939	3 413	33 849
Juli	63 572	40 728	24 590	5 511	3 045	902	2 853	3 065	33 066

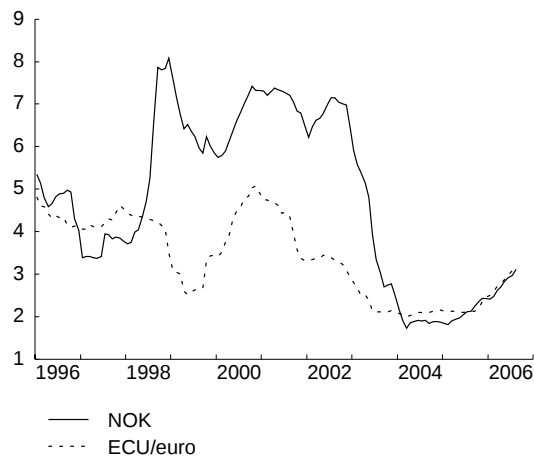
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

9.2. Utenriksregnskap. Millioner kroner

	Eksport i alt	Import i alt	Vare og tj.bal.	Rente- og stønadsbal.	Driftsbal.	Netto kap. overf.	Netto finansinv.	Norske inv. i utlandet	Utenl. inv. i Norge
2002	624 384	416 853	207 531	-13 641	193 890	-1 490	192 427	395 536	271 860
2003	637 373	425 759	211 614	-7 353	204 261	4 717	208 973	342 536	200 756
2004	732 444	489 612	242 832	-9 822	233 010	-1 021	231 982	441 432	267 490
2005	862 225	534 223	328 003	-11 464	316 539	..	312 393	625 775	322 203
2002									
1. kvartal	152 460	98 011	54 449	-7 619	46 830	-159	46 673	122 351	77 773
2. kvartal	159 561	108 785	50 776	-1 508	49 268	-217	49 060	70 450	45 970
3. kvartal	150 735	103 984	46 751	-2 618	44 133	-531	43 615	78 838	64 860
4. kvartal	161 628	106 073	55 555	-1 896	53 659	-583	53 079	123 897	83 257
2003									
1. kvartal	158 560	100 596	57 964	-4 871	53 093	36	53 130	110 151	68 456
2. kvartal	152 966	103 505	49 461	-4 094	45 367	-718	44 650	108 724	72 964
3. kvartal	153 925	109 737	44 188	5 877	50 065	514	50 572	16 413	-11 351
4. kvartal	171 922	111 921	60 001	-4 265	55 736	4 885	60 621	107 248	70 687
2004									
1. kvartal	177 039	113 235	63 804	-9 163	54 641	73	54 706	118 166	80 013
2. kvartal	176 965	118 841	58 124	-8 436	49 688	-494	49 193	233 050	176 031
3. kvartal	183 366	127 621	55 745	6 672	62 417	-230	62 189	128 330	81 051
4. kvartal	195 074	129 915	65 159	1 105	66 264	-370	65 894	-38 114	-69 605
2005									
1. kvartal	198 074	119 909	78 165	-2 191	75 974	..	75 461	171 606	103 601
2. kvartal	208 347	133 774	74 573	-19 018	55 555	..	55 358	150 650	87 719
3. kvartal	219 636	140 296	79 340	985	80 325	-474	79 851	177 454	81 362
4. kvartal	236 168	140 244	95 924	8 760	104 684	-2 962	101 722	126 065	49 521
2006									
1. kvartal	252 537	136 618	115 919	-27 490	88 429	..	88 361	290 483	197 775
2. kvartal	244 313	144 666	99 647	-6 011	93 636	-458	93 178	230 788	186 972

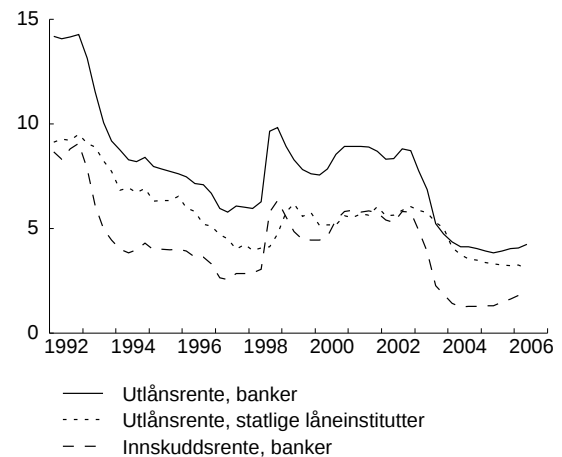
Kilde: Statistisk sentralbyrå

Fig. 8.1 3 måneders eurorente
Månedstall. Prosent

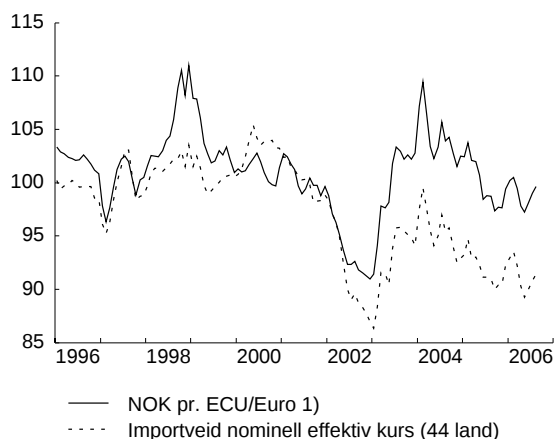
Kilde: Norges Bank.

Fig. 8.2 Utlånsrente og innskuddsrente
Kvartalstall. Prosent

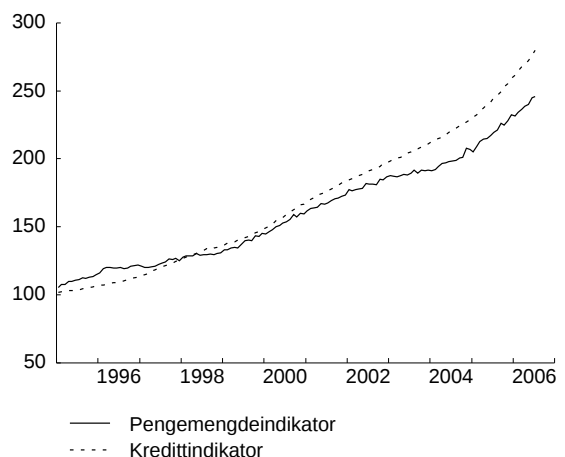
Kilde: Norges Bank.

Fig. 8.3 Valutakursindekser
1991=100. Månedstall

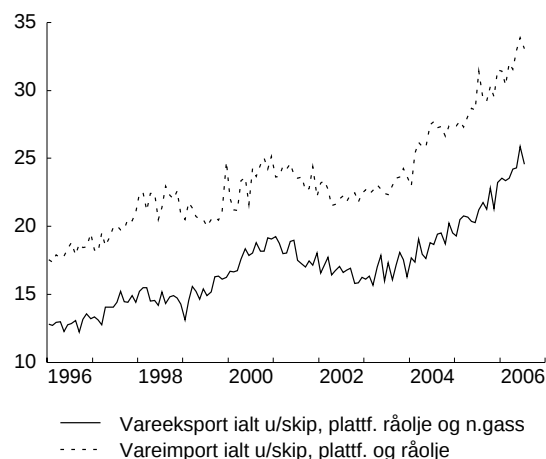
1) Representative markedskurser (midtkurser). Euro fra 1.1 1999
Kilde: Norges Bank.

Fig. 8.4 Norges Banks penge- og kredittindikator
Sesongjustert indeks. Månedstall. 1993=100

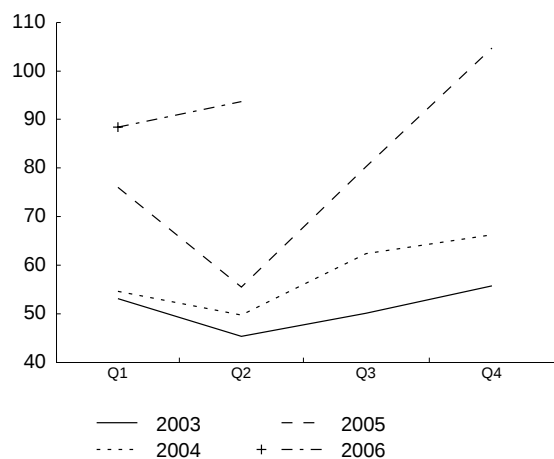
Kilde: Norges Bank.

Fig. 9.1 Utenrikshandel
Milliarder kroner. Sesongjusterte månedstall

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 9.2 Driftsbalansen
Kvartalstall. Milliarder kroner

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Nasjonalregnskap for Norge

Tabell

Side

1.	Makroøkonomiske hovedstørrelser. Løpende priser. Millioner kroner	18*
2.	Makroøkonomiske hovedstørrelser. Faste 2003-priser. Millioner kroner	19*
3.	Makroøkonomiske hovedstørrelser. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	20*
4.	Makroøkonomiske hovedstørrelser. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	21*
5.	Produksjon. Løpende priser. Millioner kroner	22*
6.	Produksjon. Faste 2003-priser. Millioner kroner	23*
7.	Produksjon. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	24*
8.	Produksjon. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	25*
9.	Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi. Løpende priser. Millioner kroner	26*
10.	Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi. Faste 2003-priser. Millioner kroner	27*
11.	Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	28*
12.	Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	29*
13.	Hovedtall for konsum. Løpende priser. Millioner kroner	30*
14.	Hovedtall for konsum. Faste 2003-priser. Millioner kroner	30*
15.	Hovedtall for konsum. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	31*
16.	Hovedtall for konsum. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	31*
17.	Konsum i husholdninger. Løpende priser. Millioner kroner	32*
18.	Konsum i husholdninger. Faste 2003-priser. Millioner kroner	32*
19.	Konsum i husholdninger. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	33*
20.	Konsum i husholdninger. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	33*
21.	Bruttoinvestering i fast realkapital. Løpende priser. Millioner kroner	34*
22.	Bruttoinvestering i fast realkapital. Faste 2003-priser. Millioner kroner	35*
23.	Bruttoinvestering i fast realkapital. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	36*
24.	Bruttoinvestering i fast realkapital. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	37*
25.	Eksport. Løpende priser. Millioner kroner	38*
26.	Eksport. Faste 2003-priser. Millioner kroner	39*
27.	Eksport. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	40*
28.	Eksport. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	41*
29.	Import. Løpende priser. Millioner kroner	42*
30.	Import. Faste 2003-priser. Millioner kroner	43*
31.	Import. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	44*
32.	Import. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	45*
33.	Sysselsatte personer. Lønnstakere og selvstendige. 1000	46*
34.	Sysselsatte personer. Lønnstakere og selvstendige. Prosentvis endring fra samme periode året før	47*
35.	Utførte timeverk. Lønnstakere og selvstendige. Millioner	48*
36.	Utførte timeverk. Lønnstakere og selvstendige. Prosentvis endring fra samme periode året før	49*
37.	Lønnskostnader etter næring. Løpende priser. Millioner kroner	50*
38.	Lønn per normalårsverk etter næring for lønnstakere. Prosentvis endring fra samme periode året før	51*

Tabell 1. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Løpende priser. Millioner kroner

	2004	2005	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	760 921	795 704	192 714	203 233	183 504	196 258	204 564	211 377	196 484	206 943
Konsum i husholdninger	728 941	760 608	184 793	195 072	174 694	187 637	195 863	202 414	187 012	197 563
Varekonsum	391 824	402 939	95 842	109 663	90 844	99 238	101 079	111 779	97 323	103 286
Tjenestekonsum	319 348	337 408	81 962	81 253	79 819	84 475	86 833	86 280	84 953	89 783
Husholdningenes kjøp i utlandet	38 577	42 429	13 334	8 620	8 449	10 037	14 601	9 342	9 124	11 031
Utlendingers kjøp i Norge	-20 809	-22 168	-6 346	-4 464	-4 418	-6 113	-6 650	-4 987	-4 388	-6 537
Konsum i ideelle organisasjoner	31 980	35 096	7 921	8 162	8 810	8 621	8 702	8 963	9 472	9 380
Konsum i offentlig forvaltning	370 787	387 515	91 677	96 395	94 550	98 442	94 907	99 616	103 947	100 281
Konsum i statsforvaltningen	197 532	205 105	49 967	50 426	50 016	51 652	51 740	51 697	54 537	52 883
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	166 801	175 724	42 385	42 548	42 702	44 239	44 503	44 280	47 334	45 912
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	30 731	29 381	7 582	7 878	7 314	7 414	7 237	7 417	7 203	6 971
Konsum i kommuneforvaltningen	173 255	182 410	41 710	45 969	44 534	46 790	43 167	47 919	49 411	47 397
Bruttoinvestering i fast realkapital	309 841	356 333	77 178	91 175	80 697	86 701	86 220	102 715	90 326	97 474
Utvinning og rørtransport	71 284	88 227	18 317	20 230	18 526	22 847	21 836	25 018	19 750	23 349
Tjenester tilknyttet utvinning	883	-1 491	42	703	112	-2 785	1 115	67	4	16
Utenriks sjøfart	10 625	17 564	2 247	5 486	4 454	4 819	1 962	6 329	6 317	4 627
Fastlands-Norge	227 049	252 033	56 571	64 756	57 605	61 820	61 307	71 302	64 255	69 482
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	177 063	201 257	44 213	49 278	47 163	49 836	49 158	55 100	53 101	53 564
Næringer	110 020	121 749	27 592	30 931	27 056	30 085	30 194	34 415	30 612	31 996
Industri og bergverk	19 943	22 682	5 104	5 892	4 024	5 356	5 265	8 038	4 507	5 602
Annen vareproduksjon	21 417	22 837	5 563	5 980	4 533	6 299	6 237	5 768	5 084	6 165
Tjenester	68 660	76 229	16 925	19 059	18 499	18 430	18 692	20 609	21 020	20 230
Boliger (husholdninger)	67 044	79 508	16 622	18 347	20 107	19 752	18 964	20 685	22 489	21 568
Offentlig forvaltning	49 986	50 777	12 358	15 478	10 442	11 984	12 149	16 202	11 154	15 918
Lagerendring og statistiske avvik	32 552	36 288	6 844	2 147	11 125	12 154	10 926	2 083	18 070	7 341
Bruttoinvestering i alt	342 393	392 621	84 021	93 322	91 822	98 855	97 146	104 798	108 396	104 816
Innenlandsk sluttanvendelse	1 474 101	1 575 839	368 412	392 950	369 875	393 556	396 617	415 791	408 827	412 039
Etterspørsel fra Fastlands-Norge (utenom lagerendring)	1 358 757	1 435 252	340 962	364 384	335 658	356 521	360 778	382 294	364 687	376 706
Etterspørsel fra offentlig forvaltning	420 773	438 292	104 035	111 873	104 992	110 426	107 056	115 817	115 101	116 199
Eksport i alt	732 444	862 225	183 366	195 074	198 074	208 347	219 636	236 167	252 537	244 313
Tradisjonelle varer	209 808	229 554	51 041	57 505	54 724	55 811	55 709	63 309	64 728	66 483
Råolje og naturgass	335 932	427 938	85 453	90 003	96 353	100 331	109 581	121 673	135 666	123 221
Skip, plattformer og fly	9 408	11 107	1 803	1 272	1 223	5 366	3 437	1 081	1 254	1 814
Tjenester	177 296	193 626	45 069	46 294	45 774	46 839	50 909	50 104	50 889	52 795
Samlet sluttanvendelse	2 206 545	2 438 064	551 778	588 025	567 949	601 903	616 254	651 958	661 364	656 352
Import i alt	489 612	534 223	127 621	129 915	119 909	133 774	140 296	140 244	136 618	144 666
Tradisjonelle varer	323 019	351 128	80 650	85 591	79 396	89 619	88 030	94 083	95 249	96 530
Råolje og naturgass	1 872	3 863	663	576	759	577	751	1 776	681	234
Skip, plattformer og fly	13 214	12 081	3 162	4 401	2 446	3 017	3 111	3 507	3 314	5 172
Tjenester	151 507	167 151	43 146	39 347	37 308	40 561	48 404	40 878	37 374	42 730
Bruttonasjonalprodukt ¹	1 716 933	1 903 841	424 157	458 110	448 040	468 129	475 958	511 714	524 746	511 686
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge ¹	1 332 315	1 410 273	329 307	353 140	337 062	354 241	345 843	373 126	374 011	369 588
Oljevirksomhet og utenriks sjøfart	384 618	493 568	94 850	104 970	110 978	113 888	130 114	138 588	150 735	142 098
Fastlands-Norge(basisverdi)	1 166 074	1 231 773	287 927	308 268	295 020	309 968	301 112	325 673	329 294	322 326
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	898 987	952 241	222 186	237 843	227 210	238 594	233 264	253 173	254 171	251 208
Industri og bergverk	165 921	168 491	39 773	43 320	41 235	44 083	39 256	43 918	46 091	45 081
Annen vareproduksjon	126 176	140 110	32 709	33 843	34 318	31 409	35 275	39 108	41 487	35 632
Tjenester inkl. boligjenester	606 891	643 640	149 703	160 680	151 657	163 102	158 733	170 147	166 593	170 494
Offentlig forvaltning	267 087	279 532	65 741	70 425	67 810	71 374	67 848	72 501	75 123	71 118
Korreksjonsposter	166 241	178 499	41 380	44 872	42 042	44 273	44 731	47 453	44 718	47 263

¹ Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi.

Tabell 2. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Faste 2003-priser. Millioner kroner

	2004	2005	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2
Konsum i husholdninger										
og ideelle organisasjoner	753 923	779 193	190 516	201 073	181 580	191 752	199 319	206 542	190 257	197 770
Konsum i husholdninger	722 765	745 772	182 873	193 209	173 116	183 548	191 056	198 052	181 323	189 088
Varekonsum	394 044	404 607	96 366	110 370	92 634	99 100	100 879	111 994	96 991	101 040
Tjenestekonsum	313 188	322 375	80 339	79 055	76 899	80 789	82 924	81 763	79 842	83 761
Husholdningenes kjøp i utlandet	35 984	40 047	12 403	8 143	7 878	9 515	13 613	9 040	8 629	10 374
Utlendingers kjøp i Norge	-20 451	-21 257	-6 235	-4 359	-4 295	-5 855	-6 361	-4 745	-4 139	-6 087
Konsum i ideelle organisasjoner	31 159	33 421	7 644	7 864	8 465	8 204	8 263	8 490	8 934	8 682
Konsum i offentlig forvaltning	362 156	367 604	88 951	93 210	90 608	93 502	89 605	93 890	96 303	91 228
Konsum i statsforvaltningen	192 590	193 894	48 281	48 833	47 768	48 846	48 538	48 742	50 031	47 764
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	163 013	166 316	41 046	41 319	40 841	41 894	41 784	41 797	43 503	41 629
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	29 577	27 579	7 235	7 514	6 927	6 953	6 754	6 945	6 528	6 135
Konsum i kommuneforvaltningen	169 567	173 710	40 669	44 378	42 840	44 655	41 067	45 148	46 272	43 464
Bruttoinvestering i fast realkapital	298 950	331 663	74 157	86 818	75 708	80 393	80 557	95 005	81 522	87 677
Utvinning og rørtransport	68 568	79 280	17 389	19 283	16 883	20 482	19 482	22 434	16 876	20 123
Tjenester tilknyttet utvinning	840	-1 635	40	667	105	-2 790	988	62	4	14
Utenriks sjøfart	9 775	14 821	2 111	4 627	3 908	4 010	1 730	5 173	5 201	3 606
Fastlands-Norge	219 768	239 196	54 617	62 242	54 812	58 691	58 357	67 337	59 440	63 933
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	171 329	191 150	42 701	47 317	44 877	47 327	46 891	52 055	49 030	49 085
Næringer	106 591	116 997	26 750	29 782	25 961	28 865	29 269	32 903	28 477	29 582
Industri og bergverk	19 562	22 219	5 002	5 788	3 928	5 232	5 186	7 873	4 352	5 400
Annen vareproduksjon	20 855	22 009	5 402	5 831	4 347	6 065	6 048	5 549	4 799	5 826
Tjenester	66 174	72 769	16 346	18 163	17 686	17 568	18 035	19 481	19 326	18 356
Boliger (husholdninger)	64 738	74 153	15 951	17 535	18 917	18 462	17 622	19 152	20 553	19 502
Offentlig forvaltning	48 439	48 046	11 916	14 925	9 934	11 364	11 466	15 282	10 410	14 848
Lagerendring og statistiske avvik	33 108	36 007	7 339	2 548	11 058	11 948	9 884	3 118	18 653	7 870
Bruttoinvestering i alt	332 058	367 670	81 496	89 366	86 766	92 341	90 440	98 123	100 174	95 547
Innenlandsk sluttanvendelse	1 448 138	1 514 467	360 963	383 649	358 954	377 595	379 363	398 555	386 734	384 545
Etterspørsel fra Fastlands-Norge (utenom lagerendring)	1 335 847	1 385 994	334 084	356 525	327 000	343 945	347 280	367 769	346 000	352 931
Etterspørsel fra offentlig forvaltning	410 595	415 651	100 867	108 135	100 542	104 866	101 071	109 172	106 713	106 076
Eksport i alt	640 937	645 523	153 379	162 261	158 371	163 763	157 644	165 746	167 583	162 728
Tradisjonelle varer	193 477	204 614	46 155	52 478	49 851	50 435	48 866	55 462	53 766	53 150
Råolje og naturgass	278 867	267 301	65 360	68 902	68 908	67 634	63 051	67 708	68 416	61 986
Skip, plattformer og fly	8 584	9 559	1 662	1 268	815	4 982	2 816	947	1 353	1 978
Tjenester	160 010	164 049	40 202	39 612	38 797	40 713	42 910	41 629	44 048	45 614
Samlet sluttanvendelse	2 089 075	2 159 990	514 342	545 910	517 324	541 358	537 007	564 301	554 317	547 273
Import i alt	463 796	498 003	119 756	121 327	111 832	125 905	130 308	129 957	126 132	133 954
Tradisjonelle varer	309 040	334 603	76 537	81 916	75 424	85 574	83 835	89 770	88 811	90 468
Råolje og naturgass	1 511	2 355	536	416	554	395	419	987	360	128
Skip, plattformer og fly	11 672	8 991	2 825	3 589	1 864	2 276	2 256	2 595	2 236	3 568
Tjenester	141 573	152 054	39 857	35 406	33 990	37 661	43 798	36 605	34 726	39 789
Bruttonasjonalprodukt ¹	1 625 279	1 661 987	394 586	424 584	405 492	415 453	406 699	434 344	428 185	413 320
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge ¹	1 305 000	1 352 637	321 748	343 717	326 688	338 635	331 695	355 619	350 664	340 167
Oljevirksomhet og utenriks sjøfart	320 279	309 351	72 838	80 867	78 804	76 818	75 004	78 725	77 521	73 152
Fastlands-Norge(basisverdi)	1 147 605	1 192 690	283 024	299 803	290 023	299 217	291 690	311 759	313 214	300 953
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	886 447	927 417	219 278	231 639	225 086	231 454	227 566	243 311	243 115	236 188
Industri og bergverk	164 025	167 947	38 971	42 940	41 147	43 224	39 718	43 858	45 189	42 729
Annen vareproduksjon	124 282	133 844	32 172	32 742	34 306	30 218	33 526	35 794	36 887	29 846
Tjenester inkl. boligjenester	598 140	625 626	148 135	155 957	149 633	158 012	154 322	163 658	161 040	163 613
Offentlig forvaltning	261 158	265 273	63 747	68 165	64 938	67 763	64 124	68 448	70 098	64 765
Korreksjonsposter	157 395	159 946	38 723	43 914	36 665	39 418	40 004	43 860	37 451	39 214

¹ Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi.

Tabell 3. Makroøkonomiske hovedstørrelser.
Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	2004	2005	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	4,7	3,4	4,0	4,7	1,6	4,4	4,6	2,7	4,8	3,1
Konsum i husholdninger	4,7	3,2	4,0	4,7	1,4	4,3	4,5	2,5	4,7	3,0
Varekonsum	5,4	2,7	3,9	5,0	-0,0	4,7	4,7	1,5	4,7	2,0
Tjenestekonsum	3,3	2,9	3,2	3,5	2,0	3,0	3,2	3,4	3,8	3,7
Husholdningenes kjøp i utlandet	12,3	11,3	10,1	15,5	14,4	11,3	9,8	11,0	9,5	9,0
Utlendingers kjøp i Norge	8,9	3,9	4,5	8,4	2,9	3,0	2,0	8,9	-3,6	4,0
Konsum i ideelle organisasjoner	5,0	7,3	4,8	5,0	6,3	6,7	8,1	8,0	5,5	5,8
Konsum i offentlig forvaltning	2,2	1,5	1,5	4,6	-1,4	6,1	0,7	0,7	6,3	-2,4
Konsum i statsforvaltningen	2,9	0,7	2,7	4,8	-1,4	3,8	0,5	-0,2	4,7	-2,2
Konsum i statsforvaltningen, sivil	3,8	2,0	3,7	5,8	-0,1	5,3	1,8	1,2	6,5	-0,6
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	-1,4	-6,8	-2,1	-0,7	-8,4	-4,3	-6,6	-7,6	-5,8	-11,8
Konsum i kommuneforvaltningen	1,5	2,4	0,1	4,5	-1,4	8,7	1,0	1,7	8,0	-2,7
Bruttoinvestering i fast realkapital	8,1	10,9	6,4	24,7	14,1	12,3	8,6	9,4	7,7	9,1
Utvinning og rørtransport	7,8	15,6	3,0	23,0	13,5	20,4	12,0	16,3	-0,0	-1,7
Tjenester tilknyttet utvinning	119,3	..	-81,6	..	210,1	..	..	-90,8	-96,6	..
Utenriks sjøfart	11,7	51,6	-14,7	..	111,6	237,1	-18,1	11,8	33,1	-10,1
Fastlands-Norge	7,8	8,8	9,0	13,2	10,5	10,1	6,8	8,2	8,4	8,9
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	9,6	11,6	13,7	13,0	14,0	12,9	9,8	10,0	9,3	3,7
Næringer	8,0	9,8	12,5	9,7	8,4	10,6	9,4	10,5	9,7	2,5
Industri og bergverk	7,3	13,6	19,6	8,7	-0,8	8,7	3,7	36,0	10,8	3,2
Annen vareproduksjon	9,9	5,5	9,8	7,2	5,3	10,4	12,0	-4,9	10,4	-3,9
Tjenester	7,6	10,0	11,3	10,8	11,5	11,2	10,3	7,3	9,3	4,5
Boliger (husholdninger)	12,3	14,5	15,9	19,1	22,6	16,7	10,5	9,2	8,7	5,6
Offentlig forvaltning	1,9	-0,8	-5,0	13,9	-3,0	0,0	-3,8	2,4	4,8	30,7
Lagerendring og statistiske avvik	131,9	8,8	149,3	62,0	-34,1	85,8	34,7	22,4	68,7	-34,1
Bruttoinvestering i alt	14,2	10,7	11,3	25,9	4,3	18,3	11,0	9,8	15,5	3,5
Innenlandsk sluttanvendelse	6,1	4,6	4,9	9,0	1,5	8,0	5,1	3,9	7,7	1,8
Etterspørsel fra Fastlands-Norge (utenom lagerendring)	4,5	3,8	4,1	6,1	2,1	5,8	3,9	3,2	5,8	2,6
Etterspørsel fra offentlig forvaltning	2,2	1,2	0,7	5,8	-1,5	5,4	0,2	1,0	6,1	1,2
Eksport i alt	0,6	0,7	0,9	-3,5	-4,0	2,2	2,8	2,1	5,8	-0,6
Tradisjonelle varer	3,4	5,8	2,8	5,6	2,1	9,6	5,9	5,7	7,9	5,4
Råolje og naturgass	-0,7	-4,1	0,6	-5,7	-7,4	-3,7	-3,5	-1,7	-0,7	-8,4
Skip, plattformer og fly	-44,6	11,4	-50,1	-79,7	-68,1	60,7	69,5	-25,3	66,1	-60,3
Tjenester	3,9	2,5	3,6	1,2	-1,2	-0,5	6,7	5,1	13,5	12,0
Samlet sluttanvendelse	4,3	3,4	3,7	4,9	-0,3	6,1	4,4	3,4	7,2	1,1
Import i alt	8,9	7,4	11,2	11,4	3,0	10,3	8,8	7,1	12,8	6,4
Tradisjonelle varer	10,2	8,3	13,4	10,8	2,5	11,1	9,5	9,6	17,7	5,7
Råolje og naturgass	-17,1	55,8	64,3	-3,2	163,9	13,1	-21,9	137,3	-35,1	-67,5
Skip, plattformer og fly	14,5	-23,0	10,2	80,7	-35,6	-3,7	-20,1	-27,7	20,0	56,8
Tjenester	6,2	7,4	6,9	8,9	6,4	9,6	9,9	3,4	2,2	5,7
Bruttonasjonalprodukt ¹	3,1	2,3	1,8	3,2	-1,1	4,9	3,1	2,3	5,6	-0,5
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge ¹	3,8	3,7	3,4	5,0	0,5	7,7	3,1	3,5	7,3	0,5
Oljevirksomhet og utenriks sjøfart	0,4	-3,4	-4,7	-4,0	-7,3	-5,8	3,0	-2,6	-1,6	-4,8
Fastlands-Norge(basisverdi)	3,6	3,9	3,4	4,5	0,5	8,3	3,1	4,0	8,0	0,6
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	4,0	4,6	4,0	4,3	1,4	8,4	3,8	5,0	8,0	2,0
Industri og bergverk	4,7	2,4	5,2	5,8	-2,8	8,6	1,9	2,1	9,8	-1,1
Annen vareproduksjon	3,3	7,7	1,8	4,1	5,6	12,4	4,2	9,3	7,5	-1,2
Tjenester inkl. boligjenester	3,9	4,6	4,2	4,0	1,7	7,6	4,2	4,9	7,6	3,5
Offentlig forvaltning	2,2	1,6	1,1	5,1	-2,5	8,2	0,6	0,4	7,9	-4,4
Korreksjonsposter	5,3	1,6	3,4	8,5	0,2	3,3	3,3	-0,1	2,1	-0,5

¹ Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi.

Tabell 4. Makroøkonomiske hovedstørrelser.
Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	2004	2005	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2
Konsum i husholdninger										
og ideelle organisasjoner	0,9	1,2	1,4	1,2	0,7	1,3	1,5	1,3	2,2	2,2
Konsum i husholdninger	0,9	1,1	1,4	1,2	0,6	1,2	1,5	1,2	2,2	2,2
Varekonsum	-0,6	0,2	0,5	0,3	-0,9	0,2	0,7	0,5	2,3	2,1
Tjenestekonsum	2,0	2,6	1,9	2,3	2,5	2,7	2,6	2,7	2,5	2,5
Husholdningenes kjøp i utlandet	7,2	-1,2	5,1	2,9	-2,1	-0,7	-0,2	-2,4	-1,4	0,8
Utlendingers kjøp i Norge	1,7	2,5	1,7	2,3	2,0	2,5	2,7	2,6	3,1	2,9
Konsum i ideelle organisasjoner	2,6	2,3	2,7	2,6	2,9	3,0	1,6	1,7	1,9	2,8
Konsum i offentlig forvaltning	2,4	3,0	2,6	2,7	3,3	3,2	2,8	2,6	3,4	4,4
Konsum i statsforvaltningen	2,6	3,1	2,7	2,8	3,4	3,5	3,0	2,7	4,1	4,7
Konsum i statsforvaltningen, sivil	2,3	3,3	2,4	2,4	3,4	3,6	3,1	2,9	4,1	4,4
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	3,9	2,5	4,8	4,8	3,3	2,7	2,2	1,8	4,5	6,6
Konsum i kommuneforvaltningen	2,2	2,8	2,4	2,7	3,2	2,9	2,5	2,5	2,7	4,1
Bruttoinvestering i fast realkapital	3,6	3,7	4,0	5,4	4,3	4,8	2,8	2,9	3,9	3,1
Utvinning og rørtransport	4,0	7,0	4,2	4,1	7,4	8,2	6,4	6,3	6,6	4,0
Tjenester tilknyttet utvinning	5,1	-13,2	3,6	4,5	3,2	-3,5	6,8	3,0	5,6	12,0
Utenriks sjøfart	8,7	9,0	6,5	-17,2	20,8	24,4	6,6	3,2	6,6	6,8
Fastlands-Norge	3,3	2,0	3,8	5,0	2,5	2,3	1,4	1,8	2,9	3,2
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	3,3	1,9	3,8	5,7	2,4	2,3	1,2	1,6	3,1	3,6
Næringer	3,2	0,8	3,7	6,5	1,2	1,4	0,0	0,7	3,1	3,8
Industri og bergverk	1,9	0,1	1,9	1,5	0,5	0,3	-0,5	0,3	1,1	1,3
Annen vareproduksjon	2,7	1,0	3,0	2,0	2,0	0,9	0,1	1,4	1,6	1,9
Tjenester	3,8	1,0	4,5	9,8	1,1	1,9	0,1	0,8	4,0	5,1
Boliger (husholdninger)	3,6	3,5	4,1	4,0	4,2	3,6	3,3	3,2	2,9	3,4
Offentlig forvaltning	3,2	2,4	3,7	2,9	2,9	2,4	2,2	2,2	1,9	1,7
Lagerendring og statistiske avvik	-1,7	2,5	-18,8	36,6	0,5	-3,2	18,6	-20,7	-3,7	-8,3
Bruttoinvestering i alt	3,1	3,6	3,2	5,3	4,0	3,9	4,2	2,3	2,2	2,5
Innenlandsk sluttanvendelse	1,8	2,2	2,1	2,5	2,2	2,4	2,4	1,9	2,6	2,8
Etterspørsel fra Fastlands-Norge (utenom lagerendring)	1,7	1,8	2,1	2,3	1,7	2,0	1,8	1,7	2,7	3,0
Etterspørsel fra offentlig forvaltning	2,5	2,9	2,7	2,8	3,3	3,1	2,7	2,5	3,3	4,0
Eksport i alt	14,3	16,9	18,2	17,6	16,6	15,2	16,5	18,5	20,5	18,0
Tradisjonelle varer	8,4	3,5	9,6	7,5	3,6	2,8	3,1	4,2	9,7	13,0
Råolje og naturgass	20,5	32,9	29,5	30,0	29,0	30,4	32,9	37,6	41,8	34,0
Skip, plattformer og fly	9,6	6,0	22,6	-13,8	36,9	-5,5	12,5	13,8	-38,3	-14,9
Tjenester	10,8	6,5	9,2	12,9	10,6	6,9	5,8	3,0	-2,1	0,6
Samlet sluttanvendelse	5,6	6,9	7,0	7,0	6,7	6,4	7,0	7,3	8,7	7,9
Import i alt	5,6	1,6	4,6	4,1	2,8	2,0	1,0	0,8	1,0	1,6
Tradisjonelle varer	4,5	0,4	4,1	2,3	1,0	0,7	-0,4	0,3	1,9	1,9
Råolje og naturgass	23,9	32,4	21,9	36,2	26,2	26,0	45,0	29,9	38,3	24,9
Skip, plattformer og fly	13,2	18,7	9,8	23,6	22,5	22,9	23,2	10,2	12,9	9,3
Tjenester	7,0	2,7	4,9	6,2	5,4	3,5	2,1	0,5	-1,9	-0,3
Bruttonasjonalprodukt ¹	5,6	8,4	7,5	7,9	7,7	7,8	8,9	9,2	10,9	9,9
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge ¹	2,1	2,1	2,7	2,8	2,1	2,3	1,9	2,1	3,4	3,9
Oljevirksomhet og utenriks sjøfart	20,1	32,9	28,5	29,5	29,9	30,6	33,2	35,6	38,1	31,0
Fastlands-Norge(basisverdi)	1,6	1,6	2,2	2,6	1,5	1,9	1,5	1,6	3,4	3,4
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	1,4	1,2	2,0	2,5	0,9	1,5	1,2	1,3	3,6	3,2
Industri og bergverk	1,2	-0,8	1,0	0,7	0,5	-0,1	-3,2	-0,7	1,8	3,4
Annen vareproduksjon	1,5	3,1	7,7	4,2	-0,1	3,2	3,5	5,7	12,4	14,9
Tjenester inkl. boligjenester	1,5	1,4	1,1	2,7	1,2	1,7	1,8	0,9	2,1	1,0
Offentlig forvaltning	2,3	3,0	2,8	3,0	3,9	3,1	2,6	2,5	2,6	4,3
Korreksjonsposter	5,6	5,7	6,3	3,9	6,7	5,5	4,6	5,9	4,1	7,3

¹ Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi.

Tabell 5. Produksjon. Løpende priser. Millioner kroner

	2004	2005	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2
Produksjon i alt.	2 844 304	3 121 158	698 996	757 927	736 095	773 544	775 404	836 115	851 069	839 561
Jordbruk og skogbruk	31 685	31 771	11 831	6 715	6 352	6 844	11 171	7 404	6 330	6 870
Fiske,fangst og fiskeoppdrett	22 459	27 355	5 595	6 248	6 562	5 810	6 502	8 482	7 722	7 532
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	393 882	506 203	97 033	106 271	111 166	117 947	133 282	143 809	154 765	148 291
Utvinning av råolje og naturgass.	369 712	469 053	91 588	101 640	105 465	107 320	124 436	131 832	144 576	134 436
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning.	24 170	37 150	5 445	4 631	5 700	10 627	8 846	11 977	10 189	13 855
Bergverksdrift	8 444	8 147	2 471	2 321	1 840	2 267	2 071	1 969	1 739	2 382
Industri	525 860	556 517	126 273	139 580	133 971	140 908	134 217	147 421	154 557	148 922
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	124 257	123 998	30 192	32 286	29 196	30 328	30 339	34 135	32 235	30 856
Tekstil- og bekledningsindustri	5 435	5 440	1 211	1 491	1 383	1 380	1 170	1 508	1 623	1 442
Trelast- og trevareindustri	20 465	22 240	4 648	5 457	5 242	6 104	5 085	5 809	5 860	5 566
Treforedling	19 794	19 155	4 936	5 073	4 818	4 947	4 731	4 659	4 734	4 157
Forlag og grafisk industri	37 962	39 317	9 013	9 684	9 761	10 130	9 351	10 075	10 635	9 636
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri.	71 575	87 319	17 206	19 804	19 450	20 966	22 895	24 008	24 574	25 301
Kjemiske råvarer.	26 853	27 404	6 723	7 082	7 151	6 938	6 630	6 684	7 766	7 788
Metallindustri.	52 464	52 598	12 953	13 937	13 338	13 922	12 667	12 671	15 571	16 159
Verkstedindustri	101 769	108 293	23 765	27 307	26 708	27 899	24 882	28 805	30 685	27 929
Bygging av skip og oljeplattformer.	47 896	53 171	11 498	12 949	12 560	13 556	12 354	14 700	16 219	15 698
Møbelindustri og annen industri	17 389	17 584	4 126	4 509	4 365	4 737	4 114	4 368	4 655	4 390
Kraftforsyning	46 413	52 128	9 368	13 246	14 383	11 714	10 800	15 231	18 042	12 818
Vannforsyning	3 659	3 846	915	914	961	961	962	962	1 024	1 024
Bygge- og anleggsvirksomhet	183 752	206 544	44 056	50 435	48 747	53 073	49 072	55 652	56 799	56 257
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	247 595	262 688	60 363	69 968	58 794	65 324	65 426	73 144	66 498	69 347
Hotell- og restaurantvirksomhet	44 715	47 299	12 449	11 016	9 853	12 055	13 377	12 014	10 726	12 964
Rørtransport	24 061	25 941	4 993	6 717	6 710	6 093	6 113	7 024	6 878	6 314
Utenriks sjøfart	95 303	98 290	23 579	25 110	25 426	24 145	24 513	24 207	23 940	23 697
Transport ellers	149 080	158 639	37 829	39 580	35 198	40 753	40 447	42 240	38 824	43 564
Post og telekommunikasjon	83 647	86 234	20 766	21 715	20 825	21 237	21 533	22 639	22 450	22 014
Finansiell tjenesteyting	91 789	96 869	23 243	23 290	23 312	24 050	24 766	24 740	24 555	25 147
Boligtjenester (husholdninger)	104 980	110 632	26 341	26 697	27 101	27 480	27 824	28 227	28 809	29 212
Forretningsmessig tjenesteyting	289 574	321 122	68 360	79 273	77 316	81 355	75 041	87 410	89 696	88 473
Offentlig administrasjon og forsvar.	130 754	133 275	33 016	33 522	32 617	33 630	33 461	33 567	34 759	33 579
Undervisning	94 493	99 406	21 754	25 374	24 788	25 684	22 243	26 691	27 468	25 823
Helse- og sosialtjenester	181 732	192 563	46 016	46 711	46 711	48 376	48 568	48 907	50 946	50 114
Andre sosiale og personlige tjenester	90 427	95 690	22 746	23 224	23 464	23 837	24 013	24 376	24 543	25 217
Fastlands-Norge	2 331 059	2 490 724	573 391	619 830	592 794	625 359	611 496	661 075	665 485	661 259

Offentlig forvaltning	383 988	399 989	94 967	99 646	97 921	101 486	97 962	102 620	106 795	102 791
Statsforvaltningen	187 376	195 159	47 428	47 886	47 527	49 167	49 253	49 212	52 004	50 353
Sivil forvaltning	157 056	166 194	39 944	40 120	40 317	41 860	42 115	41 902	44 891	43 461
Forsvar	30 320	28 966	7 484	7 766	7 211	7 307	7 138	7 310	7 113	6 892
Kommuneforvaltningen	196 612	204 830	47 539	51 760	50 394	52 319	48 709	53 408	54 792	52 438

Tabell 6. Produksjon. Faste 2003-priser. Millioner kroner

	2004	2005	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2
Produksjon i alt.	2 712 515	2 794 971	657 835	706 030	679 834	702 982	682 037	730 117	724 430	708 348
Jordbruk og skogbruk	31 938	31 970	11 982	6 806	6 331	6 832	11 340	7 467	6 322	6 856
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	20 311	21 442	4 974	5 451	5 580	4 912	4 820	6 130	5 733	4 770
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	331 352	323 321	75 561	82 642	80 224	80 726	78 846	83 525	80 294	77 646
Utvinning av råolje og naturgass	307 290	291 852	70 291	77 971	75 360	71 965	71 168	73 359	72 289	66 831
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	24 062	31 469	5 270	4 670	4 864	8 762	7 677	10 165	8 006	10 816
Bergverksdrift	7 790	7 270	2 116	2 079	1 701	2 105	1 695	1 769	1 561	2 171
Industri	504 447	515 566	119 971	131 951	126 525	131 516	122 954	134 572	138 147	130 289
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	121 969	118 492	29 492	31 151	28 528	29 503	28 801	31 660	30 051	28 596
Tekstil- og bekledningsindustri	5 355	5 341	1 196	1 439	1 354	1 353	1 157	1 478	1 578	1 401
Trelast- og trevareindustri	20 227	21 640	4 594	5 384	5 162	5 917	4 928	5 633	5 672	5 352
Treforedling	19 481	19 084	4 829	5 051	4 789	4 915	4 716	4 665	4 701	4 176
Forlag og grafisk industri	37 923	39 291	8 997	9 678	9 760	10 111	9 344	10 076	10 620	9 614
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	66 408	71 192	15 431	17 906	17 465	17 663	17 411	18 653	18 624	18 306
Kjemiske råvarer	24 880	24 233	6 181	6 377	6 286	6 137	5 960	5 851	6 472	6 454
Metallindustri	45 621	45 583	11 065	11 875	11 372	11 897	11 223	11 091	12 085	11 586
Verkstedindustri	99 533	104 334	23 169	26 507	25 725	26 893	23 992	27 723	29 145	26 590
Bygging av skip og oljeplattformer	45 895	49 201	10 947	12 178	11 810	12 512	11 397	13 482	14 725	13 985
Møbelindustri og annen industri	17 156	17 175	4 070	4 406	4 274	4 614	4 025	4 261	4 474	4 229
Kraftforsyning	49 257	57 594	10 111	13 950	16 639	12 923	11 955	16 076	17 170	11 655
Vannforsyning	3 608	3 739	902	901	935	934	935	935	982	982
Bygge- og anleggsvirksomhet	177 607	192 449	42 302	48 026	45 989	49 614	45 601	51 245	51 783	50 705
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	243 355	252 414	59 521	67 966	58 512	62 377	62 136	69 389	62 293	64 135
Hotell- og restaurantvirksomhet	43 803	45 902	12 249	10 705	9 581	11 674	13 103	11 544	10 169	12 237
Rørtransport	23 031	24 203	4 599	6 396	6 441	5 783	5 469	6 509	6 595	5 661
Utenriks sjøfart	83 993	78 762	20 229	20 017	20 397	20 622	19 040	18 703	20 556	21 111
Transport ellers	147 985	153 579	38 193	38 298	34 678	39 198	39 595	40 108	36 632	40 845
Post og telekommunikasjon	84 401	87 409	21 064	22 087	21 225	21 484	21 832	22 867	22 719	22 088
Finansiell tjenesteyting	91 138	97 229	23 011	22 427	23 142	24 476	24 826	24 785	25 865	26 735
Boligtjenester (husholdninger)	103 070	106 520	25 838	26 070	26 299	26 492	26 720	27 010	27 298	27 542
Forretningsmessig tjenesteyting	280 510	302 908	65 813	75 882	73 686	76 737	70 517	81 969	82 588	80 353
Offentlig administrasjon og forsvar	127 077	125 690	31 838	32 232	31 045	31 697	31 445	31 504	31 806	30 005
Undervisning	92 606	94 771	21 168	24 642	23 817	24 489	21 126	25 339	25 765	23 797
Helse- og sosialtjenester	176 583	181 229	44 336	44 831	44 537	45 696	45 426	45 569	47 021	45 379
Andre sosiale og personlige tjenester	88 653	91 003	22 058	22 671	22 550	22 695	22 657	23 101	23 131	23 386
Fastlands-Norge	2 274 138	2 368 685	557 446	596 975	572 772	595 851	578 682	621 380	616 985	603 930

Offentlig forvaltning	375 430	379 780	92 179	96 455	93 901	96 428	92 583	96 868	99 283	93 673
Statsforvaltningen	182 840	184 339	45 804	46 396	45 386	46 441	46 142	46 370	47 718	45 359
Sivil forvaltning	153 678	157 173	38 670	38 995	38 563	39 594	39 486	39 530	41 273	39 293
Forsvar	29 163	27 166	7 135	7 401	6 823	6 847	6 656	6 840	6 445	6 066
Kommuneforvaltningen	192 590	195 441	46 374	50 060	48 515	49 987	46 440	50 498	51 565	48 314

Tabell 7. Produksjon. Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	2004	2005	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2
Produksjon i alt.	3,7	3,0	2,9	3,8	-0,4	5,5	3,7	3,4	6,6	0,8
Jordbruk og skogbruk	4,1	0,1	6,2	1,0	-2,8	2,9	-5,4	9,7	-0,1	0,4
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	3,6	5,6	1,9	-0,9	2,5	10,5	-3,1	12,5	2,7	-2,9
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	0,9	-2,4	-5,0	-4,9	-7,8	-6,3	4,3	1,1	0,1	-3,8
Utvinning av råolje og naturgass	0,0	-5,0	-4,1	-3,9	-8,0	-6,7	1,2	-5,9	-4,1	-7,1
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	13,6	30,8	-14,8	-19,1	-4,1	-3,2	45,7	117,7	64,6	23,4
Bergverksdrift	2,7	-6,7	17,7	1,8	3,9	7,6	-19,9	-14,9	-8,3	3,1
Industri	4,2	2,2	4,6	5,1	-3,0	7,7	2,5	2,0	9,2	-0,9
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	3,6	-2,9	4,8	1,1	-9,6	-0,9	-2,3	1,6	5,3	-3,1
Tekstil- og bekledningsindustri	-3,3	-0,3	1,0	5,0	-3,7	2,9	-3,3	2,7	16,5	3,6
Trelast- og trevareindustri	9,6	7,0	8,7	15,5	2,4	13,6	7,3	4,6	9,9	-9,6
Treforedling	14,5	-2,0	9,9	14,6	-1,2	3,4	-2,4	-7,7	-1,8	-15,0
Forlag og grafisk industri	4,9	3,6	3,6	3,3	-4,6	12,1	3,9	4,1	8,8	-4,9
Oljeraffinering, kjemisk og mineralsk industri	4,3	7,2	1,5	3,0	0,6	12,5	12,8	4,2	6,6	3,6
Kjemiske råvarer	5,6	-2,6	7,5	6,0	0,8	0,8	-3,6	-8,2	3,0	5,2
Metallindustri	7,8	-0,1	7,9	6,8	0,6	4,6	1,4	-6,6	6,3	-2,6
Verkstedindustri	3,4	4,8	4,3	8,0	-2,1	14,0	3,6	4,6	13,3	-1,1
Bygging av skip og oljeplattformer	-4,0	7,2	-1,1	3,9	1,2	12,7	4,1	10,7	24,7	11,8
Møbelindustri og annen industri	10,0	0,1	14,7	7,3	-4,2	9,3	-1,1	-3,3	4,7	-8,4
Kraftforsyning	2,6	16,9	-2,4	1,6	15,0	20,4	18,2	15,2	3,2	-9,8
Vannforsyning	0,3	3,6	0,8	0,8	3,5	3,5	3,7	3,8	5,1	5,1
Bygge- og anleggsvirksomhet	7,4	8,4	8,7	10,1	6,8	12,2	7,8	6,7	12,6	2,2
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	5,6	3,7	5,8	6,2	1,4	7,2	4,4	2,1	6,5	2,8
Hotell- og restaurantvirksomhet	-0,3	4,8	-0,1	-1,7	-0,5	4,1	7,0	7,8	6,1	4,8
Rørtransport	4,6	5,1	-5,9	1,0	-1,3	5,0	18,9	1,8	2,4	-2,1
Utenriks sjøfart	-4,0	-6,2	-5,2	-4,1	-6,1	-6,4	-5,9	-6,6	0,8	2,4
Transport ellers	4,4	3,8	3,5	7,6	1,0	5,4	3,7	4,7	5,6	4,2
Post og telekommunikasjon	6,3	3,6	7,9	4,4	2,0	5,1	3,6	3,5	7,0	2,8
Finansiell tjenesteyting	5,4	6,7	5,5	1,6	2,6	5,7	7,9	10,5	11,8	9,2
Boligtjenester (husholdninger)	2,8	3,3	2,8	3,0	3,1	3,2	3,4	3,6	3,8	4,0
Forretningsmessig tjenesteyting	4,8	8,0	5,4	7,6	2,6	14,5	7,1	8,0	12,1	4,7
Offentlig administrasjon og forsvar	2,0	-1,1	1,6	3,3	-3,2	2,5	-1,2	-2,3	2,5	-5,3
Undervisning	1,9	2,3	-0,8	5,2	-2,1	9,0	-0,2	2,8	8,2	-2,8
Helse- og sosialtjenester	3,6	2,6	3,3	5,4	0,8	5,7	2,5	1,6	5,6	-0,7
Andre sosiale og personlige tjenester	5,3	2,7	5,5	5,7	2,7	3,3	2,7	1,9	2,6	3,0
Fastlands-Norge	4,4	4,2	4,5	5,4	1,0	7,9	3,8	4,1	7,7	1,4

Offentlig forvaltning	2,7	1,2	1,8	4,7	-1,6	5,5	0,4	0,4	5,7	-2,9
Statsforvaltningen	4,1	0,8	3,7	5,7	-1,5	4,2	0,7	-0,1	5,1	-2,3
Sivil forvaltning	5,1	2,3	4,7	6,9	-0,1	5,8	2,1	1,4	7,0	-0,8
Forsvar	-0,8	-6,8	-1,6	-0,2	-8,5	-4,5	-6,7	-7,6	-5,5	-11,4
Kommuneforvaltningen	1,3	1,5	0,0	3,7	-1,7	6,8	0,1	0,9	6,3	-3,3

Tabell 8. Produksjon. Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	2004	2005	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2
Produksjon i alt.	4,9	6,5	6,0	6,6	6,1	6,1	7,0	6,7	8,5	7,7
Jordbruk og skogbruk	-0,8	0,2	-1,3	-1,0	0,2	0,5	-0,2	0,5	-0,2	0,0
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	10,6	15,4	22,0	8,2	9,9	9,6	19,9	20,7	14,5	33,5
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	18,9	31,7	27,2	28,5	28,6	30,0	31,6	33,9	39,1	30,7
Utvinning av råolje og naturgass	20,3	33,6	29,2	30,1	29,2	31,0	34,2	37,9	42,9	34,9
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	0,4	17,5	0,8	0,7	18,5	20,9	11,5	18,8	8,6	5,6
Bergverksdrift	8,4	3,4	17,4	11,0	7,1	5,4	4,7	-0,3	3,0	1,9
Industri	4,2	3,5	4,6	4,7	3,6	3,3	3,7	3,6	5,7	6,7
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	1,9	2,7	1,8	2,6	1,9	1,7	2,9	4,0	4,8	5,0
Tekstil- og bekledningsindustri	1,5	0,3	0,5	2,9	1,7	1,4	-0,2	-1,5	0,7	0,9
Trelast- og trevareindustri	1,2	1,6	0,5	1,4	0,5	2,0	2,0	1,7	1,7	0,8
Treforedling	1,6	-1,2	1,6	-0,4	-1,1	-1,5	-1,9	-0,5	0,1	-1,1
Forlag og grafisk industri	0,1	-0,0	0,1	0,1	-0,0	0,0	-0,1	-0,1	0,1	0,0
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	7,8	13,8	11,9	11,4	8,8	11,0	17,9	16,4	18,5	16,4
Kjemiske råvarer	7,9	4,8	8,9	8,8	7,6	6,6	2,3	2,9	5,5	6,7
Metallindustri	15,0	0,3	16,0	12,4	4,7	3,1	-3,6	-2,7	9,8	19,2
Verktedindustri	2,2	1,5	1,0	2,2	2,8	1,3	1,1	0,9	1,4	1,3
Bygging av skip og oljeplattformer	4,4	3,6	4,2	4,6	4,2	4,2	3,2	2,5	3,6	3,6
Møbelindustri og annen industri	1,4	1,0	1,0	1,5	1,6	1,4	0,8	0,2	1,9	1,1
Kraftforsyning	-5,8	-3,9	6,3	-0,7	-10,3	-1,4	-2,5	-0,2	21,6	21,3
Vannforsyning	1,4	1,4	1,5	1,5	1,5	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4
Bygge- og anleggsvirksomhet	3,5	3,7	4,2	4,3	4,5	3,8	3,3	3,4	3,5	3,7
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	1,7	2,3	1,4	3,3	0,3	2,4	3,8	2,4	6,2	3,2
Hotell- og restaurantvirksomhet	2,1	0,9	1,8	2,0	1,0	1,2	0,5	1,1	2,6	2,6
Rørtransport	4,5	2,6	5,7	7,7	3,2	0,7	2,9	2,8	0,1	5,9
Utenriks sjøfart	13,5	10,0	11,0	16,0	17,8	9,2	10,5	3,2	-6,6	-4,1
Transport ellers	0,7	2,5	1,2	2,1	0,8	4,2	3,1	1,9	4,4	2,6
Post og telekommunikasjon	-0,9	-0,5	-1,1	-1,0	-1,9	-0,7	0,0	0,7	0,7	0,8
Finansiell tjenesteyting	0,7	-1,1	0,2	2,6	2,9	-1,9	-1,2	-3,9	-5,8	-4,3
Boligtjenester (husholdninger)	1,9	2,0	1,5	1,6	1,7	1,9	2,1	2,0	2,4	2,3
Forretningsmessig tjenesteyting	3,2	2,7	3,1	3,5	3,2	3,1	2,5	2,1	3,5	3,9
Offentlig administrasjon og forsvar	2,9	3,1	3,5	3,5	3,6	3,6	2,6	2,4	4,0	5,5
Undervisning	2,0	2,8	2,9	2,6	3,5	2,9	2,5	2,3	2,4	3,5
Helse- og sosialtjenester	2,9	3,2	2,9	3,2	3,7	3,3	3,0	3,0	3,3	4,3
Andre sosiale og personlige tjenester	2,0	3,1	2,3	2,6	3,4	3,2	2,8	3,0	2,0	2,7
Fastlands-Norge	2,5	2,6	3,0	3,3	2,4	2,7	2,7	2,5	4,2	4,3

Offentlig forvaltning	2,3	3,0	2,7	2,9	3,5	3,2	2,7	2,5	3,2	4,3
Statsforvaltningen	2,5	3,3	2,9	3,2	3,7	3,6	3,1	2,8	4,1	4,9
Sivil forvaltning	2,2	3,5	2,5	2,8	3,8	3,8	3,3	3,0	4,0	4,6
Forsvar	4,0	2,6	4,9	4,9	3,4	2,8	2,2	1,8	4,4	6,5
Kommuneforvaltningen	2,1	2,7	2,5	2,7	3,3	2,8	2,3	2,3	2,3	3,7

**Tabell 9. Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi.
Løpende priser. Millioner kroner**

	2004	2005	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2
Bruttonasjonalprodukt¹	1 716 933	1 903 841	424 157	458 110	448 040	468 129	475 958	511 714	524 746	511 686
Jordbruk og skogbruk	15 930	15 788	7 961	3 680	3 224	1 081	7 288	4 194	3 198	1 214
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	8 091	11 051	2 003	2 141	2 744	2 113	2 607	3 587	3 417	3 485
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	338 099	445 261	84 290	92 798	97 769	102 309	118 378	126 805	138 996	131 312
Utvinning av råolje og naturgass	329 042	428 739	82 199	91 134	95 231	97 415	114 570	121 522	134 210	124 780
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	9 058	16 522	2 091	1 665	2 538	4 893	3 808	5 283	4 786	6 532
Bergverksdrift	3 648	3 537	1 167	1 025	779	937	989	831	715	950
Industri	162 273	164 955	38 607	42 296	40 456	43 146	38 266	43 087	45 377	44 131
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	29 458	29 172	7 228	7 600	6 839	7 261	7 176	7 896	7 654	7 533
Tekstil- og bekledningsindustri	2 168	2 145	502	590	551	562	441	591	644	584
Trelast- og trevareindustri	6 789	7 399	1 550	1 801	1 690	2 031	1 729	1 949	1 889	1 804
Treforedling	4 980	4 543	1 275	1 209	1 168	1 174	1 131	1 070	1 014	846
Forlag og grafisk industri	17 444	17 988	4 149	4 433	4 474	4 629	4 281	4 604	4 792	4 324
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	18 679	18 261	4 150	4 676	4 061	5 138	4 101	4 960	4 300	4 529
Kjemiske råvarer	6 977	7 148	1 734	1 910	1 995	1 848	1 644	1 662	2 066	2 133
Metallindustri	12 989	11 137	3 263	3 310	3 287	3 156	2 289	2 405	4 017	4 839
Verkstedindustri	39 189	41 750	9 121	10 490	10 317	10 728	9 605	11 100	11 663	10 433
Bygging av skip og oljeplattformer	16 086	17 942	3 866	4 356	4 207	4 590	4 132	5 013	5 392	5 294
Møbelindustri og annen industri	7 513	7 470	1 768	1 921	1 867	2 029	1 738	1 837	1 947	1 813
Kraftforsyning	33 929	37 587	6 783	9 688	10 312	8 420	7 732	11 122	13 494	9 590
Vannforsyning	2 177	2 329	545	544	582	582	583	582	610	610
Bygge- og anleggsvirksomhet	68 226	75 685	15 962	18 334	18 037	19 795	17 647	20 206	21 378	21 342
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	134 897	143 190	32 792	38 200	31 442	35 729	35 961	40 058	36 387	37 878
Hotell- og restauratvirksomhet	20 534	21 117	5 647	5 069	4 360	5 488	5 903	5 366	4 811	5 800
Rørtransport	21 640	23 303	4 505	6 033	6 025	5 462	5 511	6 305	6 141	5 670
Utenriks sjøfart	24 878	25 005	6 055	6 139	7 184	6 118	6 225	5 478	5 598	5 116
Transport ellers	51 488	53 162	12 408	13 951	11 509	14 291	12 862	14 499	12 386	14 172
Post og telekommunikasjon	30 903	30 767	7 547	7 947	7 397	7 645	7 607	8 118	7 542	7 364
Finansiell tjenesteyting	56 367	58 131	14 900	12 892	14 554	14 910	15 457	13 210	14 779	15 080
Boligtjenester (husholdninger)	85 414	89 844	21 424	21 705	21 998	22 316	22 606	22 924	23 403	23 732
Forretningsmessig tjenesteyting	152 361	168 174	35 917	41 673	41 073	42 829	38 422	45 850	47 547	45 571
Offentlig administrasjon og forsvar	74 555	76 111	18 967	19 473	18 326	19 339	19 170	19 276	20 066	18 886
Undervisning	72 841	76 609	16 388	19 926	19 059	20 025	16 582	20 942	21 325	19 765
Helse- og sosialtjenester	140 456	148 987	35 698	36 381	35 835	37 528	37 645	37 979	39 185	38 428
Andre sosiale og personlige tjenester	51 984	54 750	13 211	13 342	13 331	13 793	13 782	13 844	13 675	14 328
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge¹	1 332 315	1 410 273	329 307	353 140	337 062	354 241	345 843	373 126	374 011	369 588
Indirekte målte bank- og finanstjenester	-41 690	-42 806	-10 602	-10 477	-10 707	-10 735	-10 942	-10 423	-10 579	-11 123
Merverdi og investeringsavgift	145 645	157 814	36 133	39 738	36 812	38 698	39 406	42 898	40 230	41 700
Andre produktskatter, netto	59 328	64 225	14 969	15 204	15 776	16 196	16 063	16 190	17 303	19 097
Statistiske avvik	2 958	-734	880	406	162	114	204	-1 213	-2 236	-2 411
Fastlands-Norge (basisverdi)	1 166 074	1 231 773	287 927	308 268	295 020	309 968	301 112	325 673	329 294	322 326

Offentlig forvaltning	267 087	279 532	65 741	70 425	67 810	71 374	67 848	72 501	75 123	71 118
Statsforvaltningen	116 544	121 979	29 719	30 179	29 234	30 872	30 957	30 915	32 685	31 034
Sivil forvaltning	101 520	108 101	26 059	26 237	25 795	27 338	27 591	27 377	29 122	27 691
Forsvar	15 024	13 878	3 660	3 942	3 439	3 535	3 366	3 538	3 564	3 343
Kommuneforvaltningen	150 542	157 554	36 022	40 246	38 576	40 501	36 891	41 586	42 438	40 084

1 Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi

**Tabell 10. Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi.
Faste 2003-priser. Millioner kroner**

	2004	2005	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2
Bruttonasjonalprodukt¹	1 625 279	1 661 987	394 586	424 584	405 492	415 453	406 699	434 344	428 185	413 320
Jordbruk og skogbruk	16 027	16 344	8 095	3 765	3 231	1 176	7 567	4 370	3 369	1 553
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	6 544	6 497	1 572	1 538	1 998	1 503	1 301	1 696	1 964	1 363
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	277 435	266 831	63 371	69 840	67 637	66 183	65 068	67 943	66 173	62 499
Utvinning av råolje og naturgass	268 120	254 650	61 331	68 032	65 754	62 791	62 097	64 008	63 074	58 312
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	9 315	12 182	2 040	1 808	1 883	3 392	2 972	3 935	3 099	4 187
Bergverksdrift	3 127	2 918	850	835	683	845	680	710	627	871
Industri	160 898	165 029	38 122	42 105	40 464	42 379	39 038	43 148	44 562	41 858
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	29 557	28 566	7 173	7 577	6 880	7 113	6 956	7 617	7 281	6 973
Tekstil- og bekledningsindustri	2 114	2 109	472	568	535	534	457	584	623	553
Trelast- og trevareindustri	6 903	7 385	1 568	1 837	1 762	2 019	1 682	1 922	1 936	1 826
Treforedling	4 901	4 802	1 215	1 271	1 205	1 237	1 186	1 174	1 183	1 051
Forlag og grafisk industri	17 665	18 302	4 191	4 508	4 546	4 710	4 353	4 693	4 947	4 478
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	19 958	21 188	4 604	5 308	5 142	5 420	5 062	5 563	5 532	5 420
Kjemiske råvarer	5 918	5 764	1 470	1 517	1 495	1 460	1 418	1 392	1 539	1 535
Metallindustri	10 526	10 517	2 553	2 740	2 624	2 745	2 589	2 559	2 788	2 673
Verkstedindustri	39 890	41 814	9 286	10 623	10 310	10 778	9 616	11 111	11 681	10 657
Bygging av skip og oljeplattformer	15 645	16 753	3 735	4 148	4 017	4 260	3 885	4 591	5 014	4 765
Møbelindustri og annen industri	7 820	7 828	1 855	2 008	1 948	2 103	1 835	1 942	2 039	1 927
Kraftforsyning	36 753	43 292	7 516	10 420	12 534	9 691	8 969	12 098	12 925	8 690
Vannforsyning	2 195	2 363	553	555	581	588	597	597	624	630
Bygge- og anleggsvirksomhet	64 959	67 712	14 990	17 018	16 544	17 848	15 689	17 631	18 628	18 241
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	133 163	138 223	32 600	37 182	32 049	34 097	34 049	38 027	34 225	35 123
Hotell- og restaurativirksomhet	20 137	21 102	5 631	4 921	4 405	5 367	6 023	5 307	4 675	5 626
Rørtransport	20 701	21 755	4 134	5 749	5 790	5 198	4 916	5 851	5 928	5 088
Utenriks sjøfart	22 143	20 764	5 333	5 277	5 377	5 437	5 020	4 931	5 419	5 565
Transport ellers	53 817	56 138	13 787	14 011	12 203	14 649	14 439	14 847	13 083	15 071
Post og telekommunikasjon	32 286	33 150	7 998	8 503	7 973	8 204	8 233	8 739	8 496	8 269
Finansiell tjenesteyting	56 477	60 382	14 856	12 343	14 738	15 781	15 999	13 865	16 801	17 493
Boligtjenester (husholdninger)	83 884	86 692	21 029	21 217	21 403	21 561	21 746	21 982	22 217	22 415
Forretningsmessig tjenesteyting	146 753	157 259	34 311	39 575	38 871	40 021	35 760	42 607	43 595	41 035
Offentlig administrasjon og forsvar	72 333	71 660	18 226	18 689	17 371	18 184	18 016	18 090	18 420	16 781
Undervisning	71 254	72 878	15 896	19 307	18 241	19 063	15 726	19 848	20 016	18 188
Helse- og sosialtjenester	136 201	139 569	34 281	34 814	34 051	35 277	35 033	35 208	36 074	34 545
Andre sosiale og personlige tjenester	50 797	51 483	12 712	13 003	12 686	12 983	12 824	12 990	12 911	13 202
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge¹	1 305 000	1 352 637	321 748	343 717	326 688	338 635	331 695	355 619	350 664	340 167
Indirekte målte bank- og finanstjenester	-42 402	-46 320	-10 700	-10 143	-11 240	-11 932	-11 821	-11 327	-12 766	-13 601
Merverdi og investeringsavgift	143 302	148 942	35 324	39 031	34 811	36 710	37 117	40 304	36 695	37 925
Andre produktskatter, netto	56 496	57 324	14 099	15 026	13 094	14 639	14 709	14 882	13 522	14 890
Statistiske avvik	-0	-0	-0	-0	-0	-0	-0	0	0	-
Fastlands-Norge (basisverdi)	1 147 605	1 192 690	283 024	299 803	290 023	299 217	291 690	311 759	313 214	300 953

Offentlig forvaltning	261 158	265 273	63 747	68 165	64 938	67 763	64 124	68 448	70 098	64 765
Statsforvaltningen	113 783	114 926	28 611	29 300	27 859	29 073	28 864	29 130	29 973	27 778
Sivil forvaltning	99 427	101 899	25 153	25 561	24 626	25 762	25 711	25 800	26 695	24 833
Forsvar	14 356	13 027	3 458	3 740	3 233	3 311	3 153	3 330	3 278	2 945
Kommuneforvaltningen	147 375	150 347	35 136	38 864	37 079	38 691	35 260	39 318	40 126	36 987

1 Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi

Tabell 11. Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi.
Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	2004	2005	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2
Bruttonasjonalprodukt¹	3,1	2,3	1,8	3,2	-1,1	4,9	3,1	2,3	5,6	-0,5
Jordbruk og skogbruk	3,4	2,0	7,2	26,9	-3,2	42,0	-6,5	16,1	4,3	32,0
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	0,1	-0,7	-2,3	-11,9	-3,0	9,3	-17,2	10,3	-1,7	-9,3
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	0,4	-3,8	-4,5	-4,4	-7,9	-6,5	2,7	-2,7	-2,2	-5,6
Utvinning av råolje og naturgass	0,0	-5,0	-4,1	-3,9	-8,0	-6,7	1,2	-5,9	-4,1	-7,1
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	13,6	30,8	-14,8	-19,1	-4,1	-3,2	45,7	117,7	64,6	23,4
Bergverksdrift	2,7	-6,7	17,7	1,8	3,9	7,6	-19,9	-14,9	-8,3	3,1
Industri	4,7	2,6	4,9	5,9	-2,9	8,6	2,4	2,5	10,1	-1,2
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	0,2	-3,4	0,9	-1,7	-9,4	-1,4	-3,0	0,5	5,8	-2,0
Tekstil- og bekledningsindustri	-3,3	-0,3	1,0	5,0	-3,7	2,9	-3,3	2,7	16,5	3,6
Trelast- og trevareindustri	12,8	7,0	11,9	18,9	2,4	13,6	7,3	4,6	9,9	-9,6
Treforedling	-1,4	-2,0	-5,4	-1,3	-1,2	3,4	-2,4	-7,7	-1,8	-15,0
Forlag og grafisk industri	9,4	3,6	8,1	7,8	-4,6	12,1	3,9	4,1	8,8	-4,9
Oljeraffinerer, kjemisk og mineralisk industri	18,3	6,2	15,1	14,3	-0,7	11,4	9,9	4,8	7,6	-0,0
Kjemiske råvarer	-9,3	-2,6	-7,7	-9,0	0,8	0,8	-3,6	-8,2	3,0	5,2
Metallindustri	3,4	-0,1	3,5	2,4	0,6	4,6	1,4	-6,6	6,3	-2,6
Verkstedindustri	4,2	4,8	5,0	8,8	-2,1	14,0	3,6	4,6	13,3	-1,1
Bygging av skip og oljeplattformer	-5,1	7,1	-2,7	2,3	1,1	12,5	4,0	10,7	24,8	11,9
Møbelindustri og annen industri	22,4	0,1	27,7	19,4	-4,2	9,3	-1,1	-3,3	4,7	-8,4
Kraftforsyning	2,5	17,8	-3,0	1,3	15,7	21,4	19,3	16,1	3,1	-10,3
Vannforsyning	-7,1	7,7	-6,0	-5,1	7,5	7,8	7,9	7,5	7,4	7,0
Bygge- og anleggsvirksomhet	4,0	4,2	2,1	3,3	1,8	6,9	4,7	3,6	12,6	2,2
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	5,4	3,8	5,5	5,7	1,3	7,4	4,4	2,3	6,8	3,0
Hotell- og restaurantvirksomhet	-0,3	4,8	-0,1	-1,7	-0,5	4,1	7,0	7,8	6,1	4,8
Rørtransport	4,6	5,1	-5,9	1,0	-1,3	5,0	18,9	1,8	2,4	-2,1
Utenriks sjøfart	-4,0	-6,2	-5,2	-4,1	-6,1	-6,4	-5,9	-6,6	0,8	2,4
Transport ellers	4,6	4,3	5,2	7,7	-2,4	8,4	4,7	6,0	7,2	2,9
Post og telekommunikasjon	5,3	2,7	6,8	3,7	0,3	4,7	2,9	2,8	6,6	0,8
Finansiell tjenesteyting	3,2	6,9	4,4	-6,7	2,6	5,9	7,7	12,3	14,0	10,9
Boligtjenester (husholdninger)	2,8	3,3	2,8	3,0	3,1	3,2	3,4	3,6	3,8	4,0
Forretningsmessig tjenesteyting	4,1	7,2	4,1	6,4	2,5	14,5	4,2	7,7	12,2	2,5
Offentlig administrasjon og forsvar	1,3	-0,9	0,8	4,0	-4,7	5,8	-1,2	-3,2	6,0	-7,7
Undervisning	1,8	2,3	-1,8	6,2	-3,6	11,3	-1,1	2,8	9,7	-4,6
Helse- og sosialtjenester	3,3	2,5	3,2	5,2	0,1	6,6	2,2	1,1	5,9	-2,1
Andre sosiale og personlige tjenester	2,6	1,4	3,0	3,3	1,7	3,0	0,9	-0,1	1,8	1,7
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge ¹	3,8	3,7	3,4	5,0	0,5	7,7	3,1	3,5	7,3	0,5
Indirekte målte bank- og finanstjenester	5,5	9,2	5,4	3,0	6,3	8,6	10,5	11,7	13,6	14,0
Merverdi og investeringsavgift	5,6	3,9	4,5	7,0	2,5	4,9	5,1	3,3	5,4	3,3
Andre produktskatter, netto	4,8	1,5	2,3	8,4	-0,9	3,4	4,3	-1,0	3,3	1,7
Statistiske avvik	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Fastlands-Norge (basisverdi)	3,6	3,9	3,4	4,5	0,5	8,3	3,1	4,0	8,0	0,6

Offentlig forvaltning	2,2	1,6	1,1	5,1	-2,5	8,2	0,6	0,4	7,9	-4,4
Statsforvaltningen	4,1	1,0	3,3	6,7	-2,7	6,8	0,9	-0,6	7,6	-4,5
Sivil forvaltning	4,9	2,5	4,1	7,6	-1,3	8,4	2,2	0,9	8,4	-3,6
Forsvar	-1,0	-9,3	-2,2	1,0	-12,7	-4,2	-8,8	-11,0	1,4	-11,0
Kommuneforvaltningen	0,7	2,0	-0,7	3,9	-2,3	9,2	0,4	1,2	8,2	-4,4

1 Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi

**Tabell 12. Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi.
Prosentvis prisendring fra samme periode året før**

	2004	2005	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2
Bruttonasjonalprodukt¹	5,6	8,4	7,5	7,9	7,7	7,8	8,9	9,2	10,9	9,9
Jordbruk og skogbruk	-0,6	-2,8	-1,6	-1,4	-2,3	-13,1	-2,1	-1,8	-4,9	-14,9
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	23,6	37,6	65,5	18,9	19,9	21,8	57,2	51,9	26,6	81,8
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	21,9	36,9	31,8	33,0	32,9	34,9	36,8	40,5	45,3	35,9
Utvinning av råolje og naturgass	22,7	37,2	33,0	33,8	32,6	34,4	37,7	41,7	46,9	37,9
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	-2,8	39,5	-2,0	-2,9	42,4	46,8	25,0	45,8	14,6	8,1
Bergverksdrift	16,7	3,9	39,7	23,1	14,3	8,8	5,9	-4,7	-0,0	-1,7
Industri	0,9	-0,9	0,1	0,2	0,3	-0,3	-3,2	-0,6	1,8	3,6
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	-0,3	2,5	-2,6	3,2	2,0	1,9	2,4	3,3	5,7	5,8
Tekstil- og bekledningsindustri	2,6	-0,8	-3,0	9,0	5,4	2,3	-9,3	-2,4	0,3	0,4
Trelast- og trevareindustri	-1,7	1,9	-3,0	0,2	-2,2	2,2	3,9	3,4	1,7	-1,8
Treforedling	1,6	-6,9	1,2	-6,1	-5,1	-9,2	-9,2	-4,1	-11,6	-15,2
Forlag og grafisk industri	-1,2	-0,5	-0,8	-0,9	-0,3	-0,7	-0,7	-0,2	-1,6	-1,8
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	-6,4	-7,9	-4,9	-7,9	-17,7	-5,5	-10,1	1,2	-1,6	-11,8
Kjemiske råvarer	17,9	5,2	20,2	19,7	16,5	12,0	-1,7	-5,2	0,6	9,8
Metallindustri	23,4	-14,2	27,2	5,7	2,3	-6,3	-30,8	-22,2	15,0	57,4
Verkstedindustri	-1,8	1,6	-4,7	-1,7	3,5	0,1	1,7	1,2	-0,2	-1,6
Bygging av skip og oljeplattformer	2,8	4,2	2,9	3,0	5,2	4,4	2,8	4,0	2,7	3,1
Møbelindustri og annen industri	-3,9	-0,7	-3,9	-3,7	-0,2	-0,8	-0,6	-1,1	-0,4	-2,5
Kraftforsyning	-7,7	-6,0	7,8	-1,7	-13,5	-3,0	-4,5	-1,1	26,9	27,0
Vannforsyning	-0,8	-0,6	-1,2	-2,0	-0,5	-0,7	-0,8	-0,4	-2,5	-2,1
Bygge- og anleggsvirksomhet	5,0	6,4	7,4	7,6	7,7	6,0	5,6	6,4	5,3	5,5
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	1,3	2,3	1,3	4,2	-1,1	2,2	5,0	2,5	8,4	2,9
Hotell- og restaurantvirksomhet	2,0	-1,9	1,0	1,8	-2,9	-0,6	-2,3	-1,8	4,0	0,8
Rørtransport	4,5	2,5	5,9	8,1	3,2	0,4	2,9	2,7	-0,5	6,1
Utenriks sjøfart	12,4	7,2	8,2	8,5	19,6	3,9	9,2	-4,5	-22,7	-18,3
Transport ellers	-4,3	-1,0	-6,6	-1,5	-4,6	3,3	-1,0	-1,9	0,4	-3,6
Post og telekommunikasjon	-4,3	-3,0	-4,7	-4,7	-5,7	-3,8	-2,1	-0,6	-4,3	-4,4
Finansiell tjenesteyting	-0,2	-3,5	-0,7	2,6	2,9	-4,7	-3,7	-8,8	-10,9	-8,8
Boligtjenester (husholdninger)	1,8	1,8	1,4	1,5	1,5	1,7	2,0	1,9	2,5	2,3
Forretningsmessig tjenesteyting	3,8	3,0	3,7	4,2	3,9	3,3	2,6	2,2	3,2	3,8
Offentlig administrasjon og forsvar	3,1	3,0	4,0	3,6	4,1	3,7	2,3	2,3	3,3	5,8
Undervisning	2,2	2,8	3,4	2,7	4,0	2,7	2,3	2,2	2,0	3,4
Helse- og sosialtjenester	3,1	3,5	3,2	3,6	4,2	3,4	3,2	3,2	3,2	4,6
Andre sosiale og personlige tjenester	2,3	3,9	2,7	3,1	4,7	3,7	3,4	3,9	0,8	2,2
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge ¹	2,1	2,1	2,7	2,8	2,1	2,3	1,9	2,1	3,4	3,9
Indirekte målte bank- og finanstjenester	-1,7	-6,0	-1,9	1,6	2,0	-7,9	-6,6	-10,9	-13,0	-9,1
Merverdi og investeringsavgift	1,6	4,3	2,0	1,4	4,4	4,2	3,8	4,5	3,7	4,3
Andre produktskatter, netto	5,0	6,7	5,6	4,5	13,2	3,8	2,9	7,5	6,2	15,9
Statistiske avvik	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Fastlands-Norge (basisverdi)	1,6	1,6	2,2	2,6	1,5	1,9	1,5	1,6	3,4	3,4

Offentlig forvaltning	2,3	3,0	2,8	3,0	3,9	3,1	2,6	2,5	2,6	4,3
Statsforvaltningen	2,4	3,6	3,1	3,3	4,3	3,9	3,3	3,0	3,9	5,2
Sivil forvaltning	2,1	3,9	2,7	3,0	4,5	4,2	3,6	3,4	4,1	5,1
Forsvar	4,7	1,8	6,3	5,7	3,6	1,9	0,9	0,8	2,2	6,3
Kommuneforvaltningen	2,1	2,6	2,6	2,8	3,6	2,6	2,1	2,1	1,7	3,5

1 Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi

Tabell 13. Hovedtall for konsum. Løpende priser. Millioner kroner

	2004	2005	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2
Konsum i alt.	1 131 708	1 183 219	284 391	299 628	278 053	294 701	299 471	310 993	300 431	307 224
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	760 921	795 704	192 714	203 233	183 504	196 258	204 564	211 377	196 484	206 943
Konsum i husholdninger	728 941	760 608	184 793	195 072	174 694	187 637	195 863	202 414	187 012	197 563
Konsum i ideelle organisasjoner	31 980	35 096	7 921	8 162	8 810	8 621	8 702	8 963	9 472	9 380
Konsum i offentlig forvaltning.	370 787	387 515	91 677	96 395	94 550	98 442	94 907	99 616	103 947	100 281
Konsum i statsforvaltningen	197 532	205 105	49 967	50 426	50 016	51 652	51 740	51 697	54 537	52 883
Konsum i statsforvaltningen, individuelt.	132 862	137 109	33 502	33 817	33 495	34 499	34 519	34 596	35 994	35 052
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	30 731	29 381	7 582	7 878	7 314	7 414	7 237	7 417	7 203	6 971
Konsum i statsforvaltningen, kollektivt	64 670	67 996	16 465	16 608	16 521	17 153	17 221	17 101	18 543	17 831
Konsum i kommuneforvaltningen	173 255	182 410	41 710	45 969	44 534	46 790	43 167	47 919	49 411	47 397
Konsum i kommuneforvaltningen, individuelt.	139 832	148 367	33 214	37 354	36 261	38 181	34 628	39 298	40 639	39 006
Konsum i kommuneforvaltningen, kollektivt	33 423	34 042	8 495	8 615	8 273	8 610	8 539	8 621	8 772	8 391
Personlig konsum	1 002 884	1 051 799	251 849	266 527	245 946	261 525	266 474	277 854	265 914	274 030
Kollektivt konsum	128 824	131 420	32 542	33 101	32 108	33 176	32 997	33 139	34 518	33 194

Tabell 14. Hovedtall for konsum. Faste 2003-priser. Millioner kroner

	2004	2005	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2
Konsum i alt.	1 116 080	1 146 798	279 467	294 283	272 188	285 254	288 923	300 432	286 560	288 998
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	753 923	779 193	190 516	201 073	181 580	191 752	199 319	206 542	190 257	197 770
Konsum i husholdninger	722 765	745 772	182 873	193 209	173 116	183 548	191 056	198 052	181 323	189 088
Konsum i ideelle organisasjoner	31 159	33 421	7 644	7 864	8 465	8 204	8 263	8 490	8 934	8 682
Konsum i offentlig forvaltning.	362 156	367 604	88 951	93 210	90 608	93 502	89 605	93 890	96 303	91 228
Konsum i statsforvaltningen	192 590	193 894	48 281	48 833	47 768	48 846	48 538	48 742	50 031	47 764
Konsum i statsforvaltningen, individuelt.	99 788	130 049	25 066	25 249	32 126	32 763	32 403	32 757	33 294	32 010
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	29 577	27 579	7 235	7 514	6 927	6 953	6 754	6 945	6 528	6 135
Konsum i statsforvaltningen, kollektivt	63 225	63 846	15 980	16 070	15 642	16 084	16 135	15 985	16 738	15 753
Konsum i kommuneforvaltningen	169 567	173 710	40 669	44 378	42 840	44 655	41 067	45 148	46 272	43 464
Konsum i kommuneforvaltningen, individuelt.	136 955	141 104	32 412	36 055	34 833	36 398	32 916	36 958	38 047	35 726
Konsum i kommuneforvaltningen, kollektivt	32 612	32 606	8 257	8 323	8 007	8 258	8 151	8 190	8 225	7 739
Personlig konsum	990 666	1 022 767	247 994	262 377	241 613	253 960	257 883	269 312	255 069	259 371
Kollektivt konsum	125 414	124 030	31 473	31 906	30 576	31 294	31 041	31 120	31 490	29 627

Tabell 15. Hovedtall for konsum. Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	2004	2005	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2
Konsum i alt.	3,9	2,8	3,2	4,7	0,6	5,0	3,4	2,1	5,3	1,3
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	4,7	3,4	4,0	4,7	1,6	4,4	4,6	2,7	4,8	3,1
Konsum i husholdninger	4,7	3,2	4,0	4,7	1,4	4,3	4,5	2,5	4,7	3,0
Konsum i ideelle organisasjoner	5,0	7,3	4,8	5,0	6,3	6,7	8,1	8,0	5,5	5,8
Konsum i offentlig forvaltning.	2,2	1,5	1,5	4,6	-1,4	6,1	0,7	0,7	6,3	-2,4
Konsum i statsforvaltningen	2,9	0,7	2,7	4,8	-1,4	3,8	0,5	-0,2	4,7	-2,2
Konsum i statsforvaltningen, individuelt.	2,5	30,3	2,4	4,5	28,6	33,8	29,3	29,7	3,6	-2,3
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	-1,4	-6,8	-2,1	-0,7	-8,4	-4,3	-6,6	-7,6	-5,8	-11,8
Konsum i statsforvaltningen, kollektivt	5,9	1,0	5,6	8,0	-1,5	5,2	1,0	-0,5	7,0	-2,1
Konsum i kommuneforvaltningen	1,5	2,4	0,1	4,5	-1,4	8,7	1,0	1,7	8,0	-2,7
Konsum i kommuneforvaltningen, individuelt.	1,5	3,0	-0,1	4,9	-1,3	9,6	1,6	2,5	9,2	-1,8
Konsum i kommuneforvaltningen, kollektivt	1,2	-0,0	1,1	2,5	-1,9	4,9	-1,3	-1,6	2,7	-6,3
Personlig konsum	-1,9	3,2	-2,6	-1,2	1,1	5,2	4,0	2,6	5,6	2,1
Kollektivt konsum	93,6	-1,1	93,1	96,5	-3,2	2,8	-1,4	-2,5	3,0	-5,3

Tabell 16. Hovedtall for konsum. Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	2004	2005	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2
Konsum i alt.	1,4	1,8	1,8	1,7	1,5	1,9	1,9	1,7	2,6	2,9
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	0,9	1,2	1,4	1,2	0,7	1,3	1,5	1,3	2,2	2,2
Konsum i husholdninger	0,9	1,1	1,4	1,2	0,6	1,2	1,5	1,2	2,2	2,2
Konsum i ideelle organisasjoner	2,6	2,3	2,7	2,6	2,9	3,0	1,6	1,7	1,9	2,8
Konsum i offentlig forvaltning.	2,4	3,0	2,6	2,7	3,3	3,2	2,8	2,6	3,4	4,4
Konsum i statsforvaltningen	2,6	3,1	2,7	2,8	3,4	3,5	3,0	2,7	4,1	4,7
Konsum i statsforvaltningen, individuelt.	1,8	-20,8	1,7	1,6	-21,0	-20,8	-20,3	-21,1	3,7	4,0
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	3,9	2,5	4,8	4,8	3,3	2,7	2,2	1,8	4,5	6,6
Konsum i statsforvaltningen, kollektivt	2,3	4,1	2,8	2,9	4,4	5,1	3,6	3,5	4,9	6,1
Konsum i kommuneforvaltningen	2,2	2,8	2,4	2,7	3,2	2,9	2,5	2,5	2,7	4,1
Konsum i kommuneforvaltningen, individuelt.	2,1	3,0	2,4	2,7	3,5	3,1	2,7	2,6	2,6	4,1
Konsum i kommuneforvaltningen, kollektivt	2,5	1,9	2,8	2,6	2,0	2,0	1,8	1,7	3,2	4,0
Personlig konsum	7,3	1,6	7,7	7,6	1,3	1,7	1,7	1,6	2,4	2,6
Kollektivt konsum	-45,4	3,2	-45,2	-45,2	3,5	3,7	2,8	2,6	4,4	5,7

Tabell 17. Konsum i husholdninger. Løpende priser. Millioner kroner

	2004	2005	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2
Konsum i husholdninger	728 941	760 608	184 793	195 072	174 694	187 637	195 863	202 414	187 012	197 563
Matvarer og alkoholfrie drikkevarer	98 740	100 139	24 710	25 972	23 210	25 151	25 489	26 289	23 760	26 168
Alkoholrikke og tobakk mv.	32 184	33 072	8 023	8 492	7 498	8 351	8 422	8 801	7 649	8 917
Klær og skotøy	40 825	43 196	9 865	12 407	8 707	11 010	10 649	12 831	9 352	10 884
Bolig, lys og brensel	148 492	155 366	35 132	38 827	39 734	37 574	37 133	40 925	44 224	41 033
Møbler og husholdningsartikler mv.	45 361	47 590	11 255	13 366	10 555	11 084	12 021	13 930	11 359	11 338
Helsepleie	21 808	22 745	5 431	5 822	5 297	5 734	5 683	6 031	5 566	5 953
Transport	105 457	109 392	26 950	27 689	24 101	28 816	28 760	27 715	25 675	29 674
Post- og teletjenester	20 750	21 634	5 188	5 423	5 237	5 240	5 440	5 718	5 676	5 546
Kultur og fritid	94 983	98 843	24 985	26 246	21 965	23 434	26 201	27 242	22 923	24 678
Utdanning	3 814	3 983	939	979	999	975	980	1 030	1 051	1 026
Hotell- og restauranttjenester	41 563	43 845	11 299	10 412	9 264	11 093	12 131	11 358	10 046	11 958
Andre varer og tjenester	57 195	60 540	14 026	15 282	14 098	15 250	15 002	16 190	14 996	15 894
Husholdningenes kjøp i utlandet	38 577	42 429	13 334	8 620	8 449	10 037	14 601	9 342	9 124	11 031
Utlendingers kjøp i Norge	-20 809	-22 168	-6 346	-4 464	-4 418	-6 113	-6 650	-4 987	-4 388	-6 537
Varekonsum ¹	391 824	402 939	95 842	109 663	90 844	99 238	101 079	111 779	97 323	103 286
Tjenestekonsum ¹	319 348	337 408	81 962	81 253	79 819	84 475	86 833	86 280	84 953	89 783
Boligtjenester	117 658	123 928	29 507	29 920	30 387	30 800	31 135	31 607	32 282	32 716
Andre tjenester	201 690	213 479	52 455	51 333	49 432	53 675	55 698	54 674	52 672	57 067

1 Konsumet av varer og tjenester inkluderer utlendingers kjøp i Norge, men ikke husholdningenes kjøp i utlandet

Tabell 18. Konsum i husholdninger. Faste 2003-priser. Millioner kroner

	2004	2005	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2
Konsum i husholdninger	722 765	745 772	182 873	193 209	173 116	183 548	191 056	198 052	181 323	189 088
Matvarer og alkoholfrie drikkevarer	96 959	96 797	24 217	25 561	22 578	24 237	24 498	25 484	22 845	24 927
Alkoholrikke og tobakk mv.	29 892	30 043	7 453	7 908	6 747	7 581	7 666	8 049	6 799	7 997
Klær og skotøy	43 670	48 375	10 860	12 956	10 080	12 268	12 149	13 879	11 000	12 362
Bolig, lys og brensel	149 473	154 362	35 084	39 102	40 387	37 273	36 471	40 231	42 526	38 457
Møbler og husholdningsartikler mv.	45 717	48 019	11 384	13 491	10 707	11 132	12 146	14 033	11 569	11 516
Helsepleie	20 978	21 290	5 185	5 565	5 000	5 403	5 269	5 618	5 042	5 428
Transport	103 217	102 650	26 175	26 913	23 069	27 064	26 643	25 874	23 631	26 887
Post- og teletjenester	22 037	23 293	5 669	5 712	5 790	5 598	5 838	6 068	5 891	5 714
Kultur og fritid	95 000	98 583	25 006	26 329	21 825	23 239	26 157	27 362	22 856	24 433
Utdanning	3 646	3 750	895	930	947	923	922	957	977	949
Hotell- og restauranttjenester	40 684	42 246	11 103	10 113	8 938	10 669	11 797	10 843	9 471	11 226
Andre varer og tjenester	55 957	57 574	13 673	14 845	13 467	14 500	14 248	15 359	14 225	14 907
Husholdningenes kjøp i utlandet	35 984	40 047	12 403	8 143	7 878	9 515	13 613	9 040	8 629	10 374
Utlendingers kjøp i Norge	-20 451	-21 257	-6 235	-4 359	-4 295	-5 855	-6 361	-4 745	-4 139	-6 087
Varekonsum ¹	394 044	404 607	96 366	110 370	92 634	99 100	100 879	111 994	96 991	101 040
Tjenestekonsum ¹	313 188	322 375	80 339	79 055	76 899	80 789	82 924	81 763	79 842	83 761
Boligtjenester	115 494	119 200	28 926	29 211	29 448	29 659	29 870	30 222	30 575	30 812
Andre tjenester	197 694	203 175	51 412	49 844	47 451	51 129	53 054	51 541	49 267	52 949

1 Konsumet av varer og tjenester inkluderer utlendingers kjøp i Norge, men ikke husholdningenes kjøp i utlandet

Tabell 19. Konsum i husholdninger. Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	2004	2005	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2
Konsum i husholdninger	4,7	3,2	4,0	4,7	1,4	4,3	4,5	2,5	4,7	3,0
Matvarer og alkoholfrie drikkevarer	-0,0	-0,2	-0,5	-1,5	-1,9	0,3	1,2	-0,3	1,2	2,8
Alkoholrikke og tobakk mv.	-1,1	0,5	-2,3	-3,4	-2,5	-0,4	2,9	1,8	0,8	5,5
Klær og skotøy	14,9	10,8	12,2	12,3	7,3	17,3	11,9	7,1	9,1	0,8
Bolig, lys og brensel	2,8	3,3	3,2	2,8	2,4	4,0	4,0	2,9	5,3	3,2
Møbler og husholdningsartikler mv.	6,9	5,0	6,0	5,9	1,9	7,7	6,7	4,0	8,1	3,4
Helsepleie	3,4	1,5	2,9	3,5	0,9	2,4	1,6	0,9	0,9	0,5
Transport	8,0	-0,5	4,7	12,7	-3,7	3,4	1,8	-3,9	2,4	-0,7
Post- og teletjenester	12,0	5,7	15,4	6,3	8,6	5,1	3,0	6,2	1,8	2,1
Kultur og fritid	5,6	3,8	4,3	6,0	3,1	3,3	4,6	3,9	4,7	5,1
Utdanning.	-0,9	2,8	-1,0	-0,3	2,6	2,9	3,0	2,9	3,1	2,7
Hotell- og restauranttjenester.	-0,8	3,8	-0,7	-2,1	-0,9	2,1	6,2	7,2	6,0	5,2
Andre varer og tjenester	4,6	2,9	3,6	3,5	0,2	3,5	4,2	3,5	5,6	2,8
Husholdningenes kjøp i utlandet	12,3	11,3	10,1	15,5	14,4	11,3	9,8	11,0	9,5	9,0
Utlendingers kjøp i Norge	8,9	3,9	4,5	8,4	2,9	3,0	2,0	8,9	-3,6	4,0
Varekonsum ¹	5,4	2,7	3,9	5,0	-0,0	4,7	4,7	1,5	4,7	2,0
Tjenestekonsum ¹	3,3	2,9	3,2	3,5	2,0	3,0	3,2	3,4	3,8	3,7
Boligtjenester	2,8	3,2	2,8	3,0	2,9	3,2	3,3	3,5	3,8	3,9
Andre tjenester.	3,6	2,8	3,4	3,7	1,4	3,0	3,2	3,4	3,8	3,6

1 Konsumet av varer og tjenester inkluderer utlendingers kjøp i Norge, men ikke husholdningenes kjøp i utlandet

Tabell 20. Konsum i husholdninger. Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	2004	2005	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2
Konsum i husholdninger	0,9	1,1	1,4	1,2	0,6	1,2	1,5	1,2	2,2	2,2
Matvarer og alkoholfrie drikkevarer	1,8	1,6	1,2	1,0	1,3	1,5	2,0	1,5	1,2	1,2
Alkoholrikke og tobakk mv.	7,7	2,2	7,1	8,4	2,6	2,6	2,0	1,8	1,2	1,2
Klær og skotøy	-6,5	-4,5	-5,9	-3,3	-5,3	-6,0	-3,5	-3,5	-1,6	-1,9
Bolig, lys og brensel	-0,7	1,3	2,3	0,3	-0,4	1,5	1,7	2,4	5,7	5,8
Møbler og husholdningsartikler mv.	-0,8	-0,1	-1,0	-1,1	-0,7	-0,2	0,1	0,2	-0,4	-1,1
Helsepleie	4,0	2,8	4,4	3,2	2,9	2,6	3,0	2,6	4,2	3,4
Transport	2,2	4,3	2,7	3,6	3,9	4,2	4,8	4,1	4,0	3,7
Post- og teletjenester	-5,8	-1,4	-7,8	-3,0	-6,0	-0,5	1,8	-0,7	6,5	3,7
Kultur og fritid	-0,0	0,3	0,3	0,4	0,6	0,5	0,3	-0,1	-0,3	0,2
Utdanning.	4,6	1,6	4,8	1,4	1,4	1,2	1,4	2,2	2,1	2,4
Hotell- og restauranttjenester.	2,2	1,6	1,9	2,0	1,7	1,9	1,0	1,7	2,3	2,5
Andre varer og tjenester	2,2	2,9	2,2	2,4	3,4	3,1	2,6	2,4	0,7	1,4
Husholdningenes kjøp i utlandet	7,2	-1,2	5,1	2,9	-2,1	-0,7	-0,2	-2,4	-1,4	0,8
Utlendingers kjøp i Norge	1,7	2,5	1,7	2,3	2,0	2,5	2,7	2,6	3,1	2,9
Varekonsum ¹	-0,6	0,2	0,5	0,3	-0,9	0,2	0,7	0,5	2,3	2,1
Tjenestekonsum ¹	2,0	2,6	1,9	2,3	2,5	2,7	2,6	2,7	2,5	2,5
Boligtjenester	1,9	2,1	1,6	1,7	1,9	2,0	2,2	2,1	2,3	2,2
Andre tjenester.	2,0	3,0	2,0	2,6	2,9	3,2	2,9	3,0	2,6	2,7

1 Konsumet av varer og tjenester inkluderer utlendingers kjøp i Norge, men ikke husholdningenes kjøp i utlandet

Tabell 21. Bruttoinvestering i fast realkapital. Løpende priser. Millioner kroner

	2004	2005	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2
Bruttoinvestering i fast realkapital i alt.	309 841	356 333	77 178	91 175	80 697	86 701	86 220	102 715	90 326	97 474
Bygg og anlegg	157 352	178 314	39 106	44 991	41 217	43 826	43 197	50 075	46 252	47 268
Oljeboring, oljeleting, olje- og gasrørledning	31 937	46 689	7 674	9 389	9 420	12 060	11 545	13 665	10 023	11 493
Oljeutvinningsplattformer, borerigger og moduler	24 399	23 619	6 580	7 039	5 298	3 433	7 566	7 322	5 782	7 601
Skip og båter	12 994	20 634	2 854	6 422	5 221	5 640	2 392	7 380	7 334	8 794
Transportmidler	9 937	11 732	2 399	3 289	2 316	2 755	3 016	3 644	2 792	3 124
Maskiner og utstyr	73 221	75 344	18 564	20 044	17 225	18 988	18 503	20 629	18 143	19 194
Jordbruk og skogbruk	5 435	6 400	1 534	1 326	1 175	1 866	1 929	1 429	1 072	1 674
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	1 244	1 470	397	234	342	357	376	396	358	368
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	66 021	76 723	16 530	18 927	16 782	16 932	19 954	23 055	18 916	21 916
Utvinning av råolje og naturgass.	65 138	78 214	16 488	18 224	16 670	19 717	18 839	22 988	18 912	21 900
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning.	883	-1 491	42	703	112	-2 785	1 115	67	4	16
Bergverksdrift	917	1 123	173	350	219	353	277	274	81	183
Industri	19 026	21 559	4 930	5 542	3 805	5 003	4 988	7 763	4 427	5 419
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	4 239	4 616	1 110	1 071	895	1 274	964	1 484	1 092	1 457
Tekstil- og bekledningsindustri	88	164	27	27	49	33	29	53	64	55
Trelast- og trevareindustri	904	1 141	241	303	226	202	345	368	167	210
Treforedling	328	315	78	116	49	79	81	106	86	89
Forlag og grafisk industri	1 478	1 778	280	508	423	360	457	538	408	313
Oljeraffinering, kjemisk og mineralsk industri.	2 015	2 161	506	592	317	493	519	832	489	803
Kjemiske råvarer.	2 369	3 795	826	731	662	907	743	1 483	431	568
Metallindustri	2 753	2 286	659	708	279	435	576	996	556	634
Verktedindustri	3 767	3 768	927	1 049	490	906	963	1 410	880	1 000
Bygging av skip og oljeplattformer.	166	294	29	83	35	43	52	164	87	94
Møbelindustri og annen industri	920	1 242	247	354	382	270	260	331	166	195
Kraftforsyning	8 659	8 104	2 176	2 817	1 358	2 252	2 222	2 272	1 683	2 380
Vannforsyning	2 022	2 155	552	556	461	508	580	606	529	631
Bygge- og anleggsvirksomhet	6 079	6 864	1 457	1 602	1 659	1 823	1 711	1 671	1 972	1 742
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	14 663	16 012	3 538	4 104	3 896	3 868	3 988	4 259	4 265	4 135
Hotell- og restaurantvirksomhet	1 617	2 180	401	425	453	547	619	561	548	652
Rørtransport	6 146	10 013	1 829	2 006	1 856	3 130	2 997	2 030	838	1 449
Utenriks sjøfart	10 625	17 564	2 247	5 486	4 454	4 819	1 962	6 329	6 317	4 627
Transport ellers	10 408	11 794	2 791	3 632	2 410	2 512	2 998	3 874	2 815	3 023
Post og telekommunikasjon	6 434	6 416	1 862	1 330	2 064	1 720	1 428	1 203	2 019	1 319
Finansiell tjenesteyting	2 406	2 558	593	601	619	636	637	667	708	716
Boligtjenester (husholdninger)	67 044	79 508	16 622	18 347	20 107	19 752	18 964	20 685	22 489	21 568
Forretningsmessig tjenesteyting	26 193	29 636	6 253	7 139	7 136	7 181	7 205	8 113	8 506	8 290
Offentlig administrasjon og forsvar.	20 105	21 653	5 173	5 726	4 692	5 092	5 369	6 500	5 122	8 693
Undervisning	9 897	10 352	2 410	3 065	2 230	2 405	2 437	3 281	2 356	3 190
Helse- og sosialtjenester	14 550	13 877	3 214	4 969	2 606	3 448	3 025	4 798	2 748	2 954
Andre sosiale og personlige tjenester	10 351	10 373	2 496	2 990	2 372	2 497	2 555	2 949	2 558	2 545
Fastlands-Norge	227 049	252 033	56 571	64 756	57 605	61 820	61 307	71 302	64 255	69 482

Offentlig forvaltning	49 986	50 777	12 358	15 478	10 442	11 984	12 149	16 202	11 154	15 918
Statsforvaltningen	22 700	24 478	5 354	6 530	5 088	6 197	5 802	7 391	5 729	9 430
Sivil forvaltning	20 843	22 917	4 926	6 099	4 753	5 727	5 473	6 964	5 527	5 902
Forsvar	1 857	1 561	428	431	335	470	329	427	202	3 528
Kommuneforvaltningen	27 286	26 299	7 004	8 948	5 354	5 787	6 347	8 811	5 425	6 488

Tabell 22. Bruttoinvestering i fast realkapital. Faste 2003-priser. Millioner kroner

	2004	2005	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2
Bruttoinvestering i fast realkapital i alt.	298 950	331 663	74 157	86 818	75 708	80 393	80 557	95 005	81 522	87 677
Bygg og anlegg	151 883	166 194	37 521	42 996	38 774	40 944	40 120	46 357	42 263	42 716
Oljeboring, oljeleting, olje- og gasrørledning	30 711	40 738	7 233	8 952	8 287	10 410	10 118	11 922	8 074	9 346
Oljeutvinningsplattformer, borerigger og moduler	23 269	21 309	6 201	6 634	4 966	2 951	6 699	6 693	4 750	6 435
Skip og båter	11 852	17 525	2 652	5 307	4 604	4 719	2 178	6 023	6 046	7 469
Transportmidler	8 812	10 443	2 178	2 992	2 026	2 409	2 766	3 241	2 311	2 518
Maskiner og utstyr	72 423	75 453	18 372	19 936	17 051	18 959	18 675	20 769	18 076	19 193
Jordbruk og skogbruk	5 313	6 237	1 493	1 301	1 143	1 812	1 881	1 401	1 033	1 600
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	1 207	1 301	377	225	304	315	336	346	313	315
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	63 729	68 895	15 751	18 117	15 337	14 943	17 861	20 753	16 205	19 001
Utvinning av råolje og naturgass.	62 889	70 530	15 711	17 451	15 232	17 733	16 874	20 691	16 201	18 987
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning.	840	-1 635	40	667	105	-2 790	988	62	4	14
Bergverksdrift	892	1 068	168	340	208	334	264	261	75	171
Industri	18 670	21 151	4 835	5 447	3 719	4 898	4 922	7 612	4 277	5 229
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	4 150	4 527	1 087	1 051	873	1 243	953	1 460	1 065	1 422
Tekstil- og bekledningsindustri	85	159	26	27	46	32	28	52	60	53
Trelast- og trevareindustri	887	1 124	236	297	221	200	341	362	161	203
Treforedling	317	299	75	112	47	75	77	100	81	83
Forlag og grafisk industri	1 455	1 771	275	502	417	356	458	540	404	310
Oljeraffinering, kjemisk og mineralsk industri.	1 969	2 077	494	577	307	473	500	797	459	756
Kjemiske råvarer.	2 333	3 730	815	719	653	889	733	1 455	416	544
Metallindustri	2 705	2 230	645	702	272	430	563	965	524	597
Verktedindustri	3 709	3 738	914	1 035	481	894	962	1 401	862	981
Bygging av skip og oljeplattformer.	164	294	28	82	35	44	53	162	86	91
Møbelindustri og annen industri	894	1 203	239	345	369	262	253	319	158	187
Kraftforsyning	8 461	7 868	2 122	2 755	1 310	2 192	2 170	2 196	1 600	2 271
Vannforsyning	1 953	2 016	530	534	436	475	539	567	489	570
Bygge- og anleggsvirksomhet	5 873	6 604	1 410	1 550	1 590	1 746	1 662	1 605	1 854	1 640
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	14 254	15 614	3 446	4 006	3 771	3 757	3 933	4 153	4 086	3 946
Hotell- og restaurantvirksomhet	1 571	2 084	390	411	433	522	596	534	511	608
Rørtransport	5 678	8 751	1 678	1 832	1 651	2 748	2 608	1 743	675	1 136
Utenriks sjøfart	9 775	14 821	2 111	4 627	3 908	4 010	1 730	5 173	5 201	3 606
Transport ellers	9 716	11 100	2 653	3 258	2 287	2 342	2 934	3 537	2 544	2 646
Post og telekommunikasjon	6 352	6 400	1 841	1 320	2 041	1 715	1 438	1 207	2 008	1 315
Finansiell tjenesteyting	2 333	2 466	575	582	594	612	618	642	673	678
Boligtjenester (husholdninger)	64 738	74 153	15 951	17 535	18 917	18 462	17 622	19 152	20 553	19 502
Forretningsmessig tjenesteyting	25 208	27 771	5 994	6 816	6 719	6 735	6 757	7 560	7 479	7 198
Offentlig administrasjon og forsvar.	19 468	20 465	4 981	5 529	4 452	4 821	5 059	6 133	4 758	8 155
Undervisning	9 607	9 841	2 329	2 956	2 131	2 298	2 312	3 100	2 212	2 980
Helse- og sosialtjenester	14 140	13 236	3 116	4 804	2 500	3 291	2 890	4 555	2 595	2 761
Andre sosiale og personlige tjenester	10 011	9 821	2 408	2 874	2 255	2 366	2 425	2 774	2 379	2 348
Fastlands-Norge	219 768	239 196	54 617	62 242	54 812	58 691	58 357	67 337	59 440	63 933

Offentlig forvaltning	48 439	48 046	11 916	14 925	9 934	11 364	11 466	15 282	10 410	14 848
Statsforvaltningen	22 030	23 253	5 165	6 325	4 849	5 891	5 493	7 021	5 367	8 870
Sivil forvaltning	20 218	21 730	4 746	5 904	4 525	5 432	5 169	6 605	5 173	5 466
Forsvar	1 812	1 524	419	421	324	459	325	416	194	3 404
Kommuneforvaltningen	26 409	24 793	6 751	8 600	5 086	5 474	5 973	8 261	5 043	5 979

Tabell 23. Bruttoinvestering i fast realkapital.
Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	2004	2005	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2
Bruttoinvestering i fast realkapital i alt.	8,1	10,9	6,4	24,7	14,1	12,3	8,6	9,4	7,7	9,1
Bygg og anlegg	9,8	9,4	7,5	18,2	12,1	11,3	6,9	7,8	9,0	4,3
Oljeboring, oljeleting, olje- og gasrørledning	8,3	32,6	0,8	33,8	20,2	36,4	39,9	33,2	-2,6	-10,2
Oljeutvinningsplattformer, borerigger og moduler . .	2,1	-8,4	-0,8	48,1	3,4	-47,6	8,0	0,9	-4,3	118,0
Skip og båter	8,8	47,9	-10,3	626,8	100,4	195,7	-17,8	13,5	31,3	58,3
Transportmidler	18,5	18,5	51,3	42,0	38,0	10,9	27,0	8,3	14,1	4,5
Maskiner og utstyr	5,3	4,2	12,4	2,7	4,5	6,6	1,6	4,2	6,0	1,2
Jordbruk og skogbruk	2,7	17,4	1,4	4,9	23,4	13,8	26,0	7,7	-9,6	-11,7
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	11,4	7,7	69,7	-32,9	5,5	-1,0	-10,8	54,0	3,0	-0,0
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	4,3	8,1	-4,4	30,0	8,5	-5,0	13,4	14,5	5,7	27,2
Utvinning av råolje og naturgass.	3,6	12,1	-3,4	14,3	8,0	13,5	7,4	18,6	6,4	7,1
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning.	119,3	..	-81,6	..	210,1	..	..	-90,8	-96,6	..
Bergverksdrift	43,6	19,8	37,7	92,1	-9,8	118,7	57,6	-23,2	-63,8	-48,8
Industri	6,0	13,3	19,1	5,8	-0,3	5,1	1,8	39,7	15,0	6,8
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	1,4	9,1	13,2	-6,4	-0,1	9,1	-12,4	38,9	22,1	14,4
Tekstil- og bekledningsindustri	-56,2	85,8	-37,0	1,5	120,9	169,3	8,7	96,5	29,6	66,8
Trelast- og trevareindustri	-9,2	26,7	-4,8	31,9	62,3	-8,0	44,2	21,9	-27,1	1,4
Treforedling	12,6	-5,9	4,5	21,3	-10,8	-4,3	3,2	-10,7	73,4	10,3
Forlag og grafisk industri	40,0	21,7	18,8	86,5	30,0	-0,4	66,7	7,5	-3,0	-12,9
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri. . .	4,1	5,5	26,0	3,7	-20,1	-7,8	1,1	38,1	49,5	59,8
Kjemiske råvarer.	57,2	59,9	187,0	42,0	150,1	65,1	-10,0	102,4	-36,3	-38,7
Metallindustri.	-20,3	-17,6	-27,1	-39,3	-57,0	-40,8	-12,8	37,5	93,0	38,8
Verkstedindustri	30,2	0,8	30,6	16,4	-46,3	3,3	5,3	35,4	79,2	9,8
Bygging av skip og oljeplattformer.	-72,4	78,8	-12,8	3,1	132,9	12,5	88,8	96,9	148,4	109,1
Møbelindustri og annen industri	10,1	34,6	11,5	52,3	167,5	51,6	5,9	-7,4	-57,1	-28,4
Kraftforsyning	19,3	-7,0	18,8	11,8	-12,8	5,3	2,3	-20,3	22,1	3,6
Vannforsyning	43,7	3,2	35,5	32,5	-5,1	10,4	1,7	6,2	12,1	20,2
Bygge- og anleggsvirksomhet	4,3	12,4	-2,0	10,6	12,7	16,2	17,9	3,5	16,6	-6,0
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	-1,4	9,5	-1,1	-2,7	11,3	10,0	14,1	3,7	8,4	5,0
Hotell- og restaurantvirksomhet	-13,4	32,7	-12,5	-15,0	13,7	34,3	52,6	29,9	18,2	16,4
Rørtransport	96,1	54,1	164,7	346,0	112,1	97,7	55,5	-4,9	-59,1	-58,7
Utenriks sjøfart	11,7	51,6	-14,7	..	111,6	237,1	-18,1	11,8	33,1	-10,1
Transport ellers	21,5	14,2	24,5	65,8	37,3	9,5	10,6	8,6	11,2	13,0
Post og telekommunikasjon	16,3	0,8	45,0	4,4	10,0	28,3	-21,9	-8,5	-1,6	-23,3
Finansiell tjenesteyting	5,5	5,7	5,9	2,6	1,7	3,4	7,6	10,3	13,2	10,8
Boligtjenester (husholdninger)	12,3	14,5	15,9	19,1	22,6	16,7	10,5	9,2	8,7	5,6
Forretningsmessig tjenesteyting	11,0	10,2	14,9	7,6	6,9	10,2	12,7	10,9	11,3	6,9
Offentlig administrasjon og forsvar.	3,4	5,1	0,8	7,8	-1,0	8,1	1,6	10,9	6,9	69,2
Undervisning	-9,1	2,4	-8,0	14,2	3,8	1,3	-0,7	4,9	3,8	29,7
Helse- og sosialtjenester	0,7	-6,4	-18,7	20,0	-6,5	-7,2	-7,3	-5,2	3,8	-16,1
Andre sosiale og personlige tjenester	4,4	-1,9	-1,1	8,7	-0,2	-4,2	0,7	-3,5	5,5	-0,8
Fastlands-Norge	7,8	8,8	9,0	13,2	10,5	10,1	6,8	8,2	8,4	8,9

Offentlig forvaltning	1,9	-0,8	-5,0	13,9	-3,0	0,0	-3,8	2,4	4,8	30,7
Statsforvaltningen	9,1	5,6	-3,9	13,1	-2,3	5,7	6,4	11,0	10,7	50,6
Sivil forvaltning	12,1	7,5	-2,0	16,2	0,9	6,8	8,9	11,9	14,3	0,6
Forsvar	-15,4	-15,9	-21,8	-17,2	-32,8	-6,4	-22,5	-1,2	-40,1	642,0
Kommuneforvaltningen	-3,4	-6,1	-5,8	14,4	-3,6	-5,4	-11,5	-3,9	-0,8	9,2

Tabell 24. Bruttoinvestering i fast realkapital.
Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	2004	2005	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2
Bruttoinvestering i fast realkapital i alt.	3,6	3,7	4,0	5,4	4,3	4,8	2,8	2,9	3,9	3,1
Bygg og anlegg	3,6	3,6	4,1	4,1	4,2	3,7	3,3	3,2	3,0	3,4
Oljeboring, oljeleting, olje- og gasrørledning	4,0	10,2	4,0	4,6	11,6	12,6	7,5	9,3	9,2	6,2
Oljeutvinningsplattformer, borerigger og moduler . .	4,9	5,7	0,1	33,4	3,8	12,1	6,4	3,1	14,1	1,6
Skip og båter	9,6	7,4	4,3	13,9	17,7	26,8	2,0	1,2	7,0	-1,5
Transportmidler	12,8	-0,4	13,3	5,9	-5,5	0,5	-1,0	2,3	5,7	8,5
Maskiner og utstyr	1,1	-1,2	0,7	-0,2	-0,6	-1,1	-1,9	-1,2	-0,6	-0,1
Jordbruk og skogbruk	2,3	0,3	2,6	1,2	0,7	0,7	-0,1	0,1	0,9	1,6
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	3,0	9,7	5,5	1,9	15,9	8,3	6,2	9,6	1,8	3,0
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	3,6	7,5	3,9	3,7	7,3	10,3	6,4	6,3	6,7	1,8
Utvinning av råolje og naturgass.	3,6	7,1	3,9	3,6	7,3	8,3	6,4	6,4	6,7	3,7
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning.	5,1	-13,2	3,6	4,5	3,2	-3,5	6,8	3,0	5,6	12,0
Bergverksdrift	2,8	2,3	3,3	2,1	2,7	2,1	1,4	2,1	1,8	1,3
Industri	1,9	0,0	1,9	1,4	0,4	0,1	-0,6	0,2	1,2	1,4
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	2,1	-0,2	2,1	1,0	0,3	0,2	-1,0	-0,2	-0,0	-0,1
Tekstil- og bekledningsindustri	2,7	0,4	8,3	9,3	3,4	0,5	-1,4	-1,0	0,1	1,3
Trelast- og trevareindustri	2,0	-0,5	1,9	1,1	0,3	-0,9	-0,9	-0,3	1,4	2,3
Treforedling	3,2	2,1	2,6	4,0	2,9	2,4	1,0	2,2	2,0	2,3
Forlag og grafisk industri	1,6	-1,1	1,6	0,4	-0,3	-0,4	-2,2	-1,5	-0,5	-0,3
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri. . .	2,3	1,6	1,8	5,7	1,4	1,8	1,3	1,7	3,2	1,9
Kjemiske råvarer.	1,5	0,2	1,3	0,9	-0,3	0,4	-0,0	0,3	2,3	2,3
Metallindustri.	1,8	0,7	2,2	0,3	0,9	-1,0	0,1	2,3	3,2	5,0
Verkstedindustri	1,6	-0,7	1,3	0,7	-0,0	-0,2	-1,3	-0,7	0,3	0,6
Bygging av skip og oljeplattformer.	0,8	-0,7	1,8	1,0	4,3	-1,4	-4,0	-0,2	1,2	3,6
Møbelindustri og annen industri	2,8	0,4	3,1	1,8	1,2	-0,1	-0,5	0,9	1,5	1,0
Kraftforsyning	2,3	0,6	2,4	2,4	1,3	0,4	-0,1	1,2	1,5	2,0
Vannforsyning	3,5	3,2	4,2	3,6	3,4	3,7	3,3	2,6	2,3	3,4
Bygge- og anleggsvirksomhet	3,5	0,4	3,5	2,2	1,0	0,4	-0,4	0,7	2,0	1,7
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	2,9	-0,3	2,6	1,3	0,2	-0,3	-1,2	0,1	1,0	1,8
Hotell- og restaurantvirksomhet	3,0	1,6	2,8	3,0	2,4	1,4	1,1	1,6	2,2	2,6
Rørtransport	8,2	5,7	6,1	7,9	6,5	6,3	5,4	6,4	10,4	12,0
Utenriks sjøfart	8,7	9,0	6,5	-17,2	20,8	24,4	6,6	3,2	6,6	6,8
Transport ellers	7,1	-0,8	35,4	3,6	-4,5	6,8	-2,9	-1,8	5,0	6,5
Post og telekommunikasjon	1,3	-1,0	0,8	-0,0	-0,6	-1,1	-1,8	-1,1	-0,6	-0,0
Finansiell tjenesteyting	3,2	0,5	3,2	2,2	1,2	0,4	-0,2	0,7	1,1	1,7
Boligtjenester (husholdninger)	3,6	3,5	4,1	4,0	4,2	3,6	3,3	3,2	2,9	3,4
Forretningsmessig tjenesteyting	3,9	2,7	-2,0	23,5	3,5	2,6	2,2	2,5	7,1	8,0
Offentlig administrasjon og forsvar.	3,3	2,5	3,9	2,5	3,0	2,4	2,2	2,3	2,1	0,9
Undervisning	3,0	2,1	3,3	3,0	2,6	2,0	1,9	2,1	1,8	2,3
Helse- og sosialtjenester	2,9	1,9	3,0	2,8	2,3	2,1	1,5	1,8	1,6	2,1
Andre sosiale og personlige tjenester	3,4	2,1	3,6	3,2	2,7	2,2	1,6	2,2	2,2	2,7
Fastlands-Norge	3,3	2,0	3,8	5,0	2,5	2,3	1,4	1,8	2,9	3,2

Offentlig forvaltning	3,2	2,4	3,7	2,9	2,9	2,4	2,2	2,2	1,9	1,7
Statsforvaltningen	3,0	2,2	3,7	2,3	2,6	2,2	1,9	2,0	1,7	1,1
Sivil forvaltning	3,1	2,3	3,8	2,3	2,8	2,4	2,0	2,1	1,7	2,4
Forsvar	2,5	-0,0	2,1	1,4	0,6	-0,1	-0,8	0,3	0,7	1,2
Kommuneforvaltningen	3,3	2,7	3,6	3,4	3,2	2,7	2,4	2,5	2,2	2,6

Tabell 25. Eksport. Løpende priser. Millioner kroner

	2004	2005	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2
Eksport i alt	732 444	862 225	183 366	195 074	198 074	208 347	219 636	236 167	252 537	244 313
Varer	555 148	668 599	138 297	148 780	152 300	161 508	168 727	186 063	201 648	191 518
Råolje og naturgass	335 932	427 938	85 453	90 003	96 353	100 331	109 581	121 673	135 666	123 221
Skip, nybygde	2 459	2 737	477	559	170	556	1 415	596	459	893
Skip, eldre	4 322	4 041	870	222	985	945	1 856	255	562	376
Oljeplattformer og moduler, nye	500	965	33	5	1	826	66	72	188	196
Oljeplattformer, eldre	177	2 973	44	60	35	2 889	22	27	14	11
Oljevirkksomhet, diverse varer	75	93	15	12	24	17	22	30	14	12
Fly og helikoptere	1 875	298	364	414	8	133	56	101	17	326
Tradisjonelle varer	209 808	229 554	51 041	57 505	54 724	55 811	55 709	63 309	64 728	66 483
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	10 089	12 669	2 421	2 796	2 586	2 949	3 227	3 907	3 253	4 131
Bergverksprodukter	4 365	3 940	1 584	1 362	684	857	1 457	942	765	773
Industriprodukter	194 423	209 251	46 716	53 182	50 544	51 264	50 222	57 220	59 365	61 058
Nærings- og nytelsesmidler	22 809	23 612	5 139	7 370	5 944	4 675	4 865	8 128	6 419	5 028
Tekstiler, bekledningsvarer og skotøy	2 217	2 239	545	604	525	567	534	613	607	558
Trevarer	2 604	2 594	611	643	606	726	596	666	714	692
Treforedlingsprodukter	11 536	11 274	2 850	2 875	2 789	2 848	2 773	2 864	2 895	2 686
Grafiske produkter	576	545	138	156	151	149	129	116	101	87
Raffinerte oljeprodukter	15 650	21 017	3 957	4 538	3 435	4 539	6 486	6 557	7 143	8 807
Kjemiske råvarer mv.	19 259	19 850	4 820	5 071	5 203	5 032	4 851	4 764	5 482	5 742
Kjemiske og mineralske produkter	14 413	15 486	3 580	3 559	3 627	4 036	3 585	4 238	4 051	3 988
Metaller	48 839	50 533	11 765	13 146	13 518	13 251	11 872	11 892	14 496	15 947
Verkstedprodukter	51 908	57 856	12 191	14 073	13 695	14 369	13 578	16 213	16 254	16 439
Andre industriprodukter	4 612	4 245	1 120	1 147	1 051	1 072	953	1 169	1 203	1 084
Elektrisk kraft	931	3 694	320	165	910	741	803	1 240	1 345	521
Trad. varer utenom raffinerte oljeprodukter	194 158	208 537	47 084	52 967	51 289	51 272	49 223	56 752	57 585	57 676
Tjenester	177 296	193 626	45 069	46 294	45 774	46 839	50 909	50 104	50 889	52 795
Bruttofrakter, utenriks sjøfart	78 972	81 889	19 542	21 025	21 287	19 971	20 408	20 223	19 769	19 372
Oljevirkksomhet, diverse tjenester	950	914	216	249	238	225	221	230	236	209
Oljeboringstjenester mv.	8 905	15 128	2 762	2 289	2 428	3 442	3 735	5 523	4 292	6 327
Rørtransport	10 525	11 844	2 218	2 987	2 994	2 730	2 866	3 254	3 141	3 052
Reisetrafikk	20 809	22 168	6 346	4 464	4 418	6 113	6 650	4 987	4 388	6 537
Andre tjenester	57 135	61 683	13 985	15 280	14 409	14 358	17 029	15 887	19 063	17 298
Samferdsel	12 212	13 056	3 093	3 307	2 699	3 266	3 644	3 447	3 106	2 474
Finans- og forretningstjenester	35 973	36 490	8 716	9 553	8 929	8 443	10 019	9 099	12 210	10 424
Tjenester ellers	8 950	12 137	2 176	2 420	2 781	2 649	3 366	3 341	3 747	4 400

Tabell 26. Eksport. Faste 2003-priser. Millioner kroner

	2004	2005	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2
Eksport i alt	640 937	645 523	153 379	162 261	158 371	163 763	157 644	165 746	167 583	162 728
Varer	480 927	481 474	113 177	122 649	119 574	123 050	114 734	124 117	123 535	117 113
Råolje og naturgass	278 867	267 301	65 360	68 902	68 908	67 634	63 051	67 708	68 416	61 986
Skip, nybygde	2 335	2 471	451	514	156	500	1 281	533	409	773
Skip, eldre	3 558	2 836	758	263	594	678	1 375	189	397	327
Oljeplattformer og moduler, nye	481	887	31	5	1	760	60	66	169	174
Oljeplattformer, eldre	177	2 973	44	60	35	2 889	22	27	352	349
Oljevirkksomhet, diverse varer	73	81	14	12	20	15	19	26	11	10
Fly og helikoptere	1 960	311	364	414	8	139	59	106	16	346
Tradisjonelle varer	193 477	204 614	46 155	52 478	49 851	50 435	48 866	55 462	53 766	53 150
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	9 515	10 369	2 278	2 714	2 280	2 463	2 524	3 102	2 513	2 461
Bergverksprodukter	3 514	2 942	1 139	1 045	533	670	1 021	718	572	582
Industriprodukter	179 330	186 678	42 369	48 494	45 789	46 372	44 313	50 204	49 568	49 667
Nærings- og nytelsesmidler	21 331	20 143	4 770	6 539	5 272	4 225	4 134	6 512	5 269	4 050
Tekstiler, bekledningsvarer og skotøy	2 182	2 284	537	580	531	583	552	618	614	585
Trevarer	2 515	2 592	588	638	606	718	598	671	696	686
Treforedlingsprodukter	11 209	11 000	2 730	2 849	2 709	2 762	2 719	2 810	2 800	2 637
Grafiske produkter	581	568	138	159	144	145	145	133	106	101
Raffinerte oljeprodukter	12 969	12 619	2 905	3 677	2 644	2 939	3 308	3 728	3 826	4 230
Kjemiske råvarer mv.	17 653	17 426	4 370	4 522	4 501	4 434	4 343	4 149	4 499	4 739
Kjemiske og mineralske produkter	13 549	14 675	3 327	3 469	3 495	3 789	3 458	3 932	3 863	3 881
Metaller	41 775	43 233	9 860	11 013	11 384	11 161	10 402	10 287	10 892	11 067
Verkstedprodukter	51 089	57 872	12 035	13 975	13 473	14 549	13 678	16 172	15 853	16 602
Andre industriprodukter	4 477	4 265	1 109	1 073	1 030	1 067	977	1 192	1 150	1 090
Elektrisk kraft	1 117	4 625	369	225	1 249	930	1 008	1 439	1 113	439
Trad. varer utenom raffinerte oljeprodukter	180 508	191 995	43 250	48 802	47 208	47 495	45 558	51 734	49 940	48 920
Tjenester	160 010	164 049	40 202	39 612	38 797	40 713	42 910	41 629	44 048	45 614
Bruttofrakter, utenriks sjøfart	64 397	60 386	15 510	15 347	15 638	15 811	14 598	14 340	15 760	16 185
Oljevirkksomhet, diverse tjenester	909	841	205	234	222	207	202	210	212	185
Oljeboringstjenester mv.	8 864	12 551	2 661	2 324	2 013	2 763	3 185	4 590	3 268	4 791
Rørtransport	9 521	10 142	1 828	2 680	2 730	2 428	2 234	2 750	2 865	2 411
Reisetrafikk	20 451	21 257	6 235	4 359	4 295	5 855	6 361	4 745	4 139	6 087
Andre tjenester	55 868	58 871	13 764	14 669	13 898	13 649	16 330	14 994	17 805	15 955
Samferdsel	12 225	12 812	3 221	3 179	2 659	3 169	3 705	3 279	2 961	2 367
Finans- og forretningstjenester	34 872	34 417	8 412	9 144	8 500	7 964	9 417	8 535	11 265	9 487
Tjenester ellers	8 771	11 642	2 131	2 345	2 739	2 516	3 209	3 179	3 578	4 101

Tabell 27. Eksport. Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	2004	2005	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2
Eksport i alt	0,6	0,7	0,9	-3,5	-4,0	2,2	2,8	2,1	5,8	-0,6
Varer	-0,5	0,1	0,0	-4,9	-4,9	3,1	1,4	1,2	3,3	-4,8
Råolje og naturgass	-0,7	-4,1	0,6	-5,7	-7,4	-3,7	-3,5	-1,7	-0,7	-8,4
Skip, nybygde	-54,6	5,8	-67,9	-66,0	-74,5	-34,0	184,2	3,7	162,3	54,5
Skip, eldre	-32,2	-20,3	21,8	-87,9	-46,3	-52,6	81,4	-28,1	-33,2	-51,7
Oljeplattformer og moduler, nye	38,5	84,5	30,9	-95,0	-91,3	75,2	92,5	..	..	-77,1
Oljeplattformer, eldre	-94,6	..	-88,1	-97,3	29,6	..	-50,0	-55,0	904,3	-87,9
Oljevirksomhet, diverse varer	-37,0	10,2	-50,0	-56,4	-40,6	16,4	36,5	121,1	-45,9	-35,0
Fly og helikoptere	47,6	-84,1	-58,7	100,5	-99,0	-66,8	-83,9	-74,5	106,4	148,2
Tradisjonelle varer	3,4	5,8	2,8	5,6	2,1	9,6	5,9	5,7	7,9	5,4
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	4,8	9,0	1,7	8,5	1,6	8,1	10,8	14,3	10,2	-0,1
Bergverksprodukter	-0,9	-16,3	-7,5	1,4	-10,7	-8,6	-10,3	-31,3	7,2	-13,1
Industriprodukter	3,7	4,1	3,8	6,0	0,2	8,4	4,6	3,5	8,3	7,1
Nærings- og nytelsesmidler	-0,3	-5,6	1,9	-2,3	-7,8	-1,9	-13,3	-0,4	-0,1	-4,2
Tekstiler, bekledningsvarer og skotøy	-1,4	4,7	1,2	4,4	-0,3	9,5	2,8	6,6	15,6	0,3
Trevarer	-1,9	3,1	-0,4	1,9	-7,8	13,5	1,7	5,2	14,9	-4,5
Treforedlingsprodukter	5,3	-1,9	-2,6	4,8	-5,8	0,3	-0,4	-1,4	3,4	-4,5
Grafiske produkter	-0,7	-2,3	2,1	1,6	-8,1	14,4	5,3	-16,3	-26,3	-30,4
Raffinerte oljeprodukter	-5,0	-2,7	-13,0	4,5	-31,9	17,3	13,9	1,4	44,7	43,9
Kjemiske råvarer mv.	2,5	-1,3	1,6	3,9	0,2	3,8	-0,6	-8,3	-0,0	6,9
Kjemiske og mineralske produkter	6,0	8,3	8,5	6,1	7,2	8,5	4,0	13,4	10,5	2,4
Metaller	10,4	3,5	6,1	17,2	7,8	7,9	5,5	-6,6	-4,3	-0,8
Verkstedprodukter	2,2	13,3	7,2	4,7	8,8	14,6	13,7	15,7	17,7	14,1
Andre industriprodukter	12,9	-4,7	29,7	-2,3	-13,1	-3,9	-11,9	11,1	11,7	2,2
Elektrisk kraft	-31,0	314,1	-37,4	-47,1	335,2	294,0	173,1	539,4	-10,9	-52,7
Trad. varer utenom raffinerte oljeprodukter	4,1	6,4	4,1	5,7	5,1	9,1	5,3	6,0	5,8	3,0
Tjenester	3,9	2,5	3,6	1,2	-1,2	-0,5	6,7	5,1	13,5	12,0
Bruttofrakter, utenriks sjøfart	-4,0	-6,2	-5,2	-4,1	-6,1	-6,4	-5,9	-6,6	0,8	2,4
Oljevirksomhet, diverse tjenester	138,0	-7,5	114,9	147,9	-8,9	-8,4	-1,5	-10,4	-4,8	-10,5
Oljeboringstjenester mv.	42,4	41,6	91,7	6,7	3,9	42,2	19,7	97,5	62,3	73,4
Rørtransport	4,7	6,5	-8,7	1,6	-0,5	7,0	22,2	2,6	4,9	-0,7
Reisetrafikk	8,9	3,9	4,5	8,4	2,9	3,0	2,0	8,9	-3,6	4,0
Andre tjenester	6,6	5,4	5,9	3,2	2,9	-2,0	18,6	2,2	28,1	16,9
Samferdsel	8,5	4,8	18,3	3,5	-2,6	2,4	15,0	3,2	11,4	-25,3
Finans- og forretningstjenester	8,1	-1,3	5,5	5,2	-1,1	-8,7	11,9	-6,7	32,5	19,1
Tjenester ellers	-1,5	32,7	-7,3	-4,4	25,5	19,1	50,6	35,5	30,6	63,0

Tabell 28. Eksport. Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	2004	2005	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2
Eksport i alt	14,3	16,9	18,2	17,6	16,6	15,2	16,5	18,5	20,5	18,0
Varer	15,4	20,3	21,5	19,1	18,5	17,8	20,3	23,6	28,2	24,6
Råolje og naturgass	20,5	32,9	29,5	30,0	29,0	30,4	32,9	37,6	41,8	34,0
Skip, nybygde	5,3	5,2	5,2	7,1	5,9	6,2	4,4	2,8	2,9	4,0
Skip, eldre	21,5	17,3	18,3	-15,7	25,5	12,7	17,6	59,8	-14,6	-17,6
Oljeplattformer og moduler, nye	4,0	4,6	5,0	5,0	4,5	4,5	3,9	3,1	4,2	3,8
Oljeplattformer, eldre	0,0	0,0	..	-31,2	0,0	0,0	0,0	0,0	-96,0	-96,8
Oljevirkksomhet, diverse varer	2,6	12,5	3,5	1,9	15,4	12,4	7,4	13,1	7,9	8,5
Fly og helikoptere	-4,4	0,0	4,5	8,3	21,4	-13,1	-4,5	-4,5	3,0	-1,3
Tradisjonelle varer.	8,4	3,5	9,6	7,5	3,6	2,8	3,1	4,2	9,7	13,0
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske.	6,0	15,2	15,6	1,2	6,1	10,3	20,3	22,3	14,2	40,2
Bergverksprodukter	24,2	7,8	40,9	29,9	19,3	20,6	2,6	0,7	4,3	3,9
Industriprodukter	8,4	3,4	8,5	7,4	4,1	2,6	2,8	3,9	8,5	11,2
Nærings- og nytelsesmidler.	6,9	9,6	7,0	12,1	10,8	6,3	9,2	10,7	8,1	12,2
Tekstiler, bekledningsvarer og skotøy	1,6	-3,5	-2,2	0,3	-2,7	-1,8	-4,7	-4,8	0,0	-1,9
Trevarer	3,5	-3,4	-1,8	0,5	-6,6	-1,0	-4,1	-1,6	2,6	-0,2
Treforedlingsprodukter	2,9	-0,4	3,5	-0,2	-0,3	-0,1	-2,3	1,0	0,4	-1,2
Grafiske produkter	-0,9	-3,2	-2,7	1,0	6,0	2,6	-11,2	-11,2	-9,2	-16,1
Raffinerte oljeprodukter.	20,7	38,0	36,3	23,7	20,7	30,0	43,9	42,5	43,7	34,8
Kjemiske råvarer mv.	9,1	4,4	10,4	9,5	7,5	6,8	1,3	2,4	5,4	6,8
Kjemiske og mineralske produkter	6,4	-0,8	7,6	3,2	-1,3	-3,3	-3,7	5,1	1,1	-3,5
Metaller.	16,9	-0,0	18,2	13,3	4,4	3,0	-4,3	-3,2	12,1	21,4
Verkstedprodukter	1,6	-1,6	-2,6	-0,9	-0,0	-3,9	-2,0	-0,4	0,9	0,3
Andre industriprodukter.	3,0	-3,4	-0,1	2,2	-1,9	0,3	-3,4	-8,3	2,5	-1,0
Elektrisk kraft	-16,7	-4,2	-2,0	-24,9	-13,9	-7,4	-8,1	17,5	65,8	48,8
Trad. varer utenom raffinerte oljeprodukter.	7,6	1,0	7,8	6,3	2,7	0,9	-0,8	1,1	6,1	9,2
Tjenester.	10,8	6,5	9,2	12,9	10,6	6,9	5,8	3,0	-2,1	0,6
Bruttofrakter, utenriks sjøfart	22,6	10,6	19,5	25,5	19,4	9,8	11,0	2,9	-7,8	-5,2
Oljevirkksomhet, diverse tjenester	4,5	4,0	4,7	4,6	4,5	4,5	3,9	3,1	4,2	3,8
Oljeboringstjenester mv.	0,5	20,0	0,5	0,1	22,2	24,6	13,0	22,2	8,9	6,0
Rørtransport	10,5	5,6	13,8	18,7	7,4	1,4	5,7	6,2	-0,0	12,6
Reisetrafikk.	1,7	2,5	1,7	2,3	2,0	2,5	2,7	2,6	3,1	2,9
Andre tjenester.	2,3	2,5	1,8	3,4	2,1	3,5	2,6	1,7	3,3	3,1
Samferdsel.	-0,1	2,0	-1,0	3,4	-0,5	5,4	2,4	1,0	3,3	1,4
Finans- og forretningstjenester	3,2	2,8	2,8	3,6	3,2	3,2	2,7	2,0	3,2	3,6
Tjenester ellers	2,0	2,2	2,1	2,9	1,4	2,6	2,7	1,9	3,1	1,9

Tabell 29. Import. Løpende priser. Millioner kroner

	2004	2005	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2
Import i alt	489 612	534 223	127 621	129 915	119 909	133 774	140 296	140 244	136 618	144 666
Varer	338 105	367 072	84 475	90 568	82 601	93 213	91 892	99 366	99 244	101 936
Råolje og naturgass	1 872	3 863	663	576	759	577	751	1 776	681	234
Skip, nybygde og eldre	5 800	7 270	914	2 829	1 442	1 951	1 334	2 543	2 156	4 744
Oljeplattformer og moduler, nybygde og eldre	1 596	1 194	694	19	15	32	1 097	50	824	59
Oljevirksomhet, diverse varer	5 004	3 430	1 177	1 386	971	987	678	794	257	259
Fly og helikoptere	814	187	377	167	18	47	2	120	77	110
Tradisjonelle varer	323 019	351 128	80 650	85 591	79 396	89 619	88 030	94 083	95 249	96 530
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	9 250	9 576	1 964	2 499	2 505	2 515	2 022	2 534	2 612	2 640
Bergverksprodukter	3 495	4 333	807	911	952	1 069	1 040	1 272	1 055	1 314
Industriprodukter	306 617	336 356	76 953	81 247	75 766	85 708	84 803	90 079	91 235	91 450
Nærings- og nytelsesmidler	17 241	18 039	4 692	4 769	3 878	4 554	4 600	5 007	4 360	4 864
Tekstiler, bekleddingsvarer og skotøy	19 612	20 368	5 851	4 532	5 182	4 309	6 051	4 826	5 820	4 374
Trevarer	7 128	7 920	1 758	1 921	1 842	2 150	1 876	2 052	2 070	2 204
Treforedlingsprodukter	6 868	6 863	1 661	1 804	1 685	1 735	1 666	1 777	1 749	1 690
Grafiske produkter	3 676	3 719	932	1 042	860	856	937	1 066	976	883
Raffinerte oljeprodukter	16 333	17 711	4 787	3 545	3 554	4 557	5 094	4 506	5 556	5 862
Kjemiske råvarer mv.	11 966	13 758	3 101	2 958	3 277	3 477	3 481	3 523	3 980	4 188
Kjemiske og mineralske produkter	34 141	36 509	8 383	8 918	8 666	9 508	8 879	9 456	9 488	9 637
Metaller	33 157	39 750	8 579	8 788	9 712	10 386	9 754	9 898	10 855	10 398
Verkstedsprodukter	120 961	134 309	28 860	32 775	28 696	34 425	33 784	37 404	36 814	37 403
Andre industriprodukter	12 632	13 826	2 975	3 688	3 131	3 341	3 240	4 114	3 580	3 359
Transportmidler mv. u. tilsv norsk prod.	22 902	23 584	5 374	6 507	5 283	6 410	5 441	6 450	5 987	6 588
Elektrisk kraft	3 657	863	926	934	173	327	165	198	347	1 126
Trad. varer utenom raffinerte oljeprodukter	306 686	333 417	75 863	82 046	75 842	85 062	82 936	89 577	89 693	90 668
Tjenester	151 507	167 151	43 146	39 347	37 308	40 561	48 404	40 878	37 374	42 730
Driftsutgifter utenom bunkers, skipsfart	39 491	40 599	9 898	10 994	10 262	9 736	10 039	10 562	9 392	9 250
Oljevirksomhet, diverse tjenester	6 693	8 781	1 932	1 782	1 728	2 504	2 481	2 068	1 836	2 902
Driftsutgifter utenom bunkers, oljeboring	2 131	2 897	565	529	553	837	829	678	592	986
Reisetrafikk	56 810	62 827	19 644	12 651	12 794	15 396	21 992	12 645	14 045	16 923
Andre tjenester	46 382	52 047	11 107	13 391	11 971	12 088	13 063	14 925	11 509	12 669
Samferdsel	5 321	2 816	1 213	1 725	602	707	724	783	641	775
Finans- og forretningstjenester	26 586	32 084	6 262	7 442	7 576	7 555	7 995	8 958	6 788	7 321
Tjenester ellers	14 475	17 147	3 632	4 224	3 793	3 826	4 344	5 184	4 080	4 573

Tabell 30. Import. Faste 2003-priser. Millioner kroner

	2004	2005	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2
Import i alt	463 796	498 003	119 756	121 327	111 832	125 905	130 308	129 957	126 132	133 954
Varer	322 223	345 949	79 899	85 920	77 842	88 244	86 510	93 353	91 406	94 164
Råolje og naturgass	1 511	2 355	536	416	554	395	419	987	360	128
Skip, nybygde og eldre	4 645	4 902	765	2 105	929	1 298	959	1 715	1 439	3 184
Oljeplattformer og moduler, nybygde og eldre	1 391	735	565	14	10	20	675	30	492	37
Oljevirkomhet, diverse varer	4 784	3 159	1 118	1 302	907	908	620	724	230	230
Fly og helikoptere	852	195	377	167	18	49	2	126	74	117
Tradisjonelle varer	309 040	334 603	76 537	81 916	75 424	85 574	83 835	89 770	88 811	90 468
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	9 099	9 096	1 989	2 460	2 287	2 403	2 018	2 389	2 460	2 587
Bergverksprodukter	3 056	3 373	697	790	768	843	813	948	860	1 152
Industriprodukter	292 332	321 042	72 732	77 437	72 121	81 923	80 794	86 204	85 217	85 751
Nærings- og nytelsesmidler	16 682	17 996	4 487	4 669	3 878	4 569	4 617	4 932	4 121	4 619
Tekstiler, bекledningsvarer og skotøy	19 618	21 132	5 677	4 461	5 279	4 756	6 194	4 903	5 959	4 914
Trevarer	6 990	7 959	1 721	1 858	1 813	2 175	1 899	2 072	2 069	2 228
Treforedlingsprodukter	6 668	6 900	1 624	1 753	1 651	1 713	1 703	1 833	1 769	1 705
Grafiske produkter	3 664	3 577	966	1 048	829	777	921	1 050	953	922
Raffinerte oljeprodukter	13 274	10 814	3 580	2 580	2 607	2 952	2 672	2 583	2 936	2 989
Kjemiske råvarer mv.	11 160	12 629	2 835	2 745	2 998	3 156	3 225	3 250	3 507	3 682
Kjemiske og mineralske produkter	33 269	36 350	8 234	8 649	8 465	9 520	8 956	9 408	9 458	9 856
Metaller	26 655	30 241	6 752	6 699	7 619	7 935	7 262	7 426	7 900	7 269
Verkstedprodukter	119 653	137 079	28 634	33 052	28 790	34 901	34 748	38 641	37 498	38 052
Andre industriprodukter	12 616	13 984	3 025	3 649	3 163	3 377	3 369	4 076	3 557	3 431
Transportmidler mv. u. tilsv norsk prod.	22 083	22 380	5 197	6 274	5 028	6 093	5 229	6 030	5 490	6 085
Elektrisk kraft	4 553	1 092	1 119	1 229	248	405	210	229	275	978
Trad. varer utenom raffinerte oljeprodukter	295 766	323 789	72 957	79 336	72 817	82 622	81 163	87 187	85 875	87 480
Tjenester	141 573	152 054	39 857	35 406	33 990	37 661	43 798	36 605	34 726	39 789
Driftsutgifter utenom bunkers, skipsfart	34 551	32 400	8 321	8 234	8 390	8 483	7 832	7 694	8 456	8 684
Oljevirkomhet, diverse tjenester	6 395	8 073	1 836	1 675	1 614	2 304	2 269	1 885	1 646	2 573
Driftsutgifter utenom bunkers, oljeboring	2 087	2 743	548	515	525	792	787	640	546	909
Reisetrafikk	52 991	59 266	18 272	11 951	11 930	14 595	20 504	12 236	13 283	15 915
Andre tjenester	45 548	49 572	10 880	13 031	11 531	11 486	12 406	14 150	10 795	11 709
Samferdsel	5 565	2 841	1 289	1 785	614	710	735	783	642	770
Finans- og forretningstjenester	25 745	30 257	6 030	7 120	7 211	7 126	7 515	8 405	6 272	6 683
Tjenester ellers	14 237	16 475	3 561	4 126	3 706	3 650	4 156	4 963	3 881	4 256

Tabell 31. Import. Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	2004	2005	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2
Import i alt	8,9	7,4	11,2	11,4	3,0	10,3	8,8	7,1	12,8	6,4
Varer	10,2	7,4	13,5	12,5	1,5	10,7	8,3	8,7	17,4	6,7
Råolje og naturgass	-17,1	55,8	64,3	-3,2	163,9	13,1	-21,9	137,3	-35,1	-67,5
Skip, nybygde og eldre	-33,5	5,5	-56,3	95,6	11,5	38,0	25,3	-18,5	54,9	145,2
Oljeplattformer og moduler, nybygde og eldre	368,3	-47,1	..	-78,7	-98,7	-71,5	19,6	114,8	..	88,7
Oljevirkomhet, diverse varer	102,9	-34,0	69,1	107,3	-14,4	-30,3	-44,5	-44,4	-74,6	-74,7
Fly og helikoptere	54,1	-77,1	190,7	-22,5	-93,1	-1,6	-99,4	-24,8	315,4	137,0
Tradisjonelle varer	10,2	8,3	13,4	10,8	2,5	11,1	9,5	9,6	17,7	5,7
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	4,3	-0,0	9,3	1,6	-5,7	8,0	1,5	-2,9	7,6	7,7
Bergverksprodukter	11,6	10,4	7,3	18,8	5,4	0,4	16,6	20,0	11,9	36,6
Industriprodukter	10,3	9,8	12,8	10,7	3,9	12,7	11,1	11,3	18,2	4,7
Nærings- og nytelsesmidler	7,9	7,9	5,7	15,0	7,7	16,4	2,9	5,6	6,3	1,1
Tekstiler, bекledningsvarer og skotøy	6,1	7,7	7,0	5,5	2,9	9,4	9,1	9,9	12,9	3,3
Trevarer	10,3	13,9	13,8	17,9	9,8	23,7	10,3	11,5	14,1	2,4
Treforedlingsprodukter	0,2	3,5	1,6	2,1	-3,1	8,0	4,9	4,6	7,1	-0,4
Grafiske produkter	2,5	-2,4	5,2	-1,7	-2,0	-3,3	-4,7	0,1	14,9	18,7
Raffinerte oljeprodukter	-9,5	-18,5	-1,9	-27,6	-22,3	-21,5	-25,4	0,1	12,6	1,2
Kjemiske råvarer mv.	5,2	13,2	9,6	0,0	12,6	8,2	13,8	18,4	17,0	16,7
Kjemiske og mineralske produkter	6,1	9,3	8,3	10,9	6,0	13,4	8,8	8,8	11,7	3,5
Metaller	11,0	13,5	25,8	5,2	26,7	10,4	7,5	10,8	3,7	-8,4
Verkstedprodukter	14,3	14,6	16,0	16,9	0,8	18,7	21,4	16,9	30,2	9,0
Andre industriprodukter	8,2	10,8	8,8	6,6	5,6	14,6	11,4	11,7	12,5	1,6
Transportmidler mv. u. tilsv norsk prod.	26,7	1,3	23,6	22,0	2,1	7,2	0,6	-3,9	9,2	-0,1
Elektrisk kraft	13,7	-76,0	98,0	37,4	-74,4	-67,3	-81,2	-81,4	10,8	141,7
Trad. varer utenom raffinerte oljeprodukter	11,3	9,5	14,3	12,7	3,7	12,8	11,2	9,9	17,9	5,9
Tjenester	6,2	7,4	6,9	8,9	6,4	9,6	9,9	3,4	2,2	5,7
Driftsutgifter utenom bunkers, skipsfart	-4,0	-6,2	-5,2	-4,1	-6,1	-6,4	-5,9	-6,6	0,8	2,4
Oljevirkomhet, diverse tjenester	24,8	26,2	58,1	19,4	21,3	48,3	23,6	12,6	2,0	11,6
Driftsutgifter utenom bunkers, oljeboring	11,7	31,5	23,9	-11,8	12,1	42,5	43,6	24,2	4,0	14,7
Reisetrafikk	12,0	11,8	9,9	14,8	17,8	15,4	12,2	2,4	11,3	9,0
Andre tjenester	5,9	8,8	5,8	13,0	4,1	8,8	14,0	8,6	-6,4	1,9
Samferdsel	6,9	-49,0	-7,5	30,7	-42,7	-50,0	-43,0	-56,2	4,5	8,5
Finans- og forretningstjenester	5,1	17,5	7,4	12,2	7,5	21,1	24,6	18,0	-13,0	-6,2
Tjenester ellers	6,9	15,7	8,7	8,2	12,5	12,1	16,7	20,3	4,7	16,6

Tabell 32. Import. Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	2004	2005	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2
Import i alt	5,6	1,6	4,6	4,1	2,8	2,0	1,0	0,8	1,0	1,6
Varer	4,9	1,1	4,4	3,3	1,7	1,4	0,5	1,0	2,3	2,5
Råolje og naturgass	23,9	32,4	21,9	36,2	26,2	26,0	45,0	29,9	38,3	24,9
Skip, nybygde og eldre	24,9	18,8	15,5	34,2	30,0	33,1	16,5	10,3	-3,5	-0,9
Oljeplattformer og moduler, nybygde og eldre	14,7	41,5	15,6	29,1	43,2	43,7	32,1	22,5	7,9	-2,3
Oljevirkosomhet, diverse varer	4,6	3,8	4,8	4,8	4,5	4,5	3,9	3,1	4,2	3,8
Fly og helikoptere	-4,5	0,5	11,8	15,9	21,4	-13,1	-4,5	-4,5	3,0	-1,3
Tradisjonelle varer	4,5	0,4	4,1	2,3	1,0	0,7	-0,4	0,3	1,9	1,9
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	1,7	3,6	-0,1	-0,1	6,9	1,2	1,5	4,4	-3,1	-2,5
Bergverksprodukter	14,4	12,3	7,9	8,8	10,2	11,3	10,5	16,3	-1,0	-10,0
Industriprodukter	4,9	-0,1	4,3	2,7	0,6	0,3	-0,8	-0,4	1,9	1,9
Nærings- og nytelsesmidler	3,4	-3,0	3,6	-1,0	-3,3	-3,6	-4,7	-0,6	5,8	5,6
Tekstiler, bekledningsvarer og skotøy	-0,0	-3,6	-1,7	-0,9	-3,7	-1,5	-5,2	-3,1	-0,5	-1,7
Trevarer	2,0	-2,4	0,5	-0,7	-0,0	-1,8	-3,3	-4,2	-1,5	0,1
Treforedlingsprodukter	3,0	-3,4	1,0	-0,0	-1,8	-1,5	-4,3	-5,8	-3,1	-2,2
Grafiske produkter	0,3	3,6	-1,6	0,2	-2,1	9,8	5,5	2,2	-1,3	-13,1
Raffinerte oljeprodukter	23,0	33,1	31,1	44,3	29,8	29,6	42,6	27,0	38,8	27,1
Kjemiske råvarer mv.	7,2	1,6	6,0	7,1	4,2	3,3	-1,3	0,6	3,8	3,2
Kjemiske og mineralske produkter	2,6	-2,1	-0,8	-3,7	-2,2	-1,1	-2,6	-2,5	-2,0	-2,1
Metaller	24,4	5,7	22,3	27,5	8,7	7,7	5,7	1,6	7,8	9,3
Verkstedprodukter	1,1	-3,1	0,3	-2,4	-3,2	-3,0	-3,5	-2,4	-1,5	-0,3
Andre industriprodukter	0,1	-1,3	0,6	-4,4	-2,2	-0,8	-2,2	-0,1	1,7	-1,0
Transportmidler mv. u. tilsv norsk prod.	3,7	1,6	4,4	4,4	2,1	0,5	0,6	3,1	3,8	2,9
Elektrisk kraft	-19,7	-1,6	-2,4	-17,8	-15,4	0,2	-5,2	13,7	81,0	42,5
Trad. varer utenom raffinerte oljeprodukter	3,7	-0,7	2,7	0,9	-0,0	-0,3	-1,7	-0,7	0,3	0,7
Tjenester	7,0	2,7	4,9	6,2	5,4	3,5	2,1	0,5	-1,9	-0,3
Driftsutgifter utenom bunkers, skipsfart	14,3	9,6	10,0	17,3	19,7	9,8	7,8	2,8	-9,2	-7,2
Oljevirkosomhet, diverse tjenester	4,7	3,9	4,8	4,7	4,5	4,5	3,9	3,1	4,2	3,8
Driftsutgifter utenom bunkers, oljeboring	2,1	3,4	1,8	1,8	3,8	4,5	2,2	3,2	2,9	2,7
Reisetrafikk	7,2	-1,1	5,1	2,9	-2,1	-0,7	-0,2	-2,4	-1,4	0,8
Andre tjenester	1,8	3,1	1,3	2,7	2,7	4,0	3,1	2,6	2,7	2,8
Samferdsel	-4,4	3,7	-7,7	1,0	-1,2	7,2	4,8	3,5	1,9	1,0
Finans- og forretningstjenester	3,3	2,7	3,0	3,5	3,2	3,1	2,5	2,0	3,0	3,3
Tjenester ellers	1,7	2,4	1,6	2,3	2,1	2,9	2,5	2,0	2,7	2,5

Tabell 33. Sysselsatte personer. Lønnstakere og selvstendige. 1000

	2004	2005	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2
I alt	2 295,9	2 310,9	2 310,8	2 295,2	2 288,2	2 309,3	2 325,9	2 319,6	2 333,5	2 366,3
Jordbruk og skogbruk	65,7	63,5	66,6	65,5	62,5	63,0	64,4	63,8	61,1	61,3
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	14,4	13,6	14,3	14,0	13,3	14,0	13,7	13,5	12,5	14,2
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	28,6	29,5	28,9	28,8	28,6	28,4	30,6	30,4	30,0	30,7
Utvinning av råolje og naturgass	17,4	17,7	17,2	17,6	17,5	17,1	17,9	18,3	17,8	18,4
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	11,3	11,8	11,7	11,2	11,2	11,3	12,6	12,1	12,2	12,3
Bergverksdrift	4,0	4,0	4,0	4,1	3,8	4,1	3,9	4,0	3,9	4,2
Industri	266,5	264,4	266,8	264,5	262,3	264,8	265,0	265,5	264,5	267,1
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	52,1	50,3	52,8	51,6	49,9	49,7	50,8	50,9	48,4	48,7
Tekstil- og bekledningsindustri	5,6	5,3	5,7	5,1	5,2	5,4	5,4	5,1	5,2	5,6
Trelast- og trevareindustri	15,3	15,4	15,0	14,9	15,1	15,5	15,4	15,5	15,5	15,6
Treforedling	8,3	8,0	8,4	8,1	8,1	8,1	8,1	7,8	7,9	7,5
Forlag og grafisk industri	33,1	32,3	32,8	32,8	33,0	32,8	31,7	31,8	31,7	31,7
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	22,1	22,3	22,0	22,0	22,1	22,6	22,3	22,3	22,6	22,8
Kjemiske råvarer	6,9	6,6	7,0	6,9	6,8	6,4	6,7	6,3	6,4	6,3
Metallindustri	13,4	13,4	13,5	13,1	13,5	13,6	13,7	13,1	13,2	13,3
Verkstedindustri	67,9	68,1	67,9	68,0	67,3	68,0	68,1	69,0	69,3	70,1
Bygging av skip og oljeplattformer	30,1	31,1	30,1	30,7	29,9	30,7	31,4	32,4	32,9	33,6
Møbelindustri og annen industri	11,7	11,5	11,6	11,3	11,4	11,9	11,4	11,2	11,4	11,9
Kraftforsyning	13,4	13,3	13,6	13,5	13,2	13,3	13,4	13,1	13,1	13,5
Vannforsyning	1,5	1,5	1,6	1,4	1,6	1,5	1,7	1,5	1,6	1,5
Bygge- og anleggsvirksomhet	136,2	140,3	138,4	135,6	136,8	141,0	142,8	140,7	143,9	148,2
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	337,1	340,8	341,6	336,5	335,5	342,7	345,2	339,9	341,8	348,7
Hotell- og restaurantvirksomhet	65,5	65,7	66,9	63,5	65,0	66,7	66,9	64,2	66,3	68,9
Rørtransport	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,6
Utenriks sjøfart	40,5	38,7	40,3	40,8	39,4	38,3	38,3	38,8	37,9	36,8
Transport ellers	108,0	108,6	110,1	107,7	107,5	107,5	110,0	109,5	109,4	110,8
Post og telekommunikasjon	37,3	36,2	36,2	37,1	36,1	36,3	35,7	36,7	36,6	36,6
Finansiell tjenesteyting	47,7	47,7	47,8	47,7	47,0	47,2	48,1	48,4	48,4	48,9
Boligtjenester (husholdninger)	1,2	1,2	1,3	1,2	1,2	1,2	1,3	1,2	1,2	1,2
Forretningsmessig tjenesteyting	232,3	238,9	233,7	232,7	236,1	237,4	240,1	242,0	251,2	257,7
Offentlig administrasjon og forsvar	151,5	148,6	151,4	152,5	148,8	149,0	148,3	148,4	146,6	146,6
Undervisning	179,9	181,1	178,6	180,2	181,1	181,5	179,3	182,5	182,2	185,3
Helse- og sosialtjenester	470,0	476,7	471,9	472,1	473,4	475,0	479,5	478,7	485,6	486,8
Andre sosiale og personlige tjenester	94,0	96,0	96,3	95,2	94,5	95,9	97,4	96,3	95,0	97,0
Fastlands-Norge	2 226,2	2 242,1	2 241,1	2 225,1	2 219,6	2 242,0	2 256,4	2 249,9	2 265,1	2 298,3

Offentlig forvaltning	723,6	727,5	722,9	726,3	724,9	726,7	727,7	730,4	736,7	738,2
Statsforvaltningen	269,8	270,4	269,9	271,4	269,7	269,9	270,3	271,8	273,6	274,0
Sivil forvaltning	236,4	240,3	236,6	238,0	239,3	239,9	240,3	241,8	244,9	245,3
Forsvar	33,4	30,1	33,3	33,4	30,4	30,0	30,1	30,0	28,8	28,7
Kommuneforvaltningen	453,8	457,0	453,0	454,9	455,2	456,8	457,4	458,7	463,1	464,2

Tabell 34. Sysselsatte personer. Lønnstakere og selvstendige.
Prosentvis endring fra samme periode året før

	2004	2005	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2
I alt	0,4	0,7	0,5	0,7	0,6	0,2	0,7	1,1	2,0	2,5
Jordbruk og skogbruk	-2,8	-3,5	-2,7	-3,6	-4,4	-3,8	-3,2	-2,6	-2,3	-2,8
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	-4,8	-5,4	-5,9	-6,0	-6,7	-6,5	-4,8	-3,5	-5,4	1,3
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	0,6	3,0	-0,5	1,0	-0,3	0,9	5,7	5,5	4,8	8,1
Utvinning av råolje og naturgass	1,2	1,9	0,1	0,7	-1,1	0,9	4,1	3,6	2,0	7,8
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	-0,4	4,7	-1,4	1,5	1,0	1,0	8,0	8,5	9,0	8,6
Bergverksdrift	0,6	-0,2	-0,3	2,6	2,1	1,3	-3,0	-0,9	0,8	3,2
Industri	-2,9	-0,8	-2,9	-2,3	-1,8	-1,0	-0,7	0,4	0,9	0,9
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	-2,8	-3,4	-2,7	-3,4	-4,1	-4,4	-3,9	-1,3	-2,9	-2,1
Tekstil- og bekledningsindustri	-5,7	-5,0	-3,8	-4,9	-7,8	-4,9	-5,8	-1,1	-1,2	2,2
Trelast- og trevareindustri	-0,9	0,8	-2,6	-2,3	-1,1	-2,6	2,9	4,1	2,7	0,6
Treforedling	-2,0	-4,0	-2,2	-2,8	-3,0	-5,3	-3,7	-4,0	-2,8	-7,2
Forlag og grafisk industri	-4,0	-2,4	-3,7	-3,6	-2,7	-0,6	-3,3	-3,1	-4,0	-3,3
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	-1,8	0,9	-2,7	-2,3	0,1	0,5	1,2	1,6	2,2	1,0
Kjemiske råvarer	-6,0	-4,6	-2,8	-8,6	-1,5	-4,1	-4,2	-8,7	-5,2	-1,2
Metallindustri	-2,4	0,4	-2,4	-2,9	1,8	-1,1	1,3	-0,3	-1,7	-1,8
Verkstedindustri	-2,1	0,4	-1,9	0,3	-0,6	0,2	0,3	1,5	3,0	3,0
Bygging av skip og oljeplattformer	-4,3	3,4	-4,9	-1,3	-0,2	3,5	4,5	5,7	9,8	9,5
Møbelindustri og annen industri	-4,1	-1,7	-3,1	-4,5	-5,1	1,0	-1,9	-0,7	0,5	-0,5
Kraftforsyning	1,1	-1,3	-0,2	2,5	-0,2	-0,9	-1,0	-2,9	-0,6	1,0
Vannforsyning	12,4	2,7	17,1	4,6	-1,0	-0,1	8,1	3,9	3,3	-0,0
Bygge- og anleggsvirksomhet	2,0	3,0	2,4	1,5	2,9	2,3	3,2	3,8	5,2	5,1
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	2,3	1,1	2,5	2,5	1,2	1,2	1,0	1,0	1,9	1,7
Hotell- og restaurantvirksomhet	1,2	0,3	0,6	1,2	0,3	-0,1	-0,0	1,1	2,1	3,3
Rørtransport	-0,0	-0,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,9	-2,7	-3,1	5,7
Utenriks sjøfart	-2,2	-4,4	-2,6	-1,7	-2,8	-5,1	-4,8	-4,9	-3,9	-4,0
Transport ellers	-0,5	0,6	-0,8	0,2	0,8	-0,0	-0,1	1,6	1,8	3,1
Post og telekommunikasjon	-2,8	-3,1	-4,6	-1,0	-4,9	-5,0	-1,4	-0,9	1,6	0,9
Finansiell tjenesteyting	-0,8	-0,1	-0,6	0,0	-1,1	-1,3	0,7	1,5	3,0	3,5
Boligtjenester (husholdninger)	-3,2	-1,8	0,1	-5,8	-4,1	-3,1	0,3	-0,4	0,0	-0,5
Forretningsmessig tjenesteyting	2,5	2,8	2,9	3,8	3,3	1,3	2,7	4,0	6,4	8,5
Offentlig administrasjon og forsvar	-1,1	-1,9	-1,1	-0,7	-1,2	-1,5	-2,1	-2,7	-1,5	-1,6
Undervisning	-0,2	0,7	0,5	0,6	1,2	-0,1	0,4	1,3	0,6	2,1
Helse- og sosialtjenester	0,9	1,4	1,2	0,9	1,4	1,3	1,6	1,4	2,6	2,5
Andre sosiale og personlige tjenester	2,7	2,1	3,6	1,7	3,7	2,6	1,1	1,1	0,6	1,1
Fastlands-Norge	0,4	0,7	0,6	0,7	0,7	0,3	0,7	1,1	2,0	2,5

Offentlig forvaltning	0,2	0,5	0,3	0,5	0,5	0,4	0,7	0,6	1,6	1,6
Statsforvaltningen	2,2	0,2	1,8	2,8	0,6	0,0	0,2	0,1	1,4	1,5
Sivil forvaltning	2,7	1,7	2,4	3,5	1,9	1,6	1,6	1,6	2,3	2,3
Forsvar	-1,6	-9,9	-1,9	-1,6	-8,6	-10,8	-9,6	-10,4	-5,5	-4,3
Kommuneforvaltningen	-1,0	0,7	-0,5	-0,8	0,5	0,5	1,0	0,8	1,7	1,6

Tabell 35. Utførte timeverk. Lønnstakere og selvstendige. Millioner

	2004	2005	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2
I alt	3 118,5	3 142,8	723,1	828,0	778,9	813,3	725,2	825,3	849,7	770,5
Jordbruk og skogbruk	126,3	122,1	31,4	31,5	29,9	31,1	30,4	30,7	29,8	29,5
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	24,6	23,1	5,7	6,4	5,6	6,1	5,3	6,0	5,6	5,8
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	47,8	48,9	11,2	12,7	11,8	12,1	11,7	13,2	13,3	12,1
Utvinning av råolje og naturgass	29,0	29,3	6,7	7,7	7,2	7,3	6,9	7,9	7,8	7,3
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	18,8	19,6	4,5	5,0	4,6	4,8	4,8	5,3	5,5	4,8
Bergverksdrift	6,2	6,2	1,5	1,7	1,4	1,7	1,4	1,7	1,6	1,6
Industri	405,7	404,6	92,4	108,4	100,0	105,5	91,9	107,2	108,6	98,0
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	77,8	75,2	18,0	20,8	18,6	19,4	17,2	20,1	19,4	17,3
Tekstil- og bekledningsindustri	7,8	7,4	1,8	1,9	1,8	2,0	1,7	1,9	2,0	1,9
Trelast- og trevareindustri	23,4	23,6	5,3	6,1	5,7	6,2	5,4	6,3	6,4	5,6
Treforedling	13,1	12,6	2,9	3,4	3,2	3,3	2,8	3,2	3,3	2,9
Forlag og grafisk industri	44,0	43,1	9,9	11,7	10,9	11,4	9,5	11,2	11,2	10,2
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	34,2	34,6	7,7	9,1	8,5	9,2	7,8	9,1	9,3	8,6
Kjemiske råvarer	11,1	10,5	2,5	3,0	2,8	2,7	2,4	2,7	2,8	2,5
Metallindustri	21,1	21,3	4,8	5,6	5,4	5,6	4,8	5,5	5,7	5,1
Verkstedindustri	107,4	108,1	24,6	28,9	26,6	28,0	24,6	28,9	29,6	26,5
Bygging av skip og oljeplattformer	47,5	50,0	10,9	13,0	11,9	12,8	11,5	13,7	14,3	12,9
Møbelindustri og annen industri	18,3	18,1	4,2	4,8	4,4	4,9	4,1	4,6	4,8	4,5
Kraftforsyning	19,7	19,4	4,5	5,3	4,8	5,0	4,5	5,1	5,2	4,6
Vannforsyning	2,3	2,4	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,7	0,5
Bygge- og anleggsvirksomhet	221,9	229,8	50,8	59,9	55,7	60,4	52,5	61,2	63,3	58,3
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	456,2	460,7	107,5	119,9	113,3	120,1	108,3	119,0	124,5	112,6
Hotell- og restaurantvirksomhet	79,4	79,9	19,6	19,6	19,9	20,7	19,7	19,6	21,1	20,5
Rørtransport	0,9	0,9	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Utenriks sjøfart	75,0	71,6	17,7	19,3	18,3	18,2	16,9	18,1	18,4	16,5
Transport ellers	166,5	168,1	40,0	43,7	41,5	42,9	39,9	43,9	44,6	41,5
Post og telekommunikasjon	49,9	48,8	11,3	13,3	12,1	12,6	11,2	12,9	13,2	11,7
Finansiell tjenesteyting	71,2	71,1	16,3	19,1	17,4	18,2	16,4	19,0	19,5	17,2
Boligtjenester (husholdninger)	1,8	1,8	0,4	0,5	0,4	0,4	0,4	0,5	0,5	0,4
Forretningsmessig tjenesteyting	313,5	322,9	73,2	82,9	80,2	82,5	75,2	85,0	93,1	81,9
Offentlig administrasjon og forsvar	223,7	218,0	51,2	60,6	54,4	56,4	49,8	57,5	57,9	50,5
Undervisning	224,5	227,6	44,2	63,8	58,8	60,7	43,0	65,0	65,1	56,8
Helse- og sosialtjenester	479,4	490,0	114,6	125,9	121,6	125,4	116,8	126,3	130,1	120,4
Andre sosiale og personlige tjenester	122,1	125,0	28,8	32,9	30,8	32,4	29,1	32,6	33,4	29,8
Fastlands-Norge	2 994,8	3 021,4	694,0	795,8	748,6	782,7	696,4	793,8	817,8	741,6

Offentlig forvaltning	839,8	846,0	189,4	226,8	212,4	219,4	188,9	225,4	229,5	205,7
Statsforvaltningen	354,9	354,2	82,5	94,7	88,1	91,0	82,3	92,8	95,0	85,3
Sivil forvaltning	293,8	299,3	68,6	78,3	74,3	76,9	69,7	78,3	80,8	72,9
Forsvar	61,1	54,9	13,9	16,4	13,8	14,1	12,5	14,4	14,2	12,4
Kommuneforvaltningen	484,9	491,9	106,9	132,1	124,3	128,3	106,6	132,6	134,5	120,4
Markedsrettet virksomhet	2 211,2	2 227,4	518,1	583,3	549,1	575,5	520,6	582,2	601,4	547,4
Ikke markedsrettet virksomhet	907,4	915,4	205,0	244,7	229,8	237,8	204,6	243,2	248,3	223,1

Tabell 36. Utførte timeverk. Lønnstakere og selvstendige.
Prosentvis endring fra samme periode året før

	2004	2005	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2
I alt	1,9	0,8	1,6	4,2	-4,0	7,6	0,3	-0,3	9,1	-5,3
Jordbruk og skogbruk	-4,3	-3,3	-4,3	-4,7	-6,6	-0,8	-3,1	-2,6	-0,4	-5,1
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	-2,7	-6,3	-4,7	-1,5	-11,6	-1,4	-6,4	-5,8	-0,8	-5,6
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	2,6	2,3	0,8	5,1	-6,3	7,5	5,3	3,7	12,6	-0,0
Utvinning av råolje og naturgass	2,8	1,0	1,0	4,1	-7,2	6,6	3,7	1,8	8,7	0,1
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	2,1	4,3	0,5	6,6	-5,0	8,8	7,5	6,5	18,6	-0,2
Bergverksdrift	3,6	-0,0	2,2	8,4	-2,1	8,3	-3,4	-2,8	8,1	-4,3
Industri	-0,3	-0,3	-0,7	3,0	-5,9	7,0	-0,6	-1,0	8,7	-7,1
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	0,1	-3,3	-0,2	2,3	-8,4	3,5	-4,3	-3,5	4,4	-10,6
Tekstil- og bekledningsindustri	-3,3	-4,4	-1,4	0,7	-11,7	2,9	-6,0	-2,4	6,4	-5,6
Trelast- og trevareindustri	1,8	0,8	-0,6	3,0	-6,2	5,3	2,3	2,2	10,6	-8,6
Treforedling	0,5	-3,6	0,4	1,8	-6,0	0,3	-3,4	-5,2	2,2	-13,2
Forlag og grafisk industri	-1,9	-2,2	-2,2	0,4	-7,4	6,9	-3,5	-4,1	2,8	-10,9
Oljeraffineri, kjemisk og mineralsk industri	1,1	1,2	-0,3	2,9	-3,7	7,9	1,0	-0,1	8,8	-7,1
Kjemiske råvarer	-4,1	-5,2	-1,4	-4,7	-6,5	1,9	-4,6	-10,5	0,8	-8,4
Metallindustri	0,5	1,1	0,1	2,6	-2,0	6,3	1,6	-1,3	5,2	-8,7
Verkstedindustri	0,4	0,7	0,2	5,8	-5,0	8,3	0,3	-0,1	11,3	-5,2
Bygging av skip og oljeplattformer	-1,8	5,1	-2,9	4,3	-3,6	13,5	5,9	5,5	19,6	1,1
Møbelindustri og annen industri	-1,1	-1,4	-0,5	1,2	-9,1	8,8	-2,0	-2,8	7,9	-8,9
Kraftforsyning	3,2	-1,5	0,9	6,8	-6,3	6,3	-1,0	-4,5	8,1	-7,6
Vannforsyning	15,0	3,3	18,9	10,9	-4,7	9,4	8,3	1,8	10,9	-8,3
Bygge- og anleggsvirksomhet	5,2	3,6	5,5	7,5	-1,5	10,6	3,3	2,2	13,5	-3,4
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	4,1	1,0	4,2	5,2	-4,0	8,4	0,7	-0,7	9,8	-6,2
Hotell- og restaurantvirksomhet	1,7	0,7	1,3	2,3	-2,6	4,8	0,3	0,4	6,1	-1,1
Rørtransport	1,5	-1,1	0,8	4,6	-6,4	7,0	1,3	-5,1	5,6	-3,8
Utenriks sjøfart	-1,2	-4,7	-1,5	-1,0	-6,8	-0,7	-5,0	-5,9	0,5	-9,3
Transport ellers	1,6	1,0	1,5	4,6	-2,7	6,8	-0,3	0,5	7,6	-3,3
Post og telekommunikasjon	-0,7	-2,3	-3,1	3,8	-8,3	3,2	-0,8	-2,5	8,8	-7,6
Finansiell tjenesteyting	1,2	-0,2	0,6	4,7	-6,8	6,5	0,7	-0,4	12,0	-5,5
Boligtjenester (husholdninger)	-0,1	-2,4	3,3	-0,1	-11,0	3,3	0,3	-1,6	9,3	-8,5
Forretningsmessig tjenesteyting	3,6	3,0	4,6	5,6	-2,4	9,6	2,7	2,5	16,1	-0,7
Offentlig administrasjon og forsvar	0,9	-2,6	0,1	4,2	-7,1	5,8	-2,8	-5,2	6,6	-10,5
Undervisning	1,0	1,4	-2,9	5,7	-5,3	11,7	-2,6	1,9	10,6	-6,5
Helse- og sosialtjenester	2,7	2,2	2,8	4,8	-0,9	7,9	1,9	0,3	7,0	-4,0
Andre sosiale og personlige tjenester	4,0	2,3	4,4	4,4	-1,6	11,3	1,3	-0,9	8,6	-7,9
Fastlands-Norge	2,0	0,9	1,7	4,4	-3,9	7,8	0,3	-0,3	9,2	-5,3

Offentlig forvaltning	1,8	0,7	0,6	5,0	-3,9	8,3	-0,2	-0,6	8,0	-6,2
Statsforvaltningen	3,7	-0,2	2,7	6,7	-4,5	6,5	-0,3	-2,0	7,8	-6,3
Sivil forvaltning	4,5	1,9	3,7	7,7	-2,4	8,7	1,6	0,1	8,7	-5,2
Forsvar	-0,0	-10,2	-1,6	2,4	-14,5	-3,9	-9,6	-12,1	3,0	-12,3
Kommuneforvaltningen	0,4	1,4	-1,0	3,8	-3,5	9,5	-0,2	0,4	8,2	-6,2
Markedsrettet virksomhet	2,0	0,7	2,0	4,0	-4,1	7,2	0,5	-0,2	9,5	-4,9
Ikke markedsrettet virksomhet	1,8	0,9	0,6	4,8	-3,7	8,6	-0,2	-0,6	8,0	-6,2

Tabell 37. Lønnskostnader etter næring. Løpende priser. Millioner kroner

	2004	2005	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2
Lønnskostnader i alt.	764 667	799 796	192 580	196 662	194 069	201 527	200 030	204 170	208 556	209 955
Jordbruk og skogbruk	4 155	4 186	1 054	1 052	1 025	1 029	1 062	1 071	1 035	1 049
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	2 981	2 980	766	729	718	743	782	737	762	783
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	24 598	25 433	6 305	6 118	6 226	6 097	6 675	6 435	6 858	6 825
Utvinning av råolje og naturgass	15 908	16 282	4 012	3 992	4 044	3 918	4 191	4 129	4 348	4 370
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	8 691	9 150	2 293	2 125	2 183	2 178	2 484	2 305	2 510	2 456
Bergverksdrift	1 719	1 759	445	457	412	451	440	456	427	476
Industri	103 386	106 745	26 173	26 321	25 913	26 854	26 804	27 174	27 055	28 024
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	18 063	18 138	4 635	4 623	4 393	4 450	4 605	4 690	4 369	4 533
Tekstil- og bekledningsindustri	1 522	1 549	386	369	370	414	394	370	380	423
Trelast- og trevareindustri	4 794	5 047	1 226	1 208	1 208	1 264	1 292	1 283	1 287	1 326
Treforedling	3 493	3 512	861	876	871	909	859	872	871	867
Forlag og grafisk industri	11 118	11 402	2 762	2 785	2 861	2 943	2 789	2 809	2 858	2 933
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	9 660	10 010	2 449	2 454	2 436	2 515	2 524	2 536	2 571	2 612
Kjemiske råvarer	3 500	3 368	891	888	860	840	856	812	845	862
Metallindustri	5 778	6 046	1 458	1 437	1 495	1 559	1 518	1 475	1 514	1 576
Verkstedindustri	28 525	29 426	7 224	7 269	7 081	7 418	7 385	7 542	7 552	7 876
Bygging av skip og oljeplattformer	13 184	14 371	3 312	3 453	3 393	3 560	3 607	3 810	3 822	4 006
Møbelindustri og annen industri	3 750	3 876	968	961	946	982	975	973	984	1 010
Kraftforsyning	6 573	6 800	1 660	1 660	1 680	1 735	1 710	1 675	1 733	1 831
Vannforsyning	590	639	158	145	156	152	178	153	177	146
Bygge- og anleggsvirksomhet	48 117	51 567	12 409	12 503	12 123	12 759	13 364	13 321	13 188	13 962
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	100 656	105 844	25 684	25 379	25 597	26 780	26 972	26 496	26 689	27 934
Hotell- og restaurantvirksomhet	16 980	17 734	4 409	4 228	4 260	4 495	4 569	4 410	4 431	4 704
Rørtransport	410	410	104	103	103	102	105	100	106	111
Utenriks sjøfart	11 076	10 717	2 754	2 791	2 733	2 655	2 648	2 680	2 653	2 577
Transport ellers	39 747	40 670	10 275	9 889	10 010	10 132	10 382	10 146	10 410	10 699
Post og telekommunikasjon	14 966	15 223	3 646	3 803	3 693	3 824	3 751	3 954	3 888	4 037
Finansiell tjenesteyting	25 012	27 119	6 227	6 252	6 715	6 748	6 802	6 853	7 134	7 270
Boligtjenester (husholdninger)	422	429	113	104	102	105	116	106	103	109
Forretningsmessig tjenesteyting	87 974	93 184	22 277	22 456	22 826	23 192	23 523	23 643	24 983	25 828
Offentlig administrasjon og forsvar	59 506	60 637	15 190	15 680	14 472	15 480	15 302	15 383	16 093	14 888
Undervisning	66 306	69 570	14 757	18 257	17 325	18 292	14 828	19 124	19 458	17 889
Helse- og sosialtjenester	121 607	128 760	30 947	31 524	30 876	32 522	32 559	32 802	33 884	33 087
Andre sosiale og personlige tjenester	27 885	29 393	7 228	7 211	7 103	7 380	7 458	7 451	7 491	7 726
Fastlands-Norge	728 583	763 237	183 417	187 650	185 006	192 674	190 601	194 956	198 940	200 442

Offentlig forvaltning	231 275	242 280	56 748	61 381	58 541	62 090	58 526	63 122	65 466	61 326
Statsforvaltningen	100 432	105 312	25 665	26 113	25 090	26 722	26 785	26 715	28 385	26 700
Sivil forvaltning	88 125	94 013	22 682	22 841	22 316	23 834	24 054	23 808	25 458	23 976
Forsvar	12 307	11 300	2 983	3 272	2 774	2 887	2 731	2 907	2 926	2 725
Kommuneforvaltningen	130 843	136 967	31 082	35 268	33 451	35 368	31 742	36 407	37 081	34 625

Tabell 38. Lønn per normalårsverk etter næring for lønnstakere.
Prosentvis endring fra samme periode året før

	2004	2005	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3	05:4	06:1	06:2
I alt	4,3	3,6	4,9	5,1	4,7	4,0	3,1	2,7	2,9	3,8
Jordbruk og skogbruk	3,8	3,5	4,1	4,3	3,7	3,6	3,2	3,3	3,3	3,1
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	4,1	3,6	4,4	4,4	3,9	3,6	3,4	3,4	3,3	4,1
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	4,1	0,4	4,5	4,6	1,0	0,8	0,1	-0,3	5,1	3,6
Utvinning av råolje og naturgass	4,0	0,5	4,3	4,5	1,0	0,7	0,3	-0,2	5,4	3,5
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	4,2	0,6	4,6	4,9	1,2	0,9	0,3	-0,1	5,5	3,8
Bergverksdrift	9,7	3,2	9,7	11,2	4,8	4,1	3,0	1,3	3,2	3,1
Industri	5,1	3,7	5,5	5,5	4,9	4,5	2,7	2,8	3,4	3,6
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	5,7	3,8	6,1	6,0	4,8	4,3	3,1	3,0	2,6	3,9
Tekstil- og bekledningsindustri	7,6	3,4	8,0	8,3	4,7	4,2	2,2	2,4	2,8	3,7
Trelast- og trevareindustri	7,6	3,4	8,0	7,9	4,3	4,2	2,2	2,8	2,6	3,4
Treforedling	6,4	4,5	6,7	6,6	6,3	4,8	3,5	3,6	2,8	2,8
Forlag og grafisk industri	3,1	4,6	3,5	3,6	5,6	5,2	3,6	3,8	3,6	3,1
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	5,6	2,7	6,0	6,2	4,6	3,4	1,5	1,3	3,4	2,9
Kjemiske råvarer	5,8	0,7	6,2	5,9	1,5	1,4	0,1	-0,0	3,7	3,8
Metallindustri	4,6	4,0	5,0	5,3	5,8	5,1	2,5	2,7	3,0	3,0
Verkstedindustri	4,5	2,9	5,0	4,8	4,0	3,7	1,9	1,9	3,6	3,6
Bygging av skip og oljeplattformer	5,0	5,9	5,2	5,2	7,0	6,5	4,8	5,1	3,1	3,7
Møbelindustri og annen industri	7,2	2,2	7,7	8,0	4,6	2,8	0,9	0,5	3,6	3,0
Kraftforsyning	6,6	4,8	6,2	6,7	5,6	5,5	4,0	3,9	3,8	4,6
Vannforsyning	4,1	3,5	5,6	5,2	6,2	3,6	2,0	2,3	1,6	4,1
Bygge- og anleggsvirksomhet	4,6	3,5	5,0	4,9	3,5	3,1	4,3	3,0	3,8	4,2
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	4,3	3,5	4,7	4,7	3,8	3,9	3,5	3,0	2,9	3,0
Hotell- og restaurantvirksomhet	4,2	3,7	4,2	5,4	4,2	4,2	3,3	3,0	1,8	2,0
Rørtransport	3,8	0,5	4,1	4,8	1,4	0,4	0,6	-0,4	5,7	3,6
Utenriks sjøfart	2,4	1,2	2,6	2,5	1,5	1,3	1,0	1,0	1,0	1,1
Transport ellers	3,6	2,9	4,0	4,0	4,0	3,4	2,1	2,1	3,3	3,7
Post og telekommunikasjon	3,3	5,5	3,6	4,6	6,1	6,1	4,9	5,0	3,5	3,9
Finansiell tjenesteyting	3,3	8,5	4,3	4,2	8,9	8,8	8,5	8,1	3,1	3,9
Boligtjenester (husholdninger)	4,6	3,4	6,3	5,4	4,6	3,9	2,5	2,6	1,7	4,0
Forretningsmessig tjenesteyting	3,9	2,9	3,9	4,3	3,9	3,2	2,4	2,0	3,0	3,6
Offentlig administrasjon og forsvar	4,5	3,7	6,2	6,2	5,8	4,4	2,5	2,3	2,0	3,4
Undervisning	3,7	3,4	5,4	5,5	5,6	3,9	2,1	2,1	1,5	3,4
Helse- og sosialtjenester	4,2	3,8	5,2	5,7	6,1	4,2	2,8	2,3	1,8	3,7
Andre sosiale og personlige tjenester	4,2	3,4	4,7	4,6	4,8	3,8	2,6	2,5	2,3	3,6
Fastlands-Norge	4,3	3,7	4,9	5,2	4,9	4,1	3,1	2,8	2,7	3,7

Offentlig forvaltning	4,2	3,6	5,6	5,9	5,9	4,1	2,4	2,1	1,6	3,5
Statsforvaltningen	4,1	3,8	5,6	6,0	5,5	4,3	3,0	2,5	2,5	3,4
Sivil forvaltning	3,7	3,6	5,2	5,7	5,3	4,0	2,8	2,3	2,4	3,3
Forsvar	6,3	3,3	7,9	7,7	5,1	4,0	2,3	1,8	2,3	3,3
Kommuneforvaltningen	4,1	3,5	5,5	5,6	6,3	4,0	2,1	1,9	1,0	3,7

Makroøkonomiske nøkkeltall og OECDs prognoser for utvalgte land

Tabell	Side
1. Bruttonasjonalprodukt	54*
2. Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	54*
3. Konsum i offentlig forvaltning	54*
4. Bruttoinvesteringer i fast realkapital	55*
5. Eksport av varer og tjenester	55*
6. Import av varer og tjenester	55*
7. Privat konsumdeflator	56*
8. Lønnskostnader per sysselsatt	56*
9. Sysselsetting	56*
10. Arbeidsledighet	57*
11. Korte renter	57*
12. Budsjettbalanse	57*

Tabell 1. Bruttonasjonalprodukt, regnskap¹⁾ og prognose

Prosentvis volumendring fra foregående år

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	OECD-prognoser	
							2006	2007
Danmark	3,5	0,7	0,5	0,7	1,9	3,1	3,0	2,4
Frankrike	4,1	2,1	1,3	0,9	2,1	1,4	2,1	2,2
Italia	3,8	1,7	0,3	0,1	0,9	0,1	1,4	1,3
Japan	2,9	0,4	0,1	1,8	2,3	2,7	2,8	2,2
USA	3,7	0,8	1,6	2,7	4,2	3,5	3,6	3,1
Storbritannia	4,0	2,2	2,0	2,5	3,1	1,8	2,4	2,9
Sverige	4,4	1,2	2,0	1,8	3,2	2,7	3,9	3,3
Tyskland	3,5	1,4	0,1	-0,2	1,1	1,1	1,8	1,6
Norge ²⁾	2,8	2,7	1,1	1,1	3,1	2,3	2,5	2,2

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 79.

¹⁾ OECDs tall for den nære forhistorien vil ofte ikke være oppdatert med de siste reviderte tallene.²⁾ Oppdaterte historiske tall for Norge finnes bl.a. i den siste vedleggstabellen i denne publikasjonen.**Tabell 2. Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner, regnskap¹⁾ og prognose**

Prosentvis volumendring fra foregående år

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	OECD-prognoser	
							2006	2007
Danmark	0,2	0,1	1,5	1,6	3,4	3,8	2,3	2,7
Frankrike	3,5	2,5	2,4	1,6	2,2	2,1	2,3	2,3
Italia	2,4	0,7	0,2	1,0	0,5	0,1	1,1	1,1
Japan	1,1	1,4	1,1	0,6	1,9	2,2	1,7	1,6
USA	4,7	2,5	2,7	2,9	3,9	3,5	3,6	3,3
Storbritannia	4,6	3,0	3,5	2,6	3,5	1,7	2,1	2,4
Sverige	5,0	0,4	1,5	1,8	1,8	2,4	3,2	2,7
Tyskland	2,5	1,9	-0,5	0,1	0,2	0,2	0,6	0,6
Norge ²⁾	3,9	1,8	3,0	2,9	4,7	3,8	3,6	2,9

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 79.

¹⁾ OECDs tall for den nære forhistorien vil ofte ikke være oppdatert med de siste reviderte tallene.²⁾ Oppdaterte historiske tall for Norge finnes bl.a. i den siste vedleggstabellen i denne publikasjonen.**Tabell 3. Konsum i offentlig forvaltning, regnskap¹⁾ og prognose**

Prosentvis volumendring fra foregående år

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	OECD-prognoser	
							2006	2007
Danmark	2,3	2,2	2,1	0,2	1,5	1,3	1,3	0,8
Frankrike	2,2	1,9	2,9	2,1	2,7	1,5	1,9	1,6
Italia	2,3	3,6	2,1	2,0	0,5	1,2	-0,3	0,6
Japan	4,3	3,0	2,4	2,3	2,0	1,7	0,8	0,9
USA	1,7	3,1	4,3	3,0	2,1	1,5	1,8	1,0
Storbritannia	3,7	1,7	4,4	4,5	3,1	2,9	2,5	2,1
Sverige	-1,2	0,9	2,3	0,7	0,1	1,1	1,6	0,9
Tyskland	1,4	0,5	1,4	0,1	-1,6	0,1	0,5	0,6
Norge ²⁾	1,3	5,8	3,7	1,3	2,2	1,4	2,0	2,3

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 79.

¹⁾ OECDs tall for den nære forhistorien vil ofte ikke være oppdatert med de siste reviderte tallene.²⁾ Oppdaterte historiske tall for Norge finnes bl.a. i den siste vedleggstabellen i denne publikasjonen.

Tabell 4. Bruttoinvesteringer i fast realkapital, regnskap¹⁾ og prognose

Prosentvis volumendring fra foregående år

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	OECD-prognoser	
							2006	2007
Danmark	7,4	-1,4	0,1	2,0	4,5	9,0	8,7	5,8
Frankrike	7,5	2,3	-1,7	2,7	2,1	3,4	3,3	3,3
Italia	6,7	2,3	4,0	-1,5	1,9	-0,4	2,9	3,1
Japan	1,2	-0,9	-5,0	0,3	1,1	3,3	2,3	1,3
USA	6,1	-1,7	-3,5	3,3	8,4	7,2	5,4	3,9
Storbritannia.	3,5	2,4	3,0	0,0	5,1	3,2	3,1	5,2
Sverige	5,6	-1,0	-2,6	1,1	5,1	8,3	5,8	4,2
Tyskland	3,6	-3,3	-5,9	-0,7	-1,5	0,2	2,9	3,4
Norge ²⁾	-3,6	-0,7	-1,0	0,2	8,1	10,8	13,5	2,6

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 79.

¹⁾ OECDs tall for den nære forhistorien vil ofte ikke være oppdatert med de siste reviderte tallene.²⁾ Oppdaterte historiske tall for Norge finnes bl.a. i den siste vedleggstabellen i denne publikasjonen.**Tabell 5. Eksport av varer og tjenester, regnskap¹⁾ og prognose**

Prosentvis volumendring fra foregående år

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	OECD-prognoser	
							2006	2007
Danmark	12,7	3,1	4,1	-1,2	2,7	7,9	6,2	4,9
Frankrike	13,0	2,6	1,5	-1,8	2,2	3,2	6,7	7,2
Italia	9,6	0,3	-4,0	-2,2	2,5	0,7	4,9	5,3
Japan	12,2	-6,7	7,6	9,0	13,9	6,9	12,3	9,0
USA	8,7	-5,4	-2,3	1,8	8,4	6,9	7,7	8,3
Storbritannia.	9,1	2,9	0,2	1,2	4,6	5,6	7,3	7,8
Sverige	11,3	0,8	0,9	4,4	10,7	6,6	8,9	7,7
Tyskland	14,2	6,8	4,3	2,3	8,3	6,6	8,5	7,3
Norge ²⁾	4,0	5,0	-0,8	0,2	0,6	0,5	1,6	2,0

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 79.

¹⁾ OECDs tall for den nære forhistorien vil ofte ikke være oppdatert med de siste reviderte tallene.²⁾ Oppdaterte historiske tall for Norge finnes bl.a. i den siste vedleggstabellen i denne publikasjonen.**Tabell 6. Import av varer og tjenester, regnskap¹⁾ og prognose**

Prosentvis volumendring fra foregående år

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	OECD-prognoser	
							2006	2007
Danmark	13,0	1,9	7,5	-1,7	6,4	10,8	8,1	6,1
Frankrike	14,9	2,4	1,5	1,3	6,1	6,5	7,9	7,0
Italia	6,4	-0,3	-0,5	1,0	1,9	1,8	5,2	5,5
Japan	8,5	0,9	0,9	3,9	8,5	6,2	4,9	4,2
USA	13,1	-2,7	3,4	4,6	10,7	6,3	7,3	6,7
Storbritannia.	9,0	4,8	4,5	1,8	6,7	5,3	6,7	6,9
Sverige	11,6	-2,8	-1,9	5,1	6,9	6,8	8,6	6,8
Tyskland	10,7	1,5	-1,3	5,0	6,1	5,5	8,7	6,5
Norge ²⁾	2,7	0,9	0,7	1,1	8,9	6,7	6,6	3,1

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 79.

¹⁾ OECDs tall for den nære forhistorien vil ofte ikke være oppdatert med de siste reviderte tallene.²⁾ Oppdaterte historiske tall for Norge finnes bl.a. i den siste vedleggstabellen i denne publikasjonen.

Tabell 7. Privat konsumdeflator, regnskap¹⁾ og prognose

Prosentvis endring fra foregående år

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	OECD-prognoser	
							2006	2007
Danmark	2,7	2,3	1,7	2,0	1,7	2,0	2,0	2,6
Frankrike	2,4	1,7	1,0	1,1	1,5	1,2	1,2	1,2
Italia	3,4	2,6	2,9	2,8	2,6	2,3	2,4	2,2
Japan	-1,1	-1,1	-1,4	-0,9	-0,7	-0,8	-0,1	0,7
USA	2,5	2,1	1,4	1,9	2,6	2,8	2,9	2,2
Storbritannia	1,1	2,3	1,5	2,0	1,4	2,0	2,2	2,1
Sverige	1,2	2,1	1,7	1,8	1,3	1,0	1,7	2,3
Tyskland	0,9	1,7	1,2	1,5	1,4	1,3	1,4	2,1
Norge ²⁾	3,0	2,3	1,4	2,8	0,9	1,2	2,3	2,6

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 79.

¹⁾ OECDs tall for den nære forhistorien vil ofte ikke være oppdatert med de siste reviderte tallene.²⁾ Se siste reviderte tabeller fra nasjonalregnskapet, for mest oppdaterte historiske tall.**Tabell 8. Lønnskostnader per sysselsatt, regnskap¹⁾ og prognose**

Prosentvis endring fra foregående år

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	OECD-prognoser	
							2006	2007
Danmark	3,0	4,1	3,5	2,9	2,7	2,0	3,3	4,4
Frankrike	2,3	2,7	3,4	2,3	3,2	3,0	3,1	3,3
Italia	1,9	3,1	2,5	3,2	3,4	2,8	2,8	2,7
Japan	0,1	-1,2	-2,0	-1,3	-1,3	0,8	1,4	2,2
USA	6,7	2,6	3,3	3,6	4,7	5,2	4,5	5,0
Storbritannia	6,0	5,1	3,6	5,2	3,6	4,0	5,0	4,7
Sverige	7,6	4,5	2,5	2,4	4,3	4,2	3,5	3,9
Tyskland	2,0	1,6	1,2	1,6	0,2	0,2	0,7	0,8
Norge ²⁾	4,7	7,2	3,2	3,1	4,5	3,3	4,1	4,4

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 79.

¹⁾ OECDs tall for den nære forhistorien vil ofte ikke være oppdatert med de siste reviderte tallene.²⁾ Se siste reviderte tabeller fra nasjonalregnskapet, for mest oppdaterte historiske tall.**Tabell 9. Sysselsetting, regnskap¹⁾ og prognose**

Prosentvis endring fra foregående år

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	OECD-prognoser	
							2006	2007
Danmark	0,4	0,8	-0,1	-1,2	0,0	0,6	0,7	0,5
Frankrike	2,8	1,6	0,7	0,0	0,0	0,4	0,4	0,5
Italia	1,9	2,0	1,5	1,0	1,5	0,7	0,6	0,4
Japan	-0,2	-0,5	-1,3	-0,2	0,2	0,4	0,4	0,3
USA	2,5	0,0	-0,3	0,9	1,1	1,8	1,6	1,0
Storbritannia	1,2	0,8	0,8	1,0	1,0	1,0	0,3	0,8
Sverige	2,2	2,0	0,1	-0,2	-0,4	1,0	1,6	1,1
Tyskland	1,9	0,4	-0,6	-1,0	0,4	-0,2	0,2	0,7
Norge ²⁾	0,4	0,4	0,4	-0,8	0,3	0,6	1,6	1,0

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 79.

¹⁾ OECDs tall for den nære forhistorien vil ofte ikke være oppdatert med de siste reviderte tallene.²⁾ Oppdaterte historiske tall for Norge finnes bl.a. i den siste vedleggstabellen i denne publikasjonen.

Tabell 10. Arbeidsledighet, regnskap¹⁾ og prognose

Prosent av arbeidsstyrken

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	OECD-prognoser	
							2006	2007
Danmark	4,3	4,4	4,5	5,3	5,5	4,8	4,2	3,9
Frankrike	9,4	8,7	9,0	9,8	10,0	9,9	9,5	9,2
Italia	10,2	9,2	8,7	8,6	8,1	7,8	7,7	7,6
Japan	4,7	5,0	5,4	5,3	4,7	4,4	4,0	3,5
USA	4,0	4,8	5,8	6,0	5,5	5,1	4,7	4,7
Storbritannia.	5,5	5,1	5,2	5,0	4,7	4,8	5,3	5,2
Sverige	4,7	4,0	4,0	4,9	5,5	5,8	4,8	4,2
Tyskland	6,9	6,9	7,6	8,7	9,2	9,1	8,5	8,1
Norge ²⁾	3,4	3,5	3,9	4,5	4,5	4,6	4,0	3,8

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 79.

¹⁾ OECDs tall for den nære forhistorien vil ofte ikke være oppdatert med de siste reviderte tallene.²⁾ Oppdaterte historiske tall for Norge finnes bl.a. i den siste vedleggstabellen i denne publikasjonen.**Tabell 11. Korte renter, regnskap¹⁾ og prognose**

Prosent

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	OECD-prognoser	
							2006	2007
Danmark	4,9	4,6	3,5	2,4	2,1	2,2	2,7	3,5
Frankrike	4,4	4,3	3,3	2,3	2,1	2,2	2,7	3,4
Italia	4,4	4,3	3,3	2,3	2,1	2,2	2,7	3,4
Japan	0,2	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1	0,7
USA	6,5	3,7	1,8	1,2	1,6	3,5	5,1	5,1
Storbritannia.	6,1	5,0	4,0	3,7	4,6	4,7	4,5	4,6
Sverige	4,0	4,0	4,1	3,0	2,1	1,7	2,4	3,9
Tyskland	4,4	4,3	3,3	2,3	2,1	2,2	2,7	3,4
Norge ²⁾	6,7	7,2	6,9	4,1	2,0	2,2	3,1	4,4

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 79.

¹⁾ OECDs tall for den nære forhistorien vil ofte ikke være oppdatert med de siste reviderte tallene.²⁾ Oppdaterte historiske tall for Norge finnes bl.a. i den siste vedleggstabellen i denne publikasjonen.**Tabell 12. Budsjettbalanse, regnskap¹⁾ og prognose**

Prosent av BNP

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	OECD-prognoser	
							2006	2007
Danmark	2,3	1,2	0,2	-0,1	1,7	4,0	3,3	3,8
Frankrike	-1,5	-1,6	-3,2	-4,2	-3,7	-2,9	-3,0	-2,7
Italia	-0,9	-3,1	-3,0	-3,5	-3,5	-4,3	-4,2	-4,6
Japan	-7,7	-6,4	-8,2	-8,0	-6,3	-5,2	-5,2	-4,7
USA	1,6	-0,4	-3,8	-5,0	-4,7	-3,8	-3,6	-3,7
Storbritannia.	3,8	0,7	-1,7	-3,3	-3,3	-3,2	-3,4	-3,2
Sverige	5,0	2,6	-0,5	-0,2	1,6	2,7	1,7	2,2
Tyskland	1,3	-2,8	-3,7	-4,0	-3,7	-3,3	-3,1	-2,2
Norge ²⁾	15,6	13,6	9,3	7,5	11,7	15,8	18,5	18,5

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 79.

¹⁾ OECDs tall for den nære forhistorien vil ofte ikke være oppdatert med de siste reviderte tallene.²⁾ Oppdaterte historiske tall for Norge finnes bl.a. i den siste vedleggstabellen i denne publikasjonen.

Makroøkonomiske hovedstørrelser 1997-2009

Regnskap og prognoser. Prosentvis endring fra året før der ikke annet framgår

											Prognoser			
	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004*	2005*	2006	2007	2008	2009	
Realøkonomi														
Konsum i husholdninger mv.	3,2	2,7	3,3	3,9	1,8	3,0	2,9	4,7	3,4	3,5	3,7	3,0	3,7	
Konsum i offentlig forvaltning	2,5	3,3	3,2	1,3	5,8	3,7	1,3	2,2	1,5	2,5	2,4	3,9	3,7	
Bruttoinvestering i fast realkapital	15,5	13,1	-5,6	-3,6	-0,7	-1,0	0,2	8,1	10,9	7,7	-0,1	0,2	-0,0	
Utvinning og rørtransport	24,9	22,2	-13,1	-23,0	-4,1	-5,3	16,1	7,8	15,6	5,2	-1,8	-0,7	0,0	
Fastlands-Norge	11,8	8,6	-0,1	-1,2	4,3	2,5	-3,7	7,8	8,8	7,0	0,5	0,6	0,4	
Næringer	9,5	8,9	-1,5	0,1	2,6	4,6	-11,7	8,0	9,8	4,6	3,4	-0,2	-1,3	
Bolig	12,1	7,8	3,0	5,6	8,2	-0,6	2,0	12,3	14,5	5,8	-0,2	0,0	0,9	
Offentlig forvaltning	18,0	8,6	0,5	-11,4	4,2	1,0	10,5	1,9	-0,8	14,7	-4,8	3,6	3,7	
Etterspørsel fra Fastlands-Norge ¹	4,5	3,9	2,6	2,3	3,2	3,1	1,4	4,5	3,8	3,9	2,8	2,8	3,1	
Lagerendring ²	0,8	0,4	-0,5	0,8	-1,2	-0,2	-0,3	1,1	0,2	0,2	0,0	0,0	0,0	
Eksport	7,7	0,6	2,8	4,0	5,0	-0,8	0,2	0,6	0,7	1,5	4,7	2,8	-0,1	
Råolje og naturgass	4,1	-5,8	0,4	4,1	8,8	1,9	-0,7	-0,7	-4,1	-4,1	9,1	4,3	-2,7	
Tradisjonelle varer	7,6	5,4	2,2	5,1	1,5	0,4	4,4	3,4	5,8	5,0	1,9	1,9	2,4	
Import	12,4	8,5	-1,8	2,7	0,9	0,7	1,1	8,9	7,4	8,2	3,7	2,0	3,7	
Tradisjonelle varer	8,5	9,0	-1,9	3,8	3,6	3,4	5,1	10,2	8,3	7,7	3,4	2,2	3,5	
Bruttonasjonalprodukt	5,2	2,6	2,1	2,8	2,7	1,1	1,1	3,1	2,3	2,1	2,9	2,8	1,4	
Fastlands-Norge	4,9	4,1	2,7	2,5	2,1	1,4	1,4	3,8	3,7	3,2	2,1	2,3	2,2	
Industri og bergverk	3,6	-0,7	0,1	-0,8	-0,1	-0,1	2,9	4,7	2,4	3,2	0,7	-0,2	0,2	
Arbeidsmarked														
Utførte timeverk i Fastlands-Norge	2,5	2,3	0,6	-0,7	-1,2	-1,2	-1,7	2,0	0,9	1,8	1,1	1,1	0,8	
Sysselsatte personer	2,9	2,5	0,8	0,4	0,2	0,0	-1,1	0,4	0,7	2,5	1,0	0,6	1,0	
Arbeidstilbud ³	2,1	1,6	0,8	0,7	0,3	0,4	-0,5	0,4	0,8	1,3	1,0	0,8	0,8	
Yrkesandel (nivå) ⁴	72,7	73,6	73,8	74,0	73,9	73,8	73,0	72,8	72,7	72,9	72,9	72,7	72,6	
Arbeidsledighetsrate (nivå)	4,0	3,2	3,2	3,4	3,6	3,9	4,5	4,5	4,6	3,4	3,3	3,5	3,3	
Priser og lønninger														
Lønn per normalsårsverk	4,8	6,6	5,3	4,5	5,1	5,3	3,9	4,3	3,6	4,0	5,0	4,5	3,5	
Konsumprisindeksen (KPI)	2,6	2,3	2,3	3,1	3,0	1,3	2,5	0,4	1,6	2,4	1,5	1,1	1,7	
KPI-JAE ⁵	..	..	..	..	2,6	2,3	1,1	0,3	1,0	0,8	1,7	1,6	1,8	
Eksportpris tradisjonelle varer	-0,6	2,0	-0,4	9,9	-1,6	-8,9	-2,3	8,4	3,5	10,9	-3,2	-6,9	2,8	
Importpris tradisjonelle varer	-1,2	1,1	-2,9	5,1	-0,7	-7,5	-0,3	4,5	0,4	2,3	-0,9	-2,3	1,3	
Boligpris ⁶	10,9	9,7	9,4	14,1	7,2	4,0	1,6	10,1	7,9	12,8	5,1	2,9	2,8	
Inntekter, renter og valuta														
Husholdningenes realdisponible inntekt	3,8	5,6	2,7	3,5	-0,2	7,3	4,3	4,7	6,7	-5,7	5,5	4,9	3,1	
Husholdningenes sparerate (nivå)	2,9	5,9	5,6	5,2	4,2	9,0	9,7	9,8	12,6	4,3	6,2	7,9	7,4	
Pengemarkedsrente (nivå)	3,7	5,8	6,5	6,8	7,2	6,9	4,1	2,0	2,2	3,1	3,8	3,8	3,8	
Utlånsrente, banker (nivå) ⁷	5,9	7,9	8,1	8,2	8,8	8,5	6,0	4,1	3,9	4,3	4,9	4,9	4,9	
Realrente etter skatt (nivå)	1,7	3,1	3,7	2,7	3,3	4,8	2,2	2,5	1,3	0,7	2,0	2,5	1,9	
Importveid kronekurs (44 land) ⁸	-0,4	2,5	-1,2	2,9	-3,1	-8,5	1,3	3,0	-3,9	0,1	0,3	0,0	0,0	
Utenriksøkonomi														
Driftsbalansen, mrd. kroner	70,5	0,5	66,4	228,9	235,2	193,9	204,3	233,0	316,5	390,0	368,8	321,3	295,3	
Driftsbalansen i prosent av BNP	6,3	0,0	5,4	15,6	15,4	12,8	13,0	13,6	16,6	18,6	17,2	14,9	13,4	
Utlandet														
Eksportmarkedsindikator	9,3	8,5	6,7	11,6	0,7	1,2	3,0	7,0	6,2	7,9	4,8	1,6	2,9	
Konsumpris ECU/euro-området	1,6	1,1	1,1	2,3	2,1	2,3	2,1	2,1	2,2	2,3	2,0	1,8	1,8	
3 måneders rente ECU/euro (nivå)	4,2	4,2	2,9	4,4	4,2	3,3	2,3	2,1	2,2	3,0	3,5	3,5	3,5	
Råoljepris i kroner (nivå) ⁹	135	96	142	252	219	197	205	257	351	423	360	312	312	

¹ Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner + konsum i offentlig forvaltning + bruttoinvesteringer i fast kapital i Fastlands-Norge.

² Endring i lagerendring i prosent av BNP.

³ Summen av ledige ifølge AKU og sysselsetting ekskl. utlendinger i utenriks sjøfart ifølge nasjonalregnskapet.

⁴ Summen av ledige ifølge AKU og sysselsetting ekskl. utlendinger i utenriks sjøfart ifølge nasjonalregnskapet som andel av middelfolkemengden.

⁵ KPI justert for avgiftsendringer og uten energivarer.

⁶ Selveier.

⁷ Husholdningenes lånerente i private finansinstitusjoner. Gjennomsnitt for året.

⁸ Positivt fortegn innebærer depresiering.

⁹ Gjennomsnittlig spotpris Brent Blend.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Redaksjonen avsluttet 12. september 2006. Frigitt 14. september 2006.